

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A MODEL OF MANAGING TRANSGENDER COLLEGE STUDENTS IN THAI HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Higher Education
Department of Educational Policy, Management, and Leadership
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2018
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศใน สถาบันอุดมศึกษาไทย
โดย	นายอาทิตย์ อินตะแก้ว
สาขาวิชา	อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย คงจันทร์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... คณะบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย คงจันทร์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริฉันท์ สติรกุล เตชพาหพงษ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏช์ กุลิสร์)

อาทิพย์ อินตะแก้ว : รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย. (A MODEL OF MANAGING TRANSGENDER COLLEGE STUDENTS IN THAI HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS) อ.ที่ปรึกษาหลัก : อ. ดร.อัจฉรา ไซยูปถัมภ์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ. ดร.อนันต์ชัย คงจันทร์

การวิจัยเชิงนโยบายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทย (2) วิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาของไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ และ (3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วย นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจำนวน 52 คน อาจารย์ 20 คนและผู้บริหารจำนวน 24 คนจาก 24 สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศไทย ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การศึกษาเอกสารและภาพถ่าย การประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ แบบสัมภาษณ์อาจารย์ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ และเครื่องบันทึกเสียง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่ได้รับการยอมรับและมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อบุคคลทั่วไปสามารถเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นผู้นำในกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแสดงออกโดยการใส่คำพูดเพื่อแสดงถึงเพศที่ตนเองต้องการได้ รวมถึงการแต่งกายข้ามเพศในการเข้าเรียน การเข้าสอบและเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้ในขณะที่บางมหาวิทยาลัยยังไม่มีแนวปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่เลือกใช้ห้องน้ำเพศหญิงมากกว่าเพศชายเนื่องจากเหตุผลด้านความปลอดภัยและความสะอาด นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีการจัดสรรเงินบางส่วนในการดูแลตนเองทางด้านรูปร่างและผิวพรรณเป็นพิเศษ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเลือกที่จะปรึกษาเรื่องส่วนตัวกับเพื่อนและรุ่นพี่ที่เป็นบุคคลข้ามเพศมากกว่าอาจารย์และเจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัยและนิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่ต้องอาศัยอยู่ในหอพักที่มีการแบ่งแยกตามเพศกำเนิด มีการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจต่อความหลากหลายในสังคมมหาวิทยาลัย

2. สถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีแนวปฏิบัติที่ดีให้เสรีภาพต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้าร่วมและจัดกิจกรรมต่างๆ การออกประกาศหรือแนวทางปฏิบัติในการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอย่างชัดเจน การจัดสรรห้องน้ำเสอมภาคซึ่งเป็นห้องน้ำที่นิสิตนักศึกษาทุกคนสามารถเข้าใช้บริการร่วมกันได้รวมถึงนิสิตนักศึกษาพิการ บุคลากรหรืออาจารย์ผู้สูงอายุต่างๆ การบริการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาโดยความร่วมมือกับคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมีนักจิตวิทยาและแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพศคอยให้บริการในศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตและนักศึกษาข้ามเพศ การเปิดรายวิชาและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้กับนิสิตนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา

3. รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (FICE Model) ประกอบด้วยการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (F: Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (I: Infrastructure and Facility Management) ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (C: Counselling and Healthcare Service Management) และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (E: Educational and Training Program Management)

สาขาวิชา อุดมศึกษา
ปีการศึกษา 2561

ลายมือชื่อนิสิต .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

5884233927 : MAJOR HIGHER EDUCATION

KEYWORD: TRANSGENDER STUDENTS, MODEL OF MANAGEMENT, STUDENTS AFFAIRS, LIFE EXPERIENCE

Arthit Intakaew : A MODEL OF MANAGING TRANSGENDER COLLEGE STUDENTS IN THAI HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.

Advisor: Atchara Chaiyoopatham, Ph.D. Co-advisor: Assoc. Prof. Ananchai Kongchan, Ph.D.

This policy research aimed to (1) study the life experience of transgender college students and its management of Thai higher educational institutions, (2) analyze the best practice of Thai higher educational institutions in managing transgender college students and compare them with its management of higher educational institutions in other countries, and (3) develop a model of managing transgender college students in Thai higher educational institutions. Participants were 52 transgender college students, 20 lecturers, and 24 administrators from 24 Thai higher educational institutions nationwide. An informal interview, document and site study were used to collected data. Research instruments were interview forms for transgender college students, lecturers, and administrators, content analysis form and voice recorder. A content analysis was used to analyze qualitative data. The results revealed that

1. Most of transgender college students are accepted by others in the campuses. They are equally able to join all activities in the campuses and some of them are sometime selected to be the leader of the activity. They are able to use words and expressions to express their gender expression. Having a guideline of managing the student uniform in some universities, they are allowed to dress the student uniforms in their preferred sex to attend class, testing room, and the graduation ceremony whereas there are no guidelines on the student uniforms in many universities. They prefer using the female toilets rather than male toilets as the reasons of their safety and cleanliness. They spends much on their body and skin. They tends to consult their personal problems with their senior transgender rather than lecturers and staff. They inevitably have to live in the assigned dormitory within the campuses where are divided by gender. A promotion on sexual diversity knowledge to others are found in many universities.

2. Thai higher educational institutions with their best practice in managing transgender college students have guidelines on transgender college student uniforms as well as providing toilets for all within the campuses, counselling center with experts, and courses on the sexual diversity offered to both undergraduate and graduate students.

3. A model of managing transgender college students in Thai higher educational institutions (FICE Model) is consisted of 4 managerial areas which are (1) F: Freedom, Gender Expression, and Activity Management, (2) I: Infrastructure and Facility Management, (3) C: Counselling and Healthcare Service Management, and (4) E: Educational and Training Program Management respectively.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: Higher Education

Academic Year: 2018

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Co-advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อธงชัย อินตะแก้ว และคุณแม่บุญนาค ประระมะ ผู้เป็นบิดาและมารดาอันเป็นที่รักของลูกที่ได้ให้กำเนิดลูกคนนี้นั้นและอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูให้ลูกเป็นคนที่มีรักและฝักใฝ่ในการเรียนเสมอมาตั้งแต่วัยเยาว์และได้ร่ำเรียนมาจนถึงจุดสูงสุดของการเรียนในระดับดุษฎีบัณฑิตนี้แล้ว แม้ว่าคุณพ่อได้จากลูกไปแล้ว อย่างไรก็ตามความสำเร็จนี้ลูกขอมอบให้กับคุณพ่อและคุณแม่ที่ผมรักมากที่สุดครับ ลูกเชื่อว่าคุณพ่อคงมองเห็นความสำเร็จของลูกคนนี้ได้อยู่เสมอไม่ไกล ถ้าปราศจากท่านทั้งสองลูกคงไม่มีโอกาสมาถึงจุดนี้ได้ในปัจจุบัน

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยบุณย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ผู้วิจัยรู้สึกโชคดีและมีความสุขใจในการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอนกับอาจารย์เป็นอย่างมาก ความสบายใจและการให้โอกาสตลอดจนการให้คำปรึกษาและเครือข่ายทางวิชาการอันกว้างขวางของอาจารย์ทำให้ผู้วิจัยพบอุปสรรคในการทำวิจัยที่น้อยกว่าที่คาดคิดไว้นัก อีกทั้งการให้เสรีภาพในการทำวิจัย ความรักและความผูกพันเสมือนผู้วิจัยเป็นลูกคนหนึ่งของคุณพ่อ อาจารย์ ผู้วิจัยจะยังคงร่วมงานและมีเครือข่ายทางวิชาการที่ดีกับอาจารย์ตลอดไปครับ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย คงจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและวิสัยทัศน์ในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ผู้วิจัยมีความสุขใจในการทำวิทยานิพนธ์กับอาจารย์เป็นอย่างมากอันด้วยความกรุณาและความใจดีของอาจารย์อย่างล้นพ้น ทั้งสองท่านนับเป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยที่ยอดเยี่ยมและมีบรรยากาศของการทำวิทยานิพนธ์ที่มีความสุขและสนุกกับการแสวงหาความรู้ความจริงจากการลงมือทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จริงๆครับ

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อันได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริฉันท สติกรกุล เศษพาทพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร และรองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ กุลิสร ที่ได้เสียสละเวลาของทุกท่านในการอ่าน การวิพากษ์และการให้คำแนะนำในงานวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เพื่อให้เป็นต้นแบบและเป็นประโยชน์ที่ดีต่อไปแก่สถาบันอุดมศึกษาในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของประเทศไทย

ขอขอบคุณ นายอนุวัฒน์ คำเงิน (เพื่อนโอ) นักวาดการ์ตูนคนเก่งที่กรุณาวาดภาพของน้องๆนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้เพื่อสื่อให้เห็นภาพลักษณ์ของน้องๆนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้อย่างลงตัวครับ

ขอกราบขอบพระคุณ น้องๆนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาจารย์ผู้สอนและผู้บริหารด้านงานกิจการนิสิตนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาของไทยทั้ง 4 ภูมิภาคและหลากหลายสังกัดที่ไม่สามารถเอ่ยชื่อนามได้ครบทั้งหมด ข้อมูลเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ซ่อนอยู่สังคมนักศึกษาคงไม่สามารถฉายให้เห็นเป็นปรากฏการณ์ได้หากปราศจากความยินดีและความตั้งใจในการให้ข้อมูล ของทุกท่านจริงๆครับ อย่างน้อยงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นต้นแบบงานวิจัยเรื่องแรกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยไทยที่อาจจะได้รับการต่อยอดและศึกษาความเป็นไปได้เชิงลึกในแต่ละประเด็นย่อยและมีผลในเชิงปฏิบัติที่ดีต่อน้องๆนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยครับ

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้มอบทุนการศึกษาหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต "100 ปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" เป็นระยะเวลา 3 ปีการศึกษาแก่ผู้วิจัยในการศึกษาเล่าเรียนในสาขาวิชานี้และทุนสนับสนุนการวิจัย "90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช ในปีงบประมาณ 2561 เพื่อให้ผู้วิจัยได้มีทุนทรัพย์เพียงพอในการเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลยังสถาบันอุดมศึกษาของไทยทั่วประเทศใน 4 ภูมิภาค บุญคุณของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ผู้วิจัยได้รับขอตอบแทนด้วยการทำงานในสายงานด้านการศึกษาของประเทศไทยต่อไปเพื่อช่วยพัฒนานักศึกษาไทยให้เป็นผู้เรียนที่มีคุณภาพและความสามารถตลอดจนช่วยกันพัฒนาและสรรค์สร้างประชาชาติของเราให้เจริญยิ่งขึ้นไปครับ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของการวิจัย.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
ตอนที่ 1 นิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	10
ตอนที่ 2 นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ.....	22
ตอนที่ 3 การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา.....	39
ตอนที่ 4 การบริหารจัดการงานกิจการนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา.....	49
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	74
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	80
การศึกษาระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study).....	81

การเลือกกรณีศึกษา	81
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ	83
การเก็บรวบรวมข้อมูล	84
การวิเคราะห์ข้อมูล	85
การศึกษาระยะที่ 2 การศึกษากรณีศึกษา (Case Study)	88
การเลือกกรณีศึกษา	88
การเก็บรวบรวมข้อมูล	89
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ	91
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	92
การศึกษาระยะที่ 3 การศึกษาเชิงนโยบาย (Policy Study)	92
การเลือกตัวอย่าง	92
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	93
เครื่องมือการวิจัย	95
การวิเคราะห์ข้อมูล	96
บทที่ 4 ผลการวิจัย	98
ตอนที่ 1 การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการนิสิต นักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย	98
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิต นักศึกษาข้ามเพศและเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของ สถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ	154
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย	194
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	221
5.1 สรุปผลการวิจัย	223
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	231

5.3 ข้อเสนอแนะของการวิจัย.....	241
บรรณานุกรม.....	244
ภาคผนวก.....	251
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	252
ภาคผนวก ข แบบตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศใน สถาบันอุดมศึกษาไทย	255
ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	272
ภาคผนวก ง ประกาศและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศของ สถาบันอุดมศึกษาไทย กรณีศึกษาที่มีหลักปฏิบัติที่ดี.....	274
ภาคผนวก จ ตัวอย่างหนังสือเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ	284
ภาคผนวก ฉ เอกสารการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	286
ประวัติผู้เขียน.....	302

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 คำศัพท์ภาษาอังกฤษสากลที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ	27
ตารางที่ 2.2 คำศัพท์ในบริบทของไทยที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ	28
ตารางที่ 2.3 ตารางแสดงอัตลักษณ์ทางเพศ 18 แบบ	29
ตารางที่ 2.4 หลักการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษา	54
ตารางที่ 2.5 รูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditional Models)....	55
ตารางที่ 2.6 รูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาแบบสร้างสรรค์ (Innovative Models)	56
ตารางที่ 2.7 การสังเคราะห์มิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	70
ตารางที่ 2.8 มิติการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา ...	79
ตารางที่ 3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และจำนวนของสถาบันอุดมศึกษาในการเก็บ รวบรวมข้อมูลระยะที่ 1 และ 2.....	83
ตารางที่ 3.2 ช่วงเวลาการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย	85
ตารางที่ 3.3 การลงรหัสข้อมูลเชิงคุณภาพ (Coding) ตามประเด็นด้านการบริหารจัดการ.....	86
ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านการบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออก และกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ	185
ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ.....	187
ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษา ข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ	189
ตารางที่ 4.4 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่อง ของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ	192
ตารางที่ 4.5 ผลการเปรียบเทียบโดยรวมของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ.....	193
ตารางที่ 4.6 การพัฒนา(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา ไทย.....	195
ตารางที่ 4.7 ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิต่อ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ในสถาบันอุดมศึกษาไทย	209

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
ภาพที่ 2.1 แนวคิดตะวันตกเกี่ยวกับความเป็นผู้ใหญ่.....	11
ภาพที่ 2.2 คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์.....	14
ภาพที่ 2.3 ทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาของซิคเคอริง	16
ภาพที่ 2.4 ทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของอีริคสัน	18
ภาพที่ 2.5 ทฤษฎีปัจจัยนำเข้า-สภาพแวดล้อม-ผลลัพธ์ -ของแอสติน	19
ภาพที่ 2.6 ความแตกต่างของผู้เรียน	21
ภาพที่ 2.7 เส้นความต่อเนื่องของวิถีทางเพศ	23
ภาพที่ 2.8 แนวคิดของ Storms (1980) เกี่ยวกับวิถีทางเพศของบุคคล	24
ภาพที่ 2.9 รูปแบบของความหลากหลายทางเพศ.....	30
ภาพที่ 2.10 การสร้างอัตลักษณ์วิถีทางเพศของ Cass.....	33
ภาพที่ 2.11 การพัฒนาอัตลักษณ์คนสองเพศ เกย์และเลสเบี้ยนของ D' Augelli	35
ภาพที่ 2.12 ประเด็นความท้าทายด้านความหลากหลายทางเพศสำหรับมหาวิทยาลัยและนักวิชาการ ในศตวรรษใหม่.....	37
ภาพที่ 2.13 การอนุญาตเรื่องการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยเอกชน	46
ภาพที่ 2.14 ขบวนการถูกคุกคามทางเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ในกิจกรรมการรับน้องใหม่ของ มหาวิทยาลัย.....	48
ภาพที่ 2.15 ผู้นำทางด้านงานกิจการนิสิตนักศึกษาในยุคแรก	50
ภาพที่ 2.16 การประชุมคณบดีฝ่ายหญิง (Deans of Woman) ในปี ค.ศ. 1929	51
ภาพที่ 2.17 การประชาสัมพันธ์โครงการบริการให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ ของ University of Illinois Springfield	65
ภาพที่ 2.18 การสรุปมติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา จากการ ทบทวนทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	73

ภาพที่ 3.1 แผนภาพสรุประยะการดำเนินการวิจัยเชิงนโยบาย 80

ภาพที่ 3.2 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation Method)..... 88

ภาพที่ 3.3 การเข้าถึงคุณสมบัติของสถาบันอุดมศึกษาที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
..... 90

ภาพที่ 3.4 การเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ของสถาบันอุดมศึกษาไทยและ
สถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ..... 91

ภาพที่ 3.5 การประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)..... 94

ภาพที่ 3.6 สรุปขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย 97

ภาพที่ 4.1 ภาพลักษณ์และการยอมรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย..... 101

ภาพที่ 4.2 การแสดงออกและเสรีภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย 111

ภาพที่ 4.3 สภาพเศษฐฐานะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ..... 114

ภาพที่ 4.4 การขอคำแนะนำและคำปรึกษาในการใช้ชีวิต 116

ภาพที่ 4.5 การใช้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน 122

ภาพที่ 4.6 บัตรแทนการขออนุญาตการแต่งกายข้ามเพศของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง 128

ภาพที่ 4.7 การหักคะแนนการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง 129

ภาพที่ 4.8 แผนภาพสรุปการบริหารจัดการโดยทั่วไปด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม 135

ภาพที่ 4.9 หอพักอย่างไม่เป็นทางการของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง 141

ภาพที่ 4.10 แผนภาพสรุปการบริหารจัดการโดยทั่วไปด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก..... 143

ภาพที่ 4.11 แผนภาพสรุปการบริหารจัดการโดยทั่วไปด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ 147

ภาพที่ 4.12 เอกสารและวารสารเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสำหรับแจกฟรี..... 152

ภาพที่ 4.13 แผนภาพสรุปการบริหารจัดการโดยทั่วไปด้านการบริหารจัดการด้านการส่งเสริม การให้
ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ..... 153

ภาพที่ 4.14 การจัดการเสวนาแลกเปลี่ยนมุมมองในหัวข้อ “รักด้วยใจไร้เพศ” 156

ภาพที่ 4.15 บัตรอนุญาตการแต่งกายตามเพศสภาพที่ปรากฏของนักศึกษาข้ามเพศ	157
ภาพที่ 4.16 รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะศึกษาที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี	160
ภาพที่ 4.17 หลักสูตรปริญญาโทและเอก สาขาวิชาสังคมศึกษา (แขนงวิชาเพศภาวะศึกษา) คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคเหนือ) แห่งที่ 2.....	161
ภาพที่ 4.18 การเสวนาวิชาการในหัวข้อ " การเมืองสมัยใหม่กับพื้นที่ของเพศภาวะ"	162
ภาพที่ 4.19 อาคารหอพักสำหรับนักศึกษาข้ามเพศ (ชื่ออย่างไม่เป็นทางการ: หอนางฟ้า).....	165
ภาพที่ 4.20 การประกวดดาวเทียม (Trans Queen) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	169
ภาพที่ 4.21 หน่วยส่งเสริมสุขภาวะนิสิต กับกิจกรรมการฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับเพศทางเลือก.....	173
ภาพที่ 4.22 งานเสวนาในหัวข้อความเป็นผู้นำของเพศทางเลือก (LGBTQ).....	173
ภาพที่ 4.23 งานเสวนาวิชาการเรื่องเพศทางเลือกในสถานศึกษา	174
ภาพที่ 4.24 ห้องน้ำเสมอภาค (Toilet for all Genders) ของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยในกำกับ ของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2.....	176
ภาพที่ 4.25 คลินิกสุขภาพเพศโดยคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2	177
ภาพที่ 4.26 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา	179
ภาพที่ 4.27 การเสวนาวิชาการเรื่องเพศทางเลือก มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2	180
ภาพที่ 4.28 โครงการเสวนาวิชาการเกี่ยวกับสิทธิเพศทางเลือก.....	181
ภาพที่ 4.29 (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย.....	206
ภาพที่ 4.30 ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับประโยชน์จากการนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษา ข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปใช้.....	208
ภาพที่ 4.31 รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (FICE Model)	220

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program – UNDP) ถือเป็นเครือข่ายการพัฒนาทั่วโลกของสหประชาชาติที่มีบทบาทส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงและการเชื่อมโยงประเทศต่างๆ ด้วยความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากร เพื่อช่วยให้ประชาชนของโลกมีชีวิตที่ดีขึ้น องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกในมิติต่างๆ เช่น มิติในด้านของเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ความเชื่อมโยงถึงกันและเรียกการพัฒนาว่าเป็น “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยเป็นข้อผูกพันสำหรับ 193 ประเทศสมาชิกที่ได้ให้การรับรอง ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly – UNGA) เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 ซึ่งประเทศไทยถือว่าอยู่ในกลุ่มของประเทศสมาชิกในแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ด้วย ซึ่งประกอบด้วย 17 เป้าหมาย (Goal) และ 169 เป้าประสงค์ (Target) สำหรับการพัฒนาประเทศสมาชิกและการพัฒนาของโลก โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก 17 ประการ ประกอบด้วย 1) การขจัดความยากจน (No Poverty), 2) การขจัดความอดอยาก (Zero Hunger), 3) การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good Health and Well-Being), 4) การศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality Education), 5) ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality), 6) สุขาภิบาลและน้ำสะอาด (Clean Water and Sanitation), 7) การมีพลังงานสะอาดใช้อย่างเพียงพอ (Affordable and Clean Energy), 8) งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Decent Work and Economic Growth), 9) พัฒนาภาคอุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานให้พร้อม (Industry, Innovation, and Infrastructure), 10) ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduced Inequality) 11) สร้างให้เกิดชุมชนเมืองที่ยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities), 12) การบริโภคและผลิตอย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible Consumption and Production), 13) การดูแลเรื่องสภาพภูมิอากาศ (Climate Action), 14) ดูแลทรัพยากรทางน้ำ (Life Below Water), 15) ชีวิตบนพื้นดิน (Life on Land), 16) การสร้างความสงบ ความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็ง (Peace, Justice, and Strong Institution), และ 17) ภาควิชาความร่วมมือเพื่อผลักดันให้ถึงเป้าหมาย (Partnerships for the Goals) โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกทั้ง 17 ประการนี้จะครอบคลุมแนวทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2573 เป็นเวลา 15 ปี ซึ่งหนึ่งในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ยังรวมถึงเรื่องของความเท่าเทียมทางเพศอีกด้วย (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2559)

นอกจากนี้กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (United Nations Population Fund :UNFPA) ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิมนุษยชน เพศภาวะและการดำเนินงานด้านเพศวิถีศึกษา โดยจุดมุ่งหมายของเพศวิถีศึกษาคือ (1) เพื่อคนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำเกี่ยวกับเรื่องเพศของมนุษย์ อาทิ เพศวิถี สิทธิมนุษยชน การไม่เลือกปฏิบัติ ความเสมอภาค (2) เพื่อสำรวจ บ่มเพาะ ค่านิยมและทัศนคติด้านบวก อาทิ การเคารพตนเอง การเคารพสิทธิมนุษยชนความเท่าเทียมทางเพศ และวิถีทางเพศ และ (3) เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต อาทิ การส่งเสริมให้เกิดทักษะการสื่อสาร การคิดเชิง

วิพากษ์ การแสดงออกเพื่อสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ในสังคม (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, 2557)

ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติของความเท่าเทียมทางเพศในการทำงานนั้น องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization: ILO) เป็นองค์การขององค์การสหประชาชาติอีกหนึ่งหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม การยอมรับสิทธิแรงงานและสิทธิมนุษยชนก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของอัตลักษณ์และวิถีทางเพศเพื่อส่งเสริมสิทธิความหลากหลายและสิทธิความเท่าเทียมกันในโลกของการทำงาน เนื่องจากบุคคลหลากหลายทางเพศเหล่านี้ อาทิ เลสเบี้ยน (Lesbian) เกย์ (Gay) คนรักสองเพศ (Bisexual) และคนข้ามเพศ (Transgender) หรือเรียกรวมบุคคลกลุ่มนี้ว่า LGBT นั้นมักประสบปัญหาในเรื่องของการเลือกปฏิบัติ เช่น การเข้าถึง การจ้างงาน โอกาสความก้าวหน้า และประสบปัญหาในเรื่องของความรุนแรงในการทำงานต่างๆ เพียงเพราะวิถีทางเพศที่แตกต่างนั่นเอง (องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2557)

ด้วยความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) และความเป็นนานาชาติ (Internationalization) ในยุคปัจจุบันก่อให้เกิดความท้าทายใหม่ๆ ให้กับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความหลากหลายของนิสิตนักศึกษา (Student Diversity) ทำให้สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาต้องปรับเปลี่ยนตัวเองทั้งในด้านของการบริหารจัดการภายในองค์กรและการรับมือกับความหลากหลายและความต้องการของนิสิตนักศึกษา ในยุคที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว ซึ่งความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันประกอบด้วย ประเด็นความหลากหลายอันได้แก่ นิสิตนักศึกษาต่างเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ (Racial and Ethnic Students) นิสิตนักศึกษอพยพหรือลี้ภัย (Immigration Students) นิสิตนักศึกษาย้ายโอน (transfer Students) นิสิตศึกษาที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจฐานะ (Socioeconomic Students) นิสิตนักศึกษาที่มีความบกพร่องหรือความต้องการพิเศษ (Disabled Students) นิสิตนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพันธะทางทหารระหว่างเรียน (Military Students) นิสิตนักศึกษาต่างศาสนา (Students with Diverse Religions) นิสิตนักศึกษาผู้ใหญ่ (Nontraditional- age students) และนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Transgender Students) (Ortiz และ Waterman, 2016) ดังนั้นความเท่าเทียมทางเพศเป็นประเด็นสำคัญหนึ่งในระดับสากลที่องค์การสหประชาชาติและหลายๆ หน่วยงานย่อยๆ ให้ความสำคัญ ดังเห็นได้จากรายงานการวิจัยหรือผลการศึกษาด้านวิถีทางเพศที่น่าเสนาะมาแล้วข้างต้น ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศในประเทศไทยจากผลการศึกษาของมูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศพบว่าคนข้ามเพศร้อยละ 38 ถูกกระทำความรุนแรงในเชิงโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมโดยพื้นที่ที่กระทำความรุนแรงมากที่สุดคือ สถาบันครอบครัว รองลงมาได้แก่ สถาบันการศึกษาและที่ทำงานตามลำดับ โดยรูปแบบที่พบความรุนแรงมากที่สุดคือความรุนแรงทางวาจา เช่น การด่าทอ การพูดจาเสียดสี การประชดประชันโดยการพาดพิงถึงอัตลักษณ์ทางเพศ รองลงมาเป็นความรุนแรงทางร่างกาย การคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศ (รัตนวัฒน์ จันทร์ อำนวยสุข, 2558) จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าสถาบันการศึกษานั้นเป็นส่วนสำคัญโดยตรงต่อการใช้ชีวิตและสวัสดิภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเช่นเดียวกัน ดังนั้นประเด็นในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ในส่วนบริบทของสถาบันอุดมศึกษาต่อประเด็นด้านความหลากหลายทางเพศพบได้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ทั้งนี้การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรบุคคลโดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาอันเป็นอนาคตสำคัญของประเทศจึงเป็นสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษามีอาจมองข้ามไปได้ โดยผลการศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่ามหาวิทยาลัยไทยหลายแห่งยังไม่ได้เปิดช่องในเรื่องของการแต่งกายให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอันเนื่องมาจากประวัติศาสตร์ จารีตประเพณี นโยบายของผู้บริหารและความพร้อมที่แตกต่างกันของแต่ละมหาวิทยาลัย และหลายมหาวิทยาลัยยังไม่มีการจัดบริการและสวัสดิการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาทิ การใช้ห้องน้ำและห้องพักที่มีเพื่อนร่วมห้องพักเป็นเพศแบบเดียวกันตามที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องการ (กฤษฎาชนม์ สุขยะฤกษ์, 2552)

ประเด็นในเรื่องของการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยปรากฏในกรณีศึกษาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่มีเพศกำเนิดเป็นหญิงแต่มีอัตลักษณ์ทางเพศเป็นชาย นิสิตนักศึกษาข้ามเพศคนดังกล่าวรู้สึกไม่มั่นใจเวลาที่ต้องสวมใส่กระโปรงมาเรียน แต่กลับถูกอาจารย์ผู้สอนบางคนที่เคร่งครัดสั่งห้ามสวมกางเกงมาเรียนเนื่องจากนิสิตนักศึกษาหญิงแต่งกายเป็นชายดูเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม สมควรต้องสวมกระโปรงเข้าเรียนเท่านั้น ทั้งที่ทางมหาวิทยาลัยกลับมีการอนุญาตให้นักศึกษาชายสามารถแต่งกายเป็นหญิงมาเรียนได้ การสวมกระโปรงมาเรียนในมหาวิทยาลัยถือเป็นความทุกข์ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศคนดังกล่าวและยังเป็นความขัดแย้งที่อาจารย์เลือกปฏิบัติต่อนักศึกษาและการขัดต่อจิตใจ ขัดรัฐธรรมนูญ และสิทธิความเท่าเทียมทางเพศของบุคคลอีกด้วย ทั้งนี้จากข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วยเครื่องแบบ เครื่องหมาย และเครื่องแต่งกายนักศึกษา การใช้ครุฑวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ และครุฑประจำตำแหน่ง พ.ศ. 2550 ไม่พบข้อห้าม และไม่ได้กำหนดการแต่งกายของนักศึกษาข้ามเพศไว้แต่ประการใด (ผู้จัดการออนไลน์, 2556) นอกจากนี้จากการเปิดเผยข้อมูลของคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศที่ถูกบัญญัติขึ้นตามพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ. 2558 ที่มีหน้าที่ในการวินิจฉัยปัญหาที่มีการยื่นคำร้องต่อการถูกเลือกปฏิบัติของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศดังกล่าวสามารถออกคำสั่งคุ้มครองหรือบรรเทาทุกข์ให้กับผู้ร้องเรียนได้และมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาระบุว่าข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศส่วนใหญ่เป็นผู้ร้องเรียนจากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยมีจำนวนคดีร้องเรียนมากกว่า 20 คดีแล้วซึ่งเรื่องที่ร้องเรียนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการถูกเลือกปฏิบัติในเรื่องของการแต่งกาย โดยเฉพาะเรื่องการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของทางมหาวิทยาลัย การถูกเลือกปฏิบัติในเรื่องของการใช้รูปในการติดลงบนใบรายงานผลการศึกษาหรือทรานสคริปท์ทั้งที่บุคคลดังกล่าวมีการแต่งกายและการแสดงออกในเพศวิถีใหม่ของตนเองไปแล้วก็ตาม ทั้งนี้จำนวนข้อร้องเรียนที่เกิดขึ้นอาจถือเป็นจำนวนที่ไม่มากเนื่องจากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกฎหมายมากนัก เมื่อมีผู้ร้องเรียนคดีเข้ามาและทางคณะกรรมการฯ ได้มีการร้องขอข้อมูลเพิ่มเติมกลับไม่ได้รับการติดต่อจากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศดังกล่าวส่งผลให้ข้อร้องเรียนดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการหรือถูกพิจารณา

คัดให้ตกไป เป็นต้น ดังนั้นการประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลข้ามเพศ จึงเป็นเรื่องสำคัญ (มติชนออนไลน์, 2560)

นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศหรือนักศึกษาที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศยังต้องการการยอมรับจากบุคคลในครอบครัวและสังคม (ฐิติมา หิรัญลักษณ์, 2553) โดยนิสิตนักศึกษาที่เป็นเกย์นั้น ต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับสังคมเพื่อต้องการการยอมรับจากบุคคลในสังคมเนื่องจากสังคมนั้นมีความคาดหวังในการแสดงออกเฉพาะเพศชายและเพศหญิงตามเพศโดยกำเนิดของตนเอง นิสิตนักศึกษาเกย์จึงต้องควบคุมและปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้เหมือนดังเช่นคนปกติในสังคมซึ่งบางครั้งการแสดงออกในลักษณะนี้อาจไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริงของตนเองก็เป็นได้ (กฤตณัฐ เฟิงชัย, 2549) นอกจากนี้จากการศึกษาของชลธิชา ทิพย์ประทุมและพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2558) ได้เผยให้เห็นสถานการณ์การถูกคุกคามทางเพศ (Sexual harassment) ของนักศึกษากลุ่มชายข้ามเพศในมหาวิทยาลัยโดยพบว่านักศึกษากลุ่มชายข้ามเพศต้องเผชิญกับการถูกคุกคามทางเพศตั้งแต่ระดับน้อยไปจนถึงระดับมาก โดยการถูกคุกคามทางเพศระดับน้อย ได้แก่ การคุกคามด้วยคำพูดและทางสายตา ส่วนการถูกคุกคามทางเพศระดับมาก ได้แก่ การคุกคามด้วยคำพูดที่หยาบคายและการคุกคามทางร่างกาย เช่น การจับหน้าอก ดังนั้นประเด็นด้านการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยยังคงเป็นประเด็นที่ยังไม่ได้รับการศึกษาและการกำหนดนโยบายเพื่อการแก้ไขอย่างแท้จริง

การถูกคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยไทยปรากฏในกิจกรรมการรับน้องใหม่ของนักศึกษาโดยกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นในกิจกรรมรับน้องนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยชื่อดังในพื้นที่ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศคนดังกล่าวถูกรุ่นพี่นักศึกษาสั่งให้ถอดเสื้อตัวแรกออกและถลกเสื้อชั้นในที่มีลักษณะคล้ายเสื้อกล้ามขึ้นไปเกือบถึงหน้าอก ทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศคนดังกล่าวเกิดความอับอายและร้องไห้เนื่องจากได้รับประทานยาคุมกำเนิดทำให้มีสรีระบางส่วนโดยเฉพาะหน้าอกคล้ายเพศหญิง ส่วนรุ่นพี่นักศึกษาดังกล่าวได้แสดงท่าทีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการยื่นขาและหัวเราะอย่างสนุกสนาน แม้ร่างกายของนิสิตนักศึกษายังเป็นชายแต่จิตใจของนิสิตนักศึกษาคนดังกล่าวนั้นเป็นหญิง การสั่งให้ถอดเสื้อด้วยวิธีการดังกล่าวในกิจกรรมการรับน้องถือเป็นการละเมิดทางเพศและเป็นวิธีการรับน้องใหม่ที่ไม่มีเหมาะสม ทั้งนี้ทางคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของทางมหาวิทยาลัยมีมติให้ลงโทษตามระเบียบของทางมหาวิทยาลัย ตามประกาศว่าด้วยการจัดกิจกรรมรับน้องและการประชุมเชียร์ ข้อ 4.1 คือมีการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทางด้านร่างกายและจิตใจ มีบทลงโทษให้พักการศึกษาจำนวน 1 ภาคการศึกษาซึ่งมีผลทันทีในภาคการศึกษาดังกล่าว (ข่าวสด, 2560)

ภายใต้ความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ที่ประกอบไปด้วยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ สถาบันอุดมศึกษาไทยยังคงต้องการนโยบายและหลักการปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมและมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้นเพื่อให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษากลุ่มหนึ่งภายใต้ความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันสามารถเรียนรู้การใช้ชีวิตและศึกษาเล่าเรียนภายในรั้วมหาวิทยาลัยไทยได้อย่างมีความสุข

อย่างไรก็ตามประเด็นการวิจัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่าการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศยังมีจำนวนไม่มากนักและงานวิจัยที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรื่องของบุคคลข้ามเพศในด้านการพัฒนาอัตลักษณ์และการดำเนินชีวิตในสังคมทั่วไป ซึ่ง

การศึกษาเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยไทยยังมีจำนวนน้อยมาก (รวมพล สายอรุณ, 2541; จารุพงศ์ สายะโสภณ, 2546; กฤษฎยชนม์ สุขยะฤกษ์, 2552; ฐิติมา หิรัญรักษ์, 2553; ชลธิชา ทิพย์ประทุมและพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2558) อีกทั้งงานวิจัยด้านนิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนมากเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อมุ่งทำความเข้าใจเชิงลึกด้านการพัฒนาอัตลักษณ์ของตนเอง การดำเนินชีวิตในสังคมทั่วไปของแต่ละกรณีศึกษา การวิจัยกรณีศึกษา (Case Study Research) จึงอาจไม่เพียงพอที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือสภาพการณ์โดยรวมทั้งหมดของนิสิตข้ามเพศของทุกสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศได้ อีกทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณที่พบจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยเน้นการศึกษาเชิงสำรวจเฉพาะมหาวิทยาลัยในบริบทของผู้วิจัยเท่านั้น โดยยังไม่ได้ทำการศึกษากับมหาวิทยาลัยต่างๆในภาพรวม ดังนั้นการศึกษาในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาทุกประเภทรวมถึงความแตกต่างทางด้านกลุ่มสาขาวิชาที่เรียนเพื่อศึกษาความแตกต่างเชิงลึกในเรื่องการใช้ชีวิตและการแสดงออกในตัวตนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงอาจมีความแตกต่างกันและนับเป็นแนวทางการศึกษาที่มีความท้าทายเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังไม่มีงานวิจัยเชิงนโยบายใดที่ศึกษารูปแบบหรือหลักการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย ทำให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารหรือฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยไทยยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการบริหารจัดการตลอดจนการให้ความช่วยเหลือและการจัดบริการให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยไทยได้อย่างเหมาะสม แม้ว่าอาจพบนโยบายหรือแนวทางในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศอย่างไรก็ตามเนื่องจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทยที่ฝังรากลึกลงบนพื้นฐานการดำเนินชีวิตของคนไทย ตลอดจนข้อบัญญัติทางกฎหมายบางประการของประเทศไทยที่มีต่อบุคคลข้ามเพศทำให้นโยบายหรือแนวทางปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยไทยอาจมีความแตกต่างจากนโยบายของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ดังนั้นงานวิจัยเชิงนโยบายนี้จึงมุ่งศึกษาเพื่อทำความเข้าใจนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีรายละเอียดของคำถามการวิจัยอันนำไปสู่กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงด้วยกระบวนการวิจัย ดังนี้

คำถามการวิจัย

1. การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยเป็นอย่างไรบ้าง
2. สถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีการปฏิบัติที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอย่างไรบ้างเมื่อเปรียบเทียบกับการปฏิบัติแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ
3. รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยประกอบด้วยอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเชิงนโยบายนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาเป็นลักษณะของการบริหารจัดการเพื่อมุ่งให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขในการศึกษาภายในมหาวิทยาลัย โดยรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวมิได้มุ่งหมายให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าวมีอภิสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษเหนือนิสิตนักศึกษาทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยแต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานการใช้ชีวิตเหมือนนิสิตส่วนใหญ่ทั่วไป (Norms) ตามสิทธิและเสรีภาพอันพึงมีซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศประกอบด้วยการบริหารจัดการใน 4 มิติที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม ประกอบด้วย การแต่งกายของนิสิตนักศึกษา การจัดตั้งชมรมหรือกิจกรรม หน่วยงานความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย การพัฒนาความเป็นผู้นำ การพิทักษ์สิทธิ การเป็นสื่อกลางและการเจรจาต่อรอง งานทะเบียนและงานเอกสารของมหาวิทยาลัย (2) การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย ห้องน้ำและหอพักนิสิตนักศึกษา (3) การบริหารจัดการด้านสุขอนามัยและการให้คำปรึกษา ประกอบด้วย การให้ปรึกษาและคำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาการใช้ชีวิต การยอมรับตนเอง การปรับตัว การรับประทานยาเสริมฮอร์โมน และการผ่าตัดแปลงเพศ และ (4) การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ ประกอบด้วย การฝึกอบรม การจัดประชุม การสัมมนาและการอภิปรายเสวนาเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถี การสอดแทรกเนื้อหา การเปิดรายวิชาหรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีศึกษา การจัดตั้งศูนย์หรือแหล่งข้อมูลให้ความรู้เกี่ยวกับเพศวิถี การทำการศึกษาเชิงสำรวจหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ

2. การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ผู้วิจัยกำหนดเลือกมหาวิทยาลัยไทยที่มีเกณฑ์คุณสมบัติเข้าข่ายเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง ดังต่อไปนี้ (1) เป็นมหาวิทยาลัยที่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย อาทิ ห้องน้ำหรือการให้บริการด้านหอพัก (2) เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใส่ชุดนิสิตนักศึกษาตามเพศที่ตนเองต้องการได้ (3) เป็นมหาวิทยาลัยที่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาสามารถใส่ชุดรับพระราชทานปริญญาบัตรตามเพศที่ตนเองต้องการได้ (4)

เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้แสดงออกในเพศวิถีของตนเองหรือการทำกิจกรรมกลุ่มต่างๆของคนข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย (5) เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้นำหรือการบริหารกิจการใดๆภายในมหาวิทยาลัย และ (6) เป็นมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรมให้ความรู้ภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Transgender Students) หมายถึง นิสิตนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยไทย โดยเป็นนิสิตนักศึกษาที่มีร่างกายและจิตใจหรือความชอบในการแสดงออกทางเพศตรงกันข้ามกับเพศกำเนิดของตนเอง ประกอบด้วย (1) นิสิตนักศึกษาที่มีร่างกายหรือเพศกำเนิดเป็นชายแต่มีการแสดงออกและการแต่งกายเป็นหญิง และ (2) นิสิตนักศึกษาที่มีร่างกายหรือเพศกำเนิดเป็นหญิงแต่มีการแสดงออกและการแต่งกายเป็นชาย ทั้งนี้หมายรวมถึงนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่แปลงเพศแล้วและยังไม่ได้แปลงเพศและเป็นผู้ที่ให้ความยินยอมโดยสมัครใจในการให้ข้อมูลการวิจัย

การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Transgender Students' Life Experience in a Campus) หมายถึง การดำเนินชีวิตประจำวันในมหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การแสดงออกในเพศวิถีของตนเองทั้งท่วงท่ากิริยา วาจา การแต่งกาย การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน อาจารย์ และบุคลากรรอบข้าง การเข้าร่วมหรือการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยตลอดจนการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกภายในมหาวิทยาลัยที่มีจำแนกตามเพศและโครงสร้างพื้นฐานหลักต่างๆภายในมหาวิทยาลัย

การบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Best Practice of Thai Higher Education Institutions) หมายถึง มหาวิทยาลัยของไทยที่มีแนวทางหรือหลักการปฏิบัติที่ดีรวมถึงการมีหลักการบริหารจัดการและการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในประเด็นต่างๆภายในมหาวิทยาลัยที่ดี โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกมหาวิทยาลัยที่เป็นกรณีศึกษาที่มีหลักปฏิบัติที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาต้องมีคุณสมบัติเข้าข่ายเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (1) เป็นมหาวิทยาลัยที่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย อาทิ ห้องน้ำหรือการให้บริการด้านห้องพัก (2) เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใส่ชุดนิสิตนักศึกษาตามเพศที่ตนเองต้องการได้ (3) เป็นมหาวิทยาลัยที่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาสามารถใส่ชุดรับพระราชทานปริญญาบัตรตามเพศที่ตนเองต้องการได้ (4) เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้แสดงออกในเพศวิถีของตนเองหรือการทำกิจกรรมกลุ่มต่างๆของคนข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย (5) เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้นำหรือการบริหารกิจการใดๆภายในมหาวิทยาลัย และ (6) เป็นมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรมให้ความรู้ภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (A Model of Managing Transgender Students) หมายถึงแผนภูมิหรือแบบแผน (Schematic Model) แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อบรรยายลักษณะ (Semantic Model) ของแผนภูมิหรือแบบแผนในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ครอบคลุมในมิติของการให้ความช่วยเหลือและการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรม สิทธิเสรีภาพและการแสดงออก ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในครั้งนี้สามารถแบ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับออกเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดของแต่ละประโยชน์การวิจัยดังนี้

ประโยชน์เชิงวิชาการ

1. ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยนี้ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาไทย
2. ได้นโยบายหรือแนวทางในการช่วยเหลือและการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย
3. ข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถนำมาใช้เป็นโครงการฝึกอบรมหรือกิจกรรมการส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจด้านนิสิตนักศึกษาข้ามเพศแก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยทุกภาคส่วน

ประโยชน์เชิงปฏิบัติ

1. ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตนักศึกษาภายในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการใช้ชีวิตการศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุข
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านงานกิจการนิสิตนักศึกษาสามารถให้ความช่วยเหลือและให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
3. อาจารย์ นิสิตนักศึกษารวมทั้งบุคลากรทั่วไปสามารถพึงปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
4. ได้แนววิธีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการดำเนินงานต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
5. สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดโครงการอบรมหรือกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศแก่ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษาทั่วไปและบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยได้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการสิทธิมนุษยชนศึกษาข้ามเพศ
ในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and facility management)

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านการให้บริการ และสุขภาพ (Courseing and healthcare service management)

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรม สิทธิเสรีภาพและการแสดงออก (Management of activities, rights and freedom, social expression)

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจเรื่ององค์ความรู้และความหลากหลายทางเพศ (Educational and training program management)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญรวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยและงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา โดยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 นิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ตอนที่ 2 นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ตอนที่ 3 การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ตอนที่ 4 การบริหารจัดการงานกิจการนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

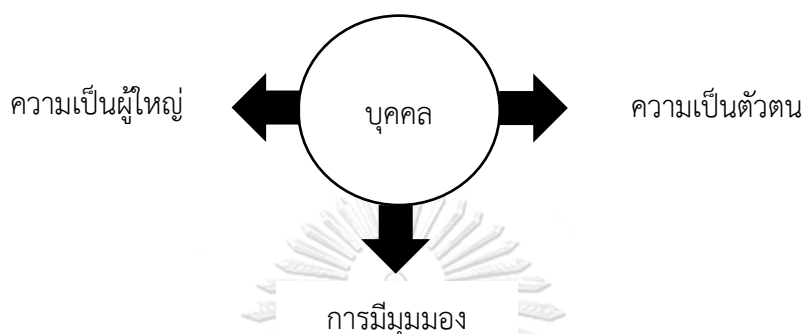
โดยแต่ละตอนมีรายละเอียดของการนำเสนอเกี่ยวกับหลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอแต่ละประเด็นตามลำดับของเนื้อหา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 นิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

1.1 นิสิตนักศึกษาในฐานะผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาเป็นผู้เรียนที่มีช่วงอายุอยู่ในเกณฑ์ของผู้เรียนผู้ใหญ่ (Adult Learners) ในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยช่วงระยะเวลาของความเป็นผู้ใหญ่สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วงระยะเวลาได้แก่ ช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ได้แก่ผู้ที่มีช่วงอายุ 20 – 40 ปีโดยประมาณ และช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนปลายได้แก่ผู้ที่มีช่วงอายุ 40 - 60 ปีโดยประมาณ (อุบลรัตน์ เฟิงสถิต, 2554) อย่างไรก็ตามในทัศนะของ Rogers และ Horrocks (2010) กล่าวว่าวัยใหญ่นั้นอาจไม่ได้ด้วยอายุเพียงอย่างเดียว เนื่องจากความรับผิดชอบต่อสังคมและกฎหมายของแต่ละบุคคลนั้นมีความแตกต่างกันแม้จะมีอายุที่เท่ากัน (Legal and Social Liabilities) ผู้ใหญ่นั้นถือเป็นขั้นหนึ่ง (Stage) ของวงจรชีวิตมนุษย์ที่เริ่มจากการเป็นเด็กมาสู่วัยหนุ่มสาวและเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ วัยผู้ใหญ่อาจเป็นสถานะ (Status) หนึ่งที่บุคคลในช่วงวัยนั้นได้รับการยอมรับจากสังคมในฐานะที่ได้มีส่วนร่วมและสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะระบุว่าบุคคลใดได้เข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่แล้วในช่วงอายุใดที่แน่นอน แต่การที่บุคคลใดได้เข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่แล้วสังคมย่อมมีความคาดหวังว่าบุคคลดังกล่าวย่อมมีคุณลักษณะ ดังนี้ การมองการณ์ไกล (Far-Sightedness) การรู้จักควบคุมตนเอง (Self-Control) มีค่านิยมที่เป็นที่ยอมรับ (Established and Acceptable Values) มีความมั่นคง (Security) มีประสบการณ์ (Experience) มีความเป็นตัวตน (Autonomy) ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวนี้ย่อมมีความคาดหวังจากสังคมมากขึ้นขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลและวัฒนธรรม นอกจากนี้บุคคลที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ควรมีคุณลักษณะสำคัญ (Traits) ตามแนวคิดแบบตะวันตกดังต่อไปนี้ (1) ความเป็นผู้ใหญ่ (Maturity) เป็นสภาวะการณ์ของการเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ (Fully Grown) เป็นวัยที่มีการพัฒนา (Full Development) การใช้พรสวรรค์ของตนเอง (Individual's Talents) และการก้าวไปข้างหน้าเพื่อให้ตนเองมีความเป็นผู้ใหญ่ที่มากยิ่งขึ้น (2) การมีมุมมอง (Perspective) ผู้ใหญ่ถูกคาดหวังให้มีทัศนคติการพัฒนาความคิดต่อผู้อื่นและการปฏิบัติตนโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองเพื่อให้

เกิดความพอดีกับการใช้ชีวิตและต่อสังคม (More Balanced Approach) และ (3) ความเป็นตัวตน (Autonomy) มีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบ (Responsibility) วัยผู้ใหญ่ในทุกวัฒนธรรม มีระดับของความเป็นตัวตนและระดับการตัดสินใจที่สูงซึ่งวัยผู้ใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม ดังนั้นความรับผิดชอบของผู้ใหญ่แต่ละคนที่มีต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมย่อมมีความแตกต่างกันตามแต่ละบุคคลเช่นกัน ภาพที่ 2.1 แสดงแนวคิดตะวันตกเกี่ยวกับความเป็นผู้ใหญ่

ภาพที่ 2.1 แนวคิดตะวันตกเกี่ยวกับความเป็นผู้ใหญ่

(Rogers และ Horrocks, 2010)

คำจำกัดความของผู้ใหญ่ตามนิยามของนักการศึกษาผู้ใหญ่ไทย ได้แก่ เขียรศรี วิวิธสิริ และ อุ่นตา นพคุณ อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2547) ได้กำหนดเกณฑ์ 3 ประการในการพิจารณาบุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้ใหญ่ ดังนี้ (1) ลักษณะทางอายุ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดผู้ที่มีอายุ 15 ปีเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ด้วยการใช้คำนำหน้าชื่อเป็นนายและนางสาว แต่ในทางกฎหมายบุคคลที่บรรลุนิติภาวะคือผู้ที่อายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ดังนั้นเกณฑ์ในเรื่องของอายุกับความเป็นผู้ใหญ่อาจต้องพิจารณาเกณฑ์หรือกิจกรรมที่ผู้ใหญ่เหล่านั้นเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย (2) ลักษณะทางอารมณ์และสติปัญญา บุคคลที่มีความสามารถทางด้านการใช้อารมณ์และสติปัญญาได้มากแล้วในมุมมองของนักจิตวิทยาพัฒนาการเห็นบุคคลนั้นมีวุฒิภาวะในการเป็นผู้ใหญ่แล้วนั่นเอง และ (3) ลักษณะของบทบาทหน้าที่ทางสังคมและการประกอบอาชีพ เนื่องจากผู้ใหญ่เป็นช่วงวัยที่มีการประกอบอาชีพและมีรายได้ที่แน่นอนและสามารถทำหน้าที่ของตนเองในสังคมได้อย่างเหมาะสม เช่น บทบาทหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม บทบาทของการเป็นพ่อแม่ และบทบาทอื่นๆในสังคม ดังนั้นเกณฑ์การพิจารณาความเป็นผู้ใหญ่อาจต้องใช้เกณฑ์ที่หลากหลายดังกล่าวมาพิจารณาประกอบรวมกันเพื่อพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีความเป็นผู้ใหญ่แล้วหรือไม่นั่นเอง

ดังนั้นผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาจึงเป็นนิสิตนักศึกษาที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นหรือเป็นผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่นั่นเองโดย Merriam (2011) ซึ่งได้เสนอนิยามความหมายของผู้เรียนผู้ใหญ่ตามแนวคิดของ Knowles ไว้ว่า (1) ผู้เรียนผู้ใหญ่เป็นวัยที่ตนเองมีความเป็นผู้ใหญ่ (Mature) มีการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของตนเองจากการมีบุคลิกพึ่งพา (Dependent Personality) ไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สามารถชี้นำตนเองได้ (Self-Directing Human Being) (2) ผู้เรียนผู้ใหญ่เป็นวัยที่ได้สั่งสมเก็บเกี่ยวประสบการณ์มาแล้วและสามารถใช้ประสบการณ์เหล่านั้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ (3)

ความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ในการพัฒนาบทบาทของตนเองในสังคม (Developmental tasks of his or her social role) กล่าวคือผู้ใหญ่มีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและสังคม และ (4) ผู้เรียนผู้ใหญ่เป็นผู้เรียนที่มีปัญหาชีวิตมากมาย (More Problem Centered) มากกว่าการมีปัญหาเฉพาะการเรียนรู้ (Subject Centered) เนื่องจากผู้เรียนผู้ใหญ่ได้ผ่านพ้นช่วงเวลาและการเปลี่ยนแปลงในด้านการรับรู้มากมายเมื่อเปรียบเทียบกับผู้เรียนที่เป็นเด็ก นอกจากนี้ Rogers และ Horrocks (2010) กล่าวว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ (Adult Student Learners) มีลักษณะต่างๆ ดังนี้ (1) เป็นช่วงที่ผู้เรียนอยู่ในระหว่างกระบวนการของการเติบโต (2) มีประสบการณ์ ความรู้และคุณค่า (3) เป็นผู้เรียนที่เข้าศึกษาด้วยแรงบันดาลใจและความตั้งใจ (4) เป็นผู้เรียนที่มีความคาดหวังจากการกระบวนการเรียนรู้ (5) เป็นช่วงแข่งขันกับความสนใจของตนเอง (Competing Interests) และ (6) เป็นผู้เรียนที่มีรูปแบบในการเรียนรู้เป็นของตนเอง (Own Patterns of Learning)

โดยสรุปจากนิยามเกี่ยวกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่หรือนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นผู้เรียนที่มีประสบการณ์ในชีวิตและต้องการการเรียนรู้ภายในมหาวิทยาลัยตามความต้องการและความมุ่งหวังของตนเองเพื่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของตนเองและการดำรงชีวิตที่ดีในสังคม

อย่างไรก็ตามผู้เรียนยุคใหม่ย่อมมีความแตกต่างกับผู้เรียนในยุคก่อนหรือหลายช่วงอายุคนอย่างแน่นอนโดย Lyons, McIntosh และ Kysilka (2003) กล่าวว่าผู้เรียนที่เกิดระหว่างปี ค.ศ. 1982-2000 เป็นผู้เรียนในยุคสหัสวรรษ (the Millennial Generation) กล่าวคือเป็นผู้เรียนที่กำลังอยู่ในช่วงของผู้เรียนในปัจจุบันที่มีความต้องการมากกว่าคนในยุคอื่นๆเมื่อเปรียบเทียบกับยุคเบบี้บูม (The Baby Boom Generation) และยุคเจนเอเรชั่นเอกซ์ (Generation X) ซึ่งพ่อแม่ต้องให้ความสนใจและเห็นอกเห็นใจผู้เรียนในยุคนี้เป็นอย่างมาก ผู้เรียนได้รับข่าวสารผ่านสื่อต่างๆมากมาย เป็นผู้เรียนที่มีความเป็นตัวของตัวเองสูง (A Better Sense of Self) เป็นคนที่มองโลกในแง่ดี ผู้เรียนในยุคสหัสวรรษเมื่อเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจึงได้เรียนรู้กับมาตรฐานการศึกษาและการทดสอบที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนในยุคนี้มีความกดดันในเรื่องของการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย มีความต้องการที่จะเรียนรู้และสร้างความแตกต่าง ต้องการรู้วาทกรรมของการเรียนคืออะไร เพื่อต้องการปฏิบัติตาม ชื่นชอบการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนและในชีวิตประจำวัน โดยสรุปผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่หรือนิสิตนักศึกษาในยุคใหม่มีทัศนคติและมุมมองที่แตกต่างจากบุคคลในยุคก่อนๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆของสังคมในปัจจุบันที่ส่งผลต่อการรับรู้และการแสดงออกของผู้เรียนในยุคดังกล่าว ดังนั้นด้วยความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสารสนเทศที่ก้าวหน้าในปัจจุบันทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่หรือนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาอันถือเป็นหัวใจสำคัญของทรัพยากรมนุษย์อันล้ำค่าต่อการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคตจึงควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะในด้านต่างๆของนิสิตนักศึกษาตลอดระยะที่ศึกษาอยู่ภายในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อให้นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วนั้นเป็นบัณฑิตที่เป็นมั่งคั่งของประเทศในการที่จ่านำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้า (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2558)

การพัฒนาบัณฑิตศึกษาในบริบทของประเทศไทยในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาบัณฑิตศึกษาโดยเริ่มให้ความสำคัญกับกิจกรรมสำคัญในสถาบันอุดมศึกษาใน 4 ด้านเพื่อมุ่งพัฒนาบัณฑิตด้านคุณธรรมในรูปแบบของเครือข่ายพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ได้แก่ (1) การให้นักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรมและสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (2) การสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปในการเรียนการสอน (3) การส่งเสริมและการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกของบัณฑิต นอกจากนี้ตามทิศทางการพัฒนาบัณฑิตไทยตามแผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปีที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2565 ได้มองเห็นจำนวนประชากรในช่วงวัยเด็กที่ลดลงซึ่งหมายถึงในอนาคตข้างหน้าสถาบันอุดมศึกษาต้องเตรียมรับมือกับอัตราจำนวนนิสิตนักศึกษาที่ลดน้อยลงในขณะที่จำนวนสถาบันอุดมศึกษาไทยยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ให้ความสำคัญมากที่สุดคือประเด็นในเรื่องของคุณภาพบัณฑิตที่สถาบันอุดมศึกษาจะผลิตออกไปสู่สังคมในอนาคตภายใต้บริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคสารสนเทศ (สำนักมาตรฐานและประเมินอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) เมื่อประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนแล้วนั้นประเทศไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบการศึกษาและนิสิตนักศึกษาของไทย โดยกิตติพร เนาว์สุวรรณและประไพพิศ สิงหเสม (2557) ได้สรุปคุณลักษณะบัณฑิตไทยที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การคิดวิเคราะห์ (2) การมีคุณธรรมจริยธรรม (3) การใช้เทคโนโลยีและทักษะภาษาอังกฤษ และ (4) การธำรงรักษาวัฒนธรรมไทย ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษามีความสามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและกระแสของเทคโนโลยีต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยในประเทศไทยดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF) โดยครอบคลุมใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาตินี้ยังถือเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งในการประเมินคุณภาพการศึกษาด้านองค์ประกอบของบัณฑิตเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยสามารถผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาบัณฑิตศึกษาให้มีความพร้อมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 กลุ่มหลักได้แก่ (1) กลุ่มวิชาหลัก (Core Subjects) (2) กลุ่มทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) (3) กลุ่มทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) และ (4) กลุ่มทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558: 59 และ 67)

ภาพที่ 2.2 คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

(สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558)

จากแนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่ได้นำเสนอข้างต้นทำให้เห็นว่าการพัฒนานิสิตนักศึกษาถือเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากนิสิตนักศึกษานั้นเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้การพัฒนานิสิตนักศึกษาอาจต้องอาศัยหลักการหรือทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจในอัตลักษณ์และพัฒนาการทางด้านต่างๆของนิสิตนักศึกษา โดยหลักการหรือทฤษฎีในการพัฒนานิสิตนักศึกษาได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

1.2 ทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษา

การพัฒนานิสิตนักศึกษาเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1636 ในมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (The Harvard University) ซึ่งในสมัยนั้นจำนวนนิสิตนักศึกษาของทางมหาวิทยาลัยยังมีจำนวนไม่มากนัก ทำให้อาจารย์และเจ้าหน้าที่สามารถดูแลนิสิตนักศึกษาได้อย่างใกล้ชิดเสมือนการปกครองแบบพ่อปกครองลูก (Paternalistic Faculty Authority) ซึ่งเป็นการใช้หลักทฤษฎีพัฒนาการ (Developmental Theory) ในดูแลนิสิตนักศึกษาเพื่อทำความเข้าใจและเสริมสร้างกระบวนการเติบโตและการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนานิสิตนักศึกษาในอดีต หลังจากนั้นเป็นต้นมาบทบาทของการดูแลและงานพัฒนานิสิตนักศึกษาจึงได้ขยายตัวและเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้นในระบบการศึกษา และได้มีการพัฒนาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตศึกษาเรื่อยมาเพื่อใช้ในการทำความเข้าใจธรรมชาติ การเติบโตรวมถึงการเปลี่ยนของนิสิตนักศึกษาตลอดจนการให้บริการและความช่วยเหลือแก่นิสิตนักศึกษาที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน (Evans และคณะ, 2010)

ทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาของชิคเคอริง (Arthur W. Chickering) เป็นทฤษฎีการพัฒนา นิสิตนักศึกษาพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในงานกิจการนิสิตนักศึกษาจากหนังสือที่ชิค เคอริงได้เขียนขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษาที่ชื่อ Education and Identity ในปี ค.ศ. 1969 จากการศึกษาวิจัยพบว่านิสิตนักศึกษามีรูปแบบการ พัฒนาใน 7 ด้าน (7 Vectors) ดังนี้ (Chickering, 1974 และวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2558)

1. การพัฒนาด้านสมรรถภาพ (Developing Competence) แบ่งเป็นการพัฒนาใน 3 ด้าน ย่อย ได้แก่ การพัฒนาด้านความคิดสติปัญญา (Intellectual Competence) คือการศึกษาหาความรู้ และรอบรู้ในศาสตร์ของตน มีความคิดวิจารณ์ญาณ กล้าอภิปรายแสดงความคิดเห็นและโต้แย้งต่างๆ การพัฒนาด้านร่างกายและทักษะการทำงาน (Physical and Manual Skills) เป็นการดูแลรักษา สุขภาพร่างกายของตนให้สมบูรณ์แข็งแรงตามพัฒนาการของช่วงวัย ตลอดจนมีความสามารถในการ ทำงานหรือการจัดการต่างๆได้ด้วยตนเอง และด้านสังคม (Interpersonal Competence) คือมี ทักษะในการเข้าสู่สังคม การรับฟังและการช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะอยู่กับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างมีความสุข

2. การจัดการด้านอารมณ์ (Managing Emotions) คือการรู้จักและเข้าใจในอารมณ์ของ ตนเอง การแสดงออกและการรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง การเข้าใจและยอมรับในอารมณ์ของ ผู้อื่นที่มีความหลากหลาย การรู้จักระงับอารมณ์และการมีสติ

3. การผ่านความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเองสู่การพึ่งพิงซึ่งกันและกัน (Moving through Autonomy toward Interdependence) คือการรู้จักการพึ่งพาตนเองให้มากขึ้นด้วยความที่ตนเอง ได้เริ่มพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การรู้จักการกำกับตนเอง (Self- Direction) มีทักษะการแก้ไขปัญหา ต่างๆ การรู้จักคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง (Making their Own Decision)

4. การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างมีวุฒิภาวะ (Developing Mature Interpersonal Relationships) นิสิตนักศึกษาย่อมมีสังคมและการรวมกลุ่มกัน การพัฒนาด้านนี้จึง เกี่ยวข้องกับการรู้จักอดทนอดกลั้นต่อวัฒนธรรมและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่แตกต่างกันออกไป (Intercultural and Interpersonal Tolerance) รวมถึงความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง ของแต่ละบุคคล การให้ความเคารพในความแตกต่างนั้นๆ

5. การสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตน (Establishing Identity) คือการที่นิสิตนักศึกษารับรู้และพึง พอใจในรูปร่างหน้าตาของตนเอง เพศสภาพและเพศวิถีของตนเอง การพัฒนาบุคลิกภาพเฉพาะตน การยอมรับตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้บทบาทของตนเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของ สังคมและการบูรณาการความเป็นตัวตนได้อย่างสมบูรณ์

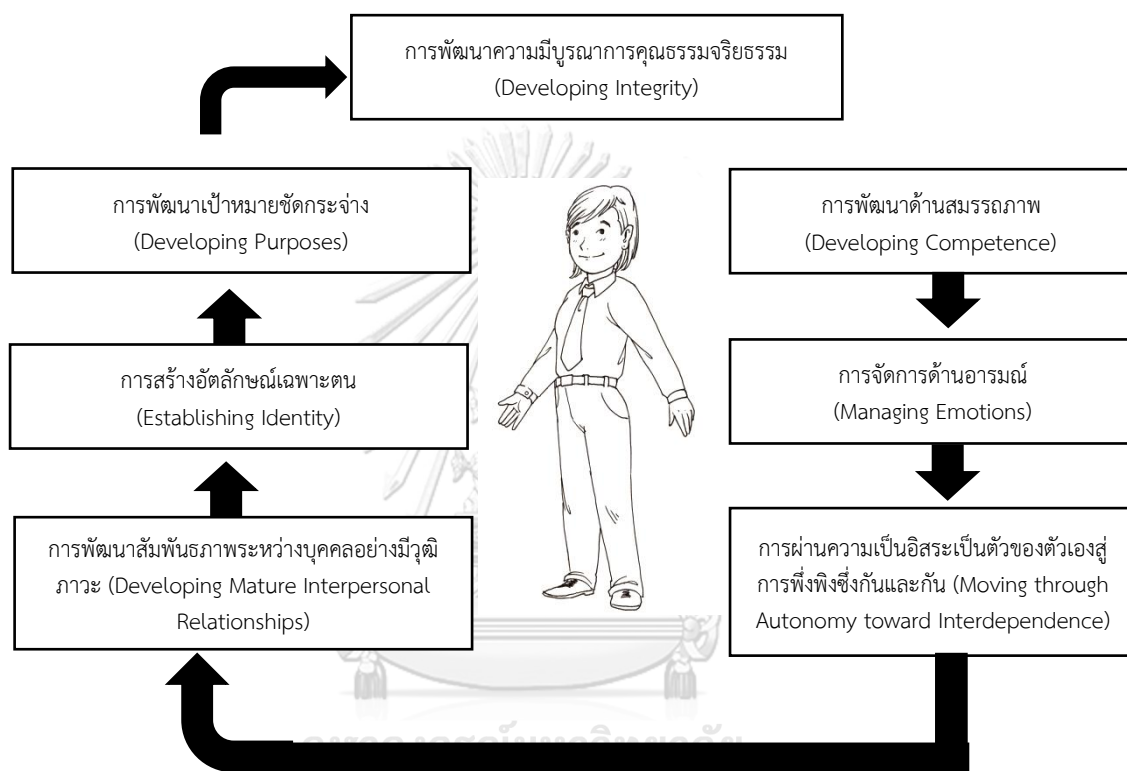
6. การพัฒนาเป้าหมายชัดเจน (Developing Purposes) คือการที่นิสิตนักศึกษาเริ่ม สร้างหรือมีเป้าหมายที่ชัดเจนให้กับชีวิตของตนเอง โดยอย่างยิ่งเป้าหมายในเรื่องของการประกอบ อาชีพเมื่อสำเร็จการศึกษา การสำรวจและค้นหาทิศทางของชีวิต (Find a Life Direction) ว่าตนเอง ชื่นชอบหรือสนใจในสิ่งใด นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการมีเป้าหมายในเรื่องของการมีคู่ชีวิต การใช้ชีวิต ในสังคมหลังสำเร็จการศึกษา การกำหนดอุดมการณ์หรือเป้าหมายอื่นๆในชีวิต เป็นต้น

7. การพัฒนาความมีบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม (Developing Integrity) เป็นการพัฒนา ตนเองให้เกิดความสมบูรณ์อย่างสูงสุดที่เพียบพร้อมด้วยอุดมการณ์ การมีค่านิยมเป็นของตนเอง การมี

ความเชื่อและความคิดเป็นของตนเอง การยอมรับ เข้าใจและนับถือผู้อื่นสามารถประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมที่ดีและสามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้ง 7 ด้านตามแนวคิดของของซิกเคอริง นิสิตนักศึกษาอาจไม่จำเป็นต้องมีการพัฒนาตามลำดับในแต่ละด้านดังที่ได้เสนอมานี้แล้ว ทั้งนี้ นิสิตนักศึกษาแต่ละคนอาจสามารถพัฒนาคุณลักษณะในแต่ละด้านของตนเองในลำดับขั้นหรือช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไปได้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเพื่อให้เห็นภาพเกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาของซิกเคอริงสามารถนำเสนอเป็นแผนภาพประกอบเพื่อความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นในภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาของซิกเคอริง

(Arthur W. Chickering) (ภาพวาดโดย นายอนุวัฒน์ คำเงิน)

ทฤษฎีการพัฒนอัตลักษณ์ของอีริกสัน (Erikson's Identity Development Theory) อีริก อีริกสัน (Erik Erikson) เป็นนักจิตวิทยาคลินิกคนแรกที่น่าสนใจศึกษาพัฒนาการทางด้านอัตลักษณ์ในมนุษย์ในช่วงวัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ โดยอีริกสันให้ความสำคัญกับเรื่องของพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคลซึ่งเป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต (Spanning a Person's Entire Life) โดยพัฒนาการทางอัตลักษณ์นี้ได้รับอิทธิพลทั้งทางสิ่งแวดล้อมภายนอก (External Environment) และจากภายในของตัวบุคคลเอง (Internal Dynamics) ซึ่งพัฒนาการด้านอัตลักษณ์ของอีริกสันแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน (Stages) โดยมีจุดเปลี่ยนของแต่ละขั้น (Turning Point or a Psychosocial Crisis) เพื่อเป็นตัวบ่งบอกจุดเปลี่ยนในการเข้าสู่ขั้นตอนต่อไป นอกจากนี้พัฒนาการในแต่ละขั้นจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการในขั้นหลังสืบต่อกันไป รายละเอียดของพัฒนาการทั้ง 8 ขั้นตอนดังกล่าว มีรายละเอียดดังนี้ (Evans และคณะ, 2010)

ขั้นที่ 1 ขั้นความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ (Basic Trust versus Mistrust) เป็นพัฒนาการขั้นแรกสุดของมนุษย์ในช่วงแรกเกิดหรือในช่วงปีแรกของมนุษย์ ทารกจะเกิดความไว้วางใจจากผู้เลี้ยงดู ถ้าหากทารกนั้นได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี จนในที่สุดทารกก็เกิดความไว้วางใจพ่อแม่หรือผู้ดูแลอื่นๆ ในทางตรงกันข้ามหากทารกไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควรจะเป็นทารกหรือเด็กในช่วงปีแรกจะเกิดความไม่ไว้วางใจต่อผู้เลี้ยงดู

ขั้นที่ 2 ขั้นความเป็นตัวของตัวเองหรือความไม่มั่นใจในตนเอง (Autonomy versus Shame and Doubt) เป็นช่วงที่เด็กเริ่มเรียนรู้และสำรวจสิ่งต่างๆรอบตัวเพื่อเป็นการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นตัวตนของตัวเอง เช่น การเดิน การพูด การทรงตัวและการเคลื่อนไหวต่างๆ หากเด็กได้รับการพัฒนาและส่งเสริมในด้านนี้เป็นการสร้างความเป็นตัวตนให้กับเด็ก ในทางตรงกันข้ามหากเด็กไม่ได้รับการส่งเสริม การห้ามปรามเด็กจะเกิดความไม่มั่นใจในตนเองในการกระทำสิ่งต่างๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นความคิดริเริ่มหรือความรู้สึกผิด (Initiative versus Guilt) เป็นช่วงที่เด็กเริ่มฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่างๆผ่านการเล่นเกมส์และกิจกรรมต่างๆก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆรอบตัว ได้สังเกตเห็นพฤติกรรมต่างๆ ในช่วงนี้จึงถือเป็นช่วงของการใช้จินตนาการของเด็ก ดังนั้นเด็กที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน การที่ผู้ใหญ่คอยตอบคำถามในสิ่งที่เด็กอยากรู้อยอมส่งผลให้เด็กเกิดพัฒนาการด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในทางตรงกันข้ามเด็กจะเกิดความรู้สึกผิดและไม่กล้าแสดงออกหรือมีความริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งใดๆเลย

ขั้นที่ 4 ขั้นความอุตสาหะหรือความรู้สึกต่ำต้อย (Industry versus Inferiority) เป็นช่วงวัยที่เด็กเริ่มมีสังคมเพื่อนจากชั้นเรียนและสังคมนอกบ้าน เด็กจึงต้องมีการกระทำหรือการทำงานบางอย่างเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ การทำกิจกรรมที่มีความท้าทายต่างๆเพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การที่เด็กได้รับการส่งเสริมจากและผู้ใหญ่ในช่วงพัฒนาการนี้จะทำให้เด็กเกิดความอุตสาหะและกำลังใจในการทำกิจกรรมต่างๆในทางตรงกันข้ามการขาดการสนับสนุนที่ดีจากผู้ใหญ่อาจทำให้เด็กเกิดความสงสัยและความรู้สึกต่ำต้อย ความรู้สึกที่ไร้สมรรถนะในการทำสิ่งต่างๆ

ขั้นที่ 5 ขั้นการสร้างอัตลักษณ์หรือความสับสนในบทบาทตนเอง (Identity versus Identity Diffusion) เป็นช่วงพัฒนาการเปลี่ยนถ่ายสำคัญจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ ซึ่งบุคคลนั้นเริ่มมีการพัฒนาความเป็นตัวตนของตนเอง คุณค่าของตนเอง มีความเชื่อและเป้าหมายของตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนในชีวิตได้มากขึ้น ต้องการหาคำตอบให้กับชีวิต มีความสับสนในบทบาทเพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นตัวตนของตนเอง หากได้รับการส่งเสริมในทางที่ถูกต้องบุคคลนั้นก็จะมีอัตลักษณ์เป็นของตนเองในทางตรงกันข้ามบุคคลนั้นจะเกิดความสับสนในบทบาทของตนเองและไม่สามารถเชื่อมโยงไปยังพัฒนาการในช่วงถัดไปได้

ขั้นที่ 6 ขั้นความใกล้ชิดสนิทสนมหรือการแยกตัว (Intimacy versus Isolation) เป็นช่วงพัฒนาการของความเป็นผู้ใหญ่ (Making up Adulthood) เป็นช่วงที่บุคคลนั้นเริ่มสร้างสัมพันธ์ภาพหรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลรอบข้างและคนในสังคม เช่นการเข้าเป็นสมาชิกใดๆของสังคม บุคคลที่ขาดการมีอัตลักษณ์ในตัวตนจะเกิดปัญหาในการสร้างสัมพันธ์ภาพต่างๆหรือการเข้ากับผู้อื่นในสังคมอันนำไปสู่การปลีกตัวหรือการแยกตัวออกจากกลุ่มคนหรือสังคมนั้นๆ

ขั้นที่ 7 ขั้นการสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมหรือความเบื่อหน่าย (Generativity versus Stagnation) เป็นพัฒนาการในช่วงครึ่งก่อนชีวิตที่บุคคลนั้นได้มีความสุขกับการใช้ชีวิตมาแล้วและ

ต้องการหยิบยื่นสิ่งดี ๆ กลับคืนให้แก่สังคมและบุคคลอันเป็นที่รัก อาทิ การรับอุปการะเลี้ยงดูเด็ก การช่วยเหลือชุมชน การเป็นนักรักกิจกรรมของสังคม บุคคลที่ได้รับการเติมเต็มในช่วงพัฒนาการก่อนหน้านี้นี้ จะส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดการสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมในช่วงพัฒนาการนี้ ในทางตรงกันข้าม บุคคลนั้นจะเกิดความเบื่อหน่าย และเกิดการถอนตัวออกจากสังคมหรือกิจกรรมการใช้ชีวิตร่วมกันนั้นๆ ในสังคม

ขั้นที่ 8 ขั้นบูรณภาพหรือความสิ้นหวัง (Integrity versus Despair) เป็นช่วงผู้ใหญ่ตอนปลายที่เริ่มมีอายุมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีระร่างกายมากขึ้นและสัจธรรมในเรื่องของความตาย บุคคลที่ได้พัฒนาตนเองมาอย่างสมบูรณ์ในช่วงพัฒนาการที่ 5 6 และ 7 ก็จะทำให้ความสมบูรณ์พร้อมสรรพในชีวิต มีความมั่นคงมั่งคั่งบริบูรณ์ในชีวิต ในทางตรงกันข้ามบุคคลนั้นจะเกิดความท้อแท้ สิ้นหวังและหมดกำลังใจในชีวิต

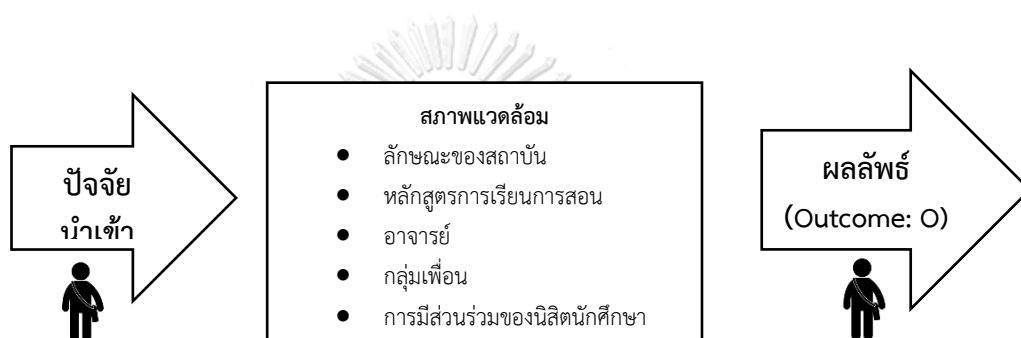
ทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของอีริคสันนำเสนอเป็นภาพของขั้นบันไดพัฒนาการ 8 ขั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงระดับและจุดเปลี่ยนของแต่ละขั้นได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น แสดงในภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 ทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของอีริคสัน

ทฤษฎีปัจจัยนำเข้า-สภาพแวดล้อม-ผลลัพธ์ -ของแอสติน (The I-E-O Model of Astin) (Astin, 1999) เป็นทฤษฎีพัฒนานิสิตนักศึกษาที่เชื่อว่าสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมของสถานศึกษานั้นส่งผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยทฤษฎีของแอสตินให้ความสำคัญกับ 3 ปัจจัยได้แก่ (1) ปัจจัยนำเข้า (Input: I) คือคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษาเมื่อเริ่มเข้ามาศึกษาในสถาบัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่มีติดตัวนิสิตนักศึกษาทุกคนก่อนเข้ามาศึกษาอยู่แล้ว (2) สภาพแวดล้อม (Environment: E) คือสภาพแวดล้อมต่างๆภายในสถาบันการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา และ(3) ผลลัพธ์ (Outcome: O) คือคุณลักษณะหรือผลที่คาดหวังจากนิสิตนักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษาจากสถาบันไปแล้วหลังได้รับการจัดประสบการณ์และการได้รับสิ่งแวดล้อมต่างๆภายในสถาบันการศึกษา แอสตินได้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยแบ่งประเภทของสภาพแวดล้อมออกเป็น 5 ด้านได้แก่ (1) ลักษณะของสถาบัน เช่น ขนาดของ

สถาบัน บรรยากาศทางวิชาการ อัตราส่วนของนิสิตนักศึกษาต่ออาจารย์ สวัสดิการ ฯลฯ (2) หลักสูตร การเรียนการสอน เช่น เนื้อหาการสอน วิธีการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น (3) อาจารย์ เช่น บุคลิกภาพของอาจารย์ ทักษะและความสามารถของอาจารย์ ฯลฯ (4) กลุ่มเพื่อน เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มเพื่อน นิสัยของเพื่อนแต่ละคน ความรู้ความสามารถของกลุ่มเพื่อนที่เรียนด้วยกัน และ (5) การมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษา เช่น การเข้าร่วมหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถาบัน ความทุ่มเทอดสาหะในการทำกิจกรรมต่างๆของนิสิตนักศึกษา การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และเพื่อน ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้ง 5 ด้านของแอสตินเชื่อว่าส่งผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา เพื่อให้เข้าใจทฤษฎีของแอสตินได้ชัดเจนมากขึ้น สามารถเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2.5 ทฤษฎีปัจจัยนำเข้า-สภาพแวดล้อม-ผลลัพธ์ -ของแอสติน
(The I-E-O Model)

นอกจากนี้แอสติน (Astin, 1999) ได้ตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง (Involvement Theory) ของนิสิตนักศึกษาไว้ว่านิสิตศึกษานั้นจะมีความเกี่ยวข้องและการเข้าถึงการทำกิจกรรมใดๆได้อย่างเต็มที่นั้นตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐาน 5 ข้อ ดังนี้

1. การเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือการเข้าถึงการทำกิจกรรมใดๆได้อย่างเต็มที่ของนิสิตศึกษานั้นคือการที่นิสิตนักศึกษาได้ลงมือใช้ทั้งร่างกายและแรงใจ (Physical and Psychological Energy) ในการทำสิ่งนั้นๆ

2. นิสิตนักศึกษาจะมีระดับของการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือการเข้าถึงการทำกิจกรรมใดๆนั้นแตกต่างกันออกไปโดยมีลักษณะเหมือนเส้นของความต่อเนื่อง (A Continuum) จากระดับมากที่สุดไปสู่ระดับที่น้อยที่สุด ดังนั้นนิสิตศึกษาย่อมมีระดับของการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือการเข้าถึงการทำกิจกรรมใดๆนั้นมากน้อยแตกต่างกันออกไปตามแต่ละกิจกรรมและช่วงเวลา

3. การเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือการเข้าถึงการทำกิจกรรมใดๆได้อย่างเต็มที่ของนิสิตศึกษานั้นสามารถประเมินค่าได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Quantitative and Qualitative Features) เช่น จำนวนชั่วโมงหรือจำนวนของชิ้นงานที่นิสิตนักศึกษาทำได้ในแง่ของเชิงปริมาณและความเข้าใจหรือความเอาใจจริงเอจ้งต่อกิจกรรมนั้นๆในแง่ของเชิงคุณภาพ

4. การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ (Educational Programs) มากยิ่งขึ้นเท่าโดยอ้อมทำให้นักศึกษามีความสุขและมีส่วนเกี่ยวข้องหรือการเข้าถึงการทำกิจกรรมนั้นๆ ได้ดีมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ

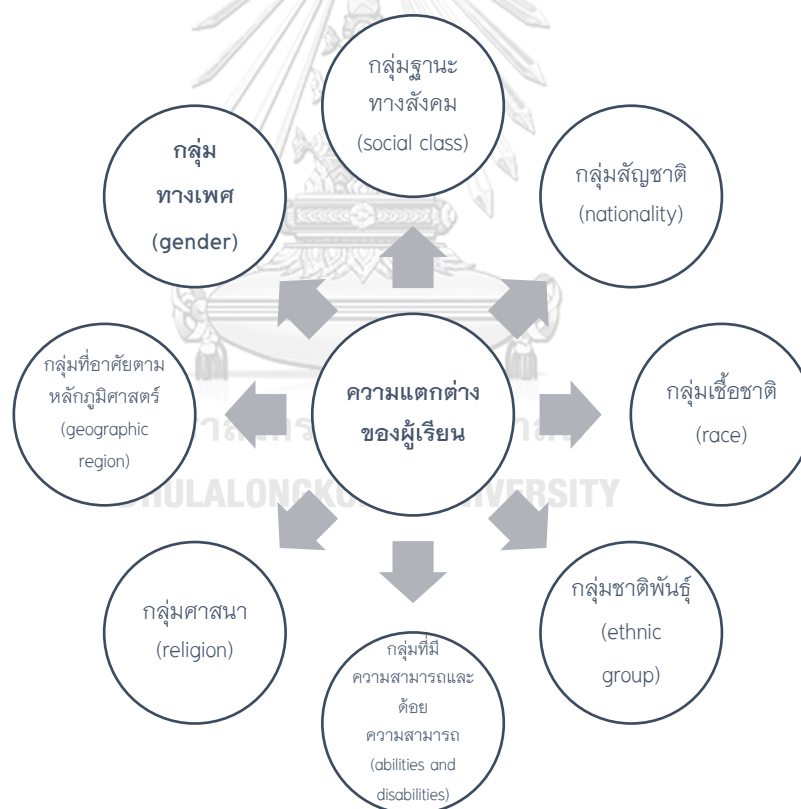
5. การจัดทำมีนโยบายหรือแนวปฏิบัติทางการศึกษา (Educational Policy and Practice) ที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือการเข้าถึงการทำกิจกรรมใดๆ ได้อย่างเต็มที่เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างเต็มที่

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่ได้นำเสนอในบางทฤษฎีที่มีความสำคัญล้วนมุ่งอธิบายพัฒนาการและบุคลิกภาพตลอดจนถึงคุณลักษณะต่างๆ ของนิสิตนักศึกษาให้มีความครอบคลุมกับนิสิตนักศึกษาทุกประเภทให้ได้มากที่สุด อย่างไรก็ตามในโลกยุคปัจจุบันความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงที่จะทำความเข้าใจในพัฒนาการและคุณลักษณะเฉพาะของนิสิตนักศึกษาในแต่ละกลุ่มความหลากหลายไปไม่ได้ ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

1.3 ความหลากหลายของผู้เรียน

ผู้เรียนนั้นมีความหลากหลาย (Learner Diversity) โดยสามารถจำแนกประเภทความหลากหลายของผู้เรียนได้เป็น (1) ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านสถานะทางสังคม (Social Class or Socioeconomic Status: SES) เป็นผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ของผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้แตกต่างกัน (2) ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม (Ethnicity and Culture) อาทิ ผู้เรียนที่เป็นชนกลุ่มน้อย (Minors) หรือผู้เรียนที่มีสัญชาติหรือเชื้อชาติอื่นที่แตกต่างจากผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ (3) ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านการใช้ภาษา (Language Diversity) อาทิ ผู้เรียนที่อพยพย้ายถิ่นฐานตามครอบครัวจากประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ไปอาศัยและศึกษาต่อในประเทศที่มีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ (4) ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้านสติปัญญา (Diversity in Intelligence) มีความเกี่ยวข้องในเรื่องของความสามารถทางด้านสติปัญญา (Intelligence and IQ) ความสามารถทางพหุปัญญา (Multiple Intelligences) (5) ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style Differences) (6) ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ (Learners with Exceptionalities) ประกอบด้วย ผู้เรียนที่มีความอัจฉริยะและพรสวรรค์ (Gifted and Talent Learners) ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางจิต (Mental Retardation) ผู้เรียนที่ด้อยความสามารถ (Individuals with Disabilities Education Act : IDEA) เป็นผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางจิตหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งความบกพร่องที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ภาษาหรือการคำนวณทางคณิตศาสตร์ ผู้เรียนสมาธิสั้น (Attention Deficit/ Hyperactivity Disorder: ADHD) เป็นผู้เรียนที่มีปัญหาในเรื่องของสมาธิจดจ่อกับการเรียน มีพฤติกรรมหุนหันพลันแล่นหรือไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์ (Emotional and Behavioral Disorders) ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการสื่อสารและประสาทสัมผัส (Communication and Sensorimotor Exceptionalities) เช่น ผู้เรียนที่มีบกพร่องทางการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเห็น การได้ยิน ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (Physical

Disabilities) ผู้เรียนออทิสติก (Autism) และ (7) ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านเพศ (Gender Differences) โดยเฉพาะในประเด็นของผู้เรียนที่มีวิถีทางเพศ (Sexual Orientation) ที่แตกต่างจากบรรทัดฐานทางสังคมซึ่งเป็นผู้เรียนที่มีความชอบในเรื่องของวิถีทางเพศเฉพาะบุคคล (Individual's Sexual Preference) ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการรักต่างเพศ (Heterosexual Preference) การรักเพศเดียวกัน (Homosexual Preference) หรือการรักสองเพศ (Bisexual Preference) ซึ่งอาจมีทั้งปัจจัยทางด้านชีววิทยาและสิ่งแวดล้อมต่างๆเข้ามาส่งผลต่อการแสดงออกทางเพศวิถีของผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องของวิถีทางเพศยังเป็นเรื่องที่ยังไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจนมากนัก (Tuckman และ Monetti, 2011; Slavin, 2014) นอกจากนี้ Banks (1993) ได้จำแนกความแตกต่างของผู้เรียนออกเป็น 8 ประเภทได้แก่ กลุ่มฐานะทางสังคม (Social Class) กลุ่มสัญชาติ (Nationality) กลุ่มเชื้อชาติ (Race) กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) กลุ่มที่มีความสามารถและด้อยความสามารถ (Abilities and Disabilities) กลุ่มศาสนา (Religion) กลุ่มที่อาศัยตามหลักภูมิศาสตร์ (Geographic Region) และกลุ่มทางเพศ (Gender) ภาพที่ 2.6 แสดงความแตกต่างของผู้เรียน

ภาพที่ 2.6 ความแตกต่างของผู้เรียน
(Banks, 1993)

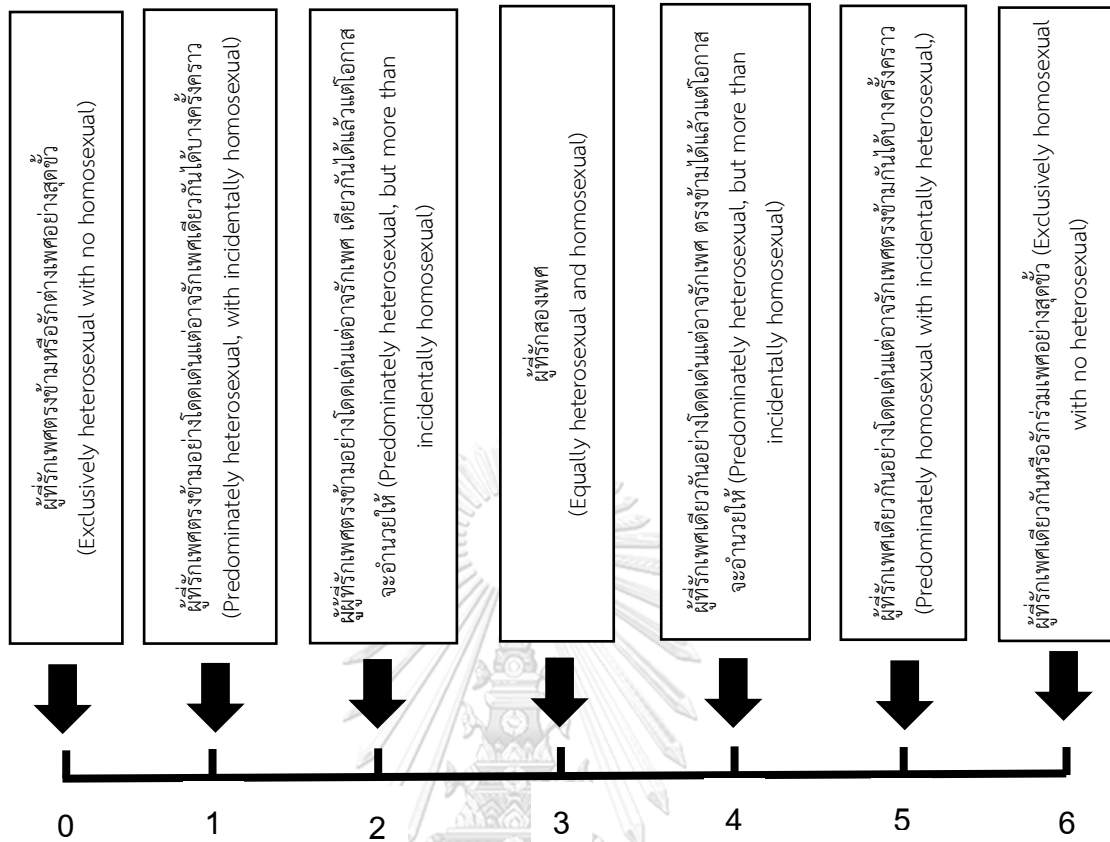
จากความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้นประเด็นในเรื่องของความแตกต่างทางด้านเพศหรือความหลากหลายทางเพศของนิสิตนักศึกษาเป็นประเด็นใหม่และเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจประเด็นหนึ่งของประเทศไทยในเรื่องของงานกิจการนิสิตนักศึกษา ดังเห็นได้จากข่าวสารและสื่อต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในปัจจุบัน การทำความเข้าใจและการรับรู้ทัศนคติเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาย่อมทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตการศึกษาในรั้วสถาบันอุดมศึกษาด้วยกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

ตอนที่ 2 นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

2.1 นิยามความหมายและประเภทของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

นิสิตนักศึกษาเป็นคำที่ใช้เรียกแทนผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาในทุกระดับและทุกประเภท นิสิตนักศึกษานั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นวัยของนักศึกษาหรือในภาษาอังกฤษมีการใช้คำศัพท์ใช้เรียกแทนนิสิตนักศึกษว่าเป็น Young Adult หรือ Youth ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงของวัยรุ่นตอนปลายถึงผู้ใหญ่ตอนต้น โดย คำดังกล่าวเป็นคำที่เริ่มมีการเรียกใช้กันมาตั้งแต่ประมาณ ค.ศ. 1960-1970 (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2557: 100-101) และด้วยความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสารคมนาคมต่างๆในยุคโลกาภิวัตน์จึงส่งผลให้เกิดความหลากหลายของนิสิตนักศึกษามากขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา โดยหนึ่งในความหลากหลายนั้นได้แก่ ประเด็นในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Transgender Students) (Ortiz และ Waterman, 2016)

Crooks และ Baur (1999) กล่าวว่าวิถีทางเพศ (Sexual Orientation) ของบุคคลในสังคมคือความเสนาหาหรือความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลที่อาจมีเพศต่างกันหรือเหมือนกันก็ได้โดยมีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง 3 คำได้แก่ บุคคลที่รักเพศตรงข้ามหรือรักต่างเพศ (Heterosexual Orientation) บุคคลที่รักเพศเดียวกันหรือรักร่วมเพศ (Homosexual Orientation) และบุคคลที่รักสองเพศ (Bisexual Orientation) บุคคลในสังคมจึงสามารถแสดงในวิถีทางเพศของตนเองได้มากน้อยในระดับที่แตกต่างกัน Kinsey (1984) อ้างถึงใน Crooks และ Baur (1999) ได้นำเสนอเส้นความต่อเนื่องของวิถีทางเพศของบุคคล (A Continuum of Sexual Orientations) ว่าเส้นต่อเนื่องของวิถีทางเพศดังกล่าวเป็นสเกลความต่อเนื่องจาก 0 ถึง 6 ซึ่ง 0 หมายถึงบุคคลผู้นั้นเป็นผู้ที่รักเพศตรงข้ามหรือรักต่างเพศอย่างสุดขีดในขณะที่ 6 หมายถึงบุคคลผู้นั้นเป็นผู้ที่รักเพศเดียวกันหรือรักร่วมเพศอย่างสุดขีด และ 3 หมายถึงบุคคลผู้นั้นเป็นผู้ที่รักสองเพศ ด้วยความหลากหลายของวิถีทางเพศของบุคคลในสังคม คนแต่ละคนจึงมีระดับ (Degree) ในรสนิยมทางเพศที่มากน้อยแตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถแสดงระดับวิถีทางเพศได้จากเส้นความต่อเนื่องของวิถีทางเพศของบุคคลในภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 เส้นความต่อเนื่องของวิถีทางเพศ

(a Continuum of Sexual Orientations) (Kinsey, 1984)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีทางเพศอื่นๆที่พบได้แก่ แนวคิดของ Storms (1980) ที่นำเสนอวิถีทางเพศของบุคคลในลักษณะของมิติที่แบ่งแยกกันอย่างชัดเจน (Separate Dimension) ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดของ Kinsey ที่บุคคลสามารถแปรเปลี่ยนหรือปรับเปลี่ยนวิถีทางเพศของตนเองได้มากน้อยแตกต่างกันได้บนเส้นความต่อเนื่องของวิถีทางเพศ แนวคิดของ Storms กล่าวว่าบุคคลที่รักเพศเดียวกันหรือรักร่วมเพศ (Homosexuals) มีความต้องการทางเพศกับเพศเดียวกันสูงแต่มีความต้องการทางเพศกับคนต่างเพศต่ำ ในขณะที่บุคคลที่รักเพศตรงข้ามหรือรักต่างเพศมีความต้องการทางเพศกับคนต่างเพศสูงแต่มีความต้องการทางเพศกับเพศเดียวกันต่ำ แสดงในภาพที่ 2.8

มีความต้องการทางเพศกับเพศเดียวกันสูง (high homoeroticism)

มีความต้องการทางเพศกับคนต่างเพศต่ำ (low heteroeroti)	บุคคลที่รักเพศเดียวกันหรือรักร่วมเพศ (homosexuals)	บุคคลที่รักสองเพศ (bisexuals)	มีความต้องการทางเพศกับคนต่างเพศสูง (high heteroeroti)
	บุคคลที่ไม่ฝึกไฟหรือสนใจทางเพศ (asexuals)	บุคคลที่รักเพศตรงข้ามหรือรักต่างเพศ (heterosexuals)	

มีความต้องการทางเพศกับเพศเดียวกันต่ำ (low homoeroticism)

ภาพที่ 2.8 แนวคิดของ Storms (1980) เกี่ยวกับวิถีทางเพศของบุคคล

สาเหตุของการเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นมีหลายทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยสามารถจำแนกทฤษฎีที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ทฤษฎีได้แก่ ทฤษฎีทางชีววิทยา (Biological Theory) และทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory) โดยมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

1. ทฤษฎีทางชีววิทยา (Biological Theory)

ปัจจัยทางด้านชีววิทยาหรือกายภาพที่ส่งผลต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้แก่ ความผิดปกติของโครโมโซมเพศที่ขาดหรือเกินหรือการได้รับฮอร์โมนเพศในระหว่างการตั้งครรภ์ ความผิดปกติของฮอร์โมนเพศหรือเอนไซม์ที่เกี่ยวข้องกับฮอร์โมนเพศ ความผิดปกติของอวัยวะเพศและลักษณะเพศภายนอก แต่ทั้งนี้ยังไม่อาจพบหลักฐานได้อย่างแน่ชัดนัก (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์และคณะ, 2546) และ (Crooks และ Baur, 1999) นอกจากนี้มีงานวิจัยที่ทำการศึกษาเกี่ยวสมองโดยทำการเปรียบเทียบขนาดของโครงสร้างของสมอง (Structural Differences of the Brain) ของคนที่รักต่างเพศและคนที่รักเพศเดียวกันรวมจำนวน 41 คนพบว่าไฮโปทาลามัสส่วนหน้า (Anterior Hypothalamus) ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งสมองที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศของชายที่รักเพศเดียวกันมีขนาดใหญ่กว่าอีกครั้งหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับของชายที่รักต่างเพศ แต่งานวิจัยดังกล่าวยังไม่พบหลักฐานชี้ชัดใดๆที่อาจนำมาสู่สาเหตุของวิถีทางเพศได้ ผลการศึกษาดังกล่าวยังคงต้องรอการศึกษาเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้นี้ต่อไป นอกจากนี้ยังมีเรื่องของยีนส์ (Gene) ที่อาจส่งผลต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะฝาแฝดเหมือน (Identical Twin) ที่แฝดคนหนึ่งมีวิถีทางเพศอย่างหนึ่งและโอกาสที่แฝดอีกคนจะมีแนวโน้มที่จะมีวิถีทางเพศแบบเดียวกันถึงร้อยละ 50 (Miracle และ Baumeister, 2003) และ (Crooks และ Baur, 1999)

ภาวะผิดปกติทางเพศ (Sexual Disorder) อาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภทหลักๆได้แก่ ภาวะบกพร่องทางเพศ (Sexual Dysfunctions) ภาวะเบี่ยงเบนทางเพศหรือกามวิปริต (Sexual Deviations or Disorders of Sexual Preference or Paraphilias) ภาวะเอกลักษณ์ผิดเพศ (Gender Identity Disorders or Transsexualism) และภาวะรักร่วมเพศ (Sexual Orientation Disorder or Ego-Dystonic Homosexuality or Persistest and Marked Distress about Sexual Orientation) อย่างไรก็ตามปัจจุบันภาวะรักร่วมเพศนั้นถือว่าเป็นบรรณนิยมส่วนตัวหรือความพอใจส่วนตัวมากกว่าการจัดว่าเป็นภาวะผิดปกติทางเพศและไม่ถือว่าเป็นความผิดปกติทางจิตใจตรง

เท่าที่บุคคลผู้นั้นไม่เกิดปัญหาทางสุขภาพจิต อาทิ วิตกกังวล ซึมเศร้า เบื่อชีวิต คิดฆ่าตัวตาย เป็นต้น ในทางการแพทย์อาจใช้วิธีการบำบัดรักษาภาวะรักร่วมเพศด้วยวิธีการรักษาปัญหาทางสุขภาพจิตและการปรับตัว การทำจิตบำบัดและพฤติกรรมบำบัดเพื่อเป็นการทำความเข้าใจสภาวะทางเพศของตนเองเพื่อกลับสู่การแสดงออกทางเพศที่ถูกต้องตามเพศที่แท้จริง (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์และคณะ, 2546)

2. ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory)

มีทฤษฎีทางจิตวิทยาและการเรียนรู้ที่พยายามหาคำตอบเกี่ยวกับวิถีทางเพศโดยให้ความสำคัญกับเรื่องของการเล่นดูของพ่อแม่ การได้รับประสบการณ์บางอย่างในชีวิต การได้รับอิทธิพลจากแม่ (Domineering Mother) การไม่มีบทบาทเป็นผู้นำของพ่อ (Passive Father) การได้รับประสบการณ์ที่บอบช้ำทางเพศสมัยเด็ก (Traumatic Early Childhood Sexual Experience) การถูกรบกวนทางอารมณ์ (Emotional Disturbance) และความล้มเหลวในการดึงดูดเพศตรงข้าม (Failure to Attract Heterosexual Partners) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นข้อสันนิษฐานเชิงทฤษฎีของการวิถีทางเพศของบุคคล (Miracle และ Baumeister, 2003) และ (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์และคณะ, 2546)

ทฤษฎีทางจิตวิทยาของฟรอยด์ (Freud's Theory) ซิกมันด์ ฟรอยด์ นักจิตวิทยาที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเลี้ยงดูของพ่อแม่ว่าเป็นช่วงเวลาสำคัญที่เด็กจะกลายเป็นคนรักต่างเพศหรือเพศเดียวกัน ในพัฒนาการโดยปกติเด็กจะมีพัฒนาการเป็นคนรักต่างเพศแต่เมื่อเด็กชายมีสัมพันธ์ภาพหรือความใกล้ชิดกับพ่อในระดับน้อยแต่กลับมีสัมพันธ์ภาพหรือความใกล้ชิดกับแม่ที่สูง เด็กอาจเริ่มมีขั้นพัฒนาการของการเป็นคนรักเพศเดียวกัน (Miracle และ Baumeister, 2003) และ (Crooks และ Baur, 1999)

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) ให้ความสำคัญในเรื่องของการเสริมแรง (Reinforcement) ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้โดยเฉพาะการเสริมแรงด้านพฤติกรรมทางเพศในช่วงแรกของการเรียนรู้ เด็กที่มีประสบการณ์ที่ดีและมีความสุขกับบุคคลที่เป็นเพศเดียวกัน อาจพัฒนามาเป็นการมีวิถีทางเพศแบบรักร่วมเพศอย่างไรก็ตามนักทฤษฎีการเรียนรู้ยังไม่สามารถระบุได้ว่าการได้รับประสบการณ์แบบใดเป็นพิเศษที่นำไปสู่การมีวิถีทางเพศแบบรักร่วมเพศได้ (Miracle และ Baumeister, 2003)

นอกจากนี้การที่บุคคลนั้นถูกล่อลวงทางเพศโดยการมีเพศสัมพันธ์ (Seduction) กับบุคคลที่เป็นคนรักเพศเดียวกันที่มีอายุมากกว่าก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่บุคคลนั้นกลายเป็นคนคนรักเพศเดียวกัน ในขณะเดียวกันบุคคลรักเพศเดียวกันส่วนใหญ่มีเพศสัมพันธ์ (First Homosexual Encounter) กับคนที่รักเพศเดียวกันในช่วงอายุเดียวกันและวิถีทางเพศนี้ปรากฏในเด็กตั้งแต่ช่วงวัยก่อนเรียน (Crooks และ Baur, 1999)

ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) ได้สวนกระแสข้อสันนิษฐานทั้งหมดที่มีเกี่ยวกับวิถีทางเพศโดยเห็นว่าการเป็นคนรักเพศเดียวกันไม่ได้เกิดจากการมีประสบการณ์กับเพศตรงข้ามที่ไม่ดีหรือขาดการได้รับประสบการณ์จากเพศตรงข้ามตามที่กล่าวอ้าง การศึกษาของกลุ่มนี้พบว่าชายที่เป็นเกย์และหญิงเลสเบียนในโรงเรียนไม่ได้มีการขาดประสบการณ์กับเพศตรงข้ามและการไม่มีความสุขกับเพศตรงข้ามเลย แต่พวกเขาอยากที่จะเป็นแบบนั้นมากกว่า (Preferred to be Sexual

with Woman) ดังนั้นการได้รับอิทธิพลจากแม่มากกว่าพ่อ การเลือกพ่อเป็นแบบอย่างของเด็กหญิง การถูกล่อลวงทางเพศโดยคนรักเพศเดียวกันจึงไม่น่าเป็นสาเหตุตามที่มีการนำเสนอ ที่สำคัญวิถีทางเพศของบุคคลที่รักเพศเดียวกันเกิดก่อนช่วงวัยรุ่นดังนั้นบุคคลเหล่านี้มีโอกาสนในการได้พบปะและมีปฏิสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามอยู่แล้ว แต่พวกเขาเลือกที่จะไม่รู้สึกรังเกียจกับเพศตรงข้ามมากกว่า โดยสรุปคือทฤษฎีทางสังคมวิทยาเห็นว่าบุคคลรักเพศเดียวกันเกิดจากการที่บุคคลเลือกหรือพึงพอใจที่จะมีวิถีทางเพศในลักษณะนี้มากกว่ามีปัจจัยอื่นใดมาส่งผลต่อวิถีเพศของตนเอง อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ก็ยังไม่สามารถระบุความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้อย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีทางจิตวิทยา (Miracle และ Baumeister, 2003)

อย่างไรก็ตามแม้จะเป็นการยากในการหาข้อสรุปทางวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจนในการอธิบายปรากฏการณ์ของวิถีทางเพศของบุคคลที่รักเพศเดียวกัน แต่อย่างน้อยทฤษฎีในศาสตร์ต่างๆที่เกี่ยวข้องยังคงพยายามศึกษาค้นคว้าหาคำตอบเพื่อไขความลับของวิถีทางเพศของมนุษย์ต่อไป ในส่วนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมเป็นสิ่งที่ไม่ได้สำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญตลอดจนความเข้าใจต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศของนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา การทำความเข้าใจในศัพท์และนิยามเฉพาะจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจอันดีและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุขระหว่างนิสิตนักศึกษาทั่วไป อาจารย์และเจ้าหน้าที่บุคลากรต่างๆภายในมหาวิทยาลัยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การทำความเข้าใจในเรื่องของศัพท์และนิยามเฉพาะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจทำให้สามารถเข้าใจในตัวตนของนิสิตนักศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศได้ในเบื้องต้น โดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (2557:19-24) ได้เสนอศัพท์และนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ โดยแบ่งคำศัพท์ออกเป็น

(1) คำศัพท์ในภาษาอังกฤษที่ใช้กันอย่างสากล อาทิ Sexual Orientation (วิถีทางเพศ), Gender Identity (อัตลักษณ์ทางเพศ), Gender Expression (การแสดงออกทางเพศ), Lesbian (เลสเบี้ยน), Gay (เกย์), Bisexual (คนรักสองเพศ), Transgender (คนข้ามเพศ), Intersex (คนที่มีเพศกำกวม), Queer (ควีร์), LGBT (กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ), และ Transvestite/ Cross-dresser (ชายแต่งหญิง หญิงแต่งชาย)

(2) คำศัพท์ในภาษาไทย ซึ่งมีการนำคำศัพท์ในภาษาอังกฤษบางคำที่ได้รับการยอมรับและได้มีการปรับความหมายบางส่วนให้เข้ากับวัฒนธรรมและความถูกต้องบางประการของคำเหล่านั้นในบริบทของไทย อาทิ ชายรักชาย หญิงรักหญิง ทอม ดี เลส สาวประเภทสอง กะเทย ตุ๊ด เพศที่สาม หญิงข้ามเพศ ชายข้ามเพศ เป็นต้น โดยคำศัพท์ดังกล่าวแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2.1 และ 2.2

วิถีทางเพศ (Sexual Orientation) เป็นภาวะที่เราารู้สึกต่อการแสดงออกทางเพศของผู้อื่น โดยการสังเกตและพิจารณาจากมิติภายนอก ส่วนอัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity) เป็นภาวะที่เราารู้สึกต่อตนเองในด้านเพศสภาพโดยคำว่าเพศ (Gender) คือความรู้สึกในเพศที่ได้รับอิทธิพลหรือพัฒนาการมาจากสังคม (วิทิต มันทาภรณ์, 2560) และ (นิภัทร์ วานิชคราม, 2559) ในขณะที่คำว่าเพศ (Sex) อีกคำนั้นหมายถึงเพศตามหลักของชีววิทยาหรือเพศโดยกำเนิด ซึ่งมีคำว่าเอกลักษณ์ทางเพศหรือเพศกำเนิด (Sexual Identity) ที่มีความหมายโดยแคบคือเพศชายหรือหญิงตามลักษณะของ

เพศโดยกำเนิดหรือทางชีววิทยาที่อาจหมายรวมถึง โครโมโซม ฮอร์โมน เคมีทางชีวภาพภายในของบุคคล เป็นต้น (นิภัทร์ วาณิชชรา, 2559)

ตารางที่ 2.1 คำศัพท์ภาษาอังกฤษสากลที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ

คำศัพท์	ความหมาย
Sexual Orientation (วิถีทางเพศ)	ความสามารถของบุคคลเกี่ยวกับแรงดึงดูดอันลึกลับด้านอารมณ์ เสน่ห์ด้านเพศและความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลซึ่งมีเพศภาวะที่แตกต่างกันหรือเหมือนกันหรือมากกว่าหนึ่งเพศภาวะ
Gender Identity (อัตลักษณ์ทางเพศ)	ความรู้สึกลึกลับภายในของบุคคลเกี่ยวกับเพศภาวะ ซึ่งอาจจะต้องสอดคล้องหรือตรงข้ามกับเพศโดยกำเนิดของตน รวมทั้งความรู้สึกสรีระ (ซึ่งหากสามารถเลือกได้อาจเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขลักษณะและการทำงานทางกายภาพด้วยวิธีการแพทย์ การผ่าตัดหรือวิธีอื่นใด) รวมทั้งการแสดงออกทางเพศภาวะ เช่น การแต่งกาย การพูดจาและกิริยาอื่นๆ
Gender Expression (การแสดงออกทางเพศ)	การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศของแต่ละบุคคลและการแสดงออกที่รับรู้ในสายตาของผู้อื่นโดยทั่วไปคนเรามักจะมีการแสดงออกทางเพศที่ตรงกับอัตลักษณ์ทางเพศของตน ไม่ว่าจะมิเพศกำเนิดเป็นเพศใดก็ตาม
Lesbian (เลสเบียน)	ผู้หญิงที่รักผู้หญิงด้วยกัน ทางอารมณ์ ทางความสัมพันธ์ทางเพศหรือทางกาย
Gay (เกย์)	ผู้ชายที่รักผู้ชายด้วยกัน ทางอารมณ์ ทางความสัมพันธ์ทางเพศหรือทางกาย
Bisexual (คนรักสองเพศ)	บุคคลที่รักได้ทั้งชายและหญิง ทางอารมณ์ ทางความสัมพันธ์ทางเพศหรือทางกาย
Transgender (คนข้ามเพศ)	ผู้ที่รู้สึกพึงพอใจกับเพศภาวะหรืออัตลักษณ์ทางเพศที่ตรงข้ามกับเพศกำเนิดของตน
Intersex (คนที่มีเพศกำกวม)	เป็นภาวะหลายประการที่บุคคลหนึ่งเกิดมาพร้อมกับสรีระทางเพศหรืออวัยวะสืบพันธุ์ที่กำกวม คืออาจมีลักษณะที่ไม่ตรงกับเพศชายหรือหญิงหรือการมีอวัยวะสืบพันธุ์ทั้งสองเพศ
Queer (ควีร์)	คนที่ไม่ใช่คนรักต่างเพศหรือไม่ได้มีวิถีเช่นเดียวกับคนรักต่างเพศ
LGBT (กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ)	กลุ่มคนที่เป็นเลสเบียน เกย์ คนรักสองเพศและคนข้ามเพศ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงคนที่มีเพศกำกวมและควีร์ด้วยเช่นกัน (LGBTIQ)
Transvestite/ Cross-dresser (ชายแต่งหญิง หญิงแต่งชาย)	คนที่ชอบแต่งตัวเป็นเพศตรงข้ามเป็นครั้งคราวและมีความรู้สึกเป็นเพศตรงข้ามตั้งแต่เล็กน้อยไปจนถึงอย่างชัดเจน บางคนอาจได้รับความช่วยเหลือทางการแพทย์เพื่อเปลี่ยนไปเป็นอีกเพศหนึ่งและใช้ชีวิตในเพศตรงข้ามอย่างถาวร ส่วนบางคนอาจพอใจกับการแต่งกายเป็นเพศตรงข้ามเป็นครั้งคราวไปจนตลอดชีวิต

(องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2557:19-24)

ตารางที่ 2.2 คำศัพท์ในบริบทของไทยที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ

คำศัพท์	ความหมาย
ชายรักชาย	ผู้ชายที่รักผู้ชายด้วยกัน นิยมเรียกสำหรับชายที่เป็นเกย์
หญิงรักหญิง	ผู้หญิงที่รักผู้หญิงด้วยกัน นิยมเรียกแทนคำว่า เลสเบียน ทอมและดี้
ทอม	มาจาก Tomboy ในภาษาอังกฤษ หมายถึงผู้หญิงที่มีลักษณะเหมือนผู้ชาย และชอบเพศหญิงที่อาจไม่ใช่คนที่เป็นที่ดีเสมอไป
ดี้	มาจาก Lady ในภาษาอังกฤษ หมายถึงผู้หญิงที่มีลักษณะหรือการแสดง ออกเป็นหญิง และชอบผู้หญิงด้วยกันซึ่งอาจจะไม่ได้เป็นทอมเสมอไป
เลส	มาจาก Lesbian ในภาษาอังกฤษ หมายถึงผู้หญิงที่มีลักษณะการแสดงออกทาง เพศไม่ต่างจากผู้หญิงทั่วไป แต่ชอบผู้หญิงเหมือนกัน
สาวประเภทสอง	ผู้หญิงประเภทที่สอง ใช้เรียกกะเทยและคนข้ามเพศจากชายเป็นหญิงที่มี ลักษณะการแสดงออกคล้ายเพศหญิง
กะเทย	คนที่เกิดมาเป็นชายโดยกำเนิด แต่มีลักษณะภายนอก การแสดงออกและ พฤติกรรมที่เหมือนผู้หญิง (คำนี้มาจากประวัติศาสตร์ทางการแพทย์ หมายถึง คนที่มีอวัยวะเพศทั้งชายและหญิง) แต่ปัจจุบันใช้เรียกเฉพาะคนข้ามเพศจาก ชายเป็นหญิงเท่านั้น
ตุ๊ด	มาจากภาพยนตร์เรื่อง Tootsie นำแสดงโดยดัสติน ฮอฟแมน มีความหมายใน ลักษณะดูถูกเหยียดหยาม(แต่คำนี้อาจได้รับการยอมรับจากคนรุ่นใหม่) สำหรับ ชายที่เป็นเกย์ กะเทยและคนข้ามเพศจากชายเป็นหญิง
เพศที่สาม	คนที่เป็นเพศที่สาม ใช้เรียกคนที่ไม่ใช่คนรักต่างเพศ
หญิงข้ามเพศ	มาจากคำว่า transwoman ในภาษาอังกฤษ ใช้เรียกคนข้ามเพศจากชายเป็น หญิง ที่กำลังอยู่ในขั้นตอนการแปลงเพศหรือได้แปลงเพศเป็นหญิงแล้ว
ชายข้ามเพศ	มาจากคำว่า transman ในภาษาอังกฤษ ใช้เรียกคนข้ามเพศจากหญิงเป็นชาย ที่กำลังอยู่ในขั้นตอนการแปลงเพศหรือได้แปลงเพศเป็นชายแล้ว

(องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2557:19-24)

ตารางที่ 2.3 ตารางแสดงอัตลักษณ์ทางเพศ 18 แบบ

ชื่อเรียกทางเพศ	ลักษณะรสนิยมทางเพศ
ผู้ชาย	เพศชายคบกับเพศหญิง
ผู้หญิง	เพศหญิงที่คบกับเพศชาย
ทอม	เพศหญิงที่มีลักษณะเป็นชาย ชอบเพศหญิง และดี
ดี้	เพศหญิงที่ชอบทอม
ทอมเกย์	ทอมที่คบได้ทั้ง เพศหญิงดีและทอมด้วยกัน
ทอมเกย์คิง	ทอมที่คบได้ทั้งผู้หญิง ดี และทอมด้วยกัน
ทอมเกย์ควีน	ทอมที่ชอบทอมแล้วเป็นฝ่ายรับ
ทอมเกย์ทูเวย์	ทอมที่ชอบทอมและเป็นได้ทั้งฝ่ายรุกและฝ่ายรับ
เกย์คิง	เพศชายที่ชอบเพศชายและเป็นฝ่ายรุก
เกย์ควีน	เพศชายที่ชอบเพศชายและเป็นฝ่ายรับ
ไบท์	เพศชายที่คบทั้งหญิง ทั้งเกย์คิง เกย์ควีน ทั้งรุกและรับ
ไบท์	เพศหญิงที่ชอบทั้งทอม ทั้งเลสเบียน ทั้งผู้ชาย
เลสเบียน	ผู้หญิงที่ชอบผู้หญิงด้วยกัน
กะเทย	เพศชายที่อยากเปลี่ยนเป็นเพศหญิง และชอบผู้ชาย
อดัม	เพศชายที่ชอบทอม
แองจี้	กะเทยที่ชอบทอม
เซอร์รี่	เพศหญิงที่ชอบเกย์ และกะเทย
สามย่าน	เพศหญิงหรือเพศชายที่สามารถเปลี่ยนแปลงรสนิยมทางเพศได้ทุกเมื่อ โดยไม่จำกัดลักษณะทางเพศ

กลุ่มสิทธิเพื่อความหลากหลายทางเพศ (2557) อ้างถึงในบารมี พานิชและสุพรรณิ ไชยอำพร (2559)

รูปแบบของความหลากหลายทางเพศและสามารถจำแนกรูปแบบของความหลากหลายทางเพศออกเป็น 3 ประเภทหลักๆ ได้แก่ (นิภัทร์ วานิชคราม, 2559)

1. กลุ่มรักร่วมเพศ (Homosexuality)

ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศใน 4 ประเภท ได้แก่

ก. กลุ่มรักร่วมเพศชายที่มีร่างกายและจิตใจตรงกับเพศกำเนิด

กลุ่มบุคคลประเภทนี้เรียกว่า กะเทย เป็นกลุ่มบุคคลที่มีเพศกำเนิดเป็นชายแต่มีกิริยาท่าทางการแสดงออกรวมถึงการแต่งกายที่เป็นเพศหญิง อาจมีการเสริมหน้าอกแต่ยังไม่มีการแปลงเพศ มีความสุขและความพึงพอใจกับการได้ใช้ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆที่เป็นของเพศหญิง

ข. กลุ่มรักร่วมเพศชายที่มีร่างกายและจิตใจตรงกับเพศกำเนิด

กลุ่มบุคคลประเภทนี้เรียกว่า เกย์ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีเพศกำเนิดเป็นชายและมีกิริยาท่าทางการแสดงออกรวมถึงการแต่งกายที่เป็นเพศชายตามเพศกำเนิดของตนเอง ไม่มีความต้องการเป็นเพศหญิงแต่อย่างใด มีร่างกายและจิตใจเป็นเพศชายตามปกติเพียงแต่มีรสนิยมหรือความรู้สึกทางเพศกับเพศชายด้วยกันเท่านั้น

ค. กลุ่มรักร่วมเพศหญิงที่มีร่างกายและจิตใจตรงข้ามกับเพศกำเนิด

กลุ่มบุคคลประเภทนี้เรียกว่า ทอม เป็นกลุ่มบุคคลที่มีเพศกำเนิดเป็นหญิงแต่มีกิริยาท่าทางการแสดงออกรวมถึงการแต่งกายที่เป็นเพศชาย อาจมีการเสริมฮอร์โมนเพศชายในบางกรณีแต่ยังไม่มีการแปลงเพศ มีความสุขและความพึงพอใจกับการได้ใช้ตัวของเครื่องใช้ต่างๆที่เป็นของเพศชาย

ง. กลุ่มรักร่วมเพศหญิงที่มีร่างกายและจิตใจตรงกับเพศกำเนิด

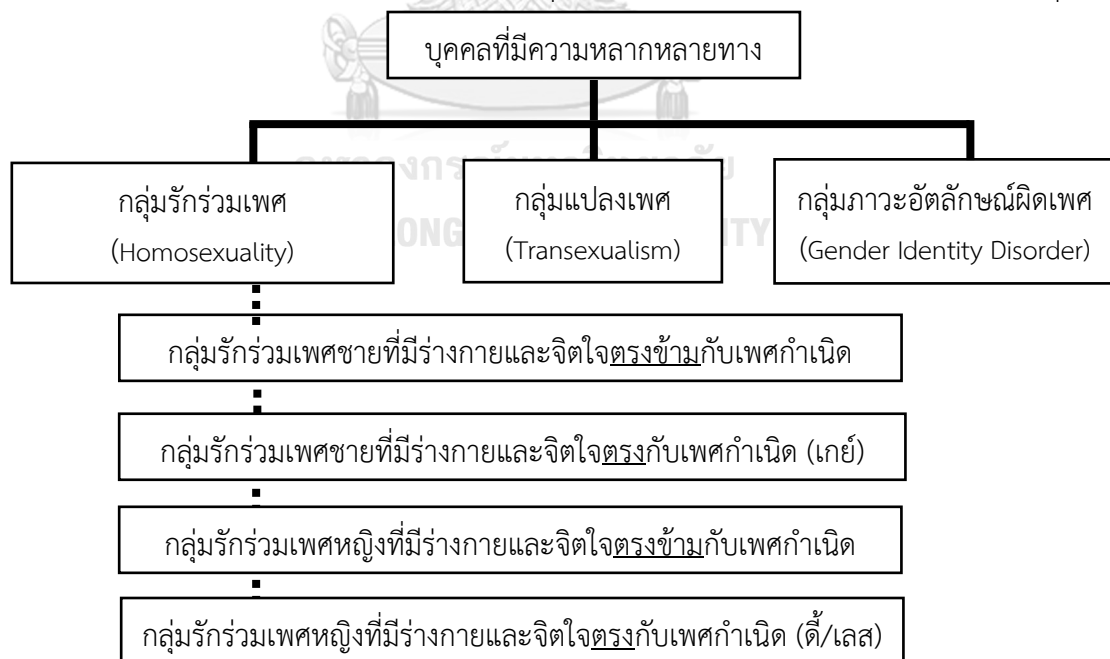
กลุ่มบุคคลประเภทนี้เรียกว่า ดีหรือเลส เป็นกลุ่มบุคคลที่มีเพศกำเนิดเป็นหญิงและมีกิริยาท่าทางการแสดงออกรวมถึงการแต่งกายที่เป็นเพศหญิงตามเพศกำเนิดของตนเอง ไม่มีความต้องการเป็นเพศชายแต่อย่างใด มีร่างกายและจิตใจเป็นเพศหญิงตามปกติเพียงแต่มีรสนิยมหรือความรู้สึกทางเพศกับเพศหญิงด้วยกันเท่านั้น

2. กลุ่มแปลงเพศ (Transsexualism)

เป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่มีความสุขในเพศกำเนิดของตนเองและต้องการการเปลี่ยนผ่านไปสู่เพศใหม่ตามที่ตนเองปรารถนาและมีความสุขเพื่อตอบสนองต่อการแสวงหาความสมบูรณ์ทางเพศของตนเอง โดยบุคคลในกลุ่มแปลงเพศนี้อาจมีการพัฒนาโดยเริ่มจากการเป็นกลุ่มคนรักร่วมเพศมาก่อนก็ได้และมีความปรารถนาในการแปลงเพศเพื่อความสมบูรณ์ทางเพศใหม่ของตนเองในที่สุด

3. กลุ่มภาวะอัตลักษณ์ผิดเพศ (Gender Identity Disorder)

เป็นภาวะทางการแพทย์และทางจิตวิทยาของกลุ่มบุคคลที่มีความรู้สึกหรือการรับรู้ทางเพศของตนเองไม่ตรงตามเพศกำเนิดของตนเอง มีความรู้สึกไม่สบายใจ เครียด วิตกกังวลหรือการรังเกียจอวัยวะเพศของตนเอง การมีความรู้สึกอยากเป็นเพศตรงข้ามมาเป็นเวลานาน โดยกลุ่มบุคคลที่มีภาวะอัตลักษณ์ผิดเพศนี้อาจเริ่มขึ้นได้ตั้งแต่การเป็นคนลักเพศ กลุ่มคนรักร่วมเพศและต้องการแปลงเพศได้ในที่สุด

ภาพที่ 2.9 รูปแบบของความหลากหลายทางเพศ

(นิภัทร์ วานิชคราม, 2559)

จากการนำเสนอคำศัพท์หรือนิยามเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศข้างต้นนี้ทำให้สามารถเข้าใจและจำแนกแยกแยะประเภทและลักษณะของบุคคลในแต่ละกลุ่มดังกล่าวได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นนิยามและความหมายเฉพาะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่นิสิตนักศึกษาที่มีร่างกายและจิตใจหรือความชอบตรงกันข้ามกับเพศกำเนิดของตนเอง ประกอบด้วย (1) นิสิตนักศึกษาที่มีร่างกายหรือเพศสภาพโดยกำเนิดเป็นชายแต่มีจิตใจหรือความชอบในการแสดงออกเป็นเพศหญิง(กะเทย) และ (2) นิสิตนักศึกษาที่มีร่างกายหรือเพศสภาพโดยกำเนิดเป็นหญิงแต่มีจิตใจหรือความชอบในการแสดงออกเป็นเพศชาย(ทอม) ทั้งนี้หมายรวมถึงนิสิตนักศึกษาที่ยังไม่ได้แปลงเพศและผู้ที่ได้ทำการผ่าตัดแปลงเพศไปสู่เพศใหม่ที่ตนเองปรารถนาเนื่องจากการพิจารณาเลือกศึกษานิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพียงบางประเภทย่อยอาจทำให้ไม่สามารถเข้าใจถึงปัญหาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศกลุ่มอื่นๆที่มีอัตลักษณ์และบุคลิกภาพที่ใกล้เคียงกันได้

การศึกษานิสิตนักศึกษาข้ามเพศในงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษานิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีอัตลักษณ์บุคลิกภาพและการแสดงออกรวมถึงการแต่งกายที่ตรงกันข้ามกับเพศกำเนิดของตนเองโดยศึกษาครอบคลุมทั้งผู้ที่แปลงเพศและไม่แปลงเพศแล้วในมหาวิทยาลัยเนื่องจากนิสิตนักศึกษากลุ่มนี้อาจได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อบุคลิกภาพและคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในรูปแบบของความรุนแรง การแบ่งแยก ความเกลียดชังและการเลือกปฏิบัติ รวมถึงการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่มีการจัดการให้บริการจำแนกตามเพศแก่นิสิตนักศึกษาทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยอีกด้วย

เพื่อให้สามารถเข้าใจนิสิตนักศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น การทำความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจึงมีความสำคัญเนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศย่อมมีพัฒนาการทางอัตลักษณ์หรือกระบวนการพัฒนาหล่อหลอมตนเองที่แตกต่างจากทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาทั่วไป โดยทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

2.2 ทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

Evans และคณะ (2010) กล่าวว่ากระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นแบ่งออกเป็น 2 แนวคิด ได้แก่ กระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์แบบเป็นเส้นตรง (A Linear Identity Development Process) โดยเป็นแนวคิดของกลุ่ม Essentialist ที่เชื่อว่าเพศวิถีนั้นเป็นสิ่งที่มีความหรือติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด และกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์แบบไม่เป็นเส้นตรง (A Non-Linear Identity Development Process) ซึ่งเป็นแนวคิดของกลุ่ม Constructivist ที่เชื่อว่าเพศวิถีนั้นเกิดจากสภาพแวดล้อมและสังคมที่ทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถแปรเปลี่ยนระดับของกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ที่มากขึ้นน้อยแตกต่างกันออกไป ดังนั้นทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ สามารถนำเสนอตามสองกระบวนการที่ค้นดังกล่าว โดยมีรายละเอียดของทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังนี้

2.2.1 กระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์แบบเป็นเส้นตรง (A Linear Identity Development Process)

กระบวนการที่คนนี้เชื่อว่าเพศวิถีเป็นสิ่งที่มีความหรือติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยนงลักษณ์ เอมประดิษฐ์และคณะ (2546) กล่าวว่าภาวะรักร่วมเพศเป็นการที่บุคคลที่มีลักษณะเป็นเพศชายแต่มีความพึงพอใจทางเพศกับบุคคลที่เป็นเพศชายด้วยกันหรือบุคคลที่มีลักษณะเป็นเพศหญิงแต่มีความพึงพอใจทางเพศกับบุคคลที่เป็นเพศหญิงด้วยกัน ซึ่งสาเหตุอาจเกิดมาจากความผิดปกติของโครโมโซม การได้รับฮอร์โมนเพศในขณะที่ยังตั้งครรภ์หรือการมีพัฒนาการทางเพศที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น Evans และคณะ (2010) ได้นำเสนอทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่จัดอยู่ในกลุ่มของกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์แบบเป็นเส้นตรงนี้ ได้แก่

ก. โมเดลของ Cass ในการสร้างอัตลักษณ์วิถีทางเพศ (Cass's Model of Sexual Orientation Identity Formation) โดย Cass ได้นำเสนอลำดับขั้นตอนในการสร้างอัตลักษณ์วิถีทางเพศของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นก่อน (Pre-stage) เป็นขั้นตอนที่บุคคลนั้นคิดว่าตนเองเป็นคนที่รักต่างเพศตามปกติ จากนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการรับรู้และก่อให้เกิดความขัดแย้งในตนเอง โดยอาจจะขยับไปยังลำดับขั้นต่อไปหรือพยายามคงไว้ซึ่งสภาวะในขั้นตอนนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นความสับสนในอัตลักษณ์ (Identity Confusion) เป็นขั้นตอนที่บุคคลนั้นเริ่มตระหนักในการรับรู้ต่อตนเองทางด้านพฤติกรรมและความรู้สึกที่ตนเองอาจจะเป็นเกย์หรือเลสเบียน เกิดความสงสัยใคร่รู้ ความสับสนและความกังวล รวมถึงความไม่สบายใจต่างๆที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้

ขั้นที่ 2 ขั้นการเปรียบเทียบอัตลักษณ์ (Identity Comparison) เป็นขั้นตอนที่บุคคลนั้นเริ่มยอมรับว่าตนเองอาจจะเป็นเกย์หรือเลสเบียน การหาวิธีการรับมือกับการแยกตัวออกจากสังคมในฐานะที่เป็นบุคคลเพศที่สาม การจัดการกับความรู้สึกต่างๆเพื่อให้บรรเทาและดีขึ้น

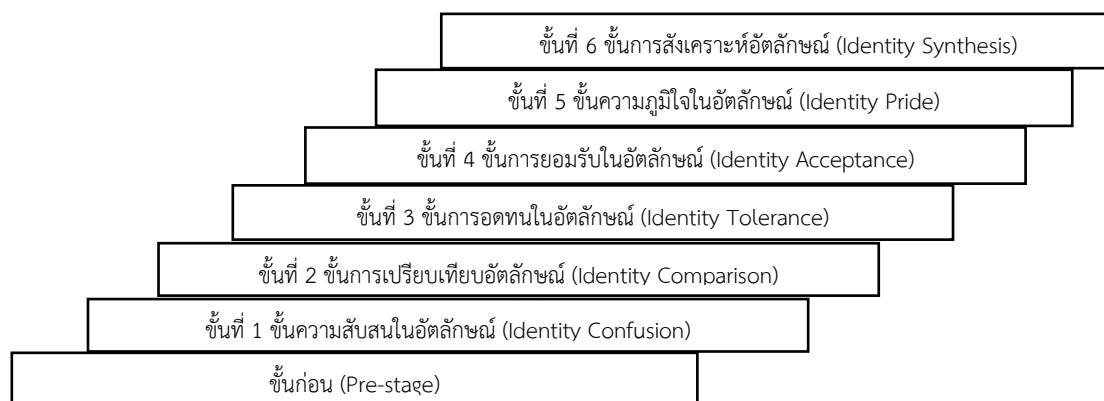
ขั้นที่ 3 ขั้นการอดทนในอัตลักษณ์ (Identity Tolerance) เป็นขั้นตอนที่บุคคลนั้นเริ่มยอมรับว่าตนเองอาจจะเป็นเกย์หรือเลสเบียนและหากกลุ่มคนหรือเพื่อนที่เป็นแบบเดียวกันเพื่อลดทอนความรู้สึกที่แสบและการที่ต้องถูกปลุกตัวออกจากสังคม

ขั้นที่ 4 ขั้นการยอมรับในอัตลักษณ์ (Identity Acceptance) เป็นขั้นตอนที่บุคคลนั้นยอมรับว่าตนเองเป็นเกย์หรือเลสเบียน การมีสังคมหรือเพื่อนที่เป็นแบบเดียวกัน การเปิดเผยต่อคนอื่นว่าตนเองเป็นคนที่รักเพศเดียวกัน การตัดสินใจเพื่อเลือกประเพณีปฏิบัติตนโดยดูปทัสสถาน (Norms) เป็นสำคัญ

ขั้นที่ 5 ขั้นความภูมิใจในอัตลักษณ์ (Identity Pride) เป็นขั้นตอนที่บุคคลนั้นให้ความสนใจในประเด็นและกิจกรรมต่างๆของเกย์หรือเลสเบียนและให้ความสนใจในกลุ่มของคนรักต่างเพชน้อยลง การรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและลดความรู้สึกโกรธ (Anger) ต่อสังคมที่กดขี่ตน (Oppressive Society)

ขั้นที่ 6 ขั้นการสังเคราะห์อัตลักษณ์ (Identity Synthesis) เป็นขั้นตอนที่บุคคลนั้นเห็นว่าในโลกนี้การแบ่งชนชั้นระหว่างบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศกับคนรักต่างเพชนั้นมีน้อยมาก (Less Dichotomized) เห็นว่าการตัดสินความเป็นมนุษย์อยู่ที่การมองที่คุณค่าของแต่ละบุคคล (Personal Qualities) มากกว่าการตัดสินจากอัตลักษณ์ทางเพศ ทั้งอัตลักษณ์ทางเพศทั่วไปและอัตลักษณ์เพศ

ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นสิ่งที่ลงรอยกันมากขึ้น (Congruent) การมองในเรื่องของอัตลักษณ์ทางเพศเป็นเพียงแง่มุมหนึ่งของแต่ละบุคคลมากกว่าการมองแบบเหมารวมในตัวตนทั้งหมดของบุคคลคนนั้น

ภาพที่ 2.10 การสร้างอัตลักษณ์วิถีทางเพศของ Cass

โมเดลของ Cass ในการสร้างอัตลักษณ์วิถีทางเพศนั้นถือเป็นโมเดลแรกๆที่มีพื้นฐานการศึกษาจากการวิจัย อย่างไรก็ตามก็มีข้อวิพากษ์เกี่ยวกับลำดับขั้นตอนของโมเดลนี้หลายประการ หลังจากนั้นจึงมีผู้ทำการศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อให้โมเดลในการสร้างอัตลักษณ์วิถีทางเพศนั้นมีความชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งได้แก่ ข.โมเดลของ Fassinger ที่ได้นำเสนอในประเด็นถัดไป

ข. โมเดลของ Fassinger ในการพัฒนาอัตลักษณ์ของเกย์และเลสเบียน (Fassinger's Model of Gay and Lesbian Identity Development) Fassinger และคณะได้พยายามลดข้อวิพากษ์ในข้อจำกัดของของ Cass's Model โดยนำประเด็นในเรื่องของอิทธิพลบริบทและวัฒนธรรมเข้ามาในโมเดลด้วย โดย Fassinger และคณะ เชื่อว่ากระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ประกอบด้วยกระบวนการคู่ขนานสองกระบวนการ (Two Parallel Process) ได้แก่ (1) การพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคล (Individual Sexual Identity) และ (2) การพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่ม (Group Membership Identity) โดยในแต่ละกระบวนการคู่ขนานสองกระบวนการนี้จะมีลำดับขั้นตอนการพัฒนาอย่างละ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การตระหนัก (Awareness) การสำรวจ (Exploration) การลงลึกและการให้คำมั่นสัญญา (Deepening and Commitment) และการเข้าสู่ภายในและการสังเคราะห์ (Internalization and Synthesis) โดยรายละเอียดของกระบวนการคู่ขนานสองกระบวนการและลำดับขั้นตอนการพัฒนาอย่างละ 4 ขั้นตอนในแต่ละคู่ขนาน มีดังนี้

การพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคล (Individual Sexual Identity) ประกอบด้วยลำดับขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่

- การตระหนัก (Awareness) คือ การรับรู้ว่าคุณเองมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น
- การสำรวจ (Exploration) คือ การเริ่มสนใจหรือดึงดูดในเพศเดียวกัน

- การลงลึกและการให้คำมั่นสัญญา (Deepening and Commitment) คือ ตนเองเกิดความมั่นใจในความเป็นเกย์หรือเลสเบี้ยนของตน
- การเข้าสู่ภายในและการสังเคราะห์ (Internalization and Synthesis) คือ ขั้นตอนที่อัตลักษณ์ทางเพศนั้นได้เข้ามาเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์โดยรวมทั้งหมดของบุคคลคนนั้น (A Part of One's Overall Identity)

การพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่ม (Group Membership Identity) ประกอบด้วยลำดับขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่

- การตระหนัก (Awareness) คือ การตระหนักในเพศวิถีของบุคคลอื่นๆ
- การสำรวจ (Exploration) คือ การเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เป็นเกย์หรือเลสเบี้ยน
- การลงลึกและการให้คำมั่นสัญญา (Deepening and Commitment) คือ การยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเกย์หรือเลสเบี้ยน
- การเข้าสู่ภายในและการสังเคราะห์ (Internalization and Synthesis) คือ การยอมรับอัตลักษณ์กลุ่มย่อย (Internalization of Minority Group identity across Contexts)

2.2.2 กระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์แบบไม่เป็นเส้นตรง (A Non-Linear Identity Development Process)

กระบวนการนี้เชื่อว่าเพศวิถีนั้นเป็นสิ่งที่สามารถแปรเปลี่ยนไปได้สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยนางลักษณะ เอมประดิษฐ์และคณะ (2546) กล่าวว่าภาวะรักร่วมเพศนอกเหนือจากการมีสาเหตุมาจากความผิดปกติของโครโมโซมแล้ว อาจมาจากสาเหตุทางจิตใจ การอบรมเลี้ยงดูตลอดจนสิ่งแวดล้อมในการเลี้ยงดูอีกด้วย โดย Evans และคณะ (2010) ได้นำเสนอทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่จัดอยู่ในกลุ่มของกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์แบบไม่เป็นเส้นตรงนี้ ได้แก่

ก. โมเดลของ D' Augelli ในการพัฒนาอัตลักษณ์คนสองเพศ เกย์และเลสเบี้ยน

(D' Augelli's Mode' of Lesbian, Gay, and Bisexual Development)

D' Augelli กล่าวว่าการพัฒนาอัตลักษณ์คนสองเพศ เกย์และเลสเบี้ยนมีการพัฒนาในระดับผันแปรที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมไปตลอดช่วงชีวิต (A Life Span) โดย D' Augelli ได้เสนอ 6 ขั้นตอนในการพัฒนาอัตลักษณ์คนสองเพศ เกย์และเลสเบี้ยน (The Identity Development Process) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การออกจากอัตลักษณ์ของคนรักต่างเพศ (Exiting Heterosexual Identity) คือการรับรู้ที่ตนเองไม่ใช่คนรักต่างเพศ และประกาศให้คนอื่นรับรู้ที่ตนเองเป็นคนสองเพศ เกย์หรือเลสเบี้ยน

ขั้นที่ 2 การพัฒนาสถานะทางอัตลักษณ์คนสองเพศ เกย์หรือเลสเบี้ยนของตนเอง (Developing a Personal Lesbian/ Gay/ Bisexual Identity Status) เกี่ยวข้องกับการค้นหา

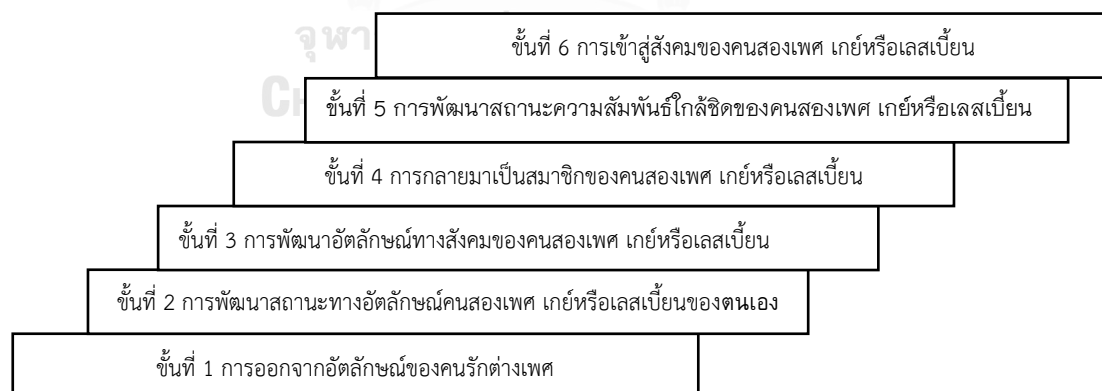
ความหมายของการเป็นคนสองเพศ เกย์หรือเลสเบี้ยน การพัฒนาสถานะทางอัตลักษณ์นี้ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ เพื่อช่วยให้อัตลักษณ์นี้มีความหมายที่ชัดเจนแตกต่างจากคนรักต่างเพศ

ขั้นที่ 3 การพัฒนาอัตลักษณ์ทางสังคมของคนสองเพศ เกย์หรือเลสเบี้ยน (Developing a Lesbian/ Gay/ Bisexual Social identity) คือการสร้างเครือข่ายสนับสนุนระหว่างคนที่ยอมรับในเพศวิถีของตน

ขั้นที่ 4 การกลายมาเป็นสมาชิกของคนสองเพศ เกย์หรือเลสเบี้ยน (Becoming a Lesbian/ Gay/ Bisexual Offspring) เป็นการเปิดเผยตนเองต่อครอบครัวต่ออัตลักษณ์ของตนเอง กระบวนการนี้อาจต้องอาศัยเวลาและความเข้าใจของคนในครอบครัว ความรักและการยอมรับ บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมักประสบปัญหาในกระบวนการนี้ค่อนข้างมากเนื่องจากครอบครัวมีอิทธิพลต่อตนเองในการด้านการส่งเสียเงินค่าเล่าเรียนและการให้กำลังใจต่างๆ

ขั้นที่ 5 การพัฒนาสถานะความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนสองเพศ เกย์หรือเลสเบี้ยน (Developing a Lesbian/ Gay/ Bisexual Intimacy Status) บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนี้อาจสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มคนเดียวกันได้ค่อนข้างยากกว่าคนรักต่างเพศเนื่องจากบางคนบางกลุ่มยากที่จะรับรู้หรือพบเห็นได้ง่ายเนื่องจากบางกลุ่มเก็บตัวหรือไม่ยอมเปิดเผย (The Relative Invisibility in the Society) อย่างไรก็ตามในช่วงของการเรียนในมหาวิทยาลัยนั้นเป็นช่วงที่นิสิตมีความหลากหลายทางเพศใช้ช่วงเวลานี้ในการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มคนประเภทเดียวกัน

ขั้นที่ 6 การเข้าสู่สังคมของคนสองเพศ เกย์หรือเลสเบี้ยน (Entering a Lesbian/ Gay/ Bisexual Community) บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะมีระดับในการเข้าสู่สังคมกับกลุ่มคนประเภทเดียวกันนี้ในระดับที่ค่อนข้างแตกต่างกัน บางคนอาจไม่เคยเข้าสู่กระบวนการนี้เลยโดยที่พวกเขาจะไม่เข้าสู่สังคมของคนเพศเดียวกัน บางคนอาจลองเสี่ยงเพื่อที่จะเข้ากลุ่ม แต่กลัวการสูญเสียงานหรือความสัมพันธ์ในครอบครัว ในขณะที่บางคนสามารถเข้ากลุ่มได้โดยไม่มีปัญหาใดๆเป็นต้น

ภาพที่ 2.11 การพัฒนาอัตลักษณ์คนสองเพศ เกย์และเลสเบี้ยนของ D' Augelli

นอกเหนือจากการทำความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ภายในของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากทั้ง 2 แนวคิด ได้แก่ กระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์แบบเป็นเส้นตรงที่เชื่อว่าเพศวิถีนั้นเป็นสิ่งที่มีความหรือติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์แบบไม่เป็นเส้นตรงที่เชื่อว่าเพศวิถีนั้นเกิดจากสภาพแวดล้อมและสังคมแล้วนั้น การทำความเข้าใจบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศกับสังคมภายนอกนั้นนับเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้สามารถเข้าใจและเกิดความเห็นอกเห็นใจในเพื่อนมนุษย์และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขเช่นกัน โดยประเด็นด้านสิทธิและความเท่าเทียมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

2.3 สิทธิและความเท่าเทียมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศถือเป็นเรื่องของความหลากหลายของมนุษย์ชาติ (Human Biodiversity) โดยเรื่องของบุคคลข้ามเพศหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในปัจจุบันถือเป็นความท้าทายด้านความหลากหลายสำหรับมหาวิทยาลัยและนักวิชาการในศตวรรษใหม่ โดยวิทิต มันทาภรณ์ (2560) นำเสนอประเด็นความท้าทายด้านความหลากหลายทางเพศในระดับนานาชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นๆ ใน 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1. ประเด็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนเพศเดียวกันถือเป็นความผิดทางอาญา (Discriminalization of Same Sex Relations)

การที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีความสัมพันธ์กับบุคคลเพศเดียวกันในหลายประเทศประมาณ 70 ประเทศทั่วโลกนั้นถือเป็นความผิดทางอาญาโดยบางประเทศมีมาตรการการลงโทษถึงขั้นประหารชีวิตสำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศเดียวกัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นการไม่เคารพสิทธิมนุษยชาติในความเป็นมนุษย์และไม่สมควรถือเป็นความผิดทางอาญา

2. ประเด็นด้านการยอมรับสถานภาพตามกฎหมาย (Legal Recognition of Status)

บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ได้รับการยอมรับในเรื่องการแสดงออกของอัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity) ในหลายประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็มีหลายประเทศที่ให้การยอมรับในการรับรองการเลือกอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ อาทิ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย โมลตา กลุ่มประเทศนอร์ดิก บางประเทศในทวีปยุโรป ทวีปอเมริกาเหนือและอื่นๆ นอกจากนี้อาจมีบางประเทศในเอเชียที่ให้การยอมรับสถานภาพตามกฎหมายในเพศใหม่โดยต้องมีการผ่าตัดแปลงเพศไปสู่เพศใหม่ที่ตนเองต้องการแล้วเสียก่อน ทั้งนี้ประเด็นที่เกี่ยวข้องควรมีการยอมรับสถานภาพตามกฎหมายในเรื่องของอัตลักษณ์ทางเพศสำหรับผู้ที่ยังไม่ได้แปลงเพศด้วย

3. ประเด็นด้านการตีตราในเรื่องความผิดปกติทางเพศในทางการแพทย์ (Stigmatization)

การตีตราหรือการตัดสินว่าบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นเป็นผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยหรือความผิดปกติทางจิต (Mental Illness) หรือมีสติพินเพื่อนนั้นถือเป็นการไม่เคารพในสิทธิมนุษยชาติในความเป็นมนุษย์ของบุคคล ดังนั้นจึงไม่ควรกำหนดของอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลว่าเป็นอาการเจ็บป่วยหรือความผิดปกติของร่างกายและจิตใจแต่อย่างใด

4. ประเด็นด้านการมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในด้านสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Inclusion)

ในบางศาสนาเรื่องของความสัมพันธ์ของบุคคลเพศเดียวกันเป็นเรื่องต้องห้ามอันนำไปสู่การลงโทษและการประหารชีวิต นอกจากนี้ผลจากการตีตราว่าบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นเป็นผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยหรือความผิดปกติทางจิตย่อมส่งผลต่อการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆกับบุคคลโดยทั่วไปในสังคม เกิดความรังเกียจและการแบ่งแยกรวมถึงการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างไม่ยุติธรรม อาทิ การเข้าถึงการบริการและสาธารณสุข การจ้างงาน การให้บริการพื้นฐานอื่นๆ เป็นต้น

5. ประเด็นด้านการสนับสนุนการศึกษาในเรื่องของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (The Promotion of Education and Empathy)

การอบรมให้ความรู้หรือการจัดระบบการศึกษาเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้รู้และเข้าใจบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ย่อมทำให้เกิดความรู้ การปลูกฝังความเข้าใจและเกิดความความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองย่อมทำให้ทุกคนสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยการจัดการให้ความรู้ที่นั่นสามารถทำได้ในหลากหลายแง่มุมของความหลากหลายหรือพหุลักษณะ เป็นต้น สำหรับบริบทของประเทศไทยจากรายงานผลการวิจัยเพื่อทบทวนการสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาไทยที่ทำการศึกษาในปี พ.ศ. 2559 พบว่าการสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาไทยละเลยในเรื่องของการสอนประเด็นด้านความหลากหลายทางเพศเนื่องจากผู้สอนไม่มีความรู้และทักษะการสอนตลอดจนความละเอียดอ่อนในเรื่องของความหลากหลายทางเพศ เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน การรังแกหรือการคุกคามบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศทั้งทางร่างกายและวาจา ทำให้ผู้เรียนเกิดความไม่เข้าใจในกลุ่มบุคคลดังกล่าวในสังคมบนพื้นฐานของความแตกต่างจนอาจนำไปสู่การมีอคติหรือการแบ่งแยกออกไปจากสังคมตามทัศนคติของส่วนใหญ่ทำให้เกิดการตีตรา การแบ่งแยก ความไม่เท่าเทียมและความรุนแรง (ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559)

ภาพที่ 2.12 ประเด็นความท้าทายด้านความหลากหลายทางเพศสำหรับมหาวิทยาลัยและนักวิชาการในศตวรรษใหม่

(วิจิต มันทาภรณ์, 2560)

บริบทของประเทศไทยต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคของบุคคลเอาไว้ในมาตรา 27 โดยมีหลักว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพ ได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กร ของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม” ซึ่งจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ได้กล่าวถึงการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลข้ามเพศ รวมถึงการให้ความเท่าเทียมในเรื่องของสิทธิมนุษยชนได้อย่างชัดเจน

กฎหมายความเท่าเทียมระหว่างเพศได้ถูกตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้เป็น “พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558” โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2558 เป็นต้นมาโดยในมาตราที่ 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ความหมายของการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศไว้ว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ หมายความว่า การกระทำหรือไม่กระทำการใดอันเป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใด ๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมโดยปราศจากความชอบธรรมเพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิงหรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด” พระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความคุ้มครองทั้งบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยงจากการถูกเลือกปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งบุคคลทุกเพศ ทั้งชาย หญิงและบุคคลหลากหลายทางเพศในทุกช่วงวัย

วรารณ อินทนนท์ (2552) กล่าวว่าเพศเป็นสิ่งที่ติดตัวมากับบุคคลนั้นๆตั้งแต่เกิดและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเมื่อเพศเป็นสิ่งที่บุคคลไม่สามารถกำหนดได้จึงไม่ใช่สิ่งที่ผิดที่บุคคลใดจะเลือกที่จะแสดงออกหรือปฏิบัติตนเองในเพศวิถีที่ตนเองปรารถนาและบุคคลโดยทั่วไปไม่ควรที่จะนำประเด็นเรื่องนี้มาเป็นข้ออ้างในการเลือกปฏิบัติกับกลุ่มบุคคลเหล่านี้

ในด้านการยอมรับของคนไทยต่อบุคคลข้ามเพศในบริบทของบุคคลข้ามเพศในฐานะเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน และสมาชิกหรือคนในครอบครัว โดยผลสำรวจของนิด้าโพล ในปี พ.ศ. 2556 พบว่าคนส่วนใหญ่ยอมรับได้ โดยสามารถยอมรับบุคคลเพศที่สามที่เป็นเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงานได้มากกว่าการยอมรับบุคคลเพศที่สามในฐานะสมาชิกหรือคนในครอบครัว (ศูนย์สำรวจความคิดเห็นนิด้าโพล, 2557 อ้างถึงใน พิมลพรรณ อิศรภักดี, 2558)

ทว่ามุมมองของประเทศไทยที่มีต่อบุคคลข้ามเพศนั้นยังไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญมากเท่าใดนักในทางปฏิบัติ โดยสามารถพิจารณาจากกฎหมายของประเทศไทยที่มีต่อบุคคลข้ามเพศ เช่น ประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีกรออกกฎหมายให้บุคคลข้ามเพศหรือคนเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียน

สมรสกันและให้การรับรองความสัมพันธ์ของคู่รักเพศเดียวกันได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย การใช้คำระบุเพศและคำนำหน้าชื่อในเอกสารราชการ การได้รับสวัสดิการทางสังคมต่างๆได้เช่นเดียวกันกับคู่ชายหญิงทั่วไป รวมถึงการเลือกปฏิบัติต่อการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน นอกจากนี้ประเทศไทยยังไม่มี การคุ้มครองบุคคลข้ามเพศจากอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง การละเมิดสิทธิพลเมืองหรือ การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลข้ามเพศ เป็นต้น (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และองค์การเพื่อการ พัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา, 2557; รัตนะวัฒน์ จันทร์อำนวยสุขและคณะ, 2558) สอดคล้องกับการศึกษาของ วราภรณ์ อินทนนท์ (2552) ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการรับรองสิทธิขั้น พื้นฐานแก่ปัจเจกชนบนพื้นฐานของความหลากหลายทางเพศพบว่า แม้ว่าปัจจุบันสังคมไทยจะเปิด กว้างในเรื่องของกลุ่มบุคคลข้ามเพศมากยิ่งขึ้น แต่ประเทศไทยก็ยังไม่มีความหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิอัน ขอบธรรมของกลุ่มบุคคลเหล่านี้อย่างเป็นทางการ อาทิ สิทธิในเพศใหม่ของบุคคลข้ามเพศ การใช้คำ นำหน้าเพศใหม่ การแต่งกายข้ามเพศ การจำกัดสิทธิการมีบุตรของคนเพศเดียวกันในครอบครัวของ คนรักร่วมเพศ เป็นต้น นอกจากนี้การเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อของบุคคลข้ามเพศสามารถทำได้ในกรณี เฉพาะบุคคลข้ามเพศที่มีลักษณะทางเพศด้านโครงสร้างทางชีววิทยาไม่ชัดเจน (Intersex) เท่านั้นเอง ซึ่งเป็นไปตามคำสั่งของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (รัตนะวัฒน์ จันทร์อำนวยสุข, 2558)

ดังนั้นแม้กฎหมายของประเทศไทยได้มีการระบุไว้ในเรื่องของสิทธิและความเท่าเทียมกันของ ความเป็นมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัตินั้นบุคคลเพศที่สามก็ยังคงไม่ได้รับสิทธิอันพึงมี เช่นเดียวกันกับเพศหญิงหรือเพศชายในสังคมไทยนั่นเอง รัฐจึงต้องตระหนักและหันมาพิจารณาใน เรื่องของบทบัญญัติหรือกฎหมายที่เอื้อต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมและนำมาใช้ให้ เกิดผลได้จริงในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้นเพื่อที่ให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างเห็นอกเห็นใจกันและ เข้าใจกัน

ตอนที่ 3 การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

3.1 มิติด้านการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นแหล่งให้การศึกษาและดูแลการใช้ชีวิตของ นิสิตนักศึกษาเป็นเวลาประมาณ 4-6 ปี ภายใต้ระยะเวลาดังกล่าวนิสิตนักศึกษาจึงควรต้องใช้เวลาที่มี ให้เกิดความคุ้มค่าอย่างสูงสุด นอกจากการได้รับความรู้ในศาสตร์ที่ตนเองสนใจแล้ว การใช้ชีวิตใน มหาวิทยาลัยยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และเพื่อนนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง การพัก อาศัยร่วมในสังคมเดียวกันภายในมหาวิทยาลัย การที่จะได้มีโอกาสได้แสดงความสามารถที่มีเมตตาจิต การ ได้รับการอบรมบ่มนิสัยตลอดจนการรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและกาลเทศะต่างๆ ดังนั้นสิ่งที่ มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญต่อการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษา จึงรวมถึงเรื่องของการรับน้องใหม่ การ จัดการศึกษา ระเบียบวินัยนิสิตนักศึกษา และการใช้ชีวิตในหอพัก (นพดล ทองโสภิต, 2535)

ในด้านมิติของการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้มีผู้ทำการศึกษาในแต่ละมิติ หรือองค์ประกอบที่แตกต่างกันโดยแต่ละประเด็นที่ทำการศึกษามีความแตกต่างกันไม่มากนัก โดย แพรวพรรณ โสมาศรี (2556) ได้ศึกษาการใช้ชีวิตของของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒใน 4 ด้านได้แก่ (1) ด้านการศึกษา ประกอบด้วย การเข้าชั้นเรียน การเรียนในชั้นเรียน การ แสดงความคิดเห็น การพูดคุยแลกเปลี่ยนและการซักถามในชั้นเรียน การทบทวนการเรียนและการ

อ่านหนังสือ การติดตามข่าวสารและการเข้าร่วมประชุมสัมมนาวิชาการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ (2) ด้านสังคม ประกอบด้วย การแต่งกายของนิสิตนักศึกษา การแสดงความเป็นมิตรกับผู้อื่น การพูดคุยและปรึกษาเรื่องส่วนตัวทั่วไปกับเพื่อน การพบปะสังสรรค์สมาคมกับเพื่อน การปรับตัวเข้ากับเพื่อน การทำงานร่วมกับเพื่อน การแนะนำและการช่วยเหลือผู้อื่น การชักนำเพื่อนไปในทางที่เหมาะสม การให้ความเคารพอาจารย์ (3) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยฐานะทางการเงินของนิสิตนักศึกษาในการเดินทางมาศึกษา ค่าอาหาร ค่าที่พักอาศัย เสื้อผ้าของใช้ส่วนตัว ค่าเอกสารและอุปกรณ์การเรียน ค่าใช้จ่ายในการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่นๆ และ (4) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของมหาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมการรับน้อง กิจกรรมการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการและการเสวนาต่างๆ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมการพัฒนาบุคลิกภาพ กิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย กิจกรรมการต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ทั้งนี้จากผลการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจพบว่านิสิตนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีระดับการปฏิบัติหรือการใช้ชีวิตในด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากในขณะที่ด้านด้านการเข้าร่วมกิจกรรม นิสิตนักศึกษามีระดับของการปฏิบัติหรือการใช้ชีวิตในด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง

การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษามีผู้ทำการศึกษาในลักษณะของรูปแบบการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยโดย ริเรื่องรอง รัตนวิไลสกุล (2543) ได้จำแนกรูปแบบการใช้ชีวิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีออกเป็น 7 รูปแบบการใช้ชีวิตคือ (1) กลุ่มกิจกรรม คือกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่สนใจในการทำกิจกรรมด้านสังคมต่างๆของมหาวิทยาลัย (2) กลุ่มก้าวหน้า คือกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ให้ความสำคัญของการใช้ชีวิตกับกับคามยุติธรรมในสังคม เช่น การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ภาวะเปียบภายในมหาวิทยาลัย (3) กลุ่มเก็บตัว คือกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่สันโดษและไม่ชอบการเข้าสังคมหรือสังสรรค์กับเพื่อนฝูง ชอบอยู่คนเดียวและเก็บตัว (4) กลุ่มสมาคม คือกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ชอบการสังสรรค์พบปะกับเพื่อนฝูงตามสถานที่หรือร้านรวงต่างๆ ใช้ชีวิตผูกพันอยู่กับเพื่อนในมหาวิทยาลัย (5) กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ คือกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการบำเพ็ญตนเองและเสียสละตนเองต่อสังคม พร้อมทั้งจะเข้าร่วมกิจกรรมอาสาละการบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆของทางมหาวิทยาลัย (6) กลุ่มวิชาการ คือกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการเรียนและเนื้อหาวิชาการต่างๆ ชอบค้นคว้าหาความรู้และศึกษาตามคำชี้แนะของอาจารย์ และ (7) กลุ่มวิชาชีพ คือกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา จึงสนใจเรียนรายวิชาเฉพาะที่ตนเองจะนำไปประกอบอาชีพเท่านั้น ส่วนวิชาที่ไม่เกี่ยวข้องก็จะเรียนเพียงเพื่อให้สอบผ่านตามเกณฑ์ของหลักสูตรเพียงเท่านั้นและเน้นการเรียนเพื่อให้สำเร็จการศึกษาได้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อจะได้ประกอบอาชีพตามความต้องการของนิสิตนักศึกษากลุ่มนี้ โดยผลการศึกษาพบว่านิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีรูปแบบการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยในกลุ่มก้าวหน้าและวิชาชีพ

การใช้ชีวิตตลอดจนรูปแบบของการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยอาจมีปัจจัยหลายสาเหตุที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษา เพาพะงา จิตต์สวาสดี (2553) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 จำนวน 5 ปัจจัย ได้แก่ บุคลิกภาพ การสนับสนุนด้านการเรียนของผู้ปกครอง ลักษณะทางกายภาพในมหาวิทยาลัย สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับอาจารย์และและสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยโดยใช้กรอบการศึกษาของแพรวพรรณ โสมาศรี (2556) ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาทั่วไปได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและด้านการเข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย และกรอบแนวคิดของกฤษฎิ์ชนม์ สุขยะฤกษ์ (2552) ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา โดยนำกรอบการศึกษาการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยทั้งสองมาศึกษาร่วมกัน

3.2 การปรับตัวของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

การปรับตัว (Adaptation) เป็นคำที่เริ่มใช้โดยชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) ในปี ค.ศ. 1859 ว่าด้วยเรื่องของทฤษฎีวิวัฒนาการว่าสิ่งมีชีวิตต่างๆย่อมได้รับการคัดเลือกหรือการเลือกสรรมาจากธรรมชาติ การปรับตัวให้อยู่รอดจึงเป็นลักษณะสำคัญของสิ่งมีชีวิตเพื่อที่จะทำให้สามารถอยู่รอดในสภาพแวดล้อมนั้นได้ ซึ่งต่อมานักจิตวิทยาก็ได้มีการนำคำว่าปรับตัวนี้มาใช้ในบริบททางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพฤติกรรมศาสตร์ของมนุษย์ในที่สุด การปรับตัวมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การปรับตัวเพื่อเอาชนะสภาพแวดล้อมหรือปัญหาต่างๆเพื่อถ่วงดุลสิ่งที่ตนเองยังขาดอยู่และการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือปัญหานั้นเพื่อรักษาสมดุลนั้นๆเอาไว้ (จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์, 2559)

การปรับตัว (Adjustment) คือการพยายามทำให้ตนเองสามารถเข้ากันได้กับสิ่งแวดล้อมซึ่งอาจเป็นลักษณะทางกายภาพ อาทิ เมื่อเวลาอากาศหนาว มนุษย์ก็ต้องรู้จักการปรับตนเองเพื่อให้สามารถทนอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นได้ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาได้อีกด้วย (Rathus และ Nevid, 1995) อาทิ การที่นักศึกษาต้องออกจากบ้านเพื่อมาศึกษาในมหาวิทยาลัยและอาศัยอยู่ในหอพักของทางมหาวิทยาลัย นักศึกษาเองจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ในเรื่องของการปรับตัวกับการเข้าสังคมใหม่ การทำความรู้จักเพื่อนใหม่ เป็นต้น

ทบวงมหาวิทยาลัย (2543) หรือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ในปัจจุบันได้กำหนดมาตรฐานการจัดปฐมนิเทศนิสิตนักศึกษาให้กับสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศโดยมีเป้าหมายสำคัญของการจัดการปฐมนิเทศนิสิตนักศึกษาคือ (1) เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้ทราบโอกาสทางการศึกษาและระบบการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา (2) เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้ทราบกฎและระเบียบของสถาบันอุดมศึกษา (3) เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้ทราบวัตถุประสงค์และปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษา และ (4) เพื่อให้นิสิตนักศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมภายในของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาได้ ดังนั้นในเรื่องของการใช้ชีวิตและการปรับตัวของนิสิตนักศึกษาจึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องให้ความสำคัญนอกเหนือไปจากการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้

นิสิตนักศึกษาที่ได้เข้ามาศึกษาและใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยอาจมีความจำเป็นในเรื่องของการปรับตัวทั้งในด้านของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและจิตวิทยา โดยจิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2559: 210) แบ่งประเภทของการปรับตัวสำหรับนิสิตนักศึกษาไว้ 4 ด้าน ได้แก่ (1) การปรับตัวด้านร่างกาย คือการที่นิสิตนักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้เข้ากับสภาพพัฒนาการและปัญหาด้านสุขภาพร่างกายต่างๆของตนเองได้ (2) การปรับตัวด้านการเรียนหรือการทำงาน คือการที่นิสิตนักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้ประพฤติกฎและปฏิบัติตนตามระเบียบของทางมหาวิทยาลัย การปรับเปลี่ยนตนเองในกระบวนการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา การเรียนรู้จากเพื่อนและอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่และการนำความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาในศาสตร์ที่ตนเองเลือกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคม (3) การปรับตัวด้านสังคม คือการที่นิสิตนักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนตนเองตามค่านิยมของสังคม วัฒนธรรม ระเบียบและกฎเกณฑ์ การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและการสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลรอบข้าง และ (4) การปรับตัวด้านอารมณ์คือการที่นิสิตนักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและผู้อื่นได้ สามารถเข้ากับผู้คนในสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข ซึ่งจากแนวคิดด้านการปรับตัวของนิสิตนักศึกษาของจิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ เป็นมิติด้านการปรับตัวที่สำคัญต่อนิสิตนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างมาก

สิริวรรณ สารนาค (2543: 49-51) และ จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2559: 211- 215) นำเสนอยุทธวิธีในการปรับตัวเชิงจิตวิทยา (Psychological Adjustment Strategies) โดยแบ่งยุทธวิธีในการปรับตัวเชิงจิตวิทยาออกเป็น 2 ประเภทคือ การจัดการปัญหาโดยตรง (Direct Coping) และการจัดการปัญหาทางอ้อม (Indirect Coping) โดยมีรายละเอียดของแต่ละยุทธวิธี ดังนี้

1. การจัดการปัญหาโดยตรง (Direct Coping)

เป็นกระบวนการปรับตัวที่ตนเองรู้ตัวว่าถูกสิ่งใดสิ่งหนึ่งคุกคามตนเองหรือทำให้ตนเองรู้สึกคับข้องใจ บุคคลนั้นจะพยายามหาวิธีเพื่อต้องการขจัดสิ่งที่เป็นปัญหานั้นออกไปด้วยวิธี (1) การเผชิญหน้าหรือการต่อสู้กับปัญหาเพื่อหาทางแก้ไขหรือทางออก (2) การใช้วิธีการนิ่งเฉยต่อปัญหาที่เกิดขึ้น และ (3) การเอาตนเองออกไปจากสถานการณ์นั้นๆเพื่อเป็นการหลบเลี่ยงปัญหา

2. การจัดการปัญหาทางอ้อม (Indirect Coping)

เป็นกระบวนการปรับตัวที่ตนเองไม่รู้ตัวโดยเมื่อเกิดความคับข้องใจหรือความไม่สบายใจแล้ว บุคคลนั้นไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหานั้นได้ตรงโดย บุคคลนั้นจะใช้กลวิธีการหลอกหลวงตนเองหรือกลไกการป้องกันตนเองเพื่อมิให้ตนเองเกิดความรู้สึกไม่สบายใจหรือวิตกกังวล โดยมีบุคคลนั้นมีกลไกการป้องกันตนเองทั้งหมด 17 กลไก ได้แก่ (1) การอ้างเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) (2) การชักโทษ (Projection) (3) การกระทำตรงกันข้ามกับความรู้สึกที่แท้จริง (Reaction-formation) (4) การทดแทน (Substitution) แบ่งเป็นการเบนเป้าหมายใหม่ (Compensation) และการแปลงพลังผลักดันที่ถูกห้ามออกไปในรูปของกิจกรรมที่สร้างสรรค์หรือเป็นที่ยอมรับ (Sublimation) (5) การเลียนแบบ (Identification) คือการเอาลักษณะอื่นของบุคคลมาเป็นของตนเองเพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับ (6) การสร้างจินตนาการหรือการเพ้อฝัน (Fantasy) เป็นการพยายามหลบหนีความจริงในปัจจุบันเข้าสู่โลกของจินตนาการเพื่อให้ตนเองมีความสุขใจ (7) การอวดอ้างตนเอง (Egocentrism) เพื่อให้คนอื่นเห็นในคุณงามความดีของตนเอง การใช้วิธีอวดหรือการกระทำบางอย่างพบในผู้ที่

ภาวะปมด้อยหรือบุคคลที่ต้องการให้คนอื่นยอมรับและเห็นใจ (8) การขัดขืน (Negativism) เป็นวิธีการเรียกร้องความสนใจอย่างหนึ่งพบในคนที่ขาดความมั่นใจในตนเองและคนที่หลงตนเอง (9) การตัดอารมณ์โดยใช้เซาร์ปัญญา (Intellectualization) เป็นการบิดเบือนหรือตัดทอนอารมณ์ที่ทำให้ไม่สบายใจโดยใช้หลักการหรือแนวคิดบางอย่างมาอ้างเพื่อกลบเกลื่อนอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง (10) การแยกความคิดและอารมณ์ (Isolation) เป็นการแยกความคิดออกจากอารมณ์หรือการแทนที่อารมณ์ด้วยเนื้อหาหรือเรื่องราวที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น นิสิตได้คะแนนน้อยจากการประกาศคะแนนในชั้นเรียนของอาจารย์ จึงรู้สึกอับอายแต่ถอนออกชั้นเรียนพอมีคนถามเรื่องคะแนนที่ตนเองสอบได้กลับไม่ได้แสดงความรู้สึกอับอายหรือโกรธเคืองออกมาให้เห็นเลย (11) การถดถอย (Regression) คือการแสดงออกพฤติกรรมในช่วงวัยเด็กของชีวิตเมื่อบุคคลไม่สามารถจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้ เช่น การร้องไห้ การกระที่บเท้า การอ้อน ฯลฯ (12) การเก็บกด (Repression) (13) การระงับใจหรือการสกัดกั้น (Suppression) (14) การซึมซับไว้ในตนเอง (Introjection) (15) การปฏิเสธ (Denial) (16) การย้ายที่ (Displacement) การระงับอารมณ์ที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่แล้วนำไปสู่สิ่งของหรือบุคคลอื่นแทน และ (17) การใช้สัญลักษณ์ (Symbolization) คือการใช้วัตถุสิ่งของหรือการกระทำบางอย่างแทนสิ่งที่ไม่เป็นที่ยอมรับของตนเองหรือสังคม (18) การไถ่บาป (Undoing) คือความรู้สึกสำนึกและละอายต่อสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ไม่มีการยอมรับ ในขณะที่เดียวกันกลับพยายามกระทำความดีหรือการพฤติกรรมตนบางอย่างเพื่อเป็นการทดแทนลบล้างความผิดนั้นๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนิสิตนักศึกษาพบงานในงานวิจัยของนิรมล สุวรรณโคตร (2553) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการศึกษาพบว่านิสิตมีการปรับตัวโดยรวมและในแต่ละด้านได้แก่ ด้านการเรียน ด้านผู้สอน ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสภาพแวดล้อมและด้านกิจกรรมได้ในระดับมาก โดยนิสิตชายและหญิงมีการปรับตัวโดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้การศึกษาของ อรุณฯ ศรีคำ, อุมาพร จันโสภา และวาสนา ยิ่งกำแหง (2556) ที่ศึกษาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่านิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมในระดับมาก รวม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการคบเพื่อน ด้านการเรียน ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ด้านที่พักอาศัย และด้านสภาพแวดล้อม โดยคณะที่มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมสูงสุดคือคณะศึกษาศาสตร์ ส่วนคณะที่มีการปรับตัวทางสังคมต่ำสุดคือคณะแพทยศาสตร์ จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวของนิสิตนักศึกษาทำให้นักศึกษาโดยทั่วไปส่วนใหญ่สามารถปรับตัวได้อย่างเป็นอย่างไรในการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้ที่สามารถปรับตัวได้ในสภาพแวดล้อมใหม่นั้น จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2559: 216-217) ได้อธิบายลักษณะของผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดี (Adjusted Characteristics) ว่าผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดีได้แก่ผู้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ การมีอัตมโนทัศน์ (Self- concept) ที่ถูกต้อง การมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การมีความรับผิดชอบ การยอมรับความเป็นจริงของตนเอง ความมีเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีอารมณ์ขัน ความสามารถในการตัดสินใจ ความเชื่อมั่นในตนเองและเคารพผู้อื่น ความรักในมนุษยชาติ ความไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น การมีความสุขและความพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ไม่สามารถปรับตัว (Maladjusted Characteristics) จะมีความวิตก

กังวล ขาดความมั่นใจ ชอบฟังฟังคนอื่น ไม่มีความสุข ร้อนรน กระทบกระวายเป็นอยู่หนึ่ง ใจลอย เหม่อ ไม่สนใจใครไม่ค่อยมีเพื่อน มีปัญหาในการเรียน

อย่างไรก็ตามแม้การศึกษาเรื่องการปรับตัวของนิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปพบว่านิสิตนักศึกษาสามารถปรับตัวได้เป็นอย่างดีแต่กลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศกลับต้องพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรวมถึงการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมในเรื่องของเพศลักษณะอีกด้วย โดยจากผลการศึกษาของกฤตณัฐ เฟ็งชัย (2549) พบว่านิสิตนักศึกษาที่เป็นเกย์นั้นต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับสังคมเพื่อต้องการการยอมรับจากบุคคลในสังคมเนื่องจากสังคมนั้นมีความคาดหวังในการแสดงออกเฉพาะเพศชายและเพศหญิงตามเพศโดยกำเนิดของตนเอง นิสิตนักศึกษาเกย์จึงต้องควบคุมและปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้เหมือนดังเช่นคนปกติในสังคมซึ่งบางครั้งการแสดงออกในลักษณะนี้อาจไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริงของตนเอง

โดยสรุปนิสิตนักศึกษาข้ามเพศแม้ส่วนใหญ่ตนเองสามารถรับรู้ในสถานะและความต้องการของตนเอง แต่ตนเองยังต้องการการยอมรับจากสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่เพื่อที่ตนเองนั้นจะได้ไม่ต้องควบคุมหรือพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการแสดงออกของตนเองสู่สายตาของสังคมนอกจากนี้ยังต้องการการเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้มีพื้นที่ในการแสดงออกหรือการทำกิจกรรมรวมทั้งการให้บริการกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยรายละเอียดในส่วนของการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

3.3 การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย

ด้วยสังคมที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันทำให้คนไทยเริ่มเปิดใจยอมรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษานั้น พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ยอมรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง (จารุพงศ์ สายะโสภณ, 2546) และทัศนคติของอาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อบุคคลที่รักเพศเดียวกันในมหาวิทยาลัยนั้นมีทัศนคติอยู่ในระดับดี (นพเก้า สิงหเสม, 2550) นอกจากนี้ผลการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนักศึกษาเพศที่สามในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของกฤษณชัชมน์ สุขยะฤกษ์ (2552) ซึ่งมีมิติด้านการศึกษาในการใช้ชีวิตของนักศึกษาเพศที่สามในมหาวิทยาลัยหลากหลายมิติได้แก่ การแต่งกาย ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและอาจารย์ การเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา การใช้ชีวิตในหอพัก ความรู้สึกที่มีต่อการดำเนินชีวิตในช่วงที่เป็นนักศึกษาใหม่ สถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรค และกระบวนการในการแก้ไขปัญหาหรือการจัดการต่อสถานการณ์เหล่านั้น ผลการศึกษาเชิงลึกของงานวิจัยนี้พบว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ให้สิทธิและเสรีภาพรวมถึงความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา จึงส่งผลให้นักศึกษาข้ามเพศสามารถดำเนินชีวิตภายในมหาวิทยาลัยได้อย่างอิสระและแสดงออกได้ถึงตัวตนของตนเองได้อย่างเสรี โดยนักศึกษาสามารถใช้บริการและสวัสดิการต่างๆของมหาวิทยาลัยได้เทียบเท่ากันกับนักศึกษาอื่นๆ ในส่วนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้อนุญาตให้นักศึกษาเพศที่ 3 สามารถแต่งกายไม่ตรงกับเพศของตนเองในการเข้าเรียนและการเข้ารับพระราชทานปริญญาได้อีกด้วย ทั้งนี้รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กล่าวว่าสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาไม่มีกฎระเบียบ หรือข้อบังคับในการแต่งกายของนิสิตนักศึกษา ซึ่งมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง

จะมีอิสระในการประกาศ กำหนดกฎระเบียบการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาเอง ดังนั้น การที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อนุญาตให้นักศึกษาเพศที่ 3 แต่งกายไม่ตรงกับเพศของตนเอง หรือบัณฑิตชายแต่งกายเป็นหญิงเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรนั้น สามารถทำได้หากเป็นไปตามกฎระเบียบการแต่งกายของทางมหาวิทยาลัยเอง (คมชัดลึกออนไลน์, 2555) นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่บัณฑิตเพศทางเลือกสามารถแต่งหญิงเข้ารับปริญญาบัตรได้ โดยเสนอเรื่องขออนุมัติจากมหาวิทยาลัยตามกระบวนการที่กำหนดไว้ทุกขั้นตอน

ที่ประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้พิจารณาและมีมติเห็นว่าการที่มหาวิทยาลัยไม่อนุญาตให้นักศึกษาที่มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดแต่งกายตามเพศสภาพในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร โดยอ้างเหตุผลว่าขัดต่อระเบียบและแนวปฏิบัติของมหาวิทยาลัยถือเป็นการปฏิบัติที่ไม่เคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเข้าข่ายละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่มหาวิทยาลัยในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการแต่งกายของนักศึกษาที่มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดโดยให้กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ทั้งในเรื่องการแต่งกายเข้าเรียน การเข้าสอบ ตลอดจนการเข้าร่วมพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลให้เป็นไปตามหลักการสิทธิมนุษยชน (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2560)

ในส่วนของการแต่งเครื่องแบบนิสิตนักศึกษานั้นบางมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้เพิ่มทางเลือกในการแต่งกายสำหรับนิสิตนักศึกษาผู้มีความหลากหลายทางเพศโดยอนุญาตให้นักศึกษานักศึกษาแต่งกายด้วยชุดนักศึกษาในเพศที่ตรงกันข้ามกับเพศสภาพโดยกำเนิดของตนเองได้ อาทิ มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งที่อนุญาตให้นักศึกษานักศึกษาข้ามเพศแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้ในการเข้าชั้นเรียนและการเข้าสอบได้ตามข้อกำหนดของทางมหาวิทยาลัย (ไทยรัฐออนไลน์, 2558) ในเรื่องของการแต่งเครื่องแบบของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ทั้งนี้จากที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2555 โดยที่ประชุมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละมหาวิทยาลัยในการดำเนินการเรื่องการแต่งกายข้ามเพศของนิสิต และพบว่าที่ผ่านมามีหลายแห่งก็อนุญาตให้นักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งชุดครูหญิงเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้ อาทิ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยมีเงื่อนไขคือการขออนุญาตจากทางมหาวิทยาลัยและต้องมีกระบวนการพิสูจน์ทางการแพทย์และใบรับรองจากแพทย์มายืนยัน แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้เป็นการเปิดกว้างให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทั้งหมดและทางที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทยไม่มีสิทธิหรืออำนาจในการบังคับมหาวิทยาลัยในการเลือกปฏิบัติกับนิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าว ทั้งนี้จึงขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของแต่ละมหาวิทยาลัยเอง (มติชนออนไลน์, 2555)

การอนุญาตให้นักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายด้วยชุดครูหญิงในฐานะบัณฑิตหญิงในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรปรากฏในกรณีของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีโดยมีนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจำนวน 4 คนได้ยื่นเรื่องเสนอการขออนุมัติจากทางมหาวิทยาลัยในการแต่งกายข้ามเพศเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศกลุ่มดังกล่าวต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดของทางมหาวิทยาลัย (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 กรมประชาสัมพันธ์, 2559)

ภาพที่ 2.13 การอนุญาตเรื่องการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยเอกราช
(ไทยรัฐออนไลน์, 2558)

เครื่องแบบหรือเครื่องแต่งกายของนิสิตนักศึกษาตลอดจนเครื่องหมายต่าง ๆ นั้นเป็นการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของแต่ละสถาบันการศึกษา ความภาคภูมิใจและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของทั้งนิสิตนักศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาที่นิสิตนักศึกษากำลังศึกษาอยู่ ดังนั้นนิสิตนักศึกษาจำเป็นต้องแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาให้ถูกต้องตามระเบียบของทางมหาวิทยาลัย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560) อย่างไรก็ตามบางมหาวิทยาลัยยังไม่ได้เปิดช่องในเรื่องของการแต่งกายนี้ให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการแต่งชุดนิสิตนักศึกษาในเพศที่ตรงกันข้ามกับเพศกำเนิดของตนเอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประวัติศาสตร์ จารีตประเพณี นโยบายของผู้บริหารและความพร้อมที่แตกต่างกันของแต่ละมหาวิทยาลัย

การรับรองอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยไทยปรากฏในมหาวิทยาลัยพะเยาโดยทางมหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศบางคนที่ได้ทำเรื่องร้องขอไปยังคณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน โดยอ้างถึงข้อกฎหมายในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 จากการดำเนินการพิจารณาของทางมหาวิทยาลัยร่วมกับคณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนจึงได้อนุมัติให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศคนดังกล่าวสามารถแต่งกายด้วยชุดนิสิตหญิงเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้และสามารถใช้รูปถ่ายที่แต่งกายเป็นเพศหญิงติดในใบรายงานผลการเรียนหรือทรานสคริปของทางมหาวิทยาลัยได้ ทั้งนี้มีนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอีกกว่า 10 รายที่ต้องการยื่นคำร้องในลักษณะเดียวกันกับทางมหาวิทยาลัยซึ่งทางมหาวิทยาลัยยินดีให้การสนับสนุน

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศกลุ่มดังกล่าวแต่ทางมหาวิทยาลัยอาจต้องพิจารณาตามคำร้องของนิสิต นักศึกษาข้ามเพศเป็นรายกรณีไปเนื่องจากแต่ละบุคคลอาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป (มติชนออนไลน์, 2560)

นอกจากนี้หลายมหาวิทยาลัยก็ยังไม่มีการจัดบริการและสวัสดิการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ เช่น การใช้ห้องน้ำและห้องพักที่มีเพื่อนร่วมห้องพักเป็นเพศแบบเดียวกันตามที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องการ ในบริบททางการอุดมศึกษานั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความต้องการและความคาดหวังจากทางมหาวิทยาลัยในเรื่องของห้องน้ำและที่พักอาศัยสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อความปลอดภัยในการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าวและการต้องการให้ทางมหาวิทยาลัยให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคคลทั่วไปเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ รวมทั้งการเปิดพื้นที่การจัดกิจกรรม การให้สิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมของนิสิตนักศึกษากลุ่มนี้ในรั้วมหาวิทยาลัย (กฤษฎาชนม์ สุขยะฤกษ์, 2552)

นอกเหนือจากประเด็นในเรื่องของการแต่งกายในเพศที่ตนเองปรารถนาแล้วนิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องเผชิญกับปัญหาในเรื่องของการถูกคุกคามทางเพศ จากผลการศึกษาของชลธิชา ทิพย์ประทุม และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2558) ยังเผยให้เห็นภาวะการถูกคุกคามทางเพศของกลุ่มชายข้ามเพศ โดยการศึกษาเชิงลึกนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษากลุ่มชายข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมจำนวน 9 คน พบว่านักศึกษากลุ่มชายข้ามเพศต้องเผชิญกับการถูกคุกคามทางเพศตั้งแต่ระดับน้อยไปจนถึงระดับมาก โดยการถูกคุกคามทางเพศระดับน้อย ได้แก่ การคุกคามด้วยคำพูดและทางสายตา ส่วนการถูกคุกคามทางเพศระดับมาก ได้แก่ การคุกคามด้วยคำพูดที่หยาบคายและการคุกคามทางร่างกาย ในส่วนของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามทางเพศ เพ็ญพรรณ ก็เจริญ (2556) ได้เสนอรูปแบบการถูกคุกคามทางเพศ (Sexual harassment) 4 รูปแบบได้แก่ (1) การถูกคุกคามทางเพศทางวาจา ได้แก่ การถูกวิพากษ์วิจารณ์รูปร่างหน้าตาหรือการแซวเรื่องเรือนร่าง การเล่าเรื่องตลกลามก การถูกตามตื้อ ตามจับหรือชักชวนไปไหนสองต่อสอง การพูดสองแง่สองง่าม (2) การถูกคุกคามทางเพศทางกาย ได้แก่ การจับมือ จับแขน ลูบแขน โอบไหล่ การนั่งใกล้ชิดเกินจำเป็นหรือเอาตัวเบียดร่างกายอย่างจงใจ การจับต้องของสงวนในร่างกาย หน้าอก ก้น สะโพกหรืออวัยวะเพศ (3) การถูกคุกคามทางเพศทางกริยาท่าทาง ได้แก่ การจ้องมองแบบกรูมกริมหรือใช้สายตาแตะโลมเรือนร่าง การใช้นิ้วมือทำสัญลักษณ์ทางเพศ การใช้ปากทำท่าจูบหรือเลียริมฝีปาก และ (4) การถูกคุกคามทางเพศทางการใช้สื่อภาพ ได้แก่ การนำภาพไปเปลือยเป็นภาพพิกหน้าจอในเครื่องคอมพิวเตอร์หรือมือถืออย่างจงใจ การได้รับอีเมลที่มีข้อความ ภาพ คำกลอนที่ลามก การจับกลุ่มดูภาพโป๊หรือภาพลามก ซึ่งรูปแบบการถูกคุกคามทางเพศทั้ง 4 รูปแบบนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับทั้งเพศหญิงและบุคคลข้ามเพศในทุกบริบทของสังคมไทย จากสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยดังที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้นทำให้เห็นว่าประเด็นด้านการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยยังคงเป็นประเด็นที่ยังไม่ได้รับการศึกษาและการกำหนดนโยบายเพื่อการแก้ไขอย่างจริงจังมากนัก

การถูกคุกคามทางเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยปรากฏในตัวอย่างกิจกรรมการรับน้องใหม่ของสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศน้องใหม่ที่มีเพศกำเนิดเป็นชายแต่มีอัตลักษณ์และการแสดงออกทางเพศเป็นเพศหญิง มีการรับประทานยาคุมเพื่อให้ตนเองมีหน้าอกเหมือนเพศหญิงได้ถูกรุ่นพี่บังคับให้ถอดเสื้อตัวนอกออกและถลกเสื้อกล้ามชั้นในให้สูงขึ้น ในขณะที่รุ่นพี่คนอื่นๆเกิดความสุขสนุกสนานในขณะที่ทำกิจกรรมดังกล่าวทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศคนดังกล่าวเกิดความรู้อับอายถึงกับร้องไห้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถือเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล (ข่าวสด, 2560) นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจต้องเผชิญกับสภาวะของการกลัวอย่างไม่มีเหตุผล การเกลียดชังหรือการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลข้ามเพศหรือพฤติกรรมรักร่วมเพศ (Homophobia) โดยการกลัวหรือการเกลียดชังบุคคลข้ามเพศหรือ Homophobia นี้เป็นศัพท์ที่เริ่มใช้โดย George Weinberg ในปี ค.ศ. 1967 ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความวิตกกังวลหรือความกลัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางเพศ โดยเป็นอาการของความเกลียดชังโดยที่ไม่มีเหตุผลกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากเกินไปต่อบุคคลข้ามเพศ (Obsessive, Irrational Hatred and Fear) อาการของความเกลียดชังโดยที่ไม่มีเหตุผลบางครั้งอาจแสดงออกในด้านการมีทัศนคติทางลบต่อบุคคลข้ามเพศ โดยผลการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติทางลบต่อบุคคลข้ามเพศพบว่าเพศชายมีแนวโน้มของการมีทัศนคติในทางลบต่อบุคคลข้ามเพศมากกว่าเพศหญิงเนื่องจากเพศชายยังยึดติดกับบทบาทของเพศชายตามจารีตประเพณี (Traditional Male Gender Role) ทัศนคติเชิงวิทยาศาสตร์และการมีหวัความคิดแบบสมัยโบราณ (Conservative Ideology) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันทัศนคติเกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศได้เป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงอดีตที่ผ่านมา (Miracle และ Baumeister, 2003) และ (Crooks และ Baur, 1999)

ภาพที่ 2.14 ช่าวการถูกคุกคามทางเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
ในกิจกรรมการรับน้องใหม่ของมหาวิทยาลัย
(ข่าวสด, 2560)

การนำเสนอเกี่ยวกับมโนทัศน์เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศข้างต้นทำให้อาจารย์ นิสิตนักศึกษาทั่วไป นักการศึกษา เจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนิสิตนักศึกษาได้ตระหนักและเกิดความเข้าใจในพื้นฐานที่มาตลอดจนการแสดงออกในอัตลักษณ์และ

เพศวิถีของนิสิตนักศึกษากลุ่มนี้ได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อที่จะสามารถวางแผนการดำเนินงานการให้บริการและความช่วยเหลือต่างๆกับนิสิตเหล่านี้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ หน่วยงานทางด้านกิจการนิสิตนักศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญโดยตรง ซึ่งได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

ตอนที่ 4 การบริหารจัดการงานกิจการนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

4.1 มโนทัศน์พื้นฐานเกี่ยวกับงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

งานด้านกิจการนิสิตนักศึกษามีจุดเริ่มต้นในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยแรกเริ่มของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีจำนวนนิสิตนักศึกษาจำนวนไม่มากนัก ซึ่งนิสิตนักศึกษาเป็นเพศชายผิวขาวและนับถือศาสนาคริสต์ จำนวนของอาจารย์และเจ้าหน้าที่บุคลากรรวมทั้งอธิการบดีต่างๆยังมีจำนวนน้อยทำให้การทำหน้าที่ในการให้ช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาในระยะแรกเริ่มนั้นสามารถทำได้อย่างทั่วถึง ในปี ค.ศ. 1833 ได้มีการเริ่มรับนิสิตนักศึกษาเพศหญิงเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทำให้อาจารย์และเจ้าหน้าที่บุคลากรรวมถึงผู้บริหารชายที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษาเพศหญิงเหล่านี้ได้อย่างทั่วถึง ทำให้อธิการบดีในหลายสถาบันอุดมศึกษาเริ่มรับเจ้าหน้าที่ที่เป็นเพศหญิงเข้ามาทำหน้าที่ในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาเพศหญิงเหล่านี้ โดยงานบริการและการให้ความช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาเพศหญิงมุ่งเน้นไปในเรื่องของ การปกป้องเพศหญิงจากอันตรายในสังคมเพื่อสวัสดิการที่ดีของชีวิต การแต่งกายและระเบียบของเรื่องเสื้อผ้า การศึกษาและการใช้ชีวิตในรั้วสถาบันอุดมศึกษา และได้พัฒนามาสู่การส่งเสริมแนวทางการประกอบอาชีพและการสร้างโอกาสในการทำงาน ตามลำดับ หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่และบุคลากรเพศหญิงในตำแหน่งดังกล่าวได้รับการศึกษามากยิ่งขึ้นทำให้ในปี ค.ศ. 1892 ได้เกิดตำแหน่งคณบดีฝ่ายหญิงขึ้น (The Dean of Woman) และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างมาตรฐานของตำแหน่งคณบดีฝ่ายหญิงทั่วประเทศ ในช่วงเวลานั้นเองมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) นั้นไม่มีนิสิตนักศึกษาเพศหญิง แต่ทางมหาวิทยาลัยมีนิสิตนักศึกษาเพศหญิงในระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งนิสิตนักศึกษาเพศหญิงต่างมีความต้องการที่แตกต่างจากนักศึกษาเพศชาย ในปี ค.ศ. 1890 อธิการบดีของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดไม่สามารถบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างทั่วถึง จึงได้แต่งตั้งอาจารย์มหาวิทยาลัยชื่อ LeBaron Russell Briggs ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษาโดยตรง หลังจากนั้นมหาวิทยาลัยต่างๆได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของตำแหน่งคณบดีฝ่ายหญิงทั่วประเทศและหันมาพิจารณารูปแบบการจัดการและการแต่งตั้งตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาตามรูปแบบของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดเพื่อส่งเสริมและบริการนิสิตนักศึกษาภายในสถาบันอุดมศึกษาของตนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพให้กับบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษา อาทิ การส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ สมาชิกภาพ การสำรวจความต้องการของบุคลากร การศึกษาสภาพการทำงานของบุคลากร และได้มีการจัดประชุมเกี่ยวกับบุคลากรเจ้าหน้าที่นิสิตนักศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 3 - 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1903 โดยเป็นการประชุมกันระหว่างเจ้าหน้าที่บุคลากรเพศหญิงจำนวน 18 คนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ณ มหาวิทยาลัยชิคาโกและมหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น ตามลำดับ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของงานด้านกิจการนิสิตศึกษามาจนถึงปัจจุบัน (Coomes และ Gerda, 2016) และ (Hevel, 2016)

LeBaron Russell Briggs, Dean for Students
ณ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (ค.ศ. 1980 -1930)

Marion Talbot, Dean of Woman
ณ มหาวิทยาลัยชิคาโก้ (ค.ศ. 1895- 1925)

Thomas Arkle Clark, Dean of Men
ณ มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ (ค.ศ. 1909- 1931)

Lucy Diggs Slowe, Dean of Women
ณ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (ค.ศ. 1922- 1937)

ภาพที่ 2.15 ผู้นำทางด้านงานกิจการนิสิตนักศึกษาในยุคแรก
(Hevel, 2016)

ภาพที่ 2.16 การประชุมคณบดีฝ่ายหญิง (Deans of Woman) ในปี ค.ศ. 1929

(Hevel, 2016)

อย่างไรก็ตามเมื่อยุคสมัยได้เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญก้าวหน้าและความต้องการของนิสิตนักศึกษาตลอดจนครอบครัวของนิสิตนักศึกษาเองต่อการเข้าศึกษาและการให้บริการนิสิตนักศึกษาต่างๆภายในมหาวิทยาลัยกลับยิ่งทวีความต้องการที่มากขึ้นประกอบกับการแข่งขันการรับนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ยิ่งทำหน้าบทบาทขององค์การกิจการนิสิตนักศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือและการบริการนิสิตศึกษามากยิ่งขึ้น ซึ่งรวมไปถึงการรักษาอัตราการคงอยู่และการส่งเสริมการศึกษาต่างๆให้กับนิสิตนักศึกษาภายในรั้วสถาบันอุดมศึกษาอีกด้วย โดยรายละเอียดเกี่ยวกับงานกิจการด้านนิสิตนักศึกษาในระดับสากลได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

องค์การกิจการนิสิตนักศึกษาในมุมมองระดับสากล

โลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) และความเป็นนานาชาติ (Internationalization) รวมถึงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบันก่อให้เกิดความท้าทายใหม่ๆให้กับสถาบันอุดมศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อองค์การกิจการนิสิตนักศึกษาเป็นอย่างมาก ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาของประเทศยุโรปที่เกี่ยวข้องกับโปโลนยา โพรเซส (Bologna Process) และเอรามุส (Erasmus Program) ที่เป็นการผนวกรวมหลักสูตรการเรียนรู้อันหนึ่งของประเทศในยุโรปให้เป็นหนึ่งเดียวกันทำให้นิสิตนักศึกษาสามารถแลกเปลี่ยนและถ่ายโอนการเรียนไปยังสถาบันการศึกษาต่างๆภายในยุโรปได้อย่างเสรี ซึ่งถือเป็นการเคลื่อนย้ายผู้เรียน (Student Mobility) และทำให้เกิดการไหลเวียนของนิสิตนักศึกษาต่างชาติ (Free Flow of Students) ในสถาบันอุดมศึกษาของยุโรปที่เป็นสมาชิกดังกล่าว (Perozzi และ Ramos, 2016)

ด้วยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและการเข้าถึงกันได้ง่ายของผู้คนต่างๆทั่วโลก สิ่งนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะของนิสิตนักศึกษาไปด้วยเช่นกันและรวมไปถึงบทบาทการทำงานขององค์การกิจการนิสิตนักศึกษาในแต่ภูมิภาคของโลกที่แตกต่างกันเช่นกัน โดย Perozzi

และ Ramos ได้นำเสนอภาพรวมทางด้านองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาในมุมมองระดับสากล โดยได้นำเสนอแบ่งออกตามภูมิภาค ได้แก่ งานกิจการนิสิตนักศึกษาในยุโรป อเมริกาเหนือ ลาตินอเมริกา และแอฟริกาใต้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในยุโรป

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในกลุ่มประเทศยุโรปหลายประเทศมีการจัดตั้งองค์การที่เกี่ยวกับงานด้านนิสิตนักศึกษาภายนอกสถาบันอุดมศึกษาโดยอาจเป็นลักษณะขององค์กรระดับท้องถิ่นหรือระดับภูมิภาคที่ให้บริการนิสิตนักศึกษาในหลายๆสถาบันอุดมศึกษาทั้งนี้เพื่อเป็นการบริหารจัดการรูปแบบองค์กรแบบหลวมๆระหว่างสถาบันอุดมศึกษา องค์กรงานกิจการนิสิตนักศึกษาและ/หรือหน่วยงานของภาครัฐในการประสานความร่วมมือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในอเมริกาเหนือ

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในกลุ่มทวีปอเมริกาเหนือซึ่งได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดานั้นค่อนข้างมีความชัดเจนและมีประวัติศาสตร์การก่อตั้งงานกิจการนิสิตศึกษามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน รวมทั้งมีการเปิดสอนในสาขาวิชาทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาและงานกิจการนิสิตนักศึกษา (University Administration and Student Affairs) การให้บริการนิสิตศึกษานอกเหนือจากการอำนวยความสะดวกต่างๆให้กับนิสิตนักศึกษาแล้ว ยังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาตัวผู้เรียนเพื่อให้มีทักษะเชิงวิเคราะห์ (Critical Skills) และความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในชุมชนโลก (A Global Community) อีกด้วย

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในลาตินอเมริกา

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในลาตินอเมริกามีความแตกต่างกันในเรื่องของชื่อองค์กร โครงสร้าง ทรัพยากรและการจัดการบริการต่างๆในแต่ละประเทศ และไม่มี การเปิดสอนในสาขาวิชาทางด้านงานกิจการนิสิตศึกษารวมถึงสมาคมวิชาชีพทางด้านกิจการนิสิตนักศึกษาในอเมริกาใต้ อนึ่งประเทศที่ตั้งอยู่ใกล้กับประเทศสหรัฐอเมริกามักมีรูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษาที่คล้ายคลึงกันกับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเน้นความสำคัญในเรื่องของการพัฒนานิสิตนักศึกษาเป็นภารกิจหรือเป้าประสงค์ที่สำคัญ นอกจากนี้บุคลากรหรือหน่วยงานด้านนิสิตนักศึกษาของเม็กซิโกมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศสหรัฐอเมริกาในเรื่องของการประสานความร่วมมือต่างๆด้านกิจการนิสิตนักศึกษา ทำให้มีการจัดประชุมสัมมนานานาชาติขึ้นภายใต้การสนับสนุนของสถาบันอุดมศึกษาของประเทศเม็กซิโกสี่แห่ง

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในแอฟริกาใต้

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในแอฟริกาใต้กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดังเห็นได้จากการจัดตั้งสมาคมทางวิชาชีพทางด้านงานกิจการนิสิตนักศึกษาจำนวน 12 สมาคมและการเผยแพร่วารสาร (Professional journal) ที่เกี่ยวข้องกับการงานด้านกิจการนิสิตศึกษาครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 2013 ซึ่งเป็นนับเป็นการปฏิบัติงานด้านกิจการนิสิตศึกษาในภูมิภาคนี้เป็นอย่างมาก ในส่วนของเจ้าหน้าที่และบุคลากรทางด้านงานกิจการนิสิตศึกษามีพื้นฐานการศึกษามาจากหลากหลายสาขาวิชาและมีเพียงส่วนน้อยที่มีพื้นฐานการศึกษาทางด้านการศึกษาอุดมศึกษาและกิจการนิสิตศึกษา อย่างไรก็ตามสมาคมทางวิชาชีพทางด้านงานกิจการนิสิตศึกษาที่ก่อตั้งขึ้นในภูมิภาคนี้ได้

ทำให้เกิดการสร้างสรรคและแลกเปลี่ยนแนวคิดอันเป็นฐาน ประสบการณ์และความร่วมมือกัน ทางด้านงานกิจการนิสิตนักศึกษาต่างๆเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติต่อไป

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในเอเชีย

สถาบันอุดมศึกษาในเอเชียกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายด้านงานกิจการนิสิตนักศึกษา หลายประเด็น เช่น การเพิ่มขึ้นของนักศึกษาต่างชาติ การจัดบริการที่มีความเป็นสากล จำนวน สถาบันอุดมศึกษาที่มีจำนวนมากขึ้น การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีการจัดตั้งสมาคมกิจการนักศึกษา แห่งเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific Student Service Association) ขึ้นซึ่งมุ่งเน้นการดำเนินการ จัดการประชุมวิชาการด้านงานกิจการนิสิตนักศึกษาเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ด้านกิจการ นิสิตนักศึกษาในระดับภูมิภาคและแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนานิสิตนักศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษาได้ต่อไป มีการจัดการเรียนการสอนในแขนงวิชาทางด้านงานกิจการนิสิตนักศึกษา ในหลักสูตรสาขาวิชาอุดมศึกษาของประเทศไทย ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ บางประเทศในภูมิภาคเอเชีย อาทิ ประเทศฮ่องกงมีการจัดตั้งสมาคมกิจการนักศึกษา แห่งประเทศฮ่องกง ในขณะที่หลายประเทศในเขตภูมิภาคนี้กำลังผลักดันให้เกิดการก่อตั้งสมาคม วิชาชีพด้านกิจการนิสิตนักศึกษา อาทิ ประเทศจีนและประเทศไทย เป็นต้น (จิรวัดน์ วีรังกร, 2016)

โดยสรุปงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาในแต่ละภูมิภาคอาจมีบริบทที่แตกต่างกันทั้งในเรื่อง ของการบริหารจัดการ ทรัพยากรและประเด็นความท้าทายที่แตกต่างกันส่งผลให้การดำเนินงานของ แต่ละองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษามีความแตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้ Perozzi และ Ramos เห็นว่าอย่างไรก็ ตามมองคกรกิจการนิสิตนักศึกษาทั่วโลกต่างมีวาระหรือพันธกิจร่วมกันในการเสริมสร้างศักยภาพการ ปฏิบัติงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา โดยมีความพยายามร่วมกันของแต่ละองค์กรในการประสาน ความร่วมมือกันเพื่อการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนการทำงานซึ่งกันและกันระหว่างประเทศเพื่อประโยชน์ สูงสุดของทุกองค์กรความร่วมมือ

4.2 บทบาทหน้าที่ของงานกิจการนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการลงวันที่ 06 มีนาคม พ.ศ. 2554 เรื่องนโยบายที่ สถาบันอุดมศึกษาพึงปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาได้กำหนดนโยบายที่สถาบันอุดมศึกษาพึงปฏิบัติต่อนิสิต นักศึกษาที่สำคัญดังนี้ (1) การพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและที่เป็น ความจริงและถูกต้อง (2) การพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการ อุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานอื่นๆ (3) การพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับบริการและสวัสดิการรวมทั้ง การได้รับการดูแลสวัสดิภาพระหว่างอยู่ในสถานศึกษา เช่น การบริการด้านสุขภาพ การให้คำปรึกษา การแนะแนวอาชีพ สวัสดิการหอพักและระบบการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (4) การ พึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ (5) การพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้ รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลการศึกษา (6) การจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาอย่างเสมอภาคโดย ไม่มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องต่างๆ โดยมีประเด็นในเรื่อง ของความแตกต่างทางด้านเพศรวมอยู่ด้วย (7) การพึงจัดการศึกษาให้กับนิสิตนักศึกษาที่เป็นคนพิการ (8) การพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิชาการต่างๆ รวมถึง

กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษา และ (9) การดำเนินการทางวินัยแก่นิสิตนักศึกษาที่ต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรม

ทบวงมหาวิทยาลัย (2543:1) ได้กำหนดมาตรฐานกิจการนิสิตนักศึกษาโดยกำหนดภารกิจหลักของฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งประกอบด้วย 4 ภารกิจ ได้แก่ “(1) การจัดการบริการต่างๆ เพื่อช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน ในการจัดการบริการเพื่อให้บริการนักศึกษานั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องคำนึงถึงการให้บริการแก่นักศึกษาที่มีความบกพร่องทางกายด้วย (2) การส่งเสริมพัฒนาการของนักศึกษาในด้านต่างๆ เช่น การประเมินตนเอง การเลือกอาชีพ การพัฒนาด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย คุณธรรม จริยธรรมและทักษะการใช้เทคโนโลยี (3) การศึกษาและจัดสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาให้เอื้อต่อการศึกษาและการพัฒนานักศึกษา และ (4) การดำเนินกิจการที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา” ในส่วนของหลักการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษาจากมาตรฐานกิจการนิสิตนักศึกษาที่กำหนดไว้โดยทบวงมหาวิทยาลัย วไลยอลงกรณ์ (2558: 3) ได้สรุปหลักการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษาโดยการมองเป็นขั้นตอนในการบริหารนิสิตนักศึกษาจำนวน 3 ขั้นตอนได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย การรับสมัครนิสิตนักศึกษาใหม่ การแนะนำ การให้ข้อมูล ปัจจัยกระบวนการ (Process) ประกอบด้วยขั้นตอนเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้ามาใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย การจัดการหอพัก การบริการให้คำปรึกษา การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและทุนการศึกษา งานกิจกรรมนิสิตนักศึกษา สโมสรและองค์กรนิสิตนักศึกษา การพัฒนานิสิตนักศึกษา ฯลฯ และปัจจัยออก (Output) คือช่วงเวลาที่นิสิตนักศึกษาสำเร็จการศึกษาออกไปจากรั้วมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การทดสอบหรือจัดวางระดับความสามารถ การแนะนำเกี่ยวกับอาชีพ การจัดหางานให้กับนิสิตนักศึกษา

ตารางที่ 2.4 หลักการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษา

ปัจจัยนำเข้า (Input)	ปัจจัยกระบวนการ (Process)	ปัจจัยออก (Output)
การรับสมัคร นิสิตนักศึกษาใหม่ การแนะนำ การให้ข้อมูล	การดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัย การจัดการหอพัก การบริการให้คำปรึกษา การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและ ทุนการศึกษา งานกิจกรรมนิสิตนักศึกษา สโมสรและองค์กรนิสิตนักศึกษา การพัฒนานิสิตนักศึกษา/ อื่นๆ	การทดสอบหรือ การจัดวางระดับความสามารถ การแนะนำเกี่ยวกับอาชีพ การจัดหางานให้กับนิสิตนักศึกษา

(วไลยอลงกรณ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2558)

ดังนั้นหลักการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษานั้นจึงเป็นการวางแผนการดำเนินงานให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในงานกิจการนิสิตนักศึกษาเพื่อดำเนินการให้บริการในด้านต่างๆแก่นิสิตนักศึกษาตามมาตรฐานกิจการนิสิตนักศึกษาที่กำหนดไว้โดยทบวงมหาวิทยาลัย โดยดูแลนิสิตนักศึกษาตั้งแต่แรกเริ่มเข้ามาศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัย ระหว่างที่กำลังศึกษาและก่อนการสำเร็จการศึกษาออกไปจากรั้วมหาวิทยาลัย โดยสรุปองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาเป็นหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่มีภารกิจหลักในการให้บริการและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆให้กับนิสิต

นักศึกษาตั้งแต่แรกรับนิสิตนักศึกษาเข้ามาศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัย การให้ความช่วยเหลือนิสิต นักศึกษาระหว่างกำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย อาทิ การจัดการหอพัก การบริการให้คำปรึกษา การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและทุนการศึกษา งานกิจกรรมนิสิตนักศึกษา สโมสรและองค์กรนิสิต นักศึกษา การพัฒนานิสิตนักศึกษา ฯลฯ ตลอดจนการส่งเสริมการตลาดหรือจัดวางระดับ ความสามารถ การแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพและการจัดหางานให้กับนิสิตนักศึกษาก่อนก้าวเข้าสู่โลก ของการทำงาน

4.3 รูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษา

การศึกษาของ Manning, Kinzie และ Schuh เกี่ยวกับรูปแบบการทำงานขององค์กรกิจการ นิสิตนักศึกษาโดยศึกษากับสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำจำนวน 20 แห่งพบว่ามีปัจจัย 3 ด้านเกี่ยวกับนิสิต นักศึกษาที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การให้บริการนิสิตนักศึกษา การพัฒนานิสิตนักศึกษา และการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา ซึ่งปัจจัยทั้งสามด้านนี้เป็นตัวกำหนด ลักษณะการทำงานหรือรูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา จาก การศึกษาดังกล่าวพบรูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาจำนวน 11 รูปแบบ แบ่งเป็น รูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditional Models) จำนวน 6 รูปแบบ และรูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาแบบสร้างสรรค์ (Innovative Models) จำนวน 5 รูปแบบ โดยมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 2.5 และ 2.6 ตามลำดับ (Kuk, 2016)

ตารางที่ 2.5 รูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditional Models)

รูปแบบ (Models)	คำอธิบาย (Description)	สมมติฐาน (Assumptions)
Extracurricular Model	การบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาที่มุ่งเน้น เพื่อการดูแลชีวิตและพัฒนาการของนิสิต นักศึกษา	องค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาแยก การทำงานจากฝ่ายวิชาการ
Functional Silos Model	การบริหารองค์กรกิจการนิสิตศึกษามาจาก หลักการบริหารจัดการและการสั่งการ มิใช่จาก การพัฒนาการของนิสิตนักศึกษา	แต่ละหน่วยงานทำงานแยกกันอย่าง สิ้นเชิงและติดต่อประสานงานกัน อย่างหลวมๆ
Student Service Model	การบริหารองค์กรกิจการนิสิตศึกษามาจาก หลักการบริหารจัดการและการสั่งการ แต่ บางครั้งมีการทำงานร่วมกันของหน่วยงานเพื่อ มุ่งดูแลและให้บริการนิสิต	มีการทำงานหรือการบริหารงาน ร่วมกันกับฝ่ายวิชาการค่อนข้างน้อย
Competitive/ Adversarial Model	การบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษา มีความเป็นอิสระจากฝ่ายวิชาการ	ฝ่ายกิจการนิสิตและฝ่ายวิชาการต่าง ทำงานเพื่อมุ่งดูแลและพัฒนานิสิต
Co-curricular Model	ฝ่ายกิจการนิสิตและฝ่ายวิชาการต่างทำงานเพื่อ มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาตาม พันธกิจของแต่ละฝ่าย มีความร่วมมือระหว่างสองฝ่าย	ฝ่ายกิจการนิสิตและฝ่ายวิชาการ มุ่งเน้นที่การเรียนรู้ของนิสิต นักศึกษา
Seamless Learning Model	ประสบการณ์การเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา หลอมรวมอย่างกลมกลืนในทุกแง่มุมภายในรั้ว สถาบันอุดมศึกษา	หน่วยงานทุกภาคส่วนของสถาบัน รวมทั้งฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา ต่างมุ่งเน้นสู่ประสบการณ์การเรียนรู้ ของนิสิตนักศึกษา

ตารางที่ 2.6 รูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาแบบสร้างสรรค์ (Innovative Models)

รูปแบบ (Models)	คำอธิบาย (Description)	สมมติฐาน (Assumptions)
Student-Centered Ethic of Care Model	หน่วยงานมีการบริหารงานขึ้นพื้นฐานเพื่อตอบสนองความต้องการของนิสิต ผสมผสานผ่านการให้บริการและนโยบาย การบริหาร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสำเร็จให้กับนิสิตนักศึกษา	การบริหารงานในทุกมิติเน้นการดูแลใส่ใจและด้านจริยธรรม รูปแบบการบริหารนี้เน้นไปที่นิสิตนักศึกษาที่ต้องการการได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนในระหว่างเรียน
Student- Driven Model	หน่วยงานให้คุณค่านิสิตเสมือนสมาชิกหนึ่งในสังคมมหาวิทยาลัย ให้นิสิตได้มีส่วนร่วมหรือส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ รวมถึงบทบาทการเป็นผู้นำ มีสิทธิและเสียงต่อการบริหารสถาบันรวมถึงกิจกรรมต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย	การมีส่วนร่วมกันที่มากขึ้นของนิสิต ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนิสิตซึ่งส่งผลต่อการคงอยู่และความสำเร็จของนิสิตนักศึกษา
Student Agency Model	นิสิตนักศึกษามีส่วนรับผิดชอบในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ต่างๆ นิสิตนักศึกษามีบทบาทและส่วนสำคัญในการให้บริการและกิจกรรมต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย	นิสิตนักศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการจัดการเรียนรู้เรียนและการศึกษาภายในมหาวิทยาลัย นิสิตทำหน้าที่ดูแลในเรื่องของการใช้ชีวิตของนิสิตได้เทียบเท่ากับคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัย
Academic/Student Affairs Collaboration Model	ฝ่ายกิจการนิสิตและฝ่ายวิชาการทำงานประสานร่วมกันเพื่อความสำเร็จและการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบของนิสิตนักศึกษา	ใช้การเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา เป็นศูนย์กลางหรือแกนกลางในการบริหารงานร่วมกันระหว่างฝ่ายกิจการนิสิต
Academic- Centered Model	ฝ่ายกิจการนิสิตทำหน้าที่บริหารงานในลักษณะล้อมรอบแกนกลางทางวิชาการ (academic core) ของนิสิตนักศึกษาเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ทางวิชาการให้กับนิสิตนักศึกษา ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริม (support) ความเป็นวิชาการและด้านแฝงอื่นๆ (invisible focus) ให้กับนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย	ฝ่ายกิจการนิสิตและฝ่ายวิชาการต่างทำหน้าที่มุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา โดยต่างฝ่ายต่างแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายเพื่อความสำเร็จของนิสิตนักศึกษา

จากการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรมของ Kuk (2016) เห็นว่าไม่มีรูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษารูปแบบใดเพียงหนึ่งเดียวที่มีความเหมาะสมต่อการบริหารจัดการองค์กรหรือหน่วยงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา แต่องค์กรหรือหน่วยงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาควรเลือกใช้รูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และพันธกิจของแต่ละมหาวิทยาลัย รวมถึงการจัดแบ่งหน่วยงานต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัยที่อาจมีความแตกต่างกันอีกด้วย นอกจากนี้แต่ละมหาวิทยาลัยยังมีความแตกต่างกันในเรื่องของสิ่งแวดล้อม การเมือง สภาพ

เศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นตัวกำหนดการพิจารณาเลือกใช้รูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัยนั่นเอง นอกจากนี้ Kuk เห็นว่ารูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในอนาคตอาจต้องมีความสลับไหล (Fluidity) และความสามารถในการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงได้เสมอ (Adaptability) ดังนั้นรูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาที่มีความยืดหยุ่นไม่เปลี่ยนแปลงอาจดูไม่มีความเหมาะสมอีกต่อไปในอนาคต

ดังนั้นการพิจารณาการใช้รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัยเพื่อสอดคล้องกับบริบทของตนตามสภาพกาลและบริบทที่อาจแปรเปลี่ยนไปจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆควรให้ความสำคัญเป็นประเด็นหลักในงานด้านการบริหารองค์กรนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่อไป โดยในหัวข้อถัดไปได้นำเสนอตัวอย่างการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศโดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.4 การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ

สถาบันการศึกษาในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถานศึกษาเป็นอย่างมากโดยปัจจุบันมีจำนวนศูนย์นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (LGBT Student Services) มากกว่า 150 ศูนย์ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา (Consortium of Higher Education LGBT Resource Professionals, 2017) เนื่องจากจำนวนของศูนย์การให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยดังกล่าวมีจำนวนมาก จึงขอนำเสนอตัวอย่างในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศที่น่าสนใจทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและในยุโรปโดยนำเสนอให้เห็นในมุมมองของรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ได้ทำการสังเคราะห์ในแต่ละด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Management) ประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่สำคัญภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ห้องน้ำและห้องพักภายในมหาวิทยาลัย

(1) การให้บริการห้องน้ำ มหาวิทยาลัยในต่างประเทศหลายแห่งมีการให้บริการห้องน้ำแบบไม่แยกเพศ (Gender Inclusive Restrooms) ซึ่งการใช้ห้องน้ำที่มีการแบ่งแยกเพศบางครั้งอาจสร้างความไม่สบายใจหรือความอึดอัดใจสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยทางมหาวิทยาลัยเมน (University of Maine, 2017) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ในรัฐ Maine ทางตะวันออกสุดของประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจัดห้องน้ำแบบไม่แยกเพศไว้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศทั้งบริเวณอาคารเรียน (Academic Buildings) และบริเวณที่พักของนิสิตนักศึกษา (Residence Buildings) ซึ่งอาคารที่พักของนิสิตนักศึกษาชั้นล่างมีบริการห้องน้ำแบบไม่แยกเพศที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถอาบน้ำได้อีกด้วย (Shower Facilities) มหาวิทยาลัยไมอามี (University of Miami, 2017) จัดการให้บริการห้องน้ำสำหรับเพศกลาง (Gender Neutral and Inclusive Restrooms) โดยทางมหาวิทยาลัยมุ่งหวังให้นิสิตนักศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศวิชานั้นมีความปลอดภัยและสามารถเข้าถึงสิ่งแวดลอมที่มีความสะดวกสบายในเรื่องของการใช้ห้องน้ำ ดังนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของ

ทางมหาวิทยาลัยจึงสามารถใช้บริการของห้องน้ำแบบไม่แยกเพศที่ทางมหาวิทยาลัยได้จัดไว้รอบบริเวณของมหาวิทยาลัย ในส่วนของมหาวิทยาลัยคอนเนคตคัท (University of Connecticut, 2017) ได้จัดบริการห้องน้ำสำหรับเพศกลาง (A Gender-neutral Bathroom) ไว้สำหรับนิสิตนักศึกษาเช่นกัน แต่เนื่องจากห้องน้ำสำหรับเพศกลางนั้นทางมหาวิทยาลัยไม่ได้จัดสรรไว้บริการในทุกอาคารเรียนของทางมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามทางมหาวิทยาลัยยังมีห้องน้ำสำหรับคนทั้งสองเพศ (Unisex Bathrooms) และห้องน้ำสำหรับชายและหญิง (Single Bathrooms) ไว้บริการเพิ่มเติมทั่วทั้งมหาวิทยาลัย

(2) การให้บริการที่พัก (Housing) ทางมหาวิทยาลัยเมเนเป็ดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาทุกคนสามารถเลือกเพื่อนร่วมห้องได้อย่างอิสระซึ่งหมายถึงรวมถึงการเลือกเพื่อนร่วมห้องพักในประเด็นของอัตลักษณ์ทางเพศได้อีกด้วย นอกจากนี้มหาวิทยาลัยไมอามีมีการให้บริการที่พักแบบรวมเพศ (Gender-Inclusive Housing) ทางมหาวิทยาลัยมีนโยบายให้นิสิตนักศึกษาสามารถเลือกเพื่อนร่วมห้องพักที่ตนเองรู้สึกว่าจะปลอดภัยและสะดวกใจในการที่จะอาศัยอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มีการจำกัดในเรื่องของเพศของนิสิตนักศึกษาแต่ละคน โดยนิสิตนักศึกษาที่เลือกการพักวิธีนี้ต้องสามารถเปิดใจในการอาศัยอยู่ร่วมกับเพื่อนนิสิตนักศึกษาได้ทุกเพศวิถี ทางด้านของมหาวิทยาลัยไมอามีมีการให้บริการที่พักแบบรวมเพศ (Gender-Inclusive Housing) ทางมหาวิทยาลัยมีนโยบายให้นิสิตนักศึกษาสามารถเลือกเพื่อนร่วมห้องพักที่ตนเองรู้สึกว่าจะปลอดภัยและสะดวกใจในการที่จะอาศัยอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มีการจำกัดในเรื่องของเพศของนิสิตนักศึกษาแต่ละคน โดยนิสิตนักศึกษาที่เลือกการพักวิธีนี้ต้องสามารถเปิดใจในการอาศัยอยู่ร่วมกับเพื่อนนิสิตนักศึกษาได้ทุกเพศวิถี เช่นกันเดียวกับมหาวิทยาลัยคาร์ดิฟฟ์ (Cardiff University, 2017) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐตั้งอยู่ที่รัฐเวลส์ ประเทศสหราชอาณาจักร โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้สิ่งอำนวยความสะดวกภายในมหาวิทยาลัยได้ตามเพศที่ตนเองแสดงออก (To access facilities which match the gender in which you present) อาทิ ป้ายหรือเครื่องหมายหน้าห้องน้ำหรือห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าที่เขียนว่า เฉพาะผู้ชายเท่านั้นหรือเฉพาะผู้หญิงเท่านั้น นิสิตนักศึกษาข้ามเพศก็สามารถใช้บริการตามเพศสภาพที่ตนเองแสดงออกและมั่นใจในการเป็นเพศใหม่ของตนเองแล้ว (Start to live in your affirmed or acquired gender) นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยกำลังขยายการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆสำหรับคนเพศกลาง (Gender-neutral Facilities) ภายในมหาวิทยาลัยให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) การบริหารจัดการในด้านนี้ ประกอบด้วย

(1) การให้คำปรึกษาและคำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาการใช้ชีวิต การยอมรับตนเองและการปรับตัว (Counselling Service) อาทิ มหาวิทยาลัยไมอามี (University of Miami, 2017) มีศูนย์บริการการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยเฉพาะในทุกๆวันอังคารระหว่างเวลา 17.00-18.30 น. ทางศูนย์มีห้องหรือสถานที่ที่ปลอดภัยและเป็นความลับในการให้คำปรึกษากับนิสิตนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีของนิสิตแต่ละบุคคล เช่นเดียวกับกับมหาวิทยาลัยคาร์ดิฟฟ์ (Cardiff University, 2017) ประเทศสหราชอาณาจักรที่มีการให้บริการด้านคำปรึกษาและบริการด้านสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Counselling and Wellbeing Services) นิสิตนักศึกษาข้าม

เพศที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์ การถูกลวนลาม การถูกกลั่นแกล้ง การแบ่งแยกเพศหรือต้องการความช่วยเหลือทางด้านสุขอนามัยต่างๆสามารถติดต่อขอรับบริการนี้ได้จากทางมหาวิทยาลัยได้ทันที

(2) การให้บริการด้านสุขภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Healthcare Service) เช่น การให้บริการทางด้านสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยเมน (University of Maine, 2017) เป็นหน่วยงานที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงมหาวิทยาลัยที่ชื่อว่า Open Door Transgender Health Care ที่ทางมหาวิทยาลัยได้แนะนำและให้ข้อมูลของศูนย์สุขภาพนี้ไว้ในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยในหมวดของ LGBTQ Services ประกอบด้วยการให้บริการฉีดฮอร์โมนเพื่อเปลี่ยนเพศ (Hormonal Transition Therapy) และการเฝ้าติดตามผลของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป (Monitoring for Trans People 18 Years Old & Over) การบริการอุปกรณ์และการฉีดฮอร์โมนนอกสถานที่ (Onsite self-injection Lessons & Supplies for Hormone Injections) การตรวจร่างกายประจำปี การดูแลและป้องกันตนเอง การควบคุมการมีบุตร การมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย HIV รวมถึงการตรวจสอบและการรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือกามโรค (Sexually Transmitted Disease: STD) เป็นต้น

มหาวิทยาลัยคอนเนคติกัต (University of Connecticut, 2017) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในอันดับต้นๆของประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวทางการปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีการเปลี่ยนผ่านไปสู่เพศใหม่ตามที่ตนเองต้องการ (Gender Transition Guidelines) ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคลากรข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย โดยนิสิตนักศึกษาที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงเพศของตนเอง (Transitioning Students) สามารถแจ้งความปรารถนาหรือความตั้งใจดังกล่าวกับอาจารย์หรือบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยที่ตนเองเชื่อถือและไว้วางใจได้ เช่นการแจ้งให้อาจารย์ที่ปรึกษาหรืออาจารย์ประจำชั้นทราบเนื่องจากอาจารย์ที่ปรึกษามีหน้าที่รับรู้เรื่องราวการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านต่างๆภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้การตัดสินใจหรือข้อคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาในฐานะบุคลากรของมหาวิทยาลัยก็นับเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจเลือกการผ่าตัดแปลงเพศไปสู่เพศใหม่ของนิสิตนักศึกษา อาทิ การลาพัก การลาป่วยหรือการลาผ่าตัด เป็นต้น รวมถึงการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่มีความรู้เกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ (Trans-knowledgeable Staff) หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศ (Transition Team) ทราบเพื่อการประสานงานในเรื่องของกำหนดการผ่าตัดแปลงเพศ (Tailored Transition Plan) รวมถึงการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับตัวของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Means of Disseminating Information) ไปยังอาจารย์และเพื่อนนิสิตในชั้นเรียนให้มีความถูกต้องและเหมาะสม นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถปรึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนี้ในเรื่องของกำหนดการและระยะเวลาต่างๆที่อาจกระทบต่อระยะเวลาในการเรียนของนิสิต เป็นต้น

มหาวิทยาลัยคาร์ดิฟฟ์ (Cardiff University, 2017) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐตั้งอยู่ที่รัฐเวลส์ (Wales) ประเทศสหราชอาณาจักร ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1883 มีการให้ความช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการผ่าตัดแปลงเพศ (Support to Transition หรือ Gender Reassignment) กรณีที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องการผ่าตัดแปลงเพศในขณะที่มีสถานะเป็นนิสิตนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย ทางมหาวิทยาลัยได้จัดทำคู่มือหรือแนวทางในการปฏิบัติแก่นิสิตนักศึกษาที่ต้องการแปลงเพศ เริ่มจากการแจ้งอาจารย์ประจำชั้นเรียนหรือติดต่อศูนย์บริการช่วยเหลือนิสิตนักศึกษา

(Student Support Centre) เพื่อวางแผนขั้นตอนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัย ให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ การรักษาข้อมูลของนิสิตในเรื่องการผ่าตัดแปลงเพศ การแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบตามความต้องการของนิสิตนักศึกษา การเริ่มใช้ชื่อใหม่ตามเพศใหม่ของตนเอง กระบวนการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงชื่อหรือเพศในระบบทะเบียนของทางมหาวิทยาลัย รวมถึงระยะเวลาในการพักผ่อนของนิสิตหลังการผ่าตัดที่อาจมีผลกระทบต่อการศึกษา เป็นต้น กรณีที่นิสิตทำการผ่าตัดแปลงเพศหลังสำเร็จการศึกษาไปแล้วและขอให้ทางมหาวิทยาลัยทำการออกเอกสารวุฒิการศึกษาใหม่ภายใต้ชื่อและเพศใหม่สามารถทำได้โดยนิสิตนักศึกษาต้องแสดงหลักฐานการเปลี่ยนแปลงเพศสภาพของตนเองต่อทางมหาวิทยาลัย

(3) การมีเจ้าหน้าที่หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้โดยตรงเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Professional Staffing) สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งมีเจ้าหน้าที่หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพศวิถี อาทิ มหาวิทยาลัยคาร์ดิฟฟ์ ประเทศสหราชอาณาจักร มุ่งให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยซึ่งทางมหาวิทยาลัยมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของบุคคลข้ามเพศ (LGBT Officers) ไว้ให้บริการแก่นิสิต นอกจากนี้มหาวิทยาลัยคอนเนคติกัตในประเทศสหรัฐอเมริกา มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ (Trans-knowledgeable Staff) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศ (Transition Team) ภายในมหาวิทยาลัยคอยทำหน้าที่ให้ความรู้ ชี้แนะและรวมถึงช่วยประสานงานกับนิสิตนักศึกษาที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงเพศของตนเองในเรื่องของกำหนดการผ่าตัดแปลงเพศในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ภายในมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรม สิทธิเสรีภาพและการแสดงออก (Management of Activities, Rights and Freedom, Sexual Expression) ประกอบด้วย การจัดตั้งชมรมหรือกิจกรรม หน่วยงานความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย การพัฒนาความเป็นผู้นำ การพิทักษ์สิทธิ การแต่งกายของนิสิตนักศึกษา การเป็นสื่อกลางและการเจรจาต่อรองงานทะเบียนและงานเอกสารของมหาวิทยาลัย

(1) การจัดตั้งชมรม กิจกรรมหรือเครือข่ายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (LGBT Activities and Networks) สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้จัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัย อาทิ มหาวิทยาลัยเมน (University of Maine) มีการสนับสนุนการทำกิจกรรมของกลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ เช่น การจัดกิจกรรมสัปดาห์การเปิดตัวของคนข้ามเพศ (Coming Out Week) เพื่อเป็นการแสดงให้บุคคลในมหาวิทยาลัยได้เห็นว่ามิชชันของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอยู่ในสถาบัน กิจกรรมการขอบคุณเกย์ (Gay Thanksgiving) เป็นกิจกรรมที่มีที่มาจากกรณีที่บุคคลข้ามเพศนั้นไม่ได้รับการต้อนรับหรือยอมรับจากบุคคลทั่วไปในการรับประทานอาหารเพื่อเป็นการขอบคุณ (A Thanksgiving Meal with Friends and Allies) กิจกรรมนี้จึงเป็นกิจกรรมสำหรับบุคคลข้ามเพศที่มารับประทานอาหารด้วยกัน เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศของการต้อนรับและการยอมรับซึ่งกันและกันของบุคคลข้ามเพศที่มีความหลากหลาย วันบุคคลข้ามเพศ (Transgender Day of Remembrance) เป็นวันระลึกถึงบุคคลข้ามเพศที่ได้เสียชีวิตในเหตุการณ์ต่อต้านความรุนแรงในเพศที่สาม และงานกิจกรรมอื่นๆ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยอัมสเตอร์ดัมเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐตั้งอยู่ที่เมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1632 ทางมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งสมาคมที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศหลายสมาคม ได้แก่ สมาคมนิสิตนักศึกษาเกย์อัมสเตอร์ดัม (Amsterdam Gay Student Association: A.S.V. Gay) ซึ่งเป็นสมาคมของนิสิตนักศึกษาที่รักเพศเดียวกัน เลสเบียน คนรักสองเพศและคนข้ามเพศในอัมสเตอร์ดัม สมาคมตั้งอยู่ที่ Nieuwe Achtergracht 170 มหาวิทยาลัยอัมสเตอร์ดัม ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2553 โดยมีพันธกิจของสมาคมเพื่อ (1) สร้างเครือข่ายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย (2) สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้กับบุคลากรทุกคนในมหาวิทยาลัย (3) ให้เกิดการยอมรับตนเองของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการยอมรับของบุคคลต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย และ (4) เกิดความเข้าใจเห็นอกเห็นใจและเกิดความสามัคคีกลมเกลียวเป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัย ปัจจุบันมีสมาชิกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมากกว่า 360 คน มีการจัดกิจกรรมเพื่อสานสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เช่น กิจกรรมการดื่มสังสรรค์ทุกคืนวันพุธ (Weekly Drinks) การจัดงาน The Gay Pride Party ตลอดจนการสร้างความตระหนักรู้ให้กับบุคลากรทุกคนในมหาวิทยาลัยอัมสเตอร์ดัม การแสดงจุดยืนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศต่อสาธารณะผ่านการจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนา การจัดกิจกรรมการกุศล การบรรยายหรือการอภิปรายร่วมกับสมาคมต่างๆ เป็นต้น (University of Amsterdam, 2017)

มหาวิทยาลัยไมอามี (University of Miami) มีเครือข่ายคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่เป็นบุคคลข้ามเพศ (LGBTQ Faculty-Staff Network) โดยคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยที่สนใจอยากเรียนรู้ในเรื่องของบุคคลข้ามเพศและการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานหรือนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นหลายครั้งต่อปีภายในมหาวิทยาลัย อาทิ การร่วมกิจกรรมทางสังคมและการพูดคุยสนทนา การจัดการฝึกอบรมและการหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลข้ามเพศในมหาวิทยาลัย

(2) การพิทักษ์สิทธิ เสรีภาพและการแสดงออก (Advocacy, Freedom and Sexual Expression) หลายมหาวิทยาลัยมีการกำหนดแนวทางหรือข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยคอนเนตทิคัตได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการปกป้องสิทธิอันพึงมีของนิสิตนักศึกษาและบุคลากรข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยเพื่อให้มหาวิทยาลัยมีบรรยากาศของการทำงานและการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ไม่มีการแบ่งแยกหรือการเหยียดกันระหว่างบุคคลภายในมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะในเรื่องของบุคคลข้ามเพศ มหาวิทยาลัยคอนเนตทิคัตมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งแยกกันระหว่างบุคคล การถูกคุกคามและความรุนแรงระหว่างบุคคล (Policy against Discrimination, Harassment and Related Interpersonal Violence) นโยบายของมหาวิทยาลัยดังกล่าวมุ่งเพื่อต้องการรักษาบรรยากาศการทำงานและความเป็นวิชาการของมหาวิทยาลัยโดยปราศจากการแบ่งแยก โดยในประเด็นเรื่องเพศ ได้แก่ การแบ่งแยกระหว่างบุคคลในด้านเพศของบุคคล เพศวิถีของบุคคล อัตลักษณ์ทางเพศของบุคคล และการแสดงออกทางเพศของบุคคลให้ออกจากกลุ่ม การปฏิเสธหรือการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลทำให้ผู้อื่นสูญเสียผลประโยชน์อันพึงได้ อาทิ การทำงานภายในมหาวิทยาลัย การศึกษา บรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของทางมหาวิทยาลัย

การสื่อสารและการให้ข้อมูลกับบุคคลรอบข้างภายในมหาวิทยาลัยคอนเนคติกัต นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถยอมเปิดเผยข้อมูลการเปลี่ยนผ่านทางเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศของตนเองที่แตกต่างกันได้ นิสิตนักศึกษาบางคนไม่ต้องการเปิดเผยเรื่องราวหรือข้อมูลของตนเองเพื่อต้องการกลมกลืนอยู่ในกลุ่มสมาชิกเพศใหม่หลังการเปลี่ยนผ่านทางเพศของตน ในขณะที่นิสิตนักศึกษาบางคนต้องการแบ่งปันประสบการณ์หรือให้ความรู้แก่สาธารณชนเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเพศนี้ ดังนั้นการเปิดเผยและการให้ข้อมูลกับบุคคลรอบข้างในมหาวิทยาลัยจึงเป็นสิทธิหรือความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลที่สามารถทำได้ ในขณะเดียวกันการเปิดเผยข้อมูลของบุคคลที่ได้เปลี่ยนผ่านเพศมาแล้วต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานในเรื่องของการใช้ดุลยพินิจที่เหมาะสม (Discretion) ทั้งนี้ต้องเคารพในระดับของความต้องการในการเปิดเผยข้อมูลของนิสิตนักศึกษาบุคคลนั้นๆด้วย

การใช้คำสรรพนามเรียกนิสิตนักศึกษาที่ได้เปลี่ยนผ่านเพศมาแล้วในมหาวิทยาลัยคอนเนคติกัตนั้นให้ขึ้นอยู่กับความต้องการให้เรียกใช้สรรพนามของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศแต่ละบุคคล ทั้งนี้การจงใจหรือการตั้งใจเรียกใช้คำสรรพนามที่ไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นที่ต้องการจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศตามที่ได้แจ้งให้เรียกใช้คำสรรพนามไปแล้วในตอนต้นอาจถือเป็นการฝ่าฝืนและไม่ทำตามนโยบายเรื่องการคุกคามความเป็นบุคคลของมหาวิทยาลัย (The University's Harassment Policy) และในขณะเดียวกันในส่วนของนิสิตนักศึกษาที่ได้เปลี่ยนผ่านเพศมาแล้วจำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเพศที่ตนเองได้แจ้งความจำนงไปแล้วเช่นกัน รวมถึงสิทธิและความเป็นส่วนตัว (Rights to Privacy) กรณีที่นิสิตต้องการผ่าตัดแปลงเพศโดยบุคลากรและเจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัยมีสิทธิในการประสานงานและเรียนรู้เรื่องดังกล่าวโดยไม่เปิดเผยข้อมูลทางการแพทย์หรือการเปลี่ยนผ่านทางเพศที่ไม่มีความสำคัญหรือมิชอบด้วยกฎหมาย (Without unnecessary or unlawful disclosure of medical information) นิสิตนักศึกษาทั่วไปที่มีข้อสงสัยในประเด็นดังกล่าวสามารถติดต่อศูนย์สีรุ้ง (The Rainbow Center) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในกองกิจการนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยคอนเนคติกัตได้สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องของสิทธิและความเป็นส่วนตัวนี้ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยคอนเนคติกัตได้เน้นย้ำในเรื่องของสิทธิและความเป็นส่วนตัวไว้ว่าทุกคนในมหาวิทยาลัยมีสิทธิในเรื่องของความเชื่อส่วนบุคคล ดังนั้นสมาชิกทุกคนภายในมหาวิทยาลัยย่อมสามารถแสดงออกในอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองได้โดยปราศจากการคุกคามทางเพศและการแบ่งแยกทางเพศ การพูดคุย การเปิดใจและการรับฟัง การไม่ตั้งแง่ในการสันนิษฐานเรื่องเพศของบุคคลตามบรรทัดฐานที่มีเพียงสองเพศ ตลอดจนการประพฤติตนเองให้เหมาะสมและเป็นมิตรกับทุกคนย่อมมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์บรรยากาศการทำงานหรือการเรียนการสอนที่ดี นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยยังมีทรัพยากรอื่นๆเพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการตระหนักในเรื่องของบุคคลข้ามเพศรวมถึงศูนย์การให้บริการด้านคำปรึกษาต่างๆ ดังนั้นการทำงานและการปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายในมหาวิทยาลัยด้วยความเคารพซึ่งกันและกันถือเป็นค่านิยมหลัก (Core Values) ของมหาวิทยาลัยนั่นเอง ทั้งนี้หากบุคคลภายในมหาวิทยาลัยได้ยกข้อความคุกคามทางเพศ การแบ่งแยกในเรื่องเพศรวมทั้งการฝ่าฝืนกฎของทางมหาวิทยาลัย หรือมีข้อร้องเรียนใดๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทั้งหมดนี้บุคคลนั้นย่อมถูกนำไปสู่กระบวนการสืบสวนและสอบสวนตามวินัยได้ต่อไป

(3) งานทะเบียนและเอกสารสำคัญของมหาวิทยาลัย (College Records and Documents) การใช้คำสรรพนาม การเปลี่ยนชื่อและคำนำหน้าชื่อของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การ

เปลี่ยนชื่อ (Name) และคำนำหน้าชื่อ (Gender Identification Marker) ของนิสิตนักศึกษาที่ได้เปลี่ยนผ่านเพศมาแล้วในระบบทะเบียนต่างๆของทางมหาวิทยาลัยคอนเนคตทิคัทสามารถทำได้ นับตั้งแต่เมื่อได้ทำการเปลี่ยนผ่านเพศมาแล้วโดยมีการแสดงวันและระยะเวลาของการผ่าตัดที่สามารถแสดงเป็นหลักฐานได้อย่างชัดเจน โดยนิสิตนักศึกษาต้องยื่นคำร้องต่อศาลโพรเบท (Probate Court) ซึ่งศาลโพรเบทในสหรัฐอเมริกาทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับคดีมรดกกว่าได้มีการจัดการทรัพย์สินมรดกตามข้อกำหนดในพินัยกรรมหรือไม่ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนชื่อและคำนำหน้าชื่อของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยตรง (Gender Transition Guidelines of University of Connecticut, 2017)

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) ประกอบด้วย การฝึกอบรม การจัดประชุม การสัมมนาและการอภิปรายเสวนาเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถี การสอดแทรกเนื้อหา การเปิดรายวิชาหรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีศึกษา การจัดตั้งศูนย์หรือแหล่งข้อมูลให้ความรู้เกี่ยวกับเพศวิถี การทำการศึกษาเชิงสำรวจหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ โดยมีรายละเอียดของตัวอย่างกรณีศึกษาของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

(1) การเปิดสอนรายวิชาหรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Courses and Curriculums on Transgender Studies) มหาวิทยาลัยในต่างประเทศจำนวนมาก เปิดสอนรายวิชาและหลักสูตร อาทิ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเพศไร้พรมแดน (M.A. in Gender without Borders) ของมหาวิทยาลัยคิงส์ตัน ประเทศอังกฤษ โดยเปิดสอนหลักสูตรแบบเต็มเวลาเป็นเวลา 1 ปีและหลักสูตรนอกเวลาเป็นเวลา 2 ปี หลักสูตรดังกล่าวเน้นการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและแนวปฏิบัติในศาสตร์ของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การสะท้อนคิดด้วยตนเอง (A Self-consciously Reflective) และศาสตร์บูรณาการ (Transdisciplinary Way) ในบริบทของที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ เพศวิถี การแบ่งชนชั้นและความแตกต่าง (Class and other Differences) และรวมถึงบุคคลข้ามเพศ (Kingston University, 2560) นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยอื่นๆอีกจำนวนมากที่เปิดสอนรายวิชาและหลักสูตรในลักษณะเดียวกัน อาทิ หลักสูตร Lesbian, Gay, Bisexual & Transgender Studies ของ Cornell University ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น (Cornell University, 2560)

(2) การฝึกอบรมและการให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Educational Training, Workshop, Seminar, and Panels) หลายมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เช่น มหาวิทยาลัยเมน (University of Maine) มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับพื้นที่ความปลอดภัย (Safe Zone Training) โดยมุ่งให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคคลทั่วไปให้มีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์เฉพาะ อัตลักษณ์และเพศวิถีของบุคคลข้ามเพศแก่ผู้เข้าอบรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความเคารพ ความเห็นอกเห็นใจและเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศอันเป็นมิตรและปลอดภัยเพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นชุมชนที่น่าอยู่ได้ต่อไป นอกจากนี้มหาวิทยาลัยคอนเนคตทิคัทก็มีการให้ความรู้แก่นิสิต

นักศึกษาทั่วไป คณาจารย์และบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย เนื่องจากการขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอาจนำไปสู่ความไม่เข้าใจกันในการทำงานตลอดจนบรรยากาศในการเรียนรู้ภายในมหาวิทยาลัยได้ นอกจากนี้บุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยสามารถขอให้ทางศูนย์ความหลากหลายทางเพศ (The LGBTQA Resource Office) ของ University of Illinois Springfield จัดโครงการอบรมต่างๆ เพื่อให้ความรู้กับบุคลากรทุกคนภายในมหาวิทยาลัยได้ (University of Illinois Springfield, 2017)

(3) ศูนย์หรือหน่วยงานของบุคคลที่มีหลากหลายทางเพศ (LGBT Centers and Offices) สถาบันอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่างของสถาบันอุดมศึกษาที่มีจำนวนของศูนย์หรือหน่วยงานของบุคคลที่มีหลากหลายทางเพศตั้งอยู่ภายในมหาวิทยาลัยจำนวนหลายร้อยมหาวิทยาลัยกระจายอยู่ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศสหรัฐอเมริกา (Consortium of Higher Education LGBT Resource Professionals, 2017) โดยสามารถค้นหารายละเอียดของแต่ละศูนย์ในแต่ละมหาวิทยาลัยได้จากเว็บไซต์ของหน่วยงานนี้ อาทิ North Dakota State University (North Dakota State University, 2017) มีหน่วยงานที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ชื่อว่าหน่วยงานด้านความหลากหลายทางเพศ (The Office of Gender and Sexual Diversity) และ University of Colorado Springs (University of Colorado Springs, 2017) มีศูนย์ที่เรียกว่าศูนย์ทรัพยากรบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (The LGBT Resource Center) ทำหน้าที่ในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจและบรรยากาศการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยร่วมกันอย่างปกติสุข จัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวเพศวิถีเพื่อลดการเกลียดกลัวและการกดขี่คนที่มีความหลากหลายทางเพศ (Homophobia and gender identity oppression) และการพิทักษ์สิทธิและความต้องการพื้นฐานต่างๆ ให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย (To advocate for the needs and concerns of LGBTQ students) เป็นต้น

มหาวิทยาลัยเมน (University of Maine) มีศูนย์ที่ชื่อว่า LGBTQ Services and The Rainbow Resource Center ที่เปิดให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศทุกคน มีวิสัยทัศน์เพื่อต้องการให้บุคคลข้ามเพศในมหาวิทยาลัยมีจุดยืนในสถาบัน การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ปลอดภัย และสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างนิสิตนักศึกษาทุกคน เจ้าหน้าที่และคณาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยและศิษย์เก่า นอกจากนี้ยังรวมถึงการให้โอกาสทางการศึกษาและสารสนเทศทางการศึกษาและการให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ เปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 08.00 น. – 16.30 น. ภายในศูนย์มีบริการหนังสือวารสาร วิดีโอและคอมพิวเตอร์ไว้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การให้บริการการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ การให้บริการทางด้านสุขภาพร่างกายและปัญหาทางด้านจิตใจ การจัดกิจกรรมทางสังคมต่างๆ รวมถึงเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ

มหาวิทยาลัยไมอามีมีศูนย์การให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ชื่อว่า University of Miami LGBTQ Student Center โดยมีวิสัยทัศน์ของศูนย์เพื่อต้องการให้มหาวิทยาลัยนั้นเป็นชุมชนแห่งการศึกษาที่มีความปลอดภัยเพื่อการเรียนรู้ การช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นแหล่งชุมชนอันเป็นหนึ่งเดียวกันของบุคคลทุกเพศวิถีและอัตลักษณ์ ในส่วนของการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยเมนที่น่าสนใจได้แก่ การให้บริการด้านคำปรึกษา (Counseling Center) การให้ความ

ช่วยเหลือทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐานได้แก่ ห้องน้ำและห้องพักตลอดจนการสร้างเครือข่ายบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัย

(4) ห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้ (LGBT Library or Resource Center) ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยเมน (University of Maine) มีการให้บริการห้องสมุดสีรุ้ง (The Rainbow Resource Center Library) ให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการอ่านหรือยืมหนังสือที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศ อาทิ หนังสือแนวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของบุคคลข้ามเพศ ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นต้น

Words that are **TRANSPHOBIC** and **WHY**

Transphobia: The fear or hatred of transgender people or people who are perceived as not meeting society's expectations around gender roles, identities, and presentations. Transphobia is closely linked with homophobia and biphobia.

You're such a Tranny.

Whether or not someone identifies as Trans, calling them a "Tranny" can be extremely offensive. This may be a term that people within the community use and reclaim for themselves, but it should not be used as a joke or without consent.

That person doesn't really look like a man/woman.

What does it mean to look like a man or a woman? There are no set criteria. It also should not be assumed that all Trans men strive to be masculine or that all Trans women want to be feminine, or that all Trans people want to look like men or women. Gender presentation is fluid and distinct from gender identity, and all forms of gender expression deserve affirmation.

Why would you transition if you're going to be gay?

Gender identity and sexual orientation are two separate aspects of one's identity. This question demonstrates how heterosexuality is more valued in our society, and reinforces homophobia and heterosexism.

What is your REAL name? I mean the one you were given at birth.

This implies the person's gender identity and chosen name are not "real" and perpetuates the idea of Trans people as deceptive. It removes agency and any right to make decisions for themselves, and is incredibly invalidating. It presumes a right to intimate information, disregards privacy, and places Trans lives on public display.

Calling someone "it" or "He-She" is demeaning and does not validate their identity or respect them as a person.

Asking others about Transperson's identity, or offering information about someone.

Asking someone about another person's identity is inappropriate. Ask yourself why you want to know. If you are concerned about using the person's preferred pronouns, ask them directly.

Using the wrong pronouns or making assumptions about others' gender identities.

It is vital that we respect the names and pronouns that people prefer. It is impossible to know without asking. If you are not sure, ask: "What are your preferred pronouns?"

What are you REALLY? Have you had surgery? If not then you're not really a _____.

Asking anyone personal questions about their bodies and/or surgeries is invasive and inappropriate. We don't ask non-Trans people what is under their clothes; we shouldn't ask Trans people either.

For more information
contact the UC Davis LGBT
Resource Center

lgbtrc.ucdavis.edu
phone: 530.752.2452

ภาพที่ 2.17 การประชาสัมพันธ์โครงการบริการให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ

ของ University of Illinois Springfield
(University of Illinois Springfield, 2017)

นอกจากนี้หน่วยงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษาคือ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ได้เสนอบทบาทของงานกิจการนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในประเด็นด้านการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยมีความมุ่งหมาย 6 ประการ คือ (UNESCO, 2002)

1. เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงหรือแหล่งทรัพยากรข้อมูลสารสนเทศแก่นิสิตนักศึกษา คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
2. เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนและช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
3. เพื่อสร้างความตระหนักรู้ภายในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆที่เผชิญหน้ากับ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศซึ่งรวมถึงเรื่องความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
4. เพื่อให้ความรู้หรือการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้กับบุคลากรภายใน มหาวิทยาลัย อาทิ นักให้คำปรึกษา คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่นิสิต นักศึกษา เจ้าหน้าที่หอพัก
5. เพื่อพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย
6. เพื่อเปิดโอกาสและให้พื้นที่แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อเป็นการ พบปะกันหรือการทำกิจกรรมทางสังคมต่างๆ

นอกจากนี้ UNESCO ได้เสนอแนะกิจกรรมที่งานกิจการนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาพึง จัดให้มีแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่

1. การให้บริการการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของวิถีทางเพศ
2. การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการภายในมหาวิทยาลัยหรือชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ บุคคลข้ามเพศ
3. การจัดทำจดหมายข่าวที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
4. การจัดจุดหรือสถานที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
5. การประสานงานระหว่างกลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยและกลุ่ม วิชาการ กลุ่มศาสนา กลุ่มสังคมและกลุ่มการเมืองและวัฒนธรรมของคนข้ามเพศ ภายนอกมหาวิทยาลัย
6. การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศรวมถึงการสร้าง บรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมที่มีความปลอดภัยทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย
7. การทำการสำรวจบรรยากาศในมหาวิทยาลัยที่อาจมีผลต่อความไม่ปลอดภัยต่อนิสิต นักศึกษาข้ามเพศ
8. การเป็นที่ปรึกษาให้กับองค์กรหรือชมรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

จากการนำเสนอตัวอย่างการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศและหน่วยงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษาระดับต้น Beemyn และคณะ (2005) ได้นำเสนอแนวทางในการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยในประเด็นต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนิสิตนักศึกษาและงานกิจการนิสิตนักศึกษา ดังนี้

1. การจัดโปรแกรมที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Programming)

คือการให้มหาวิทยาลัยจัดโปรแกรมต่างๆที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตกลุ่มนี้ได้มีส่วนร่วม (involvement) กับสถาบันและเพื่อให้นิสิตนักศึกษาทั่วไปรวมทั้งอาจารย์หรือบุคลากรในสถาบันได้ตระหนักและเข้าในนิสิตกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น

2. การจัดกิจกรรมให้ความรู้หรือการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Educational Programs)

เป็นการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับประเด็นของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัย อาทิ การจัดบอร์ด การเชิญวิทยากรที่เป็นคนบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่มีชื่อเสียงมาบรรยาย การจัดทำสัปดาห์เพศที่สาม การนำเสนอและให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับนิสิตเพศที่สามผ่านเว็บไซต์ การจัดทำโครงการเสริมสร้างความรู้และฝึกรอบรอบสำหรับบุคลากรและนิสิตนักศึกษาทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

3. การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อการสนับสนุนบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Support Services)

เป็นการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งสโมสรหรือองค์กรนิสิตนักศึกษามีความหลากหลายทางเพศขึ้นภายในมหาวิทยาลัย หรืออาจมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยที่คอยประสานงานร่วมกับนิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าวเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนนิสิตนักศึกษาระหว่างการศึกษาภายในสถาบัน

4. นโยบายของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Inclusive Policies)

เกี่ยวข้องกับนโยบายในเรื่องของการไม่แบ่งแยกภายในมหาวิทยาลัย (Campus Nondiscrimination Policies) โดยนโยบายดังกล่าวอาจครอบคลุมถึงเรื่องของเพศ (Sex) และเพศวิถี (Sexual Orientation) ของนิสิตนักศึกษา เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของนิสิตนักศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งมหาวิทยาลัยมากกว่า 20 แห่งในประเทศอเมริกาได้มีการเพิ่มเติมนโยบายในส่วนของอัตลักษณ์ทางเพศ (Sexual Identity) และการแสดงออกทางเพศ (Sexual Expression) เข้าไปในส่วนของนโยบายการไม่แบ่งแยกภายในมหาวิทยาลัย

5. หอพักภายในมหาวิทยาลัย (Campus Housing)

ประเด็นเกี่ยวกับหอพักในมหาวิทยาลัยในอเมริกาพบว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศประสบปัญหาในเรื่องของการพักในหอพักของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาที่กำลังอยู่ในขั้นตอนของการเปลี่ยนผ่านจากเพศหนึ่งไปสู่อีกเพศหนึ่ง (The process of transitioning from one gender to another) หลายมหาวิทยาลัยในอเมริกาใช้วิธีการให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเลือกที่จะหาหอพักหรือที่พักอาศัยที่มีความสะดวกและ/หรืออาจจัดหาสถานที่พักหรือหอพักได้ตามความเหมาะสมของตนเอง (Reasonable Accommodation) และในส่วนองเจ้าหน้าที่ประจำหอพัก (Residence- life Staff)

ก็ต้องเข้าใจในธรรมชาติและความต้องการที่แตกต่างของนิสิตข้ามเพศ เนื่องจากการเข้าใจในนิสิต นักศึกษาเหล่านี้ย่อมเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศอันเป็นมิตรให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอีกด้วย

6. การใช้ห้องน้ำและช่องเก็บของส่วนตัว (Bathroom and Locker Rooms)

เนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้จัดอยู่ในเพศชายหรือหญิงตามความคาดหวัง (Expectation) ของคนในสังคม ดังนั้นนิสิตนักศึกษากลุ่มนี้บางครั้งจึงอาจตกอยู่ในความเสี่ยงในเรื่องของการคุกคามและความรุนแรง (Harassment and Violence) ห้องน้ำและช่องเก็บของส่วนตัวจึงเป็นหนึ่งในสถานที่อันตรายที่สุด นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงอาจมีความกังวลและความกลัวเมื่อต้องใช้ห้องน้ำและช่องเก็บของส่วนตัวดังกล่าว แนวคิดในเรื่องของการสร้างห้องน้ำของเพศกลาง (Gender-neutral Restroom) หรืออาจรวมถึงช่องเก็บของส่วนตัวต่างๆเป็นแนวคิดที่ทำให้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้โดยปราศจากความกลัว Beemyn และคณะได้เสนอแนะว่ามหาวิทยาลัยควรสร้างห้องอาบน้ำและห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าส่วนตัว แม้ว่าแนวคิดในการสร้างหรือปรับปรุงห้องน้ำนี้อาจต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยจึงควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้เพียงพอกับความต้องการของ นิสิตนักศึกษาทุกคนอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ห้องน้ำหรือสิ่งอำนวยความสะดวกนี้ไม่เพียงแต่จะสามารถอำนวยความสะดวกให้เพียงแต่เฉพาะนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเท่านั้น ทางมหาวิทยาลัยอาจจัดเป็นการให้บริการให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองที่เดินทางมาพร้อมเด็กเล็กเพื่อสามารถใช้งานได้ร่วมกัน หรือบุคคลทุพพลภาพที่ต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลในเพศต่างๆ (The Assistance of an Attendant of a Different Gender)

7. การให้บริการด้านสุขภาพและการให้คำปรึกษา (Counseling and Health Care)

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนชายขอบ (Marginalization) ต้องเผชิญกับ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆในสังคมของสถาบันอุดมศึกษามากมาย การแบ่งแยกในเรื่องเพศ (Discrimination) และการถูกคุกคามทั้งทางร่างกายและจิตใจ (Harassment) ดังนั้นนิสิตนักศึกษากลุ่มนี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการให้คำปรึกษาเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมี สิทธิที่จะได้รับการให้บริการด้านสุขภาพเพื่อให้ตนเองมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี เจ้าหน้าที่ประจำ หน่วยงานการให้บริการด้านสุขภาพ (Campus Health Center Staff) ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ สุขภาวะของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้กับกลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาทิ ประเด็นใน เรื่องของลักษณะร่างกายภายนอก (External Appearance) ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่อาจแตกต่าง หรือขัดกันกับกายวิภาคภายใน (Person's Internal Anatomy) ของนิสิตนักศึกษาเอง Beemyn และคณะเห็นว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องการการใช้ให้บริการเฉพาะเพศ (Gender-specific Services) ที่มีความปลอดภัย อาจรวมถึงความสามารถในการเข้าถึงการรับฮอร์โมน (Affordable hormones) หรือการทำศัลยกรรมทางเพศที่เกี่ยวข้องได้ (Gender-related Surgeries) กรณีที่ทาง มหาวิทยาลัยไม่สามารถให้บริการในบางเรื่องได้ เจ้าหน้าที่ให้บริการด้านสุขภาพนิตินิตอาจต้องอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้ารับบริการสุขภาพต่างๆภายนอก มหาวิทยาลัย

8. งานทะเบียนและเอกสารของมหาวิทยาลัย (College Records and Documents)

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจำนวนหนึ่งที่ได้ผ่าตัดศัลยกรรมเปลี่ยนแปลงไปสู่เพศที่ตนเองพึงพอใจ แล้วอาจประสงค์ที่จะต้องการเปลี่ยนแปลงคำต่างๆที่แสดงออกซึ่งเพศของตนรวมถึงต้องการการเปลี่ยนแปลงชื่อของตนเองในระบบของงานทะเบียนและเอกสารต่างๆของมหาวิทยาลัย ซึ่งบางมหาวิทยาลัยในอเมริกานิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถที่จะแจ้งการเปลี่ยนแปลงชื่อใหม่ของตนเอง และรวมถึงการเปลี่ยนแปลงเพศในระบบของมหาวิทยาลัยได้ (Change the name and gender listed on their records) โดยต้องมีจดหมายรับรองจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพจิต (A letter of support from a mental health professional)

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศนับเป็นความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ที่สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญในฐานะที่บุคคลกลุ่มนี้เป็นนิสิตนักศึกษากลุ่มหนึ่งที่มีตัวตนอยู่ในสังคมของสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาจึงเป็นหน่วยสำคัญที่ต้องให้บริการและความช่วยเหลือแก่นิสิตนักศึกษากลุ่มนี้ด้วยเช่นกัน Evans และคณะ (2010) กล่าวว่าจากแนวคิดในเรื่องของ Genderism ในมหาวิทยาลัยที่เชื่อในเรื่องของเพศที่กำหนดให้มีเพียงเพศชายและหญิง เพื่อให้ นิสิตแสดงออกในอัตลักษณ์ทางเพศของตนว่าเป็นชายหรือหญิงตามเพศสภาพกำเนิดของตน (Observed sex) นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงเป็นกลุ่มนิสิตที่มีการแสดงออกทางเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศของตนที่ซับซ้อนกว่านิสิตทั่วไปเนื่องจากการแสดงออกทางเพศ (Sexual Expression) ของตนไม่อยู่ในบรรทัดฐานหรือความเชื่อของคนในสังคม จึงอาจนำมาซึ่งปัญหาทางด้านการแบ่งแยก การชู้कुคความ การก่อกวนหรือปัญหาด้านความรุนแรงต่างๆ สอดคล้องกับ Beemyn และคณะ (2005) ที่กล่าวว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มคนที่ได้รับความทำทหายในสังคมของมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก ไม่จะเป็นในเรื่องของการถูกปลีกแยกตัว (Isolation) การได้รับการปฏิเสธจากเพื่อน (Rejection from Friends) รวมไปถึงการขาดโอกาสในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในมหาวิทยาลัยอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในประเทศไทยของ ปิยลักษณ์ โพธิวรรณและมณีนัย ทองอยู่ (2553) ที่ศึกษากระบวนการกลายเป็นคนชายขอบของคนข้ามเพศพบว่าคนข้ามเพศมักถูกกีดกันออกจากกลุ่มตามความเชื่อทางธรรมชาติที่ต้องมีเพียงสองเพศคือเพศชายและหญิง ดังนั้นจึงเกิดการตีตราหรือการตั้งชื่อใหม่เพื่อพยายามเบียดคนข้ามเพศให้ออกห่างไปจากสังคมโดยที่คนข้ามเพศไม่มีโอกาสในการต่อรองทำให้คนข้ามเพศถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรมโดยในบริบททางการศึกษาพบว่าคนข้ามเพศถูกบีบบังคับในเรื่องของการแสดงออกทางเพศที่ต้องตรงตามเพศกำเนิดของตนเองจากผู้ที่มีอำนาจในสถานศึกษาและการทำให้บุคคลข้ามเพศต้องออกจากสถานศึกษาก่อนระยะเวลาอันสมควร

จากการนำเสนอตัวอย่างการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศชี้ให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการและบทบาทของงานกิจการนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นอย่างมาก สามารถสังเคราะห์และสรุปเป็นมิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อนำมาเป็นกรอบในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย ดังนี้

ตารางที่ 2.7 การสังเคราะห์มิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ประเด็นด้านการบริหารจัดการ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงผลออกและกิจกรรม	การบริหารจัดการด้านโครงสร้าง พื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก	การบริหารจัดการด้าน การให้คำปรึกษาและสุขภาพ	การบริหารจัดการด้านการ ส่งเสริมการให้ความรู้และความ เข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและ ความหลากหลายทางเพศ
	ด้านที่ 1	ด้านที่ 2	ด้านที่ 3	ด้านที่ 4
1. ข้อเสนอแนะบทบาทของงานกิจการนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (UNESCO, 2002)				
1.1 เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงหรือแหล่งทรัพยากรข้อมูล สารสนเทศแก่นิสิตนักศึกษา คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ				✓
1.2 เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนและช่วยเหลือนิสิต นักศึกษาข้ามเพศ	✓	✓	✓	✓
1.3 เพื่อสร้างความตระหนักรู้ภายในมหาวิทยาลัยที่ เกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆที่เผชิญหน้ากับนิสิต นักศึกษาข้ามเพศซึ่งรวมถึงเรื่องความปลอดภัยทั้ง ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย				✓
1.4 เพื่อให้ความรู้หรือการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับนิสิต นักศึกษาข้ามเพศให้กับบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย อาทิ นักให้คำปรึกษา คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่ทำ หน้าที่ให้บริการแก่นิสิตนักศึกษา เจ้าหน้าที่หอพัก				✓
1.5 เพื่อพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษา ข้ามเพศในมหาวิทยาลัย	✓	✓	✓	✓
1.6 เพื่อเปิดโอกาสและให้พื้นที่แก่นิสิตนักศึกษาข้าม เพศในการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อเป็นการพบปะกันหรือ การทำกิจกรรมทางสังคมต่างๆ	✓			
1.7 การให้บริการการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษา ข้ามเพศในเรื่องของวิถีทางเพศ			✓	
1.8 การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการภายใน มหาวิทยาลัยหรือชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ บุคคลข้ามเพศ				✓
1.9 การจัดทำจดหมายข่าวที่เกี่ยวข้องกับนิสิต นักศึกษาข้ามเพศ				✓
1.10 การจัดจุดหรือสถานที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนิสิต นักศึกษาข้ามเพศ				✓

ตารางที่ 2.7 การสังเคราะห์มิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (ต่อ)

ประเด็นด้านการบริหารจัดการ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม	การบริหารจัดการด้านโครงสร้าง พื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก	การบริหารจัดการด้าน การให้คำปรึกษาและสุขภาพ	การบริหารจัดการด้านการ ส่งเสริมการให้ความรู้และความ เข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและ ความหลากหลายทางเพศ
	ด้านที่ 1	ด้านที่ 2	ด้านที่ 3	ด้านที่ 4
1.11 การประสานงานระหว่างกลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยและกลุ่มวิชาการ กลุ่มศาสนา กลุ่มสังคมและกลุ่มการเมืองและวัฒนธรรมของคนข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัย				✓
1.12 การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศรวมถึงการสร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมที่มีความปลอดภัยทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย		✓		
1.13 การทำการสำรวจบรรยากาศในมหาวิทยาลัยที่อาจมีผลต่อความปลอดภัยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ		✓		✓
1.14 การเป็นที่ปรึกษาให้กับองค์กรหรือชมรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	✓			
2. แนวทางในการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย (Beemyn และคณะ, 2005)				
2.1 การจัดโปรแกรมที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Programming)				✓
2.2 การจัดกิจกรรมให้ความรู้หรือการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Educational Programs)				✓
2.3 การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อการสนับสนุนบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Support Services)	✓			
2.4 นโยบายของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Inclusive Policies)	✓	✓	✓	✓
2.5 หอพักภายในมหาวิทยาลัย (Campus Housing)		✓		
2.6 การใช้ห้องน้ำและช่องเก็บของส่วนตัว (Bathroom and Locker Rooms)		✓		
2.7 การให้บริการด้านสุขภาพและการให้คำปรึกษา (Counseling and Health Care)			✓	

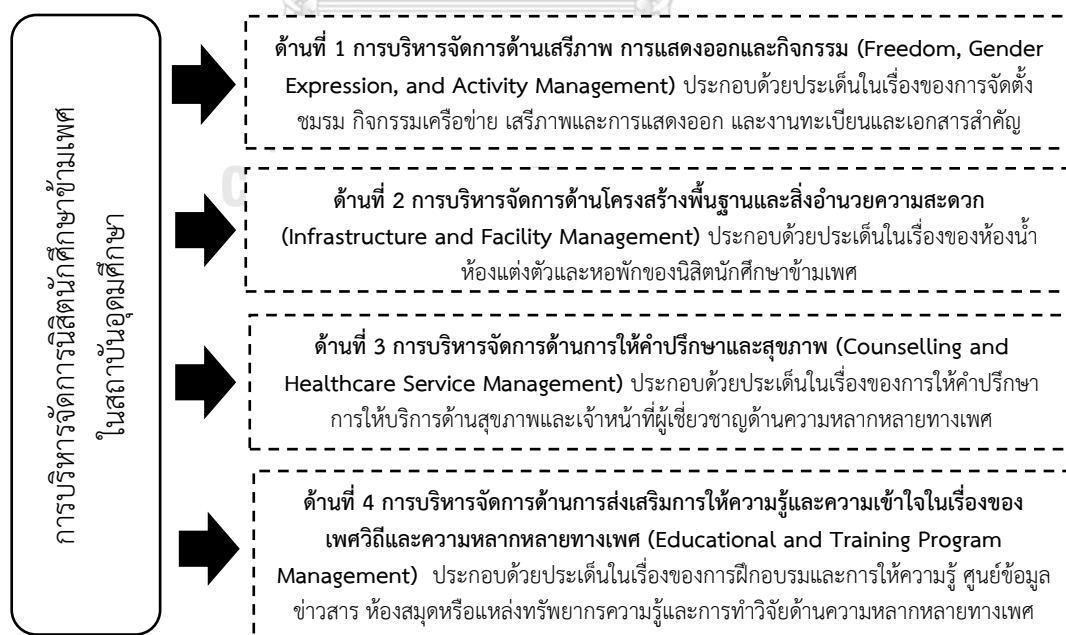
ตารางที่ 2.7 การสังเคราะห์มิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (ต่อ)

ประเด็นด้านการบริหารจัดการ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม	การบริหารจัดการด้านโครงสร้าง พื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก	การบริหารจัดการด้าน การให้คำปรึกษาและสุขภาพ	การบริหารจัดการด้านการ ส่งเสริมการให้ความรู้และความ เข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและ ความหลากหลายทางเพศ
	ด้านที่ 1	ด้านที่ 2	ด้านที่ 3	ด้านที่ 4
2.8 งานทะเบียนและเอกสารของมหาวิทยาลัย (College Records and Documents)	✓			
3. การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ				
3.1 การจัดกิจกรรมทั่วไปและกิจกรรมเฉพาะของ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	✓			
3.2 การจัดตั้งสมาคมหรือชมรมของนิสิตนักศึกษา ข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย	✓			
3.3 งานทะเบียนและเอกสารสำคัญของมหาวิทยาลัย	✓			
3.4 แนวปฏิบัติหรือนโยบายความเท่าเทียมระหว่าง เพศภายในมหาวิทยาลัย	✓			
3.5 การให้บริการห้องน้ำแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ภายในมหาวิทยาลัย		✓		
3.6 หอพักสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ภายในมหาวิทยาลัย		✓		
3.7 การบริการด้านการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษา ข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย			✓	
3.8 เจ้าหน้าที่หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความหลากหลาย ทางเพศ			✓	
3.9 การเปิดสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความ หลากหลายทางเพศ				✓
3.10 การฝึกอบรมและการให้ความรู้เกี่ยวกับความ หลากหลายทางเพศ				✓
3.11 ศูนย์และหน่วยงานทางด้านบุคคลข้ามเพศ ภายในมหาวิทยาลัย				✓
3.12 ห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้ด้านความ หลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัย				✓
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง				
4.1 Pryor (2015)		✓		✓
4.2 Woodford และคณะ (2014)				✓
4.3 McKinney (2005)	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 2.7 การสังเคราะห์หัตถ์ในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (ต่อ)

ประเด็นด้านการบริหารจัดการ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม	การบริหารจัดการด้านโครงสร้าง พื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก	การบริหารจัดการด้าน การให้คำปรึกษาและสุขภาพ	การบริหารจัดการด้านการ ส่งเสริมการให้ความรู้และความ เข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและ ความหลากหลายทางเพศ
	ด้านที่ 1	ด้านที่ 2	ด้านที่ 3	ด้านที่ 4
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)				
4.4 ชลธิชาและพิทักษ์ (2558)	✓	✓		✓
4.5 จูติมา ทิรัญรักษ์ (2553)	✓			✓
4.6 กฤษณุชญ์ สุขยะฤกษ์ (2552)	✓	✓	✓	✓
4.7 จารุพงศ์ สายะโสภณ (2546)	✓			✓
4.8 รวมพล สายอรุณ (2541)	✓			✓

จากการนำเสนอเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติและการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทั้งในและต่างประเทศสามารถสังเคราะห์และสรุปเป็นมติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในงานวิจัยนี้ ดังนี้

ภาพที่ 2.18 การสรุปมติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา

จากการทบทวนทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากประเด็นในเรื่องของการขาดโอกาสและความไม่เที่ยมต่างๆของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย Beemyn และคณะ (2005) กล่าวว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการนิสิตนักศึกษา (Student Service Professionals) จึงควรมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ กลุ่มดังกล่าวทั้งในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆภายในมหาวิทยาลัย (Campus Resources) โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีการจำแนกเพศของนิสิตนักศึกษาที่มาใช้บริการอย่างชัดเจน (Sex-segregated Facilities) นอกจากนี้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในหัวข้อถัดไปได้ฉายให้เห็นปรากฏการณ์ของการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้เห็นแนวโน้มหรือทิศทางของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบริบททางการอุดมศึกษาได้ต่อไป

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศพบว่าม้งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศในหลากหลายสาขาวิชา ผู้วิจัยจึงเลือกนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ (1) เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบริบททางการอุดมศึกษา (2) เป็นงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบริบททางการอุดมศึกษาและ (3) เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบริบททางการอุดมศึกษาด้วยรูปแบบการวิจัยที่หลากหลาย อาทิ การศึกษาเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ และการศึกษาเชิงทดลอง โดยนำเสนอแยกเป็นงานวิจัยต่างประเทศและในประเทศ และเรียงลำดับปีที่ทำการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นมุมมอง พัฒนาการหรือแนวโน้มของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1 งานวิจัยต่างประเทศ

McKinney (2005) ศึกษาการรับรู้ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Campus Climate for Transgender Students) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจประกอบด้วยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจำนวน 75 คนแบ่งเป็น นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 55 คนและระดับบัณฑิตศึกษาจำนวน 25 คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อต้องการเลือกตัวอย่างที่มีคุณลักษณะตรงตามที่ต้องการศึกษาได้แก่ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มาจาก 61 สถาบันอุดมศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสำรวจชนิดเขียนตอบ (A Written Survey) ประกอบด้วยข้อคำถามปลายเปิดจำนวน 8 ข้อและปลายปิดจำนวน 2 ข้อโดยให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเขียนตอบเพื่อแสดงความคิดเห็นตามการรับรู้ของตนเองเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ผลการศึกษาพบว่า (1) นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเห็นว่าคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ยังไม่มีความรู้ในเรื่องของบุคคลข้ามเพศ (2) มหาวิทยาลัยยังขาดในเรื่องของการฝึกอบรมหรือการให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ (3) มหาวิทยาลัยทั่วทั้งประเทศยังขาดในเรื่องของทรัพยากรต่างๆ (Resources) ในการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (4) มหาวิทยาลัยยังขาดในเรื่องของระบบการให้คำปรึกษาเฉพาะด้านในเรื่องของบุคคลข้ามเพศแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ และ (5) นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีโอกาสน้อยมากในการเข้า

ร่วมกลุ่มบุคคลข้ามเพศต่างๆกับมหาวิทยาลัยอื่น (Trans-supportive Campus Groups) โดยกรณีผู้ที่สามารถเข้าร่วมกลุ่มได้กลับรู้สึกว่าเป็นคนชายขอบ (Marginalized)

Woodford และคณะ (2014) ศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับการฝึกรอบรู้และการให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศในมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกสมาคมวิชาชีพบุคคลเพศที่สามในสถาบันอุดมศึกษา (Consortium of Higher Education LGBT Resource Professionals) จำนวน 51 คนจาก 16 มหาวิทยาลัยและ 4 วิทยาลัย เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ผลการศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับการฝึกรอบรู้และการให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศในมหาวิทยาลัยพบว่า หลักสูตรการฝึกรอบรู้และให้ความรู้ภายในมหาวิทยาลัยนี้มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจแก่ นิสิตนักศึกษา คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ โดยมีระยะเวลาโดยเฉลี่ยของการฝึกรอบรู้ให้ความรู้เท่ากับ 2.4 ชั่วโมง (ตั้งแต่ 1- 4 ชั่วโมง) และผู้เข้ารับการอบรมให้ความรู้เป็นผู้ที่ยินดีเข้ารับการอบรม ส่วนจุดมุ่งหมายและเนื้อหาในการฝึกรอบรู้ให้ความรู้แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญได้แก่ (1) การทำความเข้าใจเกี่ยวแนวคิดเรื่องบุคคลข้ามเพศและความมีอคติต่อบุคคลความเพศ (2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นเรื่องของบุคคลข้ามเพศ การแบ่งแยกเพศและสิทธิของคนรักต่างเพศ (LGBT Issues and Recognizing Discrimination and Heterosexual Privilege) (3) การเป็นเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับบุคคลเพศที่สาม และ (4) การเข้าร่วมและสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ตามลำดับ

Pryor (2015) ศึกษาทำความเข้าใจในประสบการณ์ของนักศึกษาเพศทางเลือกในบริบทชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยและศึกษาภาวการณ์การรับรู้ของของนักศึกษาเพศทางเลือกที่มีต่ออาจารย์ผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบและการเลือกตัวอย่างแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่ง 5 กรณีศึกษา ประกอบด้วยนักศึกษาชายที่มีใจเป็นหญิง (Male-to-female Transgender Women) จำนวน 2 คน นักศึกษาหญิงที่มีใจเป็นชาย (Female-to-male Transgender Men) จำนวน 2 คน และนักศึกษาที่ไม่สามารถระบุได้ว่าตนเองมีใจรักในเพศใด (Genderqueer) จำนวน 1 คน ทั้ง 5 คนมีอายุอยู่ระหว่าง 19-26 ปีและเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 4 คนและระดับบัณฑิตศึกษาจำนวน 1 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยเป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวแบบเจาะลึก ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ระหว่าง 48-115 นาทีหรือโดยเฉลี่ยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 76 นาทีต่อหนึ่งกรณีศึกษา ประเด็นในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย กระบวนการปรับเปลี่ยนหรือการเปิดตัวในการแสดงออกในเพศสภาพที่ตนเองได้เลือก (Coming Out) สัมพันธภาพของตนเองกับผู้สอนและบทบาทของห้องเรียนที่มีผลต่อประสบการณ์ชีวิตของนักศึกษาเพศทางเลือก ผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกหลายกรณี (Multi-case Study Methods) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลข้ามกรณีศึกษา (Cross-case Analysis) เพื่อทำการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษา การใช้แบบบันทึกในขณะที่รวบรวมข้อมูล (Journal) เพื่อใช้ตรวจสอบทานร่องรอยการวิจัย (Audit Trail) และใช้เป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านเครื่องมือวิจัยได้อีกด้วย ผลการวิจัยพบประเด็นหลักที่สำคัญ 4 ประเด็น (Themes) ที่สามารถทำความเข้าใจในประสบการณ์ของนักศึกษาเพศทางเลือกในบริบทของชั้นเรียนมหาวิทยาลัยและภาวการณ์การรับรู้ของของนักศึกษาเพศทางเลือกที่มีต่ออาจารย์ผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน ได้แก่ (1) กระบวนการปรับเปลี่ยนหรือการเปิดตัวในการแสดงออกในเพศสภาพที่ตนเองได้เลือก (Coming

Out) กรณีบางส่วนไม่มีปัญหาในการแสดงออกที่เกิดจากการปรับเพศสภาพของตนเองเลย ในขณะที่บางคนในช่วงปลายเทอมได้เริ่มแต่งกายในเพศที่ตนเองเลือก ก็อาจเกิดความรู้สึกที่กังวลเล็กน้อย (2) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน (Instructor Interaction) กรณีศึกษาเห็นว่าปัญหาส่วนใหญ่มาจากการที่นักศึกษายังไม่ได้เปลี่ยนชื่อใหม่ของตนให้ตรงกับสิ่งที่เขาอยากเปลี่ยน บางครั้งการเรียกขานชื่อหรือเรียกให้ตอบคำถามในชั้นเรียนยังเป็นชื่อเดิมในเพศเดิมของตน บางครั้งเมื่อตนได้แจ้งอาจารย์ไปแล้วก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงชื่อได้ เพราะนักศึกษายังไม่ได้เปลี่ยนชื่อใหม่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย กรณีศึกษาบางคนถึงขั้นต้องถอนรายวิชาเนื่องจากอาจารย์ไม่ให้ความเคารพในชื่อของตนและสรรพนามที่นักศึกษาต้องการเลือกใช้ การแบ่งผู้ตอบคำถามอาจารย์ตามเพศ เช่น กลุ่มนักศึกษาชายและหญิงก็ทำให้นักศึกษาดังกล่าวเกิดความกังวล ในบางกรณีเห็นว่าอาจารย์บางท่านก็ให้ความช่วยเหลือและเข้าใจในเพศสภาพของตนและยังพยายามอธิบายให้เพื่อนอาจารย์คนอื่นๆ ได้เข้าใจเช่นกันอีกด้วย (3) การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน (Peer Support) เพื่อนในชั้นส่วนใหญ่ให้การยอมรับนักศึกษาเพศทางเลือก เช่น ยอมรับในการเรียกขานชื่อใหม่หรือคำสรรพนามเรียกตนเองใหม่ที่เปลี่ยนไป แต่ในชั้นเรียนรวมขนาดใหญ่อาจมีการได้รับการข่มขู่ด้วยวาจาที่มีการดูถูกเพศทางเลือกบ้างเล็กน้อย กรณีศึกษาบางคนเห็นว่าในชั้นเรียนขนาดเล็กบางครั้งอาจมีเพื่อนร่วมชั้นบางคนที่ไม่มีความเข้าใจในเรื่องของเพศสภาพที่เปลี่ยนไปนี้ก็อาจเกิดการยอมรับในระดับที่น้อยกว่าเพื่อนคนอื่นๆ การล้อเลียนกันในชั่วโมงเรียนภาษาสเปนด้วยการเล่นคำเพื่อเสียดสีนักศึกษาเพศทางเลือก เป็นต้น ทั้งนี้โดยรวมเพื่อนค่อนข้างยอมรับในนักศึกษาเพศทางเลือกแต่กรณีศึกษายังมีความกังวลอยู่ว่าจะมีการพูดลับหลังพวกเขาเหล่านั้นหรือไม่ (Talking Behind One's Back) และ (4) บริบทของมหาวิทยาลัยและรายวิชาที่มีต่อนักศึกษาเพศทางเลือก (Campus and Course Context Impact College Environment) นักศึกษาเพศทางเลือกพยายามที่จะไม่ลงเรียนรายวิชาที่มีผู้เรียนหลากหลายที่ส่วนมากไม่ชอบเพศทางเลือก เนื่องจากไม่ต้องการเรียนในชั้นเรียนหรือรายวิชาที่มีบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมแบบนั้น กรณีศึกษาบางคนเลือกที่จะลงเรียนรายวิชาแบบออนไลน์ที่ไม่จำเป็นต้องแสดงคำนำหน้าชื่อที่แท้จริงหรือสามารถปิดสถานะบางอย่างของตนเองได้ บริบทของรายวิชาส่งผลต่อการเลือกเรียน เช่น แม้แต่บางวิชาที่อาจารย์ที่ความเป็น Conservative สูง นักศึกษาก็ไม่กล้าที่เลือกใช้คำสรรพนามเรียกตนเองตามที่ตนต้องการได้ เป็นต้น สิ่งนี้ยังส่งผลต่อการเลือกเรียนในคณะหรือสาขาวิชาเอกที่จะเรียนอีกด้วย เนื่องจากบางสาขาวิชาอาจารย์เปิดใจยอมรับนักศึกษาเพศทางเลือกมากกว่า

5.2 งานวิจัยในประเทศ

รวมพล สายอรุณ (2541) ศึกษาภาพลักษณ์เกย์ในสายตานักศึกษาจากการสำรวจเฉพาะเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปริญญาตรีจาก 4 มหาวิทยาลัยได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรและมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 400 คนด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยได้แก่แบบสอบถามเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนิสิตนักศึกษาที่เป็นเกย์ ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาทั้งหมดมีภาพลักษณ์ต่อเกย์ว่าเป็นเพศที่มีความสัมพันธ์กับชายเท่านั้น แต่อาจมีกับหญิงบ้างเล็กน้อยจนถึงมี

เฉพาะกับผู้หญิง ภาพลักษณ์ที่เก๋มีอารมณ์แปรปรวนมากกว่าปกติ และนักเรียนยอมรับเพื่อนที่เป็นเกย์ในสถาบันได้มากที่สุดถึงร้อยละ 94.9

จาร์พงศ์ สายะโสภณ (2546) ศึกษาาระดับการยอมรับของอาจารย์ต่อนักศึกษาที่เป็นเกย์ ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการยอมรับนักศึกษาที่เป็นเกย์และศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของอาจารย์ที่มีต่อเกย์ โดยเป็นการวิจัยกรณีศึกษาอาจารย์ในสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์จำนวน 6 สถาบันในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม สถาบันราชภัฏธนบุรี สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สถาบันราชภัฏพระนคร สถาบันราชภัฏสวนดุสิต และสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คนได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือวิจัยได้แก่แบบสอบถามวัดระดับการยอมรับของอาจารย์ต่อนักศึกษาที่เป็นเกย์ ผลการศึกษาพบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ยอมรับนักศึกษาที่เป็นเกย์อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ส่วนปัจจัยด้านภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมและปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจที่มีต่อเกย์มีผลต่อการยอมรับนักศึกษาที่เป็นเกย์

กฤษฎาชนม์ สุขยะฤกษ์ (2552) ศึกษาการดำเนินชีวิตและสวัสดิการของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์ท่าพระจันทร์และศูนย์รังสิต จำนวน 9 คนด้วย ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงและแบบ สโนว์บอล ใช้วิธีการสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์ 2 ประเด็นหลักได้แก่ (1) การดำเนินชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย และ (2) ความคิดเห็นของนักศึกษาเพศที่สามต่อสวัสดิการในมหาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สามารถเข้ารับบริการและสวัสดิการต่างๆของมหาวิทยาลัยได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความคาดหวังต่อการจัดบริการและสวัสดิการของมหาวิทยาลัยได้แก่ (1) การจัดห้องน้ำและที่ห้องพักสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (2) การจัดเพื่อนร่วมห้องพักในห้องพักที่มีลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเพศเดียวกันเข้าพักห้องเดียวกันในมหาวิทยาลัย (3) ความต้องการแต่งชุดนักศึกษาที่สอดคล้องกับเพศที่ตนต้องการในงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตร และ (4) มหาวิทยาลัยควรมีการให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไปในสังคมเกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายทางเพศและการพิจารณาในเรื่องของสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้มากยิ่งขึ้น

ฐิติมา หิรัญรักษ์ (2553) ศึกษากระบวนการ สภาพของการดำเนินชีวิตและความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีพฤติกรรมรักร่วมเพศในด้านการแสดงบทบาททางเพศ การยอมรับตนเอง การยอมรับของสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว ตลอดจนสังคมนอกกลุ่มรักร่วมเพศของนักศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศจำนวน 20 คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเลือกนักศึกษาที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ มีความยินยอมและสมัครใจในการเปิดเผยข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกอย่างไม่เป็นทางการ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศสามารถยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็นได้ โดยให้ข้อมูลว่าตนเองมีพฤติกรรมรักร่วมเพศมาตั้งแต่วัยอนุบาลหรือประถมศึกษา และบางส่วนยังรู้สึกไม่มั่นใจในพฤติกรรมรักร่วมเพศของตนเองและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาททางเพศของตนเองเมื่อถึงโอกาส นักศึกษาเพศหญิงที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศส่วนใหญ่เริ่มมีพฤติกรรมดังกล่าวตั้งแต่สมัยเรียนระดับมัธยม โดยเฉพาะในโรงเรียนสตรีล้วน บางกรณีศึกษาขาดการมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามหรือการเกิดจาก

การถูกบังคับ เช่น ครอบครัวเคร่งครัดในการคบเพื่อนต่างเพศ การให้คบเฉพาะเพื่อนเพศเดียวกัน การได้รับสิ่งช่วยเหลือทั้งจากทางเพื่อนและสื่อเกี่ยวกับเพศ กระแสตามแฟชั่นจนเกิดเป็นพฤติกรรมเลียนแบบ ความต้องการเพศใดก็ได้ที่เข้าใจ ดูแลและเอาใจใส่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและพร้อมจะให้ความรัก ส่วนนักศึกษาชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศส่วนใหญ่เริ่มมีพฤติกรรมรักร่วมเพศตั้งแต่อนุบาลโดยเริ่มแสดงออกทางพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับเพศของตนเอง การไม่เล่นและไม่คลุกคลีกับเด็กผู้ชาย แต่จะชอบเล่นและคลุกคลีกับเด็กผู้หญิง มีลักษณะนิสัยใจคอคล้ายผู้หญิงมีกิริยามารยาทที่เรียบร้อยและ กระตือรือร้น นักศึกษาที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศมีปฏิสัมพันธ์กับมารดาและบุตรสาวในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ นักศึกษาที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศมองการดำเนินชีวิตของตนเองว่าความรักของบุคคลข้ามเพศนั้นไม่ยั่งยืน จึงไม่คิดจริงจังกับความรักของบุคคลที่รักร่วมเพศ กรณีศึกษาบางคนอาจรักและวางใจเมื่อเจอคนที่ใช่และพร้อมดูแลกันจริงจึงไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นเพศใดก็ตาม

ชลธิชา ทิพย์ประทุมและพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2558) ศึกษาความหมายและที่มาของการคุกคามทางเพศในกลุ่มนักศึกษาชายข้ามเพศและศึกษาประสบการณ์ในชีวิต วิธีการแก้ไข และการเผชิญปัญหา การคุกคามทางเพศในกลุ่มนักศึกษาชายข้ามเพศ รวมถึงการพัฒนาทฤษฎีฐานรากการคุกคามทางเพศ กลุ่มนักศึกษาชายข้ามเพศ โดยทำการศึกษาเชิงคุณภาพกับนักศึกษากลุ่มชายข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมจำนวน 9 คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงและแบบสโนว์บอล เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การจดบันทึก และการศึกษาเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มชายข้ามเพศต้องเผชิญกับการถูกคุกคามทางเพศตั้งแต่ระดับน้อยไปจนถึงระดับมาก โดยการถูกคุกคามทางเพศระดับน้อย ได้แก่ การคุกคามด้วยคำพูดและทางสายตา ซึ่งเมื่อถูกคุกคามในระดับน้อยนี้นักศึกษากลุ่มชายข้ามเพศมักใช้วิธีการนิ่งเฉย ส่วนการถูกคุกคามทางเพศระดับมาก ได้แก่ การคุกคามด้วยคำพูดที่หยาบคายและการคุกคามทางร่างกาย ซึ่งเมื่อถูกคุกคามในระดับมากศึกษากลุ่มชายข้ามเพศมักใช้วิธีการตอบโต้และนำตนเองออกจากสถานการณ์นั้นทันที

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาสามารถแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของผลการศึกษาและตัวแปรที่ศึกษาในแต่ละงานวิจัย

ตารางที่ 2.8 มิติการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา	McKinney (2005)	Woodford และคณะ (2014)	Pyor (2015)	รวมพล สายอรุณ (2541)	จารุพงศ์ สายะโสภณ (2546)	กาญจนา ชัยชนะฤกษ์ (2552)	ฐิติมา หิรัญรักษ์ (2553)	ชลธิชาและพิทักษ์ (2558)
แหล่งที่มาของงานวิจัย								
1. งานวิจัยต่างประเทศ	✓	✓	✓					
2. งานวิจัยในประเทศ				✓	✓	✓	✓	✓
ประเภทของงานวิจัย								
1. การวิจัยเชิงคุณภาพ	✓		✓			✓	✓	✓
2. การวิจัยเชิงปริมาณ				✓	✓			
3. การวิจัยแบบผสมวิธี		✓						
ประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ								
1. อัตลักษณ์และตัวตน			✓			✓	✓	
2. ประสบการณ์และการรับรู้			✓					
3. การให้บริการแก่นิสิตข้ามเพศ	✓					✓		
4. สิ่งอำนวยความสะดวก	✓					✓		
5. การทำกิจกรรมและการรวมกลุ่ม	✓							
6. บรรยากาศ/สภาพแวดล้อม/สังคม	✓		✓	✓	✓		✓	✓
7. ทักษะคติและมุมมองของบุคคล อื่นๆต่อคนข้ามเพศ				✓	✓			
8. การฝึกอบรมให้ความรู้		✓				✓		

จากตารางสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าประเด็นในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ในสังคมไทยและโดยเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยไทย อีกทั้งงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ทำการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับตัวตนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยในประเทศไทยยังต้องการการศึกษาวิจัยเชิงนโยบายเพื่อทำความเข้าใจและหาแนวทางปฏิบัติในการให้บริการและการดำเนินงานในส่วนของงานกิจการนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยได้อย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้ชีวิตการศึกษาในรั้วของสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างมีความสุขท่ามกลางความเข้าใจอันดีระหว่างนิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรทุกฝ่ายในมหาวิทยาลัยไทย จากที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย การนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาแล้วข้างต้นนั้นผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงนโยบายซึ่งได้นำเสนอในบทถัดไป

บทที่ 3

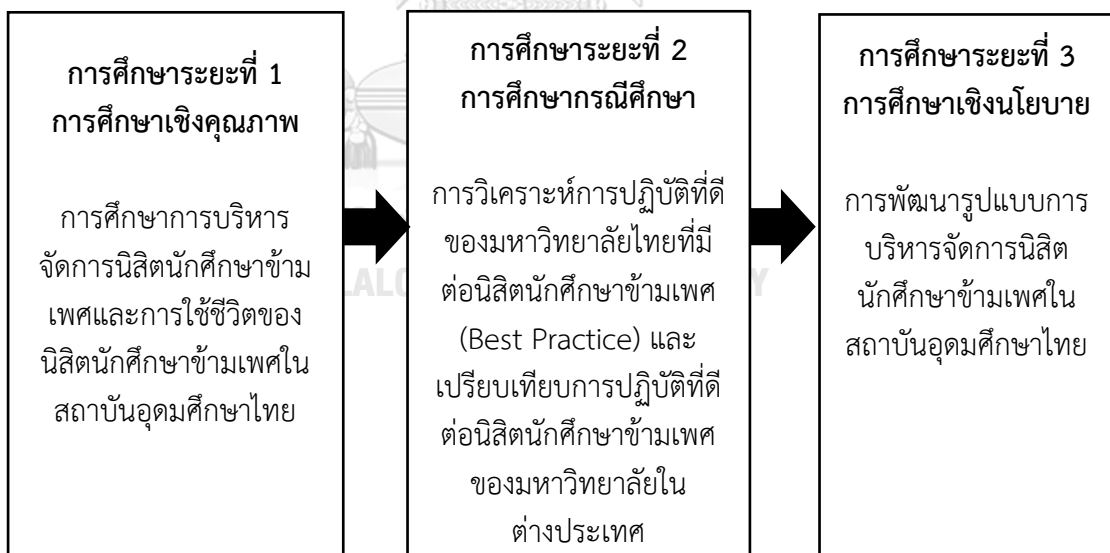
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) เพื่อมุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยเริ่มจากการศึกษาการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในบริบทที่แตกต่างกัน จากนั้นวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Best practice) และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย การศึกษาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

การศึกษาระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) เป็นการศึกษาการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยจำแนกตามบริบทของมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกัน

การศึกษาระยะที่ 2 การศึกษากรณีศึกษา (Case Study) เป็นการวิเคราะห์การปฏิบัติที่ดีของมหาวิทยาลัยไทยที่มีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Best Practice) และเปรียบเทียบการปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ

การศึกษาระยะที่ 3 การศึกษาเชิงนโยบาย (Policy Study) เป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบายในการให้ความช่วยเหลือและการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาของไทย

ภาพที่ 3.1 แผนภาพสรุประยะการดำเนินการวิจัยเชิงนโยบาย

การรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในฐานะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้ยื่นขอผลการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แก่สำนักงานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งอยู่ที่ อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ห้อง 211 ถ.พญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร โดยทำการยื่นเอกสารประกอบการพิจารณาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดในส่วนขอวิธีดำเนินการวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพิทักษ์สิทธิ การปกป้องอันตรายและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการทำวิจัย ระหว่างช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2561 และคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พิจารณาโดยใช้หลักการของ The International Conference on Harmonization- Good Clinical Practice (ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยได้ ณ วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยทั้ง 3 ระยะ โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

การศึกษาระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study)

ความมุ่งหมายของการศึกษาในระบายนี้นี้คือการศึกษาด้านการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การเลือกกรณีศึกษา

กรณีศึกษาในการศึกษาระยะที่ 1 เริ่มจากการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลกรณีศึกษาโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยการส่งจดหมายขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยไปยังสถาบันอุดมศึกษากลุ่มตัวอย่างโดยระบุผู้ให้ข้อมูลที่ต้องการเก็บข้อมูล ทางสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ติดต่อประสานงานกลับกับผู้วิจัยตามหมายเลขโทรศัพท์ที่ระบุไว้ในจดหมาย เพื่อนัดวันและเวลาที่สะดวกและการจัดเตรียมผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยตามที่ระบุไว้ในจดหมาย ในกรณีที่ทางสถาบันอุดมศึกษานั้นๆไม่สามารถจัดหา นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมาให้ข้อมูลได้สะดวก ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบแนะนำต่อ (Snowball Selection) โดยให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแนะนำเพื่อนนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ทั้งนี้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ได้รับการแนะนำออกต่อนั้นมีความยินยอมและยินดีในการให้ข้อมูลการวิจัย

เพื่อให้การศึกษกรณีศึกษามีความครอบคลุมของผลการศึกษาไปยังบริบทหรือปรากฏการณ์โดยทั่วไปของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศได้ ผู้วิจัยมีเกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศที่จำแนกตามภูมิภาค ดังต่อไปนี้ (ก) สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของรัฐ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เช่น มหาวิทยาลัยระบบปิด มหาวิทยาลัยระบบเปิด กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ และกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และ (ข) สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาสภาพการใช้ชีวิตและการ

บริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาที่หลากหลาย กรณีศึกษาของการวิจัยในระยนี้ประกอบด้วย (1) นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (2) อาจารย์ผู้สอนในชั้นเรียน และ (3) ผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านกิจการ นิสิตนักศึกษาโดยเป็นกรณีศึกษาที่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาเดียวกันที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ทั้งนี้ไม่มีการเปิดเผยรายละเอียดของชื่อสถาบันอุดมศึกษา นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาจารย์ผู้สอนและผู้บริหารของสถาบันการศึกษา แต่ใช้การนำเสนอในชื่อทั่วไป อาทิ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งที่ 1 ของภาคใต้ และการใช้ชื่อเล่น เป็นต้น

1. นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ประกอบด้วยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจำนวน 52 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปริญญาตรีจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีจิตใจหรือความชอบในการแสดงออกทางเพศตรงกันข้ามกับเพศกำเนิดของตนเองประกอบด้วย นิสิตนักศึกษาที่มีร่างกายหรือเพศสภาพโดยกำเนิดเป็นชายแต่มีการแสดงออกและการแต่งกายเป็นหญิง และ (2) นิสิตนักศึกษาที่มีร่างกายหรือเพศสภาพโดยกำเนิดเป็นหญิงแต่มีการแสดงออกและการแต่งกายเป็นชาย ทั้งนี้หมายรวมถึงนิสิตนักศึกษาที่ยังไม่ได้แปลงเพศและผู้ที่ได้ทำการผ่าตัดแปลงเพศไปสู่เพศใหม่ที่ตนเองปรารถนาแล้วเนื่องจากการพิจารณาเลือกศึกษานิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพียงบางประเภทย่อยอาจทำให้ไม่สามารถเข้าใจถึงปัญหาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศกลุ่มอื่นๆที่มีอัตลักษณ์และบุคลิกภาพที่ใกล้เคียงกันได้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษานิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีอัตลักษณ์ บุคลิกภาพและการแสดงออกรวมถึงการแต่งกายที่ตรงกันข้ามกับเพศกำเนิดของตนเองโดยศึกษาครอบคลุมทั้งผู้ที่แปลงเพศและไม่แปลงเพศแล้วในมหาวิทยาลัยเนื่องจากนิสิตนักศึกษาในกลุ่มนี้อาจได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อบุคลิกภาพและคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในรูปแบบของความรุนแรง การแบ่งแยก ความเกลียดชังและการเลือกปฏิบัติ รวมถึงการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่มีการจัดการให้บริการจำแนกตามเพศแก่นิสิตนักศึกษาทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยอีกด้วย โดยทำการศึกษากับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทั้ง 2 กลุ่มนี้ในจำนวนหรืออัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันโดยผู้ให้ข้อมูลยินยอมและสมัครใจในการให้ข้อมูลและจะยุติการเก็บข้อมูลเมื่อข้อมูลการวิจัยอิ่มตัว ทั้งนี้ผู้วิจัยอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับกรณีศึกษาบางกรณีโดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีลักษณะสุดโต่ง (Extreme Case) ที่ผลการศึกษาอาจไม่สามารถทำการอ้างอิงไปยังบริบทหรือปรากฏการณ์โดยทั่วไปได้

2. อาจารย์ จำนวน 20 คน ประกอบด้วยอาจารย์ที่สอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่มีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยเฉพาะรายวิชาพื้นฐานบังคับทั่วไปที่นิสิตนักศึกษาจากหลากหลายคณะสาขาวิชาต้องเรียนร่วมกันโดยมีประสบการณ์การสอนมาแล้วอย่างน้อย 3 ปี เนื่องจากผู้สอนสามารถสังเกตการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในชั้นเรียนเมื่อต้องเข้ากลุ่มหรือการมีปฏิสัมพันธ์ต่างๆกับนิสิตนักศึกษาทั่วไปในชั้นเรียนได้อย่างชัดเจน โดยอาจารย์ผู้ให้ข้อมูลนี้อาจเป็นเพศใดก็ได้

3. ผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย จำนวน 24 คน โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารและการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพศใดก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุม

ตารางที่ 3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และจำนวนของสถาบันอุดมศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 1 และ 2

ภาค	สถาบันอุดมศึกษา	จำนวนมหาวิทยาลัย	นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	อาจารย์	ผู้บริหาร
เหนือ	มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1-4	4	6	3	3
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1-2 (ม.รัฐ)	2	5	1	2
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1 (ม.รัฐ)	1	2	1	1
	มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1	1	3	1	1
อีสาน	มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1-2	2	4	2	2
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1 (ม.รัฐ)	1	3	1	1
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1 (ม.รัฐ)	1	2	1	1
	มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1	1	1	1	1
ใต้	มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1-2	2	4	1	2
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคใต้) แห่งที่ 1 (ม.รัฐ)	1	3	1	1
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคใต้) แห่งที่ 1 (ม.รัฐ)	1	4	1	2
	มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคใต้) แห่งที่ 1	1	2	1	1
กลาง	มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 1-3	3	5	2	3
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1 (ม.รัฐ)	1	4	1	1
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคกลาง) แห่งที่ 1 (ม.รัฐ)	1	2	1	1
	มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคกลาง) แห่งที่ 1	1	2	1	1
รวม		24	52	20	24
รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (คน)		96			

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพพระยะนี้ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามชนิดกึ่งโครงสร้าง โดยมีประเด็นครอบคลุมการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมิติต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ประกอบด้วย การจัดตั้งชมรม กิจกรรมและเครือข่าย ความหลากหลายทางเพศต่างๆ การพิทักษ์สิทธิ เสรีภาพและการแสดงออก รวมถึงงานทะเบียนและเอกสารสำคัญทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Management) ประกอบด้วย ห้องน้ำและหอพักนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) ประกอบด้วย การให้คำปรึกษา การให้บริการด้านสุขภาพ และการจัดเจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญด้านนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) ประกอบด้วย การฝึกอบรมและการให้ความรู้ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้ ตลอดจนการทำวิจัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

2. แบบสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ประกอบด้วย ข้อคำถามชนิดกึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมคำถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ประกอบด้วย การใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆภายในมหาวิทยาลัย การใช้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ การแสดงออกในเพศวิถีของตนเอง การเข้าร่วมหรือการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน อาจารย์และบุคคลรอบข้าง

3. แบบสัมภาษณ์อาจารย์ ประกอบด้วย ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในชั้นเรียนและภายในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ประเด็นในเรื่องของการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆภายในมหาวิทยาลัย การใช้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ การแสดงออกในเพศวิถีของตนเอง การเข้าร่วมหรือการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน อาจารย์และบุคคลรอบข้าง เป็นต้น

4. เครื่องบันทึกเสียง (Voice Recorder) ใช้ในการบันทึกการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลและใช้ในกระบวนการถอดเสียง (Transcription) เพื่อแปลงข้อความเสียงให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. โทรศัพท์มือถือ (Mobile Phone) ใช้ในการสนทนากับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่สะดวกในการเปิดเผยตนเองหรือไม่สามารถเดินทางมาให้ข้อมูลได้ด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาระยะนี้ใช้วิธีการส่งจดหมายเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากสถาบันอุดมศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยรายละเอียดที่ระบุลงไปในจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูล ได้แก่ การขออนุญาตสัมภาษณ์จำนวน 1 ครั้งโดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง หรือกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่สะดวกสามารถสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ได้ มีการบันทึกเสียงโดยไม่มีภาพ พร้อมแนบแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์แนบท้ายจดหมายดังกล่าว ทั้งนี้ทางสถาบันอุดมศึกษาทำการติดต่อประสานงานกับผู้วิจัยทางโทรศัพท์เพื่อทำการนัดหมายวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมถึงการนัดหมายนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาจารย์และผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษาในการให้ข้อมูลการวิจัย จากนั้นทำการเข้าถึงผู้ให้สำคัญอื่นๆเพิ่มเติมด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบแนะนำต่อ (Snowball Selection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับ (1) ผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา (2) นิสิตนักศึกษาข้ามเพศและ (3) อาจารย์ผู้สอนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษา

ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองจนกว่าข้อมูลเกิดการอิ่มตัว (Saturation) และใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกการสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์จำนวน 1 ครั้งโดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 10-15 นาที โดยมีการให้ของที่ระลึกเป็นสมุดปกิทินจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2561 ให้กับผู้ให้ข้อมูล ในการให้ข้อมูลครั้งนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับค่าชี้แจงเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลผ่านเอกสารชี้แจงการวิจัยและการลงนามในหนังสือยินยอมเข้าร่วมการวิจัย สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่สะดวกในเรื่องของช่วงเวลาในการให้ข้อมูล การไม่ต้องการเปิดเผยตนเองหรือไม่ต้องการเดินทางมาให้ข้อมูลโดยตรง ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์โดยทำการนัดหมายเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกในการให้ข้อมูล พร้อมทั้งการให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ซึ่งการให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยไม่จำเป็นต้องลงนามในหนังสือยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลนี้จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยซึ่งถือเป็นการปกป้องและการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล อาทิ ภาพลักษณ์หรือการยอมรับต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่อาจมีผลต่อร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลจริงของผู้ให้ข้อมูลในรายงานการวิจัย อาทิ มหาวิทยาลัยที่ผู้ให้ข้อมูลกำลังศึกษาอยู่ ชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูล แต่ใช้ชื่อเล่นแทนตัวผู้ให้ข้อมูลในรายงานผลการวิจัยเพื่อมิให้สามารถระบุถึงตัวตนของผู้ให้ข้อมูลได้ และเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ของผู้วิจัยเป็นเวลา 3 ปีนับตั้งแต่วันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับการตรวจสอบร่องรอยในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย หลังจากนั้นข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายเมื่อพ้นระยะดังกล่าว

ช่วงเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยอยู่ในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม พ.ศ. 2561 โดยการเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวของผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษาในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง และใช้วิธีการเดินทางด้วยเครื่องบินและเช่ารถเพื่อการเดินทางเก็บข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ ตามลำดับ

ตารางที่ 3.2 ช่วงเวลาการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ภาค	พฤษภาคม 2561	มิถุนายน 2561	กรกฎาคม 2561
เหนือ	22-28 พ.ค.		
อีสาน		11-15 มิ.ย.	
ใต้			18-22 มิ.ย.
กลาง			10-19 ก.ค.

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 1 ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ และอาจารย์ผู้สอนในชั้นเรียน ผู้วิจัยจะนำข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ตามวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มหรือแบ่งกลุ่มข้อมูลออกเป็นประเภท จำพวกหรือชนิดตามคุณลักษณะของข้อมูลนั้นๆที่มีอยู่ร่วมกัน เนื่องจากผู้วิจัยมีกรอบในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยจากการ

ทบทวนเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วใน 4 มิติของการบริหารจัดการ ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ โดยมีรายละเอียดของการบริหารจัดการรายข้อย่อยในแต่ละด้านอย่างชัดเจนและกำหนดเป็นประเด็นในข้อคำถามแบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างชัดเจนไว้ล่วงหน้าและมีบางข้อคำถามที่เป็นประเด็นเพิ่มเติมที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์ (Unstructured Question) ดังนั้นข้อมูลคุณภาพที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามสามารถนำมาลงรหัสข้อมูล (Coding) เพื่อใช้ในการจำแนกและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแสดงในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 การลงรหัสข้อมูลเชิงคุณภาพ (Coding) ตามประเด็นด้านการบริหารจัดการ

รหัสหลัก	รหัสย่อย	คำสำคัญ (Keywords)	จำนวนผู้ให้ข้อมูล			
			นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	ผู้บริหาร	อาจารย์	รวม
01 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม	011 กิจกรรมทั่วไป	กิจกรรม ชมรม กลุ่ม การแสดง ความสามารถ งานประจำปี การเปิดโอกาส การให้พื้นที่ เสรีภาพ	52	24	20	96
	012 กิจกรรมเฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	กิจกรรม ชมรม กลุ่ม การแสดง ความสามารถ งานประจำปี การเปิดโอกาส การให้พื้นที่ เสรีภาพ กลุ่มเฉพาะ กลุ่มพิเศษ ข้ามเพศ เพศที่สาม เกเทย	52	24	20	96
	013 การแสดงออก	คำพูด การใช้วาจา สีนหน้าท่าทางการยอมรับ ความเข้าใจ การเสียดสี แซว	52	24	20	96
	014 การแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษา	การแต่งกาย ชุดนักศึกษา เครื่องแบบ การแต่งกายข้ามเพศ ระเบียบการแต่งกาย วินัยการแต่งกาย	52	24	20	96
	015 การแต่งกายออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพ *	การแต่งกาย ชุดนักศึกษา เครื่องแบบ การแต่งกายข้ามเพศ ระเบียบการแต่งกาย วินัยการแต่งกาย การฝึกงาน การฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพ การฝึกสอน	29	12	7	48
	016 การแต่งกายเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร	ชุดครุย ระเบียบการรับปริญญา การแต่งกายข้ามเพศ ระเบียบการแต่งกาย	52	24	20	96

* ประเด็นหรือคำถามเพิ่มเติมที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์ (Unstructured Question)

ตารางที่ 3.3 การลงรหัสข้อมูลเชิงคุณภาพ (Coding) ตามประเด็นด้านการบริหารจัดการ (ต่อ)

รหัสหลัก	รหัสย่อย	คำสำคัญ (Keywords)	จำนวนผู้ให้ข้อมูล			
			นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	ผู้บริหาร	อาจารย์	รวม
02 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม	021 ห้องน้ำ	ห้องน้ำ นิสิตข้ามเพศ นักศึกษาข้ามเพศ ห้องน้ำรวม ห้องน้ำเสมอภาค ห้องน้ำสำหรับทุกเพศ	52	24	20	96
	022 หอพัก	หอพัก อาคารที่พัก หอใน หอนอก	52	24	20	96
	023 พื้นที่ส่วนตัว *	พื้นที่ส่วนตัว เขต บริเวณ	12	5	4	19
03 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ	031 ศูนย์การให้คำปรึกษาและบริการสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	ปัญหาชีวิต เรื่องส่วนตัว ปรึกษา ยาคุม ฮอร์โมน แปลงเพศ ความรัก เครียด รุนพี่กะเทย ศูนย์บริการคลินิก คำแนะนำ ที่พึ่ง LGBT center	52	24	20	96
	032 เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านบุคคลข้ามเพศ *	เจ้าหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ หมอ แพทย์ นักจิตวิทยา expert ผู้รู้	34	24	16	74
	033 เครือข่ายความร่วมมือขององค์กรเอกชนหรือสมาคมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศ *	ปัญหาชีวิต เรื่องส่วนตัว ปรึกษา ยาคุม ฮอร์โมน แปลงเพศ ความรัก เครียด รุนพี่กะเทย ศูนย์บริการคลินิก คำแนะนำ ที่พึ่ง สมาคมหน่วยงานนอกมหาวิทยาลัย	38	18	9	65
04 การบริหารจัดการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและหลากหลายทางเพศ	041 การเรียนการสอน	การเรียนการสอน รายวิชา หลักสูตร การเสริม สอดแทรก ป.ตรี ป.โท วิชาบังคับ วิชาเลือก LGBT Studies	52	24	20	96
	042 การจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับเพศวิถี	การอบรม การเสวนาทางวิชาการ การให้ความรู้ ปฐมนิเทศ	41	18	17	76
	043 เอกสารเผยแพร่และการวิจัย *	เอกสาร วารสาร สื่อเพื่อการเผยแพร่ Facebook อินเทอร์เน็ต การทำวิจัย ศูนย์สารสนเทศ	19	11	8	38

* ประเด็นหรือคำถามเพิ่มเติมที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์ (Unstructured Question)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการจำแนกประเภทของข้อมูลในแต่ละด้านของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อพิจารณาลักษณะร่วมกันของข้อมูลรูปธรรมเพื่อสรุปรวมลักษณะของข้อมูลแต่ละชุดดังกล่าว การหาความจริงจากข้อเท็จจริง ส่วนย่อยหลาย ๆ ส่วนที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมแล้วสรุปความจริงชุดใหญ่ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมครอบคลุมข้อเท็จจริงส่วนย่อยเหล่านั้นทั้งหมด (สุภางค์ จันทวานิช, 2554 และ เอื้อมพร หลินเจริญ, 2555) นอกจากนี้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาจารย์ผู้สอนในชั้นเรียน และผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านกิจการนิสิตศึกษานั้นเป็นข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียภายในมหาวิทยาลัย จึงใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation Method) เพื่อทำการยืนยันข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนามเพื่อให้มั่นใจว่าข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาเชิงลึกนั้นมีความถูกต้องรอบด้าน

ภาพที่ 3.2 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation Method)

การศึกษาระยะที่ 2 การศึกษกรณีศึกษา (Case Study)

ความมุ่งหมายของการศึกษาในระยะนี้คือ การวิเคราะห์การปฏิบัติที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Best Practice) และการเปรียบเทียบการปฏิบัติที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ

การเลือกกรณีศึกษา

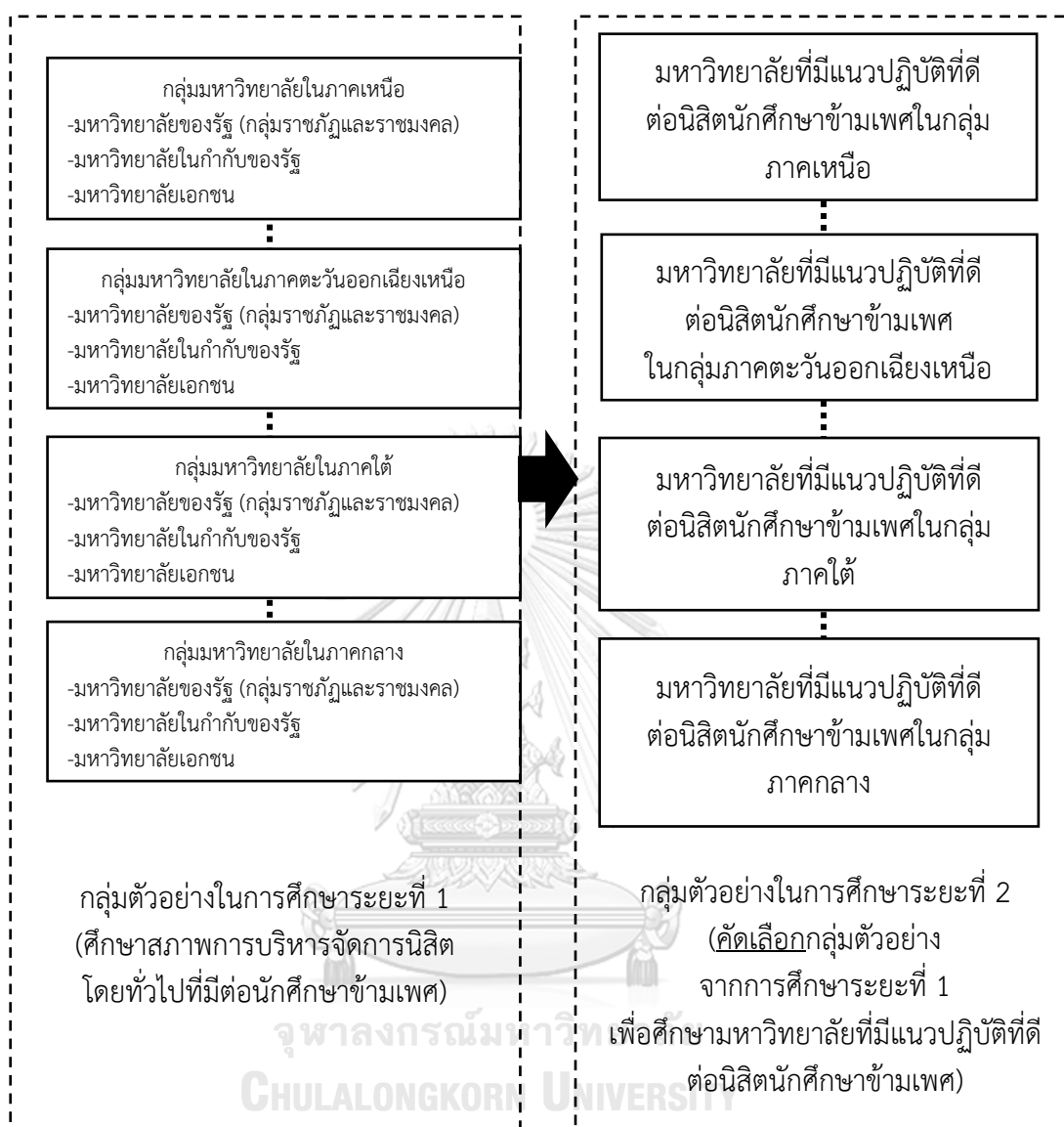
จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างของสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศในการศึกษาระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศแล้วนั้น กลุ่มตัวอย่างของสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวนั้นยังถูกเลือกด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อนำมาศึกษาสถาบันอุดมศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีแนวปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Best Practice) อีกด้วย ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างของสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศนี้จึงเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งการศึกษาระยะที่ 1 ทั้งหมดและถูกเลือกตามเกณฑ์ที่มีแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อทำการศึกษาในการศึกษาระยะที่ 2 โดยมีเกณฑ์การเลือกกรณีศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีแนวทางหรือหลักการปฏิบัติที่ดีรวมถึงการมีหลักการบริหารจัดการและการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในประเด็นต่างๆภายในมหาวิทยาลัยที่ดี โดยเกณฑ์

ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกมหาวิทยาลัยที่เป็นกรณีศึกษาที่มีหลักปฏิบัติที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาต้องมีคุณสมบัติเข้าข่ายเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (1) เป็นมหาวิทยาลัยที่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย อาทิ ห้องน้ำหรือการให้บริการด้านห้องพัก (2) เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใส่ชุดนิสิตนักศึกษาตามเพศที่ตนเองต้องการได้ (3) เป็นมหาวิทยาลัยที่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาสามารถใส่ชุดรับพระราชทานปริญญาบัตรตามเพศที่ตนเองต้องการได้ (4) เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้แสดงออกในเพศวิถีของตนเองหรือการทำกิจกรรมกลุ่มต่างๆของคนข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย (5) เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้นำหรือการบริหารกิจการใดๆภายในมหาวิทยาลัย และ (6) เป็นมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรมให้ความรู้ภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ

การเข้าถึงกรณีศึกษาในการศึกษาระยะที่ 2 เป็นการเข้าถึงกรณีศึกษากลุ่มเดียวกันของสถาบันอุดมศึกษาที่ต่อเนื่องมาจากการศึกษกรณีศึกษาในระยะที่ 1 กล่าวคือผู้วิจัยทำการศึกษาทั้งการศึกษาระยะที่ 1 และ 2 ไปพร้อมๆกันกับการศึกษกรณีศึกษาที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศในกลุ่มเดียวกัน โดยการศึกษาระยะที่ 1 ทำการศึกษากับกรณีศึกษาทั้งหมดและการศึกษาระยะที่ 2 ทำการคัดเลือกกรณีศึกษาเพียงบางส่วนที่มีเกณฑ์ในเรื่องของแนวปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเท่านั้น การเข้าถึงคุณสมบัติของสถาบันอุดมศึกษาที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศแสดงในภาพที่ 3.3

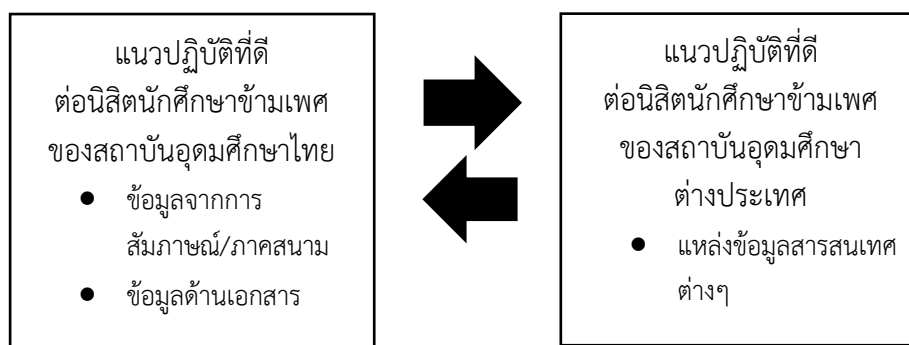
การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2 นี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกรณีศึกษาเช่นเดียวกันกับการศึกษาระยะที่ 1 เนื่องจากผู้วิจัยทำการศึกษาทั้งระยะที่ 1 และ 2 กับกลุ่มตัวอย่างเดียวกันควบคู่กันไป เริ่มจากการส่งจดหมายเพื่ออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัยพร้อมแนบแนวคำถามหรือประเด็นในการสัมภาษณ์ให้กับทางสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เองจำนวน 1 ครั้งกับ (1) ผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยไทยกลุ่มตัวอย่าง โดยเน้นการสัมภาษณ์ในประเด็นของการบริหารจัดการเชิงนโยบายในการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยในประเด็นต่างๆ (2) นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ในประเด็นของการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย และ (3) อาจารย์ผู้สอนในประเด็นเรื่องของการใช้ชีวิตต่างๆของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์พร้อมการบันทึกเสียงประมาณ 10-15 นาที ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (Saturation) นอกจากนี้ยังทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยโดยผู้ให้ข้อมูลยินยอมและยินดีให้ข้อมูลในเชิงการสัมภาษณ์และเชิงเอกสารดังกล่าวโดยการมีลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย กรณีที่มีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่จำเป็นต้องลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

ภาพที่ 3.3 การเข้าถึงคุณสมบัติของสถาบันอุดมศึกษาที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ในส่วนของการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศในประเด็นด้านการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมิติต่างๆ เมื่อทำการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลด้านการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศแล้ว นำข้อมูลสภาพของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยไทยและมหาวิทยาลัยต่างประเทศมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

ภาพที่ 3.4 การเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
ของสถาบันอุดมศึกษาไทยและสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาระยะนี้ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารงานฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาประกอบด้วยข้อคำถามชนิดกึ่งโครงสร้างโดยมีข้อคำถามที่ครอบคลุมประเด็นด้านการบริหารจัดการ ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ประกอบด้วย การจัดตั้งชมรม กิจกรรมและเครือข่าย ความหลากหลายทางเพศต่างๆ การพิทักษ์สิทธิ เสรีภาพและการแสดงออก รวมถึงงานทะเบียนและเอกสารสำคัญทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Management) ประกอบด้วย ห้องน้ำและหอพักนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) ประกอบด้วย การให้คำปรึกษา การให้บริการด้านสุขภาพ และการจัดเจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญด้านนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) ประกอบด้วย การฝึกอบรมและการให้ความรู้ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้ ตลอดจนการทำวิจัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ 2. แบบสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ประกอบด้วยข้อคำถามชนิดกึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมคำถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ประกอบด้วย การใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆภายในมหาวิทยาลัย การใช้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ การแสดงออกในเพศวิถีของตนเอง การเข้าร่วมหรือการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน อาจารย์และบุคลากรรอบข้าง

3. แบบสัมภาษณ์อาจารย์ ประกอบด้วยข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในชั้นเรียนและภายในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยประเด็นในเรื่องของการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆภายในมหาวิทยาลัย การใช้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ การแสดงออกในเพศวิถีของตนเอง การเข้าร่วมหรือการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน อาจารย์และบุคคลรอบข้าง เป็นต้น

4. เครื่องบันทึกเสียง (Voice Recorder) ใช้ในการบันทึกการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลและใช้ในกระบวนการถอดเสียง (Transcription) เพื่อแปลงข้อความเสียงให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. โทรศัพท์มือถือ (Mobile Phone) ใช้ในการสนทนากับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่สะดวกในการเปิดเผยตนเองหรือไม่สามารถเดินทางมาให้ข้อมูลได้ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 2 ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษา ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวทางหรือหลักการปฏิบัติที่ดีรวมถึงการมีหลักการบริหารจัดการและการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ รวมถึงการวิเคราะห์เอกสารหรือหลักฐานในการบริหารจัดการดังกล่าวเพื่อนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาทำการเปรียบเทียบและสนับสนุนข้อมูลซึ่งกันและกันเพื่อให้ข้อค้นพบที่ได้มีความหนักแน่นยิ่งขึ้น

การศึกษาระยะที่ 3 การศึกษาเชิงนโยบาย (Policy Study)

ความมุ่งหมายของการศึกษาในระยาะนี้คือ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยการนำผลการศึกษาระยะที่ 1 (ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ) เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการศึกษาระยะที่ 2 (ผลการศึกษากฎการศึกษาที่มีหลักปฏิบัติที่ดี) มาเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการกำหนดและพัฒนา(ร่าง)รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยรายละเอียดของการการศึกษาในระยะที่ 3 มีดังนี้

การเลือกตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารหรือหัวหน้างานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจากหน่วยงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยและศูนย์การบริการให้คำปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 13 คน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิแสดงในภาคผนวก) เพื่อร่วมหารือและทำการสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อสรุปแนวทาง หลักปฏิบัติตลอดจนนโยบายต่อการให้บริการและความช่วยเหลือแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposing Sampling) และวิธีการเลือกตัวอย่างแบบแนะนำต่อ (Snowball Selection) จากการลงพื้นที่ศึกษาในการศึกษาระยะที่ 1 และ 2 ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆเพื่อคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการศึกษาระยะนี้เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 1 และ 2 หรือเป็นบุคคลที่ได้รับ

การแนะนำบอกต่อกรณีที่มีเกณฑ์และคุณสมบัติเข้าข่ายการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิมีดังนี้ (1) ผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหารงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาอย่างน้อย 3 ปีหรือมีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (2) ผู้บริหารหรือหัวหน้างานในหน่วยงานอื่นๆของสถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนิสิตนักศึกษา มีประสบการณ์ด้านการบริหารหน่วยงานหรือศูนย์บริการนิสิตนักศึกษาอย่างน้อย 3 ปี (กรณีผู้บริหาร) หรือ มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานในหน่วยงานหรือศูนย์บริการนิสิตนักศึกษาอย่างน้อย 2 ปี (กรณีหัวหน้างาน) และมีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ และ (3) อาจารย์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในคณะ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) หรือการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษาและศูนย์การบริการให้คำปรึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ใช้วิธีการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มเดียวกันเนื่องจากต้องการการระดมสมองทั้งในภาคการบริหารและในระดับปฏิบัติงาน โดยประเด็นในเรื่องของการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นเรื่องของการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นสำคัญดังนั้นจึงไม่มีประเด็นในเรื่องของคุณวุฒิหรือตำแหน่งหน้าที่การงานของผู้เข้าร่วมการประชุมสัมมนาเป็นเรื่องกีดกันหรือทำให้ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกันในทุกระดับและภาคส่วนจึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้สื่อสารกันอย่างเข้าใจกันมากขึ้นมากกว่าการแยกกลุ่มสนทนากลุ่มกันโดยที่แต่ละฝ่ายไม่มีโอกาสได้ทำความเข้าใจกัน ที่สำคัญคือผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมาจากหลากหลายสถาบันอุดมศึกษาจึงอาจไม่มีประเด็นส่วนใดที่จะเกี่ยวข้องกันในเรื่องของการทำงานหรือความอึดอัดใจในการให้ข้อมูลการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการพัฒนาที่ดีร่วมกัน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 13 ท่านใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์อย่างน้อย 15 ท่านและส่งจดหมายเชิญเข้าร่วมวิธีการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่านพร้อมทั้งระบุที่มาหลักการและเหตุผลรวมทั้งลักษณะของการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนรายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมการประชุมสัมมนาเพื่อให้ผู้เข้าร่วมการประชุมสัมมนาเตรียมการในการเข้าร่วมประชุมสัมมนาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องพร้อมทั้งลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และสามารถดำเนินการจัดการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิได้เมื่อมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตอบรับมาอย่างน้อย 10 ท่าน ผู้ดำเนินรายการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย 3 ท่าน ได้แก่

1. นายอาทิตย์ อินตะแก้ว (ผู้วิจัยหลัก)
คุณสมบัตินิสิตปริญญาเอกในฐานะผู้วิจัยหลัก สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์ (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)
คุณสมบัตินิสิต อาจารย์ประจำสาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาด้านงานกิจการนิสิตนักศึกษา และอดีตผู้บริหารงานฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา
3. รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย คงจันทร์ (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม)
คุณสมบัตินิสิต อาจารย์ประจำคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/ ประธานฝ่ายฝึกซ้อมและจัดบัณฑิตเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการจำนวน 1 ครั้งในวันพุธ ที่ 24 ตุลาคม 2561 ระหว่างเวลา 12.00- 15.00 น. ณ ห้อง 715 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย ชั้น 7 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงในการสนทนากลุ่มพร้อมกับการบันทึกเสียงตลอดการสนทนากลุ่มและการจดสาระสำคัญของการสนทนากลุ่ม การประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิเน้นการตรวจสอบและรับรอง (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยอาศัยผลการศึกษาระยะที่ 1 และ 2 เพื่อประกอบการพิจารณาพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและขอความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการร่างรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยรวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำผลสรุปสารสนเทศและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้ในการปรับปรุงเป็นรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยตามลำดับ

ภาพที่ 3.5การประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยในระยะนี้ประกอบด้วยแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบรายงานผลการศึกษาคำกรใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือมีดังนี้

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร เป็นแบบฟอร์มที่เป็นการจัดระบบสาระเนื้อหาที่สำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ ประเด็นด้านการแสดงตัวตนและอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย ทศนคติและการรับรู้ของบุคคลต่างๆในมหาวิทยาลัย การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยและการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เป็นแบบบันทึกที่ใช้ในการสนทนากลุ่มประกอบด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่เกี่ยวข้องประเด็นการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยและการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
3. แบบรายงานสรุปผลการศึกษาคำกรใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและกรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มีหลักปฏิบัติที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ เป็นข้อมูลสรุปผลการศึกษาในระยะที่ 1 และ 2 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสรุปภาพรวมของผลการศึกษาคำกรใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการให้บริการนิสิตนักศึกษาในขั้นตอนการสนทนากลุ่มเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการเสนอประเด็นหรือนโยบายการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย
4. เครื่องบันทึกเสียง เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกเสียงการสนทนากลุ่มเพื่อช่วยในการเก็บรายละเอียดที่นอกเหนือจากการจดสรุปการบันทึกการสนทนากลุ่ม

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร

ดำเนินการพัฒนาแบบวิเคราะห์เอกสารจากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ให้คำแนะนำสำหรับการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องในด้านโครงสร้างและรูปแบบในการบันทึกสาระสำคัญ
2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

ดำเนินการพัฒนาแบบบันทึกการสนทนากลุ่มนั้นเริ่มจากการนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถามที่จะใช้ขึ้นประเด็นในการสนทนากลุ่ม ให้คำแนะนำสำหรับการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา
3. แบบรายงานสรุปผลการศึกษาคำกรใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและกรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มีหลักปฏิบัติที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

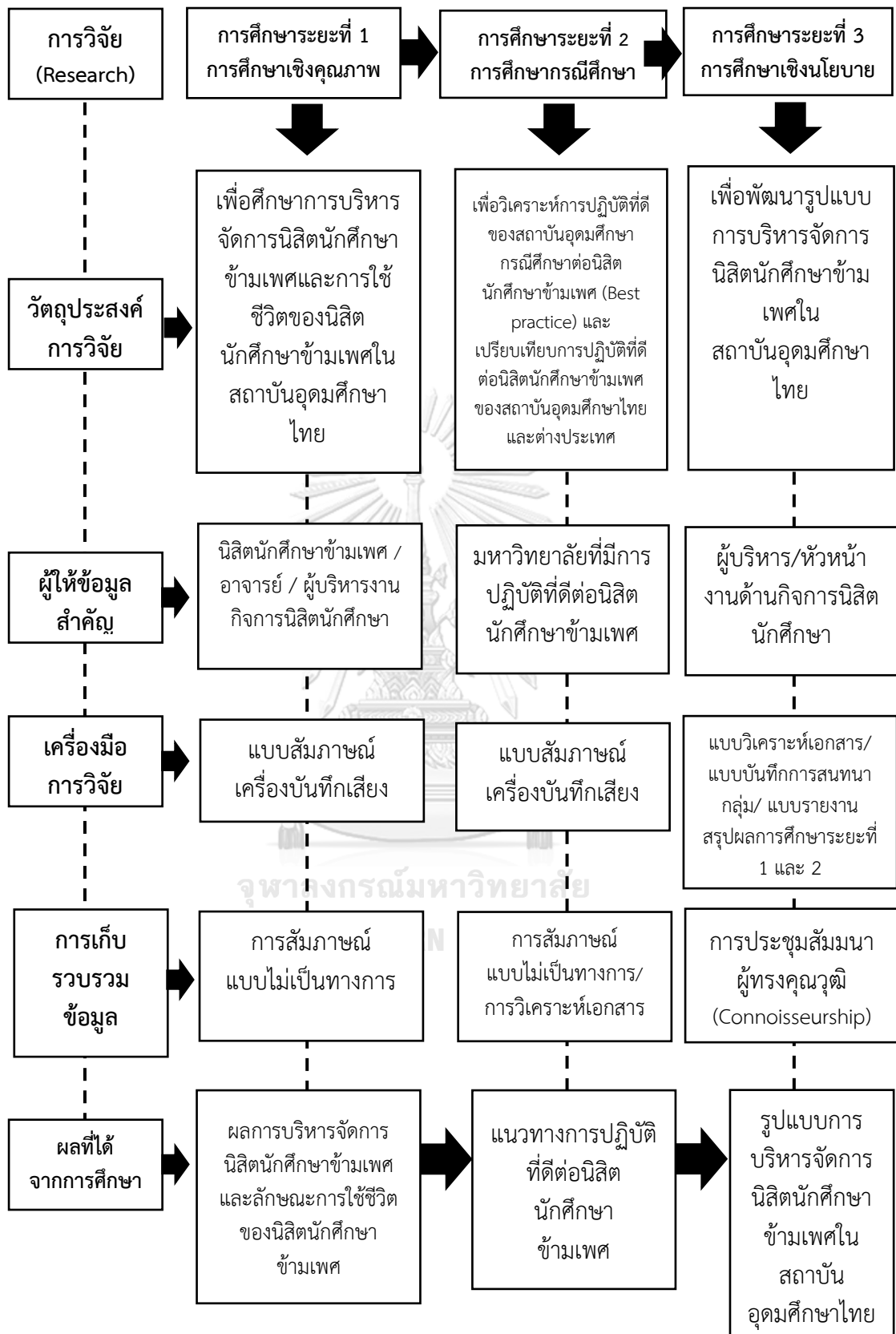

ทำการสรุปผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นข้อสรุปจากการศึกษาเชิงคุณภาพและผลสรุปแนวทางการปฏิบัติที่ดีของมหาวิทยาลัยแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของผลการวิจัยก่อนที่จะนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบเพิ่มเติมให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อสรุปเชิงนโยบายและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกสรุปประเด็นสาระสำคัญจากการสนทนากลุ่ม นำข้อมูลเชิงคุณภาพดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จำแนกตามประเภทหรือแก่นสาระของข้อมูล (Theme) ในแต่ละด้านของรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Management) ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) ตามลำดับ การใช้ข้อมูลค้นตามตีหรือมติความเห็นชอบส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในแต่ละมิติ

ภาพที่ 3.6 สรุปขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (2) วิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ และ (3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยการนำเสนอผลการวิจัยนี้ได้นำเสนอแบ่งออกเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่

ตอนที่ 1 การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

โดยรายละเอียดของผลการวิจัยในแต่ละตอนมีดังนี้

ตอนที่ 1 การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

การนำเสนอผลการวิจัยในตอนนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอนย่อยได้แก่ ตอนที่ 1.1 การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย และตอนที่ 1.2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1.1 ผลการวิเคราะห์การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

การนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถแบ่งการนำเสนอออกเป็นประเด็นที่สำคัญที่ได้จากสาระสำคัญ (Themes) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ (1) ภาพลักษณ์และการยอมรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (2) การการแสดงออกและสิทธิเสรีภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (3) สภาพเศรษฐกิจของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (4) การขอคำแนะนำและคำปรึกษาในการใช้ชีวิต และ (5) การใช้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานภายในมหาวิทยาลัย

1.2.1 ภาพลักษณ์และการยอมรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปการยอมรับในเรื่องของบุคคลข้ามเพศหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัยนั้นก็เปิดกว้างในเรื่องดังกล่าวมากขึ้นส่งผลให้สังคมภายในสถาบันอุดมศึกษาเปิดโอกาสและความเท่าเทียมให้แก่ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมากยิ่งขึ้นในการมีส่วนร่วมหรือการจัดทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัย อีกทั้งด้วยความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ และการกล้าแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทำให้กลุ่มของนิสิตนักศึกษาดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยและเป็นที่ยอมรับของสังคมอุดมศึกษาไทย

“จริงๆที่นี้ของเราไม่มีปัญหาเรื่องเกี่ยวกับเรื่องของการไม่ยอมรับนะ เพราะว่าอย่างกรณีเด็กที่เป็น staff ที่เลี้ยงน้องใหม่ โดยส่วนใหญ่เกินครึ่งเป็นนักศึกษาข้ามเพศ แล้วก็ในเรื่องของการทำงานต่างๆการเข้าเรียน หรือว่าการร่วมกิจกรรม การยอมรับไม่มีปัญหา .... เป็นผู้นำด้วยซ้ำไป(หัวเราะ)”

ผู้อำนวยการ กิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“ที่ของราชชมงคลที่นี้แล้วโดยส่วนมากค่อนข้างจะเปิดเผย ยกตัวอย่างเช่นถ้าเป็นนักศึกษาในเป็นเพศสภาพชาย จะแต่งเป็นเพศสภาพที่เป็นหญิงชัดเจน ส่วนเพศสภาพที่เป็นหญิงหรือเรียกว่าทอมเนี่ย ก็จะมีบางส่วนบางส่วนที่ยังแต่งกายเป็นหญิงแต่โดยส่วนมากที่นี้แต่งกายเป็นชาย ก็เพราะว่าส่วนมากมหาวิทยาลัยเราเป็นวิศวกรรมศาสตร์ .... ความสามารถด้านการเรียนก็ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีและก็ในส่วนของกิจกรรมการร่วมกับทางสาขา หลักสูตร คณะ ก็ถือว่าเป็นกลุ่มหลักๆ ในเรื่องของการคิดของส่วนการทำงานอะไรอย่างนี้ครับ เราถือว่ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างจะสำคัญในส่วนของการทำงาน”

ผู้อำนวยการ กองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 25 พ.ค. 2561

“อืม จริงๆกลุ่มเด็กพวกนี้เป็นเด็กที่เขาเรียกว่าเป็นกลุ่มคนที่สร้างสีสันให้กับในมหาวิทยาลัยด้วย ก็คือคนก็ไม่ได้แอนต์หรือว่าแปลกแยกว่าเขาเป็นคนข้ามเพศหรือว่ามองเป็นผู้หญิง ผู้ชาย แต่มองว่าเป็นกลุ่มเพื่อนเดียวกันก็อยู่ด้วยกันโดยที่ไม่มีปัญหา”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 21 มิ.ย. 2561

“โดยทั่วไปแล้วการยอมรับหนูว่าโอเคแล้ว แล้วเวลาพบปะผู้คนเขาก็มองว่าเราก็เป็นผู้หญิง เขาไม่ได้มองว่าเราเป็นกระเทย บางคนเขาก็ไม่ออก .... พุด คะ/คะ ตลอด แต่งเป็นผู้หญิงตั้งแต่เปิดเทอมเลย”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 19 ก.ค. 2561

อย่างไรก็ตามกลับพบว่าการใช้ชีวิตภายในสถาบันอุดมศึกษาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ บางครั้งอาจไม่ได้รับการยอมรับโดยตรงไปตรงมาจากบุคคลภายในมหาวิทยาลัย การใช้คำพูดหรือสายตาในการมองในลักษณะของการเหยียดเพศหรือการแบ่งแยกยังคงมีให้เห็นในบางบริบทหรือสถานการณ์ต่างๆที่ซ่อนเร้นอยู่ในสังคมอุดมศึกษา จากปรากฏการณ์ดังกล่าวบางครั้งอาจมาจากเพื่อนและอาจารย์ผู้สอนบางท่านที่มีความเชื่อในเรื่องของเพศจริงตามธรรมชาติคือหญิงและชาย เท่านั้นที่กลับมามองว่าเพศวิถีหรือเพศภาวะของนิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าวเกิดความผิดปกติไป การใช้กฎเกณฑ์หรือระเบียบทางสังคมบางอย่างมาใช้ในการอ้างถึงการแสดงออกทางเพศวิถีที่แตกต่าง รวมถึงการเปลี่ยนผ่านผู้บริหารที่ทำให้วิสัยทัศน์ต่อการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้น

เปลี่ยนไป สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้ชีวิตภายในสถาบันอุดมศึกษาได้ไม่คอยดีนักก่อให้เกิดความรู้สึกอึดอัดและไม่สบายใจในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยได้

“การเหยียดเพศหรือพูดจาตะลอมหรือทำให้เรารู้สึกไม่สบายใจ สายเหลืองอะไรอย่างนี้อะคะมีปกติคะ คือจะอยู่ในแบบปกป้องกัน ถ้าเกิดคนนี้มาพูดปุ๊บใช้ไหมคะก็คือแบบว่าฝั่งเราปรี๊ดขึ้นอย่างนั้นอะคะ ไปหาเลย คือฝั่งนี้จะเป็นแบบว่าคนอื่นจะเป็นกันแบบว่าตรงๆอะไรอย่างนี้อะคะ แต่มันจะเข้าไปถาม คือไม่พอใจทำไมพูดอย่างนี้”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

“เท่าที่เคยได้ยินก็มีแบบ bullying หรือ verbal bullying บ้างในเรื่องของความอ้วนหรือความไม่สวยอะไรอย่างนี้ ก็มีการแซวกันแต่ว่าการแซวมันก็เป็นกรรจรลงความรุนแรงโดยทางอ้อมนะ ภาษาอังกฤษเรียกว่า Microaggression ใช้ไหมคะ อย่างเช่นคุณบอกว่าคุณห็นอ้วนทุกวันๆหรือว่าไม่สวยทุกวัน โดนถามบ่อยมันไม่สนุก เวลาที่เราพูดแล้วมันจะส่งผลต่อความรู้สึกของคนที่คุณพูดนั้นโดยที่ไม่ได้ตั้งใจอะคะ ทั่วๆไปคนพูดอาจจะไม่เคยคิดว่ามันเป็นการก้าวก่ายมันเป็นการเหมือนตอกย้ำความเป็นอย่างนั้นของเค้า บ้านเราแบบนี้ก็เยอะนะคะ เช่น ในละครเวที ในทีวีหรืออะไรแต่ท้ายที่สุดแล้วมันก็สามารถนำไปสู่อคติได้นะคะซึ่งอคติก็นำไปสู่การเลือกปฏิบัติหรือ discrimination ได้และยิ่งเราไม่ได้ตั้งคำถามกับธรรมเนียมปฏิบัติในสิ่งที่เราทำกันในชีวิตประจำวันเนี่ยทำให้หลายคนคิดว่ามันโอเค มีความชอบใจที่จะทำ แต่จริงๆแล้วมันไม่นะ Microaggression เนี่ย มันส่งผลต่อความมั่นใจหรือว่าในจิตวิทยาของคนในเชิงความคิดหรือจิตของเค้า ในชีวิตประจำวันแม้กระทั่งเราอาจารย์กันเองแบบเนี่ยมันก็จะมีความพวกนี้หลุดออกมาแต่พวกเค้าก็ไม่คิดว่ามันจะมี negative consequence นะถ้าคุณ repeat คำนั้นทุกวันๆ teasing นั้นแหละบ้านเราอะ การแหย่เล่น ล้อเล่น มันเล่น just for fun แต่มันก็มี some kind of connotation ซึ่งมันอาจจะเป็น negative บ้าง ดูเป็นการไปลดทอนคุณค่าในตัวของคนบ้าง แต่เราก็ไม่ค่อยได้พูดถึงเรื่องนี้กัน”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

“เขาก็ยอมรับเราในบางส่วน ถ้าในคณะเราเขาก็เข้าใจเราค่อนข้างเยอะเพราะว่าคณะเราเป็นคณะที่ผู้ชายค่อนข้างน้อย เพราะฉะนั้นก็จะมีผู้หญิงค่อนข้างเยอะ แล้วก็เวลาเราไปเรียนต่างคณะ ก็จะโดนมองนิดหน่อย แต่เขาก็ไม่ได้ทำอะไรเรา ..... แต่ว่าตอนนี้ก็ยังมีต่างคณะอยู่ เขาก็ยังมองเราอยู่ คือเป็นเรื่องปกติคะ ที่เขาจะมอง”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 19 ก.ค. 2561

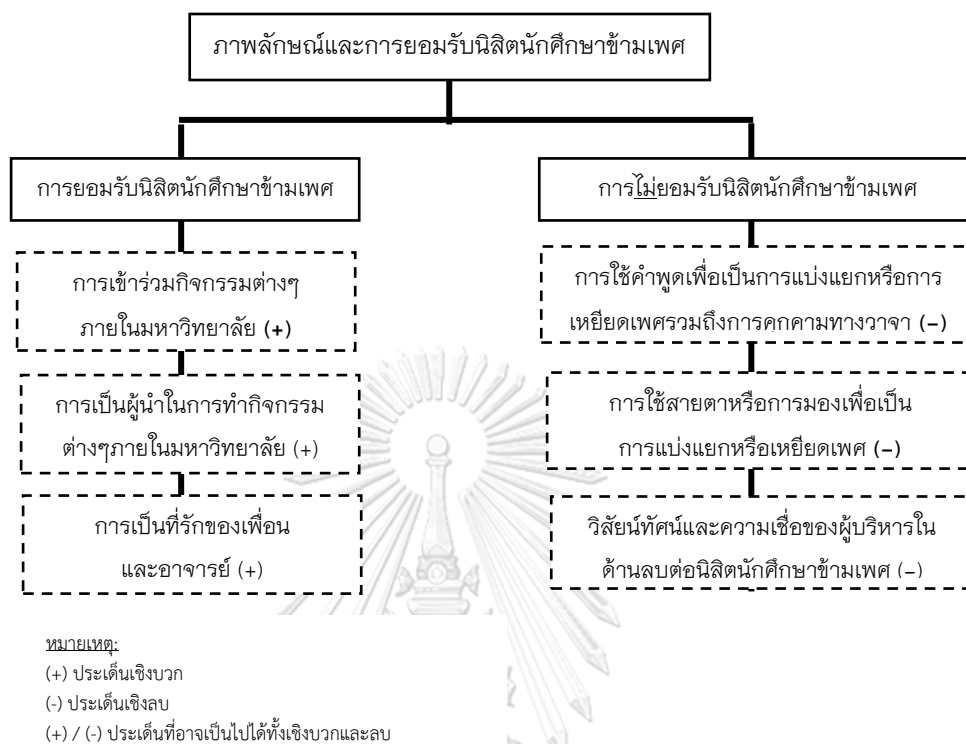
“อันนี้หนูก็จำไม่ได้ตอนปี 1 ค่ะ มีอาจารย์เรียกออกมาหน้าห้องคะเค้าก็จะแบบว่า เออถ้าเป็นผู้ชายก็ควรแต่งตัวให้เหมือนผู้ชายนะรู้ว่าอยากเป็นผู้หญิงแต่ตัวเป็น ผู้ชายต้องทำตัวให้เหมือนผู้ชายบ้าง .... ตอนนั้นก็รู้สึกหงอยๆ ค่ะที่ว่าเค้าเรียกออกไปแบบนั้น แต่นานแล้ว ทุกวันนี้ก็ไม่ค่อยได้เจอ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 22 พ.ค. 2561

“จากที่หนูมองๆนะคะ ก็คือเมื่อย้อนไปตอนหนอยุ่ปีหนึ่งอะคะ ทางมหาลัยมันค่อนข้างที่จะ open คือมีกิจกรรมทุกอย่างอะไรอย่างนี้คะ มันจะมีรุ่นพี่ปี 4 คนหนึ่งคะ ตอนนั้นหนอยุ่ปีหนึ่งเขาอยู่ปี่สี่ เขาเป็นองค์การนักศึกษาแล้วเขาเป็นการแบบว่าเปิดมาก มันมีอยู่ช่วงหนึ่งที่เขาเปลี่ยนผู้บริหารของทางมหาวิทยาลัยอะคะ แล้วก็มีคนใหม่ที่เข้ามาแทนในส่วนของการบริหารในส่วนของกิจการนักศึกษาเขาก็เริ่มที่จะค่อนข้างตัดกิจกรรมออกอย่างนี้อะคะ แต่ถ้าเป็นเมื่อก่อนกิจกรรมทุกอย่างเยอะมากแต่คนที่มิบบทบาทในรั้วมหาลัยที่สุดก็คือสาวประเภทสองคือคนที่ข้ามเพศอะคะ ไม่ว่าจะ เป็นเกย์หรือกระเทยอะคะจะมีบทบาทมาก พอมาหลังๆนี้ค่อนข้างจะอยู่ในข้อจำกัดอะคะจะให้กระเทยมาถือป้าย กระเทยมาเดินขบวนพาเหรดอะไรอย่างนี้คะ ถ้าส่วนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเราจะต้องดูงานก่อนคะ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

จากการนำเสนอเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในมิติ ด้านภาพลักษณ์และการยอมรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถนำเสนอเป็นแผนภาพสรุปได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.1 ภาพลักษณ์และการยอมรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

แม้ว่าภาพลักษณ์และการยอมรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดมีแนวโน้มหรือทิศทางที่เป็นบวกเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามการยอมรับในตัวตนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในสถาบันอุดมศึกษาอาจมีใช้สำหรับทุกคนทั้งหมด ดังนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจต้องเผชิญกับภาวะการคุกคามทางการใช้คำพูดและสายตา รวมถึงประเด็นที่มีความสำคัญอีกเรื่องหนึ่งสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย ได้แก่ การแต่งกายของนิสิตนักศึกษา ซึ่งการแต่งกายนั้นถือเป็นการบ่งบอกถึงเพศสภาพและเพศวิถีภายนอกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้อย่างชัดเจนโดยเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกและสิทธิเสรีภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

1.2.2 การแสดงออกและสิทธิเสรีภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

การแสดงออกอย่างหนึ่งที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้แสดงออกต่อบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การแสดงออกทางด้านวาจา ซึ่งนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมักใช้คำลงท้ายในการพูดด้วยคำว่า “คะ/ค่ะ” และ “ครับ/ฮะ” เพื่อเป็นการแสดงออกถึงจุดยืนบนวิถีทางเพศของตนเองต่อคู่สนทนาและผู้ที่ได้ยิน ได้แก่ การสนทนากับเพื่อน อาจารย์ผู้สอนตลอดจนเจ้าหน้าที่ต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ

80 สามารถใช้คำลงท้ายเพื่อเป็นการแสดงออกในเพศวิถีที่ตนเองต้องการกับเพื่อนและอาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยได้อย่างเสรีและไม่ถูกมองว่าการใช้คำพูดดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่สมควรหรือเหมาะสม ทั้งนี้ อาจมีนิสิตนักศึกษาข้ามเพศบางส่วนยินดีที่จะใช้คำลงท้ายตามเพศกำเนิดของตนเองเนื่องจากเห็นว่าตนเองมีความคุ้นเคยกับการใช้คำดังกล่าวมานานแล้ว เป็นต้น

“อยู่ที่ที่เราแสดงออกความเป็นตัวตนของเราได้ร้อยเปอร์เซ็นต์เลยคะ ตั้งแต่เข้ามาตั้งแต่ปีหนึ่ง พูดคะ พูดอะไรอย่างนี้ได้เลย”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

“คำพูดได้ แต่ขอให้เรียบร้อย เช่น คุณครูคะ อาจารย์คะ อย่างเช่นเด็กนาฏศิลป์คะจะมีเยอะเราก็บอกว่าเธอ เธอแต่งขายอยู่นะ การพูดการจาเขาจะพูดแบบผู้หญิงคะ ได้ แต่ขอให้มันเรียบร้อย”

อาจารย์และหัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 11 มิ.ย. 2561

ในส่วนของการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัย สำหรับมหาวิทยาลัยที่ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยตรง นิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าวจะเลือกทำกิจกรรมหรือเข้าร่วมชมรมที่เป็นการรวมตัวกันของบุคคลที่ชื่นชอบในกิจกรรมเดียวกันของเพศที่สาม อาทิ ชมรมนาฏศิลป์ ชมรมเชียร์ลีดเดอร์ ชมรมผู้นำและกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งการรวมตัวกันในการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศขนาดใหญ่ดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกลุ่มผู้นำทางด้านการจัดกิจกรรมที่สำคัญต่างๆของมหาวิทยาลัย อาทิ กิจกรรมทางด้านประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม การแสดงความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ดังนั้นจึงไม่ได้เป็นเรื่องแปลกภายในสถาบันอุดมศึกษาที่อาจพบกลุ่มกิจกรรมบางกลุ่มหรือชมรมที่มีจำนวนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นจำนวนมากมารวมตัวกัน โดยเฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาที่มีเพศกำเนิดเป็นชายแต่การแสดงออกและเพศวิถีเป็นหญิง เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“คือทางคณะของวิทยาการจัดการ ตอนนี้อะค่อนข้างที่จะ open โดยที่อาจารย์กิจการนักศึกษาคะ รองคณบดีคะเขาค่อนข้างที่จะเข้าใจคะ แล้วก็มีการแบบว่าให้บางพญา วงก. มีการ open มากขึ้นอะไรอย่างนี้คะ เหมือนกันเจ้าแม่ศิลปศาสตร์เขาก็แบบว่าเปิด open มานานแล้วอะไรอย่างนี้คะ เป็นเหมือนการรวมตัวแต่ละคณะ แล้วก็เข้ามารู้จักกันอีกทีโดยการที่ว่ารู้จักกันอีกทีนี้เกิดจากกิจกรรมคะ กิจกรรมจะเป็นคนที่ว่า กิจกรรมจะสร้างให้คนได้รู้จักกัน ในมหาลัยจะเน้นสร้างความสัมพันธ์แบบนี้มากกว่า .... นักร้องเลยก็คือคนที่ร่วมกิจกรรมมอลเลยอะไรอย่างนี้ เป็นคนที่ทำกิจกรรมคณะอะไรอย่างนี้อะคะ เช่น พวกดาวเดือน พวกขบวนพาเหรดกีฬาสี่คณะอะไรอย่างนี้อะคะ แล้วนักกีฬาพวกแสดงอะไรอย่างนี้อะคะ พวกสวยงามๆเขาก็จะแบ่งพวกกันไปแบบว่าแต่ละคนมีความสามารถที่ไม่เหมือนกันคะ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

ในบางมหาวิทยาลัยมีการจัดตั้งกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศขึ้นมาอย่างไม่เป็นทางการ ทั้งนี้กลุ่มเฉพาะดังกล่าวที่พบทั้งหมดเป็นกลุ่มของนิสิตนักศึกษาที่มีเพศกำเนิดเป็นชายแต่เพศวิถีเป็นหญิงเพื่อเป็นการรวบรวมสมาชิกและการสร้างเครือข่ายซึ่งกันและกัน ได้แก่ การรับน้องข้ามเพศ การให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่น้องๆนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในฐานะสมาชิกใหม่ อย่างไรก็ตามจากการลง

พื้นที่ทำการศึกษานี้ในประเด็นดังกล่าวพบว่า ทางมหาวิทยาลัยได้รับข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมเฉพาะกลุ่มดังกล่าวทำให้กลุ่มเฉพาะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนี้ในบางมหาวิทยาลัยต้องถูกยุติบเทาบทลงโทษ ในขณะที่กลุ่มเฉพาะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางมหาวิทยาลัยได้รับการตอบรับในเชิงสร้างสรรค์และความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆของทางมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

“ก็คือเราทำกิจกรรมเยอะมากอย่างแรกคือ วันแรกที่มีการรับน้องแต่ละคณะก็จะมี first date เปิดบ้านจะเป็นวันที่คัดน้อง น้องคนไหนเป็นให้ยกมือสมัครใจจะไฉนนี่ ทอมเราไม่เอาค่ะ เอาแค่กระแทกกับเกย์ ไม่เอาทอมเพราะว่าเออ เขาไม่ได้ทำให้หมาลายเราทะเลาะวิวาทหรืออะไรอย่างนี้ เพราะสืบเนื่องจากว่าเพศที่สามบางที่เราไม่รู้จักรักกันมันจะเขม่นกันเองซะส่วนใหญ่ มันจะมีปัญหาในหมาลาย เราตีกันเองอะไรประมาณนี้ มันเลยทำให้มันขึ้นมานี้ ... ก็กิจกรรมเรามีทุกอย่างค่ะ แบบว่าช่วงเดือนแรกก็จะเป็นรับน้อง รู้จักพี่ที่หมาลายก่อน แล้วก็รู้จักกัน 5 คณะ แล้วก็กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทุกอย่าง แล้วก็ไปวัดทำบุญนุ่งขาวห่มขาว แล้วก็เดินรณรงค์เรื่องโรคติดต่อเพศสัมพันธ์ มีรณรงค์เรื่องป้าย ..... แต่ละคณะจะคัดมา แต่ละคณะจะเป็นคนดูว่าน้องคนไหนเป็นไม่เป็น คือจับเลยน้องคนนี้เป็นน้องคนนี่ไม่เป็น อะน้องคนนี้เป็นอยากเข้าไหม ถ้าไม่เข้าเรามีกฎที่เรามีข้อตกลงที่ตั้งไว้แล้วนะ เหมือน you ไม่เข้าอะ ถ้าถามทุกคนคือทุกคนแฮปปี้หมดในการอยู่ แต่แบบว่ามันมีตัวชีวิตของมันอยู่ อะคือถ้าสมมติคนไม่เข้า คนไม่เข้าก็จะมีกฎว่าห้ามแต่งหญิงในหมาลาย”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 3, 10 ก.ค. 2561

“แอบทำมืออยู่แต่หมาลายไม่ได้อนุญาตให้ทำเท่าที่ได้รับรายงานก็มีแอบทำกันอยู่เป็นกลุ่ม เราไม่มีกิจกรรมที่เป็นทางการ โดยส่วนหนึ่งน้องใหม่ที่เข้ามาเขาก็จะรู้สึก แล้วก็ไปส่งสรวงอะไรกันบ้าง จะไม่มีกิจกรรมรับน้องที่เปิดเผยหรือว่าแจ้งทางหมาลายทราบ”

ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

“ค่ะ เป็นชมรมเถื่อนเนาะพูดง่ายๆ ชมรม xx เป็นชมรมที่สรรคสร้างขึ้นมากันอย่างเนี้ยคะ ก็จะเป็นชมรมเพศที่สามแต่ไม่ได้เป็นเพศทางเลือกทั้งหมดเป็นกระเทย เกย์ แค่นั้นคะ ที่ออกสาวเยอะๆอะไรอย่างเงี้ย กิจกรรมส่วนใหญ่ชมรม xx เราจะมีการแสดงของเราอะคะ เวลาที่มีกิจกรรมประกวดอะไรแบบนี้เราจะเข้ามา . ในชมรมของเราเนคะ จะมีการรับน้องเบาๆด้วย ก็ไม่ยอมให้เปิดเผยที่ไหนเนาะ เพราะมันเป็นความลับของชมรมแบบถ้าในชมรมถ้าใครทำผิดกฎก็จะโดนลงโทษนิดๆหน่อยๆอย่างเนี้ยคะ ห้ามมีแฟน เพื่อนต้องมาก่อนอะไรอย่างเงี้ยคะ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

“มีคะ เป็นชมรมชื่อชมรม xxx ค่ะ แต่ว่าตอนนี้เลิกทำไปแล้วเพราะว่าด้วยกระแสสังคมด้วยกระแสพวกโซเชียล อะไรวุ้ยนี้เค้าก็เลยหยุดไว้แต่ว่าเรายังมีที่ไปเหมือนเดิม แคเรลบชื่อ ไม่มีแล้วคือไม่มีกิจกรรมการรับน้องอะไรที่เราเคยทำ ส่วนใหญ่มันก็เป็นรุ่นต่อรุ่นพอเข้ามาปุบจะต้องมาทำความรู้จักกันบางคนก็จำชื่อไม่ได้หรอกก็มองหน้าดูออกว่านี่น้องเรา .... ตอนนีพอกกลุ่มมันยุบไปพอมีน้องใหม่เข้ามาเราก็จะไม่ได้อยู่ในกระบวนกาที่รับน้องเข้ามาเหมือนแต่ก่อน เมื่อก่อนมันจะมีเหมือนกันชมรมที่จะให้พี่น้องเข้า แต่ว่าพอมีน้องใหม่เข้ามาหลังจากชมรมเรายุบไปแล้วเราก็จะแล้วแต่ใครจะมาอยู่กับเราส่วนใหญ่คนที่มาอยู่กับเราเหมือนเค้าก็เข้ามาดูว่าเป็น ยังไงก็ใครจะออกก็ออกใครจะอยู่กับอยู่”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 3, 25 พ.ค. 2561

ประเด็นด้านการแสดงออกและสิทธิเสรีภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีลักษณะเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่ชัดเจนและมีความแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ ได้แก่ เรื่องการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในประเทศไทย ซึ่งสามารถแบ่งประเด็นย่อยออกได้เป็น การแต่งกายเข้าเรียน การแต่งกายเข้าสอบ การแต่งกายออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพและการแต่งกายเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร โดยมีข้อค้นพบที่น่าเสนอ ดังนี้

การแต่งกายเข้าเรียนและเข้าสอบของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยนั้นส่วนใหญ่มิผลมาจากผู้บริหารและความเชื่อของผู้บริหารต่อประเด็นความหลากหลายทางเพศด้วย นิสิตนักศึกษาข้ามเพศหลายมหาวิทยาลัยสามารถแต่งกายเข้าเรียนและเข้าสอบได้อย่างเป็นทางการโดยการกรอกแบบฟอร์มการขอผ่อนผันเรื่องการแต่งกายข้ามเพศที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนด รวมถึงการแต่งกายได้อย่างไม่เป็นทางการกล่าวคือ การที่มหาวิทยาลัยยังไม่มีระเบียบหรือประกาศออกมาอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับการแต่งกาย แต่ทั้งนี้ถือเป็นการอนุโลมให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถการแต่งกายเข้าเรียนและการเข้าสอบได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของอาจารย์ผู้สอนของแต่ละคณะอีกด้วย อย่างไรก็ตามกรณีที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องเข้าสอบในรายวิชาต่างคณะหรือการจัดสอบใหญ่ที่ทางมหาวิทยาลัยจัดสอบ อาจารย์ผู้สอนต่างคณะบางครั้งอาจยังไม่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแต่งกายข้ามเพศในการเข้าสอบได้ ดังนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงต้องมีการศึกษารายละเอียดและหาข้อมูลเกี่ยวกับการแต่งกายข้ามเพศในการเข้าสอบไว้ในกรณีดังกล่าว สำหรับการจัดสอบในรายวิชาเอกหรือรายวิชาภายในคณะของนิสิตนักศึกษาเองที่อาจารย์ผู้สอนอนุญาตในเรื่องการแต่งกายข้ามเพศ นิสิตนักศึกษากลุ่มนี้ก็ยังสามารถแต่งกายข้ามเพศเข้าสอบได้นั่นเอง

“เมื่อก่อนอธิการรุ่นก่อนๆยังไม่มีการอะไรที่เกี่ยวกับเพศที่สามอย่างที่ป็นรูปแบบ แต่ปีนี้ที่เปลี่ยนอธิการใหม่มาเป็นท่านนะคะก็มีการเรื่องการแต่งกายขึ้นมาคือให้นักศึกษาเพศที่ 3 เนี่ยเป็นเพศทางเลือกเนี่ยให้ทำเรื่องยื่นขอการแต่งกายว่าขอแต่งกายเป็นนักศึกษาหญิง อ่า จากชายเป็นหญิงจากหญิงเป็นชาย”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ(ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 28 พ.ค. 2561

“ตั้งแต่เข้ามาก็เริ่มไว้ผมยาว แล้วก็เริ่มแต่งมาเลย ปีหนึ่งเทอมหนึ่งคือยังไม่แต่ง เทอมสองค่ะ ที่ใส่ชุดนักศึกษาผู้หญิง .... แต่งได้คือตอนแรกตั้งแต่ที่น้องเข้ามาคือยังไม่เคยมีใครแต่ง หนูเป็นคนแรกที่แต่งผู้หญิง มีอาจารย์คนนึง ที่เรียกว่าคุณครูแบบ เขาแบบมีอิทธิพลในคณะอะไอย่างนี้อะคะ แต่เขาก็เห็นเราแต่ง เขาก็พอเห็นเราแต่งแล้วเราเรียบร้อยไง เราไม่ได้over อะไอย่างนี้ เขาก็แบบอืมๆอะไอย่างนี้ เขาน่าจะโอเค..... ตอนสอบที่คณะ ก็คือจะมีบัตรนักศึกษาเราก็ยังเป็นรูปแบบผู้ชายอยู่ใช่ไหม แล้วเขาก็สงสัยว่าทำไมเราถึงแต่งเป็นผู้หญิง แล้วเขาก็ถาม แล้วเขาก็สงสัย เขาก็อ้อ เข้าใจแล้วว่าเราเป็นเพศที่สาม”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

“อาจารย์ในสาขาคือเปิดกว้างมากเลยคะอาจารย์จะให้คะ ถ้าเรียนรวมกับคณะอื่นหนูก็จะพยายามทำตัวไม่ให้เด่นเด่นคะ ก็จะกลมกลืนกับเขาไป รุ่นน้องหนูคะ เขาแต่งตัวแรงใส่สีฉูดฉาดหน้าจัด เขาเห็นก็โดนไป แล้วแต่คณะด้วยแต่ว่าอาจารย์คณะหนูเขาเปิดกว้างมาก”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 12 มิ.ย. 2561

ในบางมหาวิทยาลัยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายชุดสุภาพมาเรียนได้ทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเลือกที่จะแต่งกายข้ามเพศในชุดสุภาพมาเรียนแทนการแต่งกายในชุดนิสิตนักศึกษาสำหรับการเข้าสอบนั้นทางมหาวิทยาลัยอาจร้องขอให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาเข้าสอบ แต่บางคณะก็มีการอนุโลมให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแต่งกายชุดสุภาพข้ามเพศเพื่อเข้าสอบได้

“จะใส่ก็ได้ ไม่ใส่ก็ได้ ครับ คือถ้าเกิดต้องใส่มาสอบอย่างเดียวที่บังคับใส่ก็คือวันสอบ คนที่เป็นข้ามเพศก็เลือกที่จะใส่ชุดธรรมดาก็ได้ เพราะมันเป็นกลางๆ”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 2, 17 ก.ค. 2561

“ช่วงสอบที่เคยเจอมาเขาก็ไม่ได้ว่าอะไรที่ใส่ชุดนักศึกษาชายมาสอบเขาก็ไม่ได้ว่าอะไรแต่ก็ไม่รู้ว่าคณะอื่นจะเป็นยังไงเหมือนกัน ส่วนตอนมาเรียนใส่ปนๆกัน บางทีก็ใส่ชุดนักศึกษาบ้าง บางทีก็ใส่ชุดธรรมดาบ้าง..ศิลปศาสตร์เขาจะไม่ค่อยอะไรกับเรื่องพวกนี้ เพราะว่ามันมีเยอะอะมันมีนักศึกษาข้ามเพศในคณะเยอะ เขาก็เลยปล่อยๆหน่อย”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 2, 17 ก.ค. 2561

นิสิตนักศึกษาในบางมหาวิทยาลัยยังไม่ได้รับการอนุญาตให้แต่งกายข้ามเพศในชุดนิสิตนักศึกษาได้ กรณีที่ทางเจ้าหน้าที่กิจการนิสิตนักศึกษาตรวจพบว่านิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศเข้าเรียนหรือเข้าสอบ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจะถูกตัดคะแนนความประพฤติในเรื่องของการแต่งกายผิดระเบียบทันที ดังนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางมหาวิทยาลัยจึงมีความจำเป็นต้องสวมใส่เครื่องแบบชุดนิสิตนักศึกษาตามเพศกำเนิด แม้บางรายที่ยังต้องการแต่งกายข้ามเพศเนื่องจากตนเองมีทรงผมและสรีระที่ข้ามเพศเพศไปแล้วยังคงต้องแต่งกายข้ามเพศแบบหลบซ่อนภายในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้การตัดคะแนนความประพฤติในเรื่องของการแต่งกายผิดระเบียบดังกล่าวนี้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจำเป็นที่จะต้องบำเพ็ญประโยชน์หรือการทำกิจกรรมต่างๆเพื่อทำให้ตนเองมีคะแนนเรื่องความประพฤติกลับมาคงเดิม เป็นต้น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า นิสิตนักศึกษาที่ไม่สามารถแต่งกายข้ามเพศในบางมหาวิทยาลัยนั้นถือเป็นความทุกข์ใจของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นอย่างมากเนื่องจากการแต่งกายนั้นเป็นการแสดงออกและบ่งบอกความเป็นเพศ สำหรับกรณีนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีสรีระทรหดทรงเป็นหญิงและผอมแล้ว การแต่งชุดนิสิตนักศึกษาชายอาจดูไม่สวยงามและเป็นที่ขัดตาทั้งผู้สวมใส่และผู้พบเห็นอีกทั้งส่งผลทางลบต่อภาพลักษณ์และความมั่นใจของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอีกด้วย

“หนูว่าน้อยค่ะเขายังไม่เปิดโอกาสให้เราเต็มก็คือเพื่อนนักศึกษาไม่เท่าไร จะเป็นบุคลากรมากกว่าค่ะฝ่ายวินัยค่ะ ถ้าเขารู้ว่าเราเป็นแบบนี้เขาก็ยึดบัตรเรา ตัดคะแนน .... ก็อยู่ได้ แต่ก็อยู่แบบไม่ได้เปิด อยู่แอบๆนะค่ะ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 12 มิ.ย. 2561

“ใช่ค่ะ ถูกต้อง คือคุณจะไม่แต่งก็ได้เป็นชุดผู้ชายแต่ว่าคุณแค่จะถูกหักคะแนนพฤติกรรมในขณะที่เขาจะมีคะแนนในส่วนนี้อะค่ะ มันต้องดูในส่วนที่อาจารย์ที่คุมสอบอะค่ะที่เขาค่อนข้างซีเรียสแค่ไหนค่ะ ..... ก็คือเหมือนเราจะมียุติเรียนอะค่ะ ตอนช่วงแรกในขณะที่เราอยู่ปีสองอะค่ะ เพราะหนูส่วนตัวหนูเริ่มแต่งหญิงตอนปีสองอะ แต่ปีนี้ตอนปีสองหนูแต่งหญิงไปเจออาจารย์ท่านหนึ่งเขาก็แบบว่าอยากให้นักศึกษาแต่งกายให้ถูกระเบียบเพราะเขาเป็นกิจการนักศึกษาของคณะค่ะ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

“มีคนทำเรื่องขอมาเหมือนกัน เราก็ขอข้อมูลเหมือนกัน ส่วนมากมันไม่มีเอกสารเพิ่มเติมที่เอาเข้ามาให้เรา คำว่าเรานี่เป็นกรรมการนะไม่ใช่ผมนะ ผมก็จะรวบรวมดูเอกสารต่างๆ ให้มันครบถ้วนก็ให้กรรมการพิจารณา จริงๆ แล้วก็เป็นผู้แทนจากอาจารย์ สูงสุดก็เป็นอธิการบดีที่จะอนุมัติแต่ท่านก็พูดในทำนองแบบนี้ว่า เรามีหน้าที่ต้องป้องกัน คือในมุมมองของเพศที่ 3 เค้าก็มองว่าเค้าไม่มีอะไรแต่อยู่ในมุมมองของผู้ใหญ่ของผู้บริหารเราก็ต้องป้องกัน ..... มันก็เป็นหน้าที่ของเราที่จะป้องกันเพราะเราไม่รู้ว่าคุณจะไปก่อเหตุแต่ถ้าผมไม่รู้ว่าคุณเป็นผู้หญิง 100% หรือยัง คุณเป็นผู้หญิง 50 โหม ชาย 50 โหมอะไรไม่รู้ก็เป็นหน้าที่เราที่จะป้องกัน”

ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 3, 25 พ.ค. 2561

ประเด็นเรื่องของการแต่งกายข้ามเพศของนิสิตนักศึกษายังมีความเกี่ยวข้องกับคณะหรือสาขาวิชาที่นิสิตนักศึกษาสังกัดอยู่ด้วยโดยเฉพาะคณะหรือสาขาวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพต่างๆ อาทิ คณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ เป็นต้น โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจได้รับหรือไม่ได้รับอนุญาตให้แต่งกายข้ามเพศเข้าเรียนหรือเข้าสอบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของอาจารย์ในคณะนั้นๆ แต่ทั้งนี้รูปแบบของเครื่องแต่งกายในบางคณะอาจมีลักษณะกลางๆที่ไม่มีการแบ่งเพศ (Unisex uniform) หรือมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย อาทิ เสื้อกาวน์ เสื้อซิป เป็นต้น ดังนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในคณะที่มีเครื่องแบบทางวิชาชีพอาจมีทางเลือกในการแต่งกายที่มีลักษณะที่ไม่ได้มีการแบ่งแยกเพศอย่างชัดเจน สำหรับคณะหรืออาจารย์ในคณะที่ไม่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศในการเรียนในคณะดังกล่าวส่งผลให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศหลายคนต้องละทิ้งความฝันของตนเองในวิชาชีพนั้นเอาไว้โดยการย้ายไปเรียนในคณะที่อนุญาตหรืออนุโลมให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้เนื่องด้วยเหตุผลของความสุขและความเป็นตัวตนของนิสิตนักศึกษาในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัย

การออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพหรือการฝึกงานกับหน่วยงานภายนอกนั้น ทั้งนี้ทางคณะเห็นว่าด้วยความที่เป็นวิชาชีพแล้วนั้นการแต่งกายส่งผลต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการในภาคธุรกิจต่างๆ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเกือบทุกคนจึงมีความจำเป็นต้องสวมใส่เครื่องแบบหรือชุดนิสิตนักศึกษาตามเพศกำเนิดของตนเองในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพหรือการฝึกงาน

“อย่างหนูอยู่คณะแพทย์ปีหนึ่ง บางวิชาก็แต่งหญิงมาเรียนได้คะ แต่ส่วนใหญ่ปีแรกหนูยังไม่แต่งรอไว้ผมยาวก่อน ปีสองค่อยเริ่มแต่ง มันมีเป็นบางวิชาที่อาจารย์เขาให้แต่งได้ เค้าไม่ว่า แต่วิชาไหนเค้าไม่ให้อันนี้เราจะรู้กัน”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 4, 28 พ.ค. 2561

“ถ้าเครื่องแบบปกติคือเราไม่เคยให้แต่งหญิงเลย ให้แต่งชาย ทีนี้ถ้าเป็นบางโปรแกรมที่เข้าใจธรรมชาติของเด็กก็อาจจะอนุญาตเฉพาะในรายสาขาวิชา ก็คือโดยภาพรวมเราไม่ได้โฟกัส พิภพขนาดนั้นนะคะแต่โดยธรรมชาติความเข้าใจก็คือ ok คุณอยู่ในมหาลัย ในคณะ ในโปรแกรม ในห้องเรียน แล้วก็ผู้สอนที่เขาไม่ฝึก เราขออนุญาตเขาให้ อ๊ะ ok ได้ แต่เมื่อไหร่ที่คุณออกนอกมหาวิทยาลัยหรือฝึกวิชาชีพก็ให้คุณแต่งชายตามปกติ ตัดผมสั้น”

อาจารย์และหัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 11 มิ.ย. 2561

“แพทย์นี้ได้ยินมาว่าไม่ได้คะ ต้องแต่งเป็นผู้ชาย ก็ถ้าเป็นแพทย์เขาก็ไว้ผมยาวแล้วก็รวบคะ คือเขาก็เหมือนผู้หญิงแล้วนะคะ มันก็ดูตก ถ้าเป็นวิวะอะไรแบบนี้ก็มีอยู่คะ เพราะเขาไม่ได้ใส่ชุดนักศึกษาเขาใส่เป็นซิป”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 12 มิ.ย. 2561

“ศึกษาศาสตร์โดยรวมเท่าที่ดูเด็กค่อนข้างจะแต่งตัวเรียบร้อยด้วยวาทกรรมที่ว่าเป็นวิชาชีพและเป็นแม่พิมพ์นะ โดยส่วนใหญ่จะแต่งตัวเรียบร้อยอันนี้ได้ยินจากคนที่... อาจารย์หรือท่านที่เค้าอยู่คณะอื่นเค้าบอกว่าเด็กศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่จะแต่งตัวเรียบร้อยเมื่อเทียบกับคณะอื่นๆซึ่งเค้าค่อนข้างจะ Free แล้วก็เห็นว่าบางคณะที่ไม่ใช่มีใบประกอบวิชาชีพหรือเป็น role model สำหรับเด็กอะไรอย่างนั้นนะ .....มีนักศึกษาคนหนึ่งที่เคยคุยไว้ตอนต้นว่าตอนเรียนเสร็จหนึ่งเทอม พอขึ้นไปเรียนปี 4 เห็นตัดผมยาวออกแล้วใส่กางเกง เราเลยถามว่า ไปตัดผมมาหรือแล้วทำแต่งตัววันนี้ไปแสดงงานละครไหน เราก็นึกว่ามีกิจกรรม role play ในฝั่งคณะเราอะไรอย่างงี้ เค้าก็บอกว่าหนูจะไปฝึกงานสอนแล้วค่ะอาจารย์ อาจารย์ที่ดูแลเรื่องการฝึกสอนและนิเทศการสอนเค้าบอกว่าให้เค้าตัดผมให้เรียบร้อยและให้กลับไปแต่งตัวตามเพศกำเนิด ซึ่งเราก็กถามว่าเป็นยังไงละ หนูก็ไม่อยากจะกลับมาแต่งแบบนี้เพราะความรู้ที่หนูได้มาหนูได้มาตอนที่หนูใส่ชุดผู้หญิงใส่กระโปรงใส่เสื้อ ตอนที่หนูแต่งหน้า ตอนที่หนูไว้ผมยาว ใช้ไหมคะ แล้วเค้าก็บอกว่าเค้ารู้สึกอึดอัด แต่หนูทำยังไงได้ถ้าหนูไม่ตัดเค้าก็ไม่ให้หนูไปฝึกสอน หนูก็ไม่จจะอะไรอย่างนี้ค่ะ เราก็กบอกว่าลองไปคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาใหม่ไหมว่ามันอาจจะไม่ส่งผลต่ออะไรคะ ต่อประสิทธิภาพประสิทธิผลของการฝึกสอนของเค้า ลองคุยให้ท่านฟังว่ามันรู้สึกอึดอัดเหมือนจับเราไปสู ไปอีกที่หนึ่งที่เราไม่คุ้นชินอะคะ เค้าก็บอกว่าจะไปคุยดูและหลังจากนั้นก็เนี่ยก็ยังไม่ว่าจะเจอเด็กที่ทำงานนั่นตั้งแต่นั้นอีกเลย ฝึกสอนได้หนึ่งเทอมแล้ว”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

“การฝึกสอนของเรามีนโยบายเลยนะค่ะว่า จะออกฝึกประสบการณ์แม้กระทั่งออกสังเกตการณ์ก่อนในปี 4 แล้วฝึกจริงในปี 5 ให้ไปในชุดนักศึกษาที่ตรงกับเพศตัวเอง เพศกำเนิด เพราะว่าจะเป็นตัวอย่างให้นักเรียนที่อยู่โรงเรียนเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ เพราะว่าเด็กใน โรงเรียนจะยังไม่สามารถแยกแยะได้เห็นพี่เขาสวยก็ชอบอยากแต่งตาม ในกรณีที่ได้เริ่มมีลักษณะแบบนั้น เราก็กเลยบอกเขาว่าให้แต่งตามเพศตัวเองให้เรียบร้อย ตัดผมสั้น ผูกเนกไท ใส่กางเกง ตัดหรือรวบผม ไม่แต่งหน้า จะมีนักศึกษาบางคนทีติดการแต่งหน้าก็ขอว่าให้ใช้ลิปมัน ทาแป้งเบา”

อาจารย์และหัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 11 มิ.ย. 2561

“ถ้าเทียบตอนอยู่ครุศาสตร์นะค่ะ การแสดงออกจะไม่ค่อยมีเท่าไร แต่หนูอยู่สาขานาฏศิลป์นะค่ะ เรียนครุศาสตร์มาก่อนก็เปิดเผยได้ แสดงออกในรูปลักษณะท่าทางคำพูดได้ แต่ว่าไว้ผมสั้น ตั้งแต่ย้ายมาคณะวิทยาการ จัดการก็เริ่มไว้ผมยาวใส่ชุดนักศึกษาหญิงได้ค่ะ หนูก็พยายามปรับตัวนะค่ะ ตอนปี 2 เทอม 2 หนูก็อยากจะไว้ผมยาวแล้วตอนแรกคิดว่าอยู่นาฏศิลป์เค้าคงเห็นใจ ขึ้นชื่อว่ามหาวิทยาลัยครุค่ะ เขาเลยเคร่งระเบียบกว่าที่อื่นแน่นอน หนูก็แอบไว้ผมยาวแล้วหนูก็ใส่ผมสั้น ตอนแรกอาจารย์ก็จับไม่ได้ค่ะ ..... ผมเริ่มยาวเกินตูดแล้วค่ะแล้วหนูก็เก็บๆ ค่ะ คือจำได้ก็ประมาณ 1 เทอม ประมาณสิ้นเดือนธันวาคม อาจารย์ก็จับได้ค่ะ ว่าไว้ผมยาวอาจารย์ก็บอกว่าต้องตัดผมสั้นแล้วนะ ทีนี้คือแบบหนูไม่กล้าตัดเพราะไว้ผมยาวแล้วค่ะ ผมมันยาวแล้วก็ไม่กล้าตัดสิคะ ก็เลยตัดสินใจค่ะ เพราะว่ามันมีปัญหาหลายอย่างด้วยค่ะก็เลยตัดสินใจขอย้ายออก ..... พอย้ายคณะมารู้สึกว่าการเปิดกว้างก็รู้สึกสบายใจ แล้วก็รู้สึกดีขึ้นพูดเยอะขึ้น เหมือนเพิ่มความมั่นใจให้ตัวเองค่ะ เพราะว่าสาวประเภทสองในรูปลักษณะที่ผมสั้นก็จะไม่ค่อยมั่นใจในตัวเองก็เหมือนจะเก็บกดแสดงออกเป็นผู้ชายซะมากกว่าได้ย้ายมาเรียนในคณะนี้เหมือนได้เปิดเผยความมั่นใจให้ตัวเอง เพราะว่ามีผมยาวสภาพภายนอกเราก็กเหมือนผู้หญิงมากขึ้นในขั้น”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 22 พ.ค. 2561

จากการนำเสนอพบว่าประเด็นในเรื่องของการแต่งกายข้ามเพศในสาขาที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นวิชาชีพนั้นอาจยังไม่สามารถหาข้อสรุปเกี่ยวกับการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้ อย่างไรก็ตามทางคณะและอาจารย์ผู้สอนอาจต้องพิจารณาและใช้ดุลยพินิจในเรื่องการแต่งกายอันเป็นการบ่งบอกถึงเพศของบุคคลในการออกฝึกปฏิบัติงานให้แก่ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสังกัดของตนเอง

นอกจากนี้การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่เป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งได้แก่ การแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ทั้งนี้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในหลายมหาวิทยาลัยสามารถแต่งกายข้ามเพศเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้โดยทางมหาวิทยาลัยได้มีประกาศออกมาอย่างเป็นทางการพร้อมแนวทางปฏิบัติที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องยื่นคำร้องต่อมหาวิทยาลัยพร้อมทั้งการเข้ารับการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์อีกด้วย สำหรับบางมหาวิทยาลัยที่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้ในทางปฏิบัติโดยทางมหาวิทยาลัยยังไม่มีประกาศแนวทางการปฏิบัติออกมาอย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถยื่นเรื่องแสดงความจำนงผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา สาขาวิชาและคณะตามลำดับ เนื่องจาก การยื่นเรื่องหรือเอกสารผ่านตามลำดับขั้นนั้น บุคคลผู้ที่ใกล้ชิดนิสิตนักศึกษาจะเป็นผู้ที่ทราบดีเกี่ยวกับลักษณะเพศภาวะและเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาในชั้นปีที่หนึ่ง ดังนั้นการรับรองความประสงค์ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศตั้งแต่ระดับอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นต้นมาจึงทำให้นิสิตนักศึกษาสามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้

“ชุดครูยี่นี้ ตามเพศสภาพได้เลยครับ .... ไม่ถึงขั้นเป็นเกณฑ์นะครับจะเป็นการมองของฝ่ายทีมของการจัดงานรับปริญญาว่าเด็กคนนี้จะต้องได้รับการยืนยันจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพราะว่าอาจารย์ที่ปรึกษาของเรานี้คือให้เป็นที่ตั้งตั้งแต่ปีหนึ่งยาวต่อถึงจบปีสี่ คือจะไม่มีการเปลี่ยนอาจารย์ที่ปรึกษา ฉะนั้นเด็กต้องได้รับคำยืนยันจากอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนว่าเด็กคนนี้จะแต่งกายตั้งแต่ปีหนึ่งถึงปีสี่จริง พอถึงวันซ่อมรับปริญญาก็ให้อาจารย์ที่ปรึกษามายืนยันแต่เด็กต้องได้รับรองจากอาจารย์ที่ปรึกษาว่าเด็กคนนี้จะแต่งหญิงได้ไหม แต่ถามว่าบ๊อบบี้มาเปลี่ยนเลย ก็ไม่ได้ครับ”

ผู้อำนวยการกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 25 พ.ค. 2561

“มันมีเมื่อปีรหัส 53 คือรหัสแรกคะ รุ่นปีรหัส 53 ที่แต่งกายเป็นผู้หญิงเป็นรุ่นแรกอะคะ ที่ทางมหาวิทยาลัยได้เปิด open โดยไปขอใบรับรองแพทย์และไปพบจิตแพทย์คะ ก็คือเป็นการทำข้อสอบสองอย่างอะคะ และหลังจากนั้นเมื่อตั้งแต่ปี 53 จนถึงปัจจุบันอะคะ นักศึกษาข้ามเพศที่ต้องการแต่งกายด้วยชุดรับปริญญาผู้หญิงก็สามารถทำเรื่องแต่ก็ต้องแจ้งทางมหาวิทยาลัยก่อนนะคะว่าเราจะแต่งกายผู้หญิงที่จะรับปริญญา”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่สามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้าเรียนและเข้าสอบได้แต่อาจไม่ได้รับการอนุญาตให้แต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร สำหรับบางกรณีที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศมาแล้วทางมหาวิทยาลัยอาจรับพิจารณาอนุญาตเป็นเฉพาะรายกรณี ทั้งนี้เนื่องจากว่าบางมหาวิทยาลัยยังไม่เคยมีกรณีที่นิสิตนักศึกษาร้องขอมาก่อนจึงยังไม่มีแนวทางปฏิบัติและจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่มินิกิตนักศึกษาข้ามเพศมาร้องขอในเรื่องของการแต่งกายข้ามเพศเพื่อเข้ารับปริญญาดังกล่าว นอกจากนี้แม้บางมหาวิทยาลัยราชภัฏได้มีประกาศออกมาอย่างเป็นทางการและแนวปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการอนุโลมเรื่องการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้าเรียนและการสอบ อย่างไรก็ตามเมื่อถึงขั้นตอนของการรับพระราชทานปริญญาบัตรของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศทุกคนจำเป็นที่จะต้องแต่งกายตามเพศกำหนดของตนเอง

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศบางส่วนเห็นว่าการที่ตนเองต้องสวมใส่ชุดรับปริญญาตามเพศกำเนิดของตนเองนั้นกลับกลายเป็นความทุกข์ใจของตนเองซึ่งไม่ได้เป็นวันแห่งความยินดีแต่อย่างใดสำหรับตนเอง นิสิตนักศึกษาข้ามเพศบางกรณีกล่าวว่าตนเองจะไม่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเนื่องด้วยเหตุผลเดียวในเรื่องของการแต่งกายตามเพศกำเนิดซึ่งตนเองไม่ปรารถนาอยากมีภาพของการแต่งกายตามเพศกำเนิดไว้ประดับฝาบ้าน หลายคนจึงเลือกที่จะแต่งกายด้วยชุดครุยตามเพศสภาพมาถ่ายรูปกับญาติและเพื่อนๆแทนในวันฝึกซ้อม ส่วนในวันรับปริญญาจริงนั้นหลายคนอาจยอมแต่งกายตามเพศสภาพเพื่อให้สมกับช่วงเวลาสำคัญที่รอคอยหรือเลือกที่จะไม่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเลย

“ก็ยังคงต้องแต่งตามเพศโดยปกติของเค้าอยู่ ถ้าเค้าเป็นผู้ชายก็ให้แต่งตัวถูกระเบียบแบบผู้ชาย ตอนนั้นก็ติดแค่เรื่องรับปริญญาเท่านั้น เพราะการรับปริญญาของเราเนี่ยทำนองมนตรีท่านมามอบและโดยระเบียบแล้วก็ยังมีระเบียบเรื่องการรับปริญญา เช่น การแต่งกายของผู้หญิงเป็นแบบนี้ ผู้ชายเป็นแบบนี้ซึ่งคำว่าผู้หญิงผู้ชายเนี่ยก็ต้องตีความตามกฎหมาย ถ้ากฎหมายยังไม่ได้มีการตีความเป็นอย่างอื่นเราก็คงต้องทำแบบนี้ไปก่อน”

ผู้ช่วยอธิการฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

“ถ้าแปลงเพศแล้วตอบได้เลยว่าได้แน่นอนเพราะว่าเราก็อ้างอิงจากผู้ใหญ่อย่างที่พูดให้ฟังแบบเมื่อกี้ ... ชุดครุยที่ล่าสุดเรื่องข้ามเพศที่เกิดเราก็อ้างอิงก็ทำหนังสือก็มีปริญญาโทสาขาหนึ่งเค้าทำเรื่องเข้ามาข้ามเพศนี้เป็นหมดแล้วก็ได้ อันนี้เป็นเคสแรกที่ผ่านมานอกนั้นจะไม่มีแล้วถ้าใส่ชุดก็คือชุดชายเลย”

ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 3, 25 พ.ค. 2561

“ยังไม่มีครับ ยังไม่มีใครเสนอขอเป็นกรณีพิเศษ ในที่ประชุมก็ยังไม่มีการพูดถึงกัน ยังไม่ได้เปิดตรงนี้ครับ แต่ต่อไปมันจะมีการที่จะเปิดเราเปิดเองไม่ได้ เราก็คงต้องรอดูจากกลุ่มราชภัฏด้วยกันซึ่งกลุ่มราชภัฏด้วยกันออกมาไม่ได้ก็ต้องเกิดมาจากสำนักราชวงอนุญาต”

ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 22 พ.ค. 2561

“ก็ตอนหนูอยู่ปี 1 ตอนมีรุ่นพี่เค้ารับปริญญาเค้าเป็นกะเทยผมยาวแต่ก็ต้องแต่งชาย แล้วเวลาเค้าเดินผ่านหนู หนูสัมผัสได้เลยว่าเค้าไม่มีความมั่นใจเลยที่จะเดินผ่านทุกคนแล้วก็มีพี่ปี 2 อีกคนเป็นทอมคือเค้าเทคยาแล้วเค้าเหมือนผู้ชาย ตอนนั้นหนูเจอก็ยังไม่รู้เลยว่าเป็นทอมเค้าหล่อมากมีกล้ามเนื้ออะไรหมดเลยหน้าอกก็ไม่มีแล้วแต่ก็ต้องแต่งหญิงใส่กระโปรง แล้วก็น้องเค้าเป็นผู้ชายไปแล้วละ มันก็ไม่โอเคไหนคะ แล้วถ่ายรูปมันเป็นวันที่เราภาคภูมิใจหนูว่ามันไม่โอเคอะ มันฝืนตัวเอง”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

“แต่ว่าตอนรับปริญญาเราต้องใส่ตามเพศกำเนิด มันไม่โอเค ก็เหมือนให้ผู้ชายไปใส่ชุดผู้หญิงคือดูสภาพผมตอนนี้มันก็จะไม่ใช่ผู้หญิงแล้ว .... คิดว่าจะไม่รับ คิดว่าไม่ คงขอให้เค้าส่งใบมาที่บ้านคงไม่แต่งแล้วมาที่นี่ ... มีคนที่แบบที่เป็นข้ามเพศแล้วเค้าได้รับสิทธิของทางจุฬาที่ได้รับสิทธิว่าแต่งชุดครุยของผู้ชายได้แต่ก็ต้องผ่านขั้นตอน ก็เหมือนมีความหวังว่าแบบเออมันน่าจะมิกับเราได้บ้าง”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

เอกสารและงานทะเบียนนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้น นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความรู้สึกดีใจ และเกิดความมั่นใจมากยิ่งขึ้นเมื่อบางมหาวิทยาลัยได้อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถติดรูปถ่ายข้ามเพศในเอกสารใบรับรองการสำเร็จการศึกษาของนิสิตนักศึกษาได้ แต่สำหรับในส่วนของบัตร นิสิตนักศึกษาในบางมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาข้ามเพศบางส่วนยังต้องใช้รูปถ่ายหรือภาพถ่ายในเพศสภาพโดยกำเนิดของตนเองติดบนบัตรประจำตัวนิสิตนักศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากเป็นข้อบังคับของทางเจ้าหน้าที่ที่ต้องการให้ภาพถ่ายตามเพศสภาพนั้นมีความสอดคล้องกับคำนำหน้าชื่อที่ปรากฏบนบัตร นิสิตนักศึกษา ทำให้นิสิตนักศึกษาไม่มีความมั่นใจในการใช้บัตรนิสิตนักศึกษาดังกล่าวเพื่อขอรับ บริการจากทางมหาวิทยาลัย

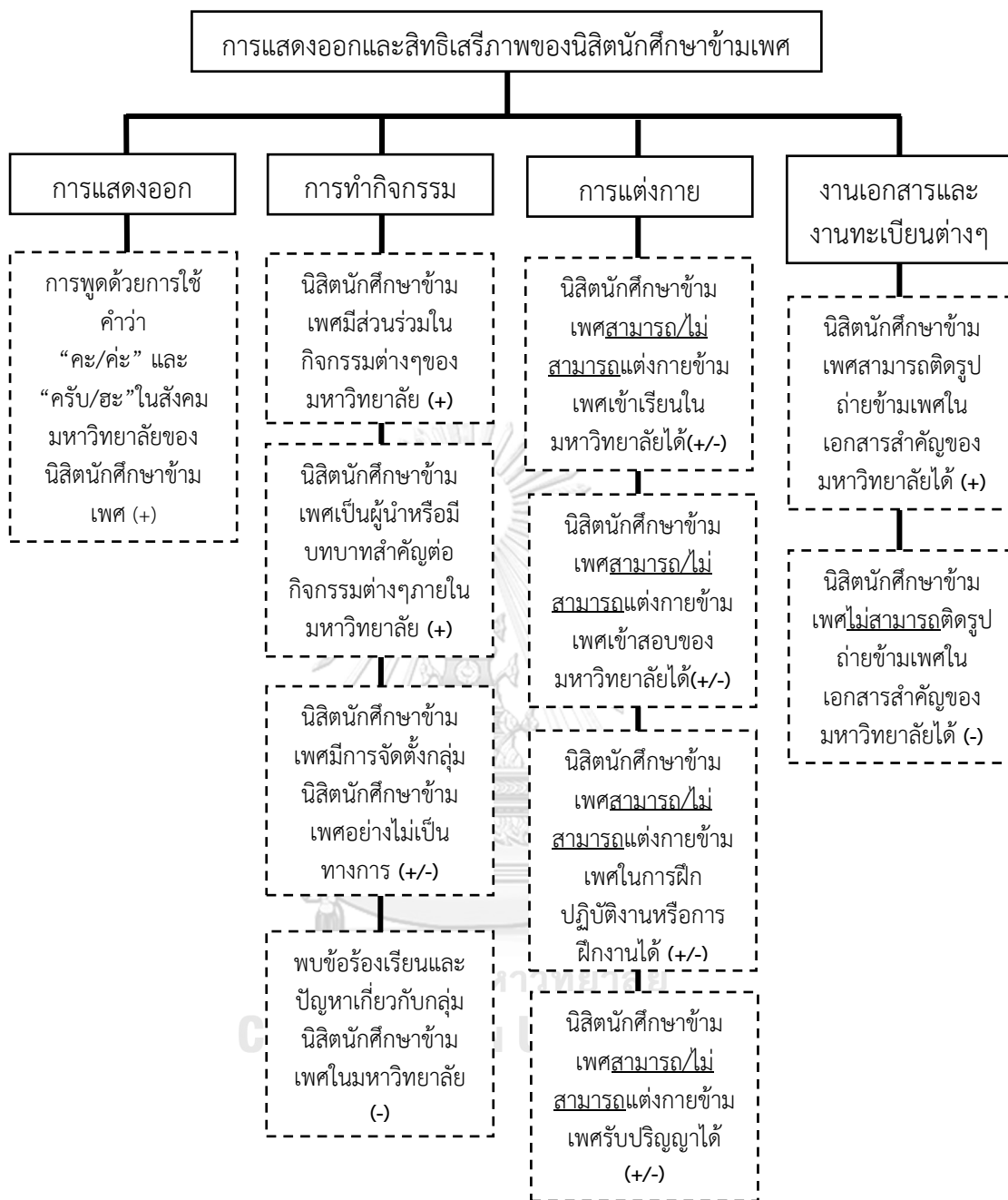
“เราได้ต่อสู้และยื่นคำร้องต่างๆมากมายด้วย พรบ.ความเท่าเทียมทางเพศกับทางมหาวิทยาลัย ซึ่งในเมื่อ คำอนุญาตให้เราแต่งกายข้ามเพศได้รับอนุญาตได้แล้ว เอกสารการรับรองต่างๆก็ต้องสามารถติดรูปถ่ายในเพศที่เรา ต้องการได้ด้วย และเราก็ทำได้เพื่อเราเองและรุ่นน้องในวันนี้นะ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 4, 28 พ.ค. 2561

“ปกติค่ะ คำไม่ได้มองเราว่าเราแปลกแต่ว่าแค่สิทธิอะไรต่างๆ เช่นเอกสารต่างๆ จะมีตรงนี้ ... ตอนแรก หนูก็คิดว่าจะถ่ายรูปติดบัตรเป็นผู้หญิงก็ได้ตอนแรกหนูถ่ายไปเป็นผู้หญิงแต่คำไม่ให้ บัตรประจำตัวคะตอนแรกหนูก็ คิดว่าน่าจะดีเพราะเป็นเอกชน ก็ไม่ได้เลยต้องใส่ไทด์ ตอนเข้ามาสมัครใหม่ๆ คำจะแจกตามเพศสภาพเลยให้ไทด์ไป กระดุมมาซื้อแยกทีหลัง... หนูก็ยังไม่กล้าใช้บัตรนักศึกษาถึงทุกวันนี้ มันคือทรงผมนักเรียนชายทรงคะ ถ้าเราเอา มาใช้ตอนนี้ถามว่าเหมือนเราไหม ก็ไม่ เหมือนหนูจะใช้แค่บัตรใบขับขี้อแล้วก็บัตรประชาชน”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

โดยสรุป จากการนำเสนอประเด็นการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมิติของการ แสดงออกและสิทธิเสรีภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยนั้นมีสาระสำคัญที่ เกี่ยวข้องกันในเรื่องของการแสดงออกทั้งการกระทำและวาจา การทำกิจกรรมต่างๆภายใน มหาวิทยาลัย การแต่งกายข้ามเพศในมหาวิทยาลัยและรวมถึงงานเอกสารและงานทะเบียนต่างๆ โดย สามารถสรุปเป็นแผนภาพเพื่อความเข้าใจได้ในภาพที่ 4.2

หมายเหตุ:

(+) ประเด็นเชิงบวก

(-) ประเด็นเชิงลบ

(+) / (-) ประเด็นที่อาจเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและลบ

ภาพที่ 4.2 การแสดงผลและสิทธิเสรีภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

1.2.3 สภาพเศรษฐกิจของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ใช้ชีวิตอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาไทยมีความแตกต่างกันในเรื่องของสภาพเศรษฐกิจและรายได้ของแต่ละบุคคล ดังนั้นจึงสามารถพบเห็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศกับการใช้จ่ายเพื่อการบำรุงรักษาผิวพรรณและเรือนร่างของตนเองในระดับที่แตกต่างกันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรายได้และกำลังทรัพย์ที่ตนเองพึงแสวงหาได้ ทั้งนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจากชายไปหญิงเป็นบุคคลที่มีความรักสวยรักงามและการดูแลเรือนร่างของตนเองเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นนิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าวจึงต้องมีการจัดสรรค่าใช้จ่ายบางส่วนมาใช้ในการดูแลตนเองในเรื่องนี้เป็นพิเศษ สำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจากหญิงไปชายส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจในการจัดสรรเงินในการดูแลผิวพรรณและเรือนร่างของตัวเองมากเท่าไรนัก

นิสิตนักศึกษาที่มีรายได้เพียงพอสามารถซื้อยาหรือครีมมาใช้เพื่อทำให้ตนเองนั้นมีเรือนร่างหรือผิวพรรณที่ใกล้เคียงกับเพศหญิง นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่มีการจัดสรรเงินของตนเองประมาณเดือนละ 2-3 พันบาทในการซื้อยาฮอร์โมนมารับประทาน รวมทั้งครีมสำหรับทาผิวพรรณต่างๆ สำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในต่างจังหวัด บางรายอาจมีรายได้น้อยจึงส่งผลให้ความสามารถในการดูแลตนเองนั้นลดลงตามกำลังความสามารถของตนเอง อย่างไรก็ตามนิสิตนักศึกษาข้ามเพศบางส่วนก็เลือกที่จะเก็บสะสมเงินของตนเองหรือการทำงานหารายได้เสริมนอกเวลาเรียนเพื่อนำเงินไปใช้ในการดูแลผิวพรรณและเรือนร่างของตนเอง เป็นต้น

“ไม่รู้ละ แต่คือส่วนใหญ่ที่เห็นเด็กลักษณะข้ามเพศนี้เขาค่อนข้างเป็นคนมีฐานะแทบทุกคน หรืออาจจะเพราะว่าเขา รักสวยรักงาม เขาเลยดูแลตัวเองดี เราก็เลยมองดูเขาเหมือนเป็นคนมีฐานะอะไรอย่างนี้หรือเปล่าก็ไม่รู้ เพราะว่ามันที่สัมภาษณ์ทุน สัมภาษณ์อะไรต่ออะไร ที่เราจะต้องเจอกับเด็กที่มีความจำเป็นในด้านเศรษฐศาสตร์ฐานะอะไรทั้งหลายนี้กลุ่มที่เป็นข้ามเพศมา ก็จะเป็นพวกที่ตั้งตั้งธรรมดา จะไม่ได้เป็นพวกที่พร้อมกันว่าเหมือนจะแปลงแล้วก็เลยมองว่าเขาไม่น่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ”

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“ตอนนั้นมันมีทั้งแบบฉีด แบบทา แล้วก็แบบทานอะคะ ซึ่งเขาจะไม่แนะนำให้แบบฉีด เขาจะแนะนำให้แบบทานกับทาที่ผิว ยาถ้าแบบทาจะอยู่ที่ 270 บาท ทาช่วงท้องแขน เนื้ออ่อน ให้มันซึม ถ้ามสำหรับหนูแล้วคิดว่ามันไม่ได้แพง รูปร่างเราก็จะเปลี่ยนไป

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 18 มิ.ย. 2561

“เยอะ แบบค่าครีมค่ายา ไม่เกิน 3 พัน ค่ายาก็กินยาอยู่ 2 อย่าง เอ็นเดอะควาเม็ดหนึ่งจะตกอยู่ประมาณเม็ดละ 60-80 บาท สำหรับคนกล้ามเนื้ออย่างหนูหมอแนะนำให้กินคืออันเป็นมาตรฐานเขาให้กินอาทิตย์ละ 1 เม็ด ด้วยความเป็นกะเทยอ้วนละเม็ด... ไม่กินข้าวบ้าง ก็บังคับเอา”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 11 มิ.ย. 2561

“เราหมดเยอะกว่าคนทั่วไป พวกหนูก็ไม่ค่อยมีตั้ง เดือนหนึ่งจะหมดไปกับ take ยาคุม takeฮอร์โมน โดยส่วนมากจะเป็นเครื่องสำอาง การแต่งตัวพวกเสื้อผ้า เดือนหนึ่งสักสามพันประมาณนั้นคะ เงินที่มาซื้อส่วนนี้บางทีก็ไม่ได้มาจากพ่อแม่เท่าไร บางทีก็รับงานแล้วก็เงินทุนที่กู้ กยศ.”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“เราต้องบอกอย่างนี้ว่าส่วนมากเป็นเด็กต่างจังหวัด อีกอย่างพื้นที่ มทร ล้านนาเนี่ยก็ค่อนข้างที่เป็นเด็กที่มาจากบ้านนอก มาจากชุมชนจริงๆ ค่อนข้างที่จะไม่ค่อยมีงบประมาณหรือมีทุนมาเปลี่ยนสภาพได้แต่พฤติกรรมและการแต่งกายเปลี่ยนแล้ว ..... ยังไม่มีการเปลี่ยนเพศหรือทำหน้าออกยังไม่มีการรับ เพราะในส่วนของ การวางแผน การแต่งหน้า ไว้หูน ส่วนมากก็จะแต่งหญิงปกติ อย่างเจี๋ยครับ ยังไม่ได้เสริม”

ผู้อำนวยการกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 25 พ.ค. 2561

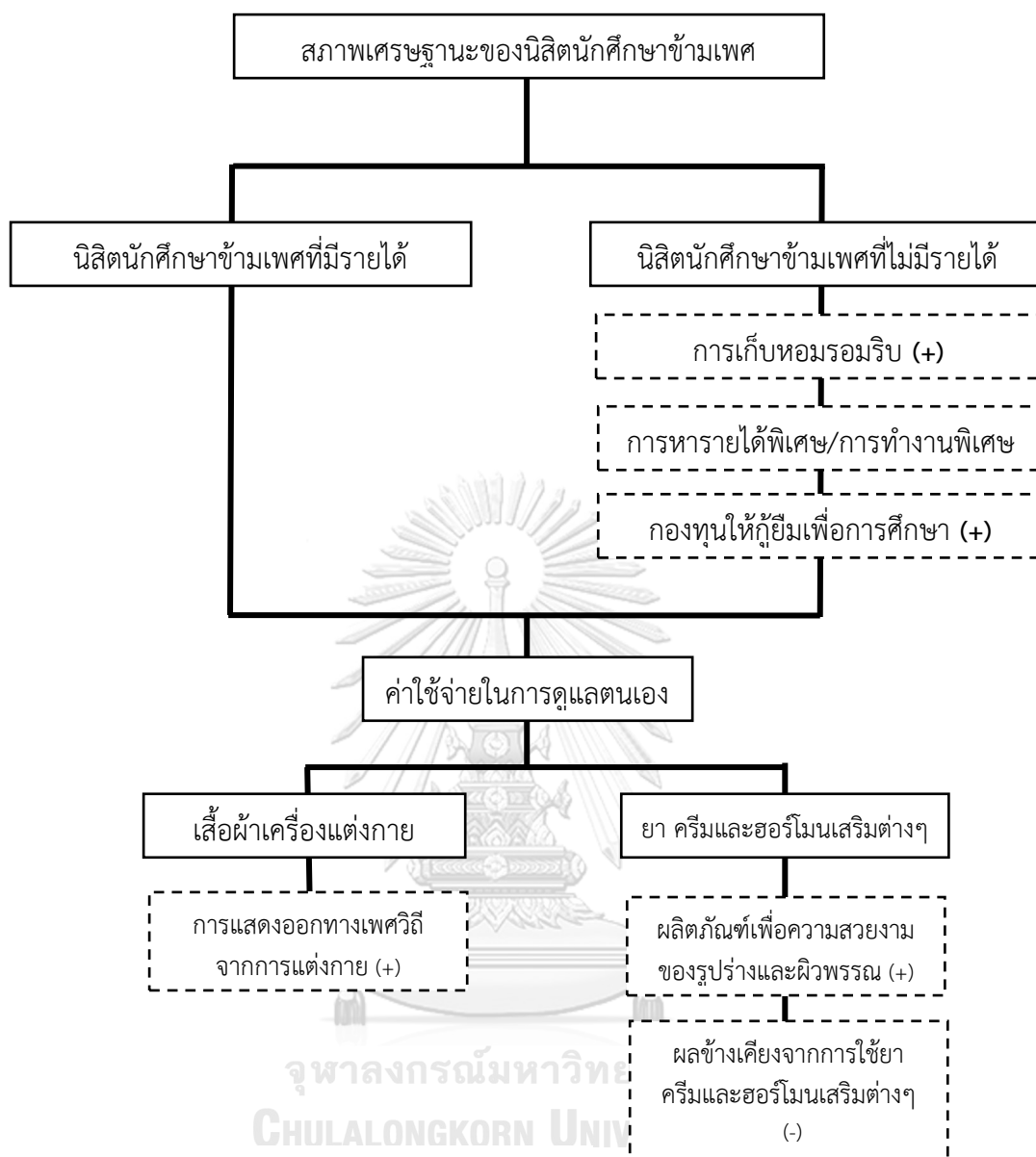
“เด็กเราเทียบเข้าไปกับกรุงเทพทุกทีๆแล้วนะเทคโนโลยีต่างๆไม่ต่างกัน ยกเว้น 7 เขตหรือ 5 เขตในอำเภออาจจะมีบ้าง แต่ถ้าเทียบกับในเมืองตอนนี้เขาสามารถทำงานเสริม อย่างเด็ก 2 คนที่เป็นลักษณะข้ามเพศทำงานที่ the mall หลังเลิกเรียน หรือวันไหนที่ว่างวันเสาร์ อาทิตย์ พาสโตนี่ก็เอาเงินตรงนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนส่วนหนึ่งในการแต่งตัว ทีนี้ก็มี case หนึ่งที่พูดเรื่องซื้อขายคุณ ความรู้สึกอยากมีฮอโมนเหมือนผู้หญิงก็ซื้อมาทาน แล้วมีบางตัวที่ซื้อมาทานแล้วเกิด effect มีอารมณ์ฉุนเฉียว แล้วก็หลายๆอย่าง เราก็เลยบอกว่าให้หยุด ไม่ให้ทาน ให้เป็นไปตามธรรมชาติแล้วก็ให้ใช้อุปกรณ์เสริมถ้าอยากใส่ ครูไม่ว่าเช่นเวลามีงานกลางคืน งานราตรี งานต่างๆ เธอจะแต่งๆได้ อันนี้คือสิ่งหนึ่งที่เราช่วยเหลือเขาได้ เหมือนปลายทาง ถ้าเขาอยากศัลยกรรมเป็นเรื่องของเขาในอนาคต แต่ขอให้เขาจบการศึกษาไปก่อน ก็จะไม่บอกแบบนี้เพราะมีค่าใช้จ่ายสูง รุ่นพี่ที่จบไปแล้วทำศัลยกรรมได้ เพราะเขามีงานทำแล้ว เขาต้องทำงานๆให้ได้เงินเพื่อที่จะไปแต่ง เสริมจุมูกเราก็ไม่ว่า เพราะมันได้ทั้งชายทั้งหญิง แต่ถ้าไปเสริมนม เราก็อ่านนี่อย่าเลยยังไม่ได้”

อาจารย์และหัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 11 มิ.ย. 2561

“ไม่ครับ ผมไม่ทานอะไรเลย แต่คนที่เค้าอยากเป็นหญิงเค้าจะทานกันเยอะครับ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 14 มิ.ย. 2561

จากการนำเสนอประเด็นในเรื่องของสภาพเศรษฐกิจของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทำให้สามารถสรุปได้ว่า นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจากชายไปหญิงส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการดูแลตนเองทั้งการรับประทานยาเสริมฮอโมนเพื่อให้ตนเองมีเรือนร่างและสรีระเหมือนเพศหญิงตลอดจนครีมสำหรับทาเพื่อให้อผิวพรรณของตนเองดูขาวและสดใส สำหรับผลข้างเคียงของการรับประทานยาและการใช้ครีมต่างๆของนิสิตนักศึกษานั้นเป็นประเด็นที่ได้นำเสนอในหัวข้อของการขอคำแนะนำและคำปรึกษาในการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในลำดับถัดไป ภาพที่ 4.3 สรุปสภาพเศรษฐกิจของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา

หมายเหตุ:
 (+) ประเด็นเชิงบวก
 (-) ประเด็นเชิงลบ
 (+) / (-) ประเด็นที่อาจเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและลบ

ภาพที่ 4.3 สภาพเศรษฐกิจของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

1.2.4 การขอคำแนะนำและคำปรึกษาในการใช้ชีวิต

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 90 เลือกที่จะขอคำแนะนำหรือปรึกษาปัญหาชีวิตต่างๆของตนเองกับเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่เป็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเหมือนกัน เนื่องจากเห็นว่าการปรึกษาหรือคำแนะนำจากผู้ที่มีเพศวิถีหรือเพศภาวะในแบบเดียวกันย่อมมีความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี อีกทั้งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่เคยผ่านประสบการณ์การใช้ชีวิตมาแล้ว การได้รับข้อแนะนำที่ตรงประเด็นจากบุคคลดังกล่าวจึงถือเป็นประโยชน์สูงสุดที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจไม่ได้

รับจากการไปปรึกษาอาจารย์และเจ้าหน้าที่งานกิจการนิสิตนักศึกษาผู้ซึ่งเป็นเพศชายและหญิง อีกทั้งประเด็นในการปรึกษาบางเรื่องค่อนข้างมีความเป็นส่วนตัวสูง ดังนั้นการปรึกษากับผู้รู้ในบริบทเดียวกันทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเกิดความรู้สึกปลอดภัยและเป็นส่วนตัวว่าการเข้ารับการปรึกษากับหน่วยงานการให้คำปรึกษาของทางมหาวิทยาลัยโดยตรง อาทิ การปรึกษารุ่นพี่ที่เป็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการรับประทานยาฮอร์โมน ราคา สถานที่ซื้อ ผลกระทบหรือผลข้างเคียงที่อาจได้รับ เป็นต้น

นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจเลือกปรึกษาอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่งานกิจการนิสิตนักศึกษาบางท่านที่ตนเองรู้สึกปลอดภัยและให้ความรู้สึกที่เป็นกันเองกับนิสิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่งานกิจการนิสิตนักศึกษาที่เป็นบุคคลข้ามเพศ สำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศบางส่วนเลือกที่จะค้นหารายละเอียดหรือข้อมูลที่ตนเองต้องการทราบจากแหล่งสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตแทน เป็นต้น

“ส่วนมากหนูจะหาข้อมูลเองจาก internet ปรึกษาเพื่อนด้วย ถามเพื่อนที่เขามีประสบการณ์ กิจการนักศึกษา เราคิดว่าเราไปปรึกษาเขา เขาก็น่าจะไม่รู้”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 12 มิ.ย. 2561

“มีคนเดียว ค่าโอเคที่สุดแล้วนะคะ ฝ่ายกิจการนักศึกษาที่เป็นเพศที่3 หนูปรึกษาเค้าได้ดีเลยคนเดียว คือมันมีคนเดียวที่แบบว่าหนูเรียกเค้าว่า “คุณแม่” ตลอดเค้าก็ไม่ได้อาย หนูเรียกในที่สาธารณะเค้าก็หันมาตอบรับหนู”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

“ใช่ เขาอาจจะคิดว่าเราไม่สามารถให้คำปรึกษาได้ซึ่งเขาก็ไม่ได้คิดผิด เพราะผมก็ยังมองไม่เห็นว่ใครที่จะให้คำปรึกษาเรื่องพวกนี้ได้ดี ๆ ... ผมเป็นเกย์ยังไม่รู้เรื่อง (หัวเราะ) คือถ้าสมมุติมีไปถามร้านยาแล้วอยากจะกินให้ผิวพรรณเปล่งปลั่งก็ไม่วู้อะไรก็จะเอาที่ฮอร์โมนเพศหญิงสูงแค่นั้นแหละ ..... น่าจะบอกต่อกันมากกว่า คือถามว่ามีพวกgroupพวกอะไรใน Facebook ไหมเท่าที่เห็นมันก็ไม่ได้ออกมาเป็นทางการ แต่มันก็มีgroupที่เขารวมกันอยู่ แต่มันก็จะเป็นgroupรวมแบบกร๊อตว่าน้องคณะไหนหน้าตาดี มากกว่าที่จะมาปรึกษากันพวกลักษณะอย่างนี้”

รองอธิการบดีฝ่ายนักศึกษาและอาจารย์คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

การรับประทานยาหรือฮอร์โมนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นบางครั้งอาจมีผลข้างเคียงทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีอาการอ่อนเพลีย ซึมหรือมีอาการเบลอ สับสน ซึ่งบางครั้งอาการที่เกิดขึ้นขึ้นดังกล่าวส่งผลต่อการเรียนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ แม้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจะได้รับคำแนะนำในการรับประทานยาเหล่านี้จากเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่เป็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมาแล้วถึงผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นก็ได้ แต่ก็มีอาจทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศกลุ่มนี้หยุดที่จะดูแลรูปร่างและผิวพรรณของตนเองไปได้ ด้วยความมุ่งหวังที่ต้องการให้ตนเองมีความคล้ายคลึงกับเพศหญิงมากที่สุด การยอมเสี่ยงหรือการทดลองรับประทานยาหรือฮอร์โมนเสริมต่างๆจึงเป็นเรื่องปกติและถือเป็นเรื่องที่น่าจำเป็นสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย

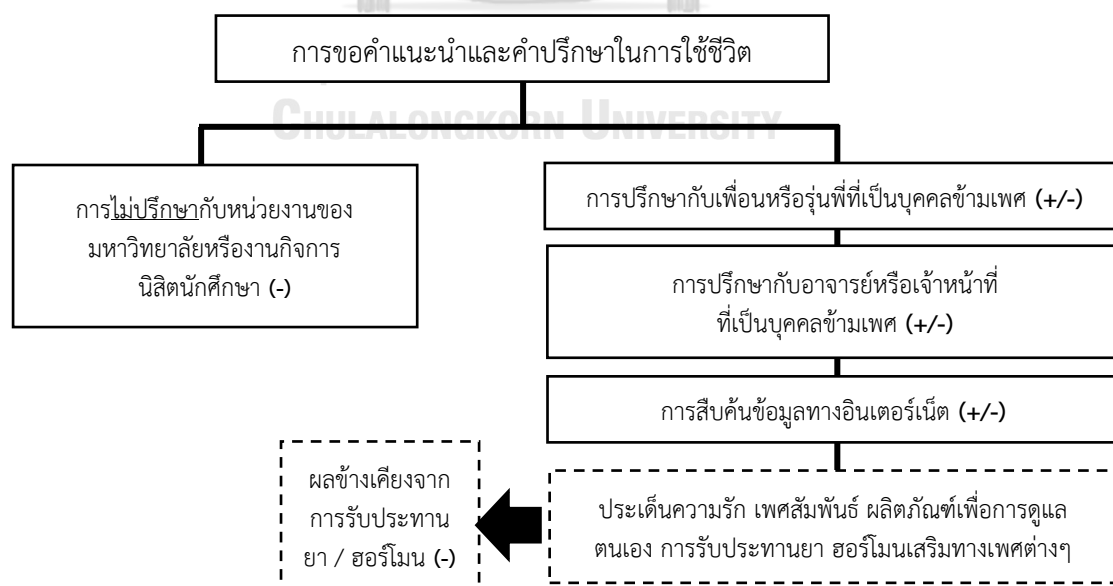
“มีค่ะ ส่วนมากจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ จะทำอะไรไปโดยไม่รู้ตัวบางครั้ง สำหรับหนูอารมณ์ไม่เท่าไรค่ะ เพราะก็เป็นแบบนี้อยู่แล้วแต่จะเป็นเบลอมมากกว่า เหนื่อยด้วยเวลาที่นอน ... อยากสวยก็ต้องทนค่ะ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“ครับ คือปกติพวกยาคุมกำเนิดก็มีผลอยู่แล้ว แม้แต่คนที่ไม่ได้เป็นข้ามเพศคนที่เข้ายาทั่วไป เพราะว่ามันเป็นการปรับระดับฮอร์โมนในร่างกายให้มันผิดไปจากปกติ ก็คือมันต้องเปลี่ยนแปลงทางลักษณะกายภาพ พวกรูปร่าง พวกน้ำหนัก พวกผิว แล้วก็พวกสภาวะอารมณ์ก็มีด้วย แล้วก็การทำงานต่างๆในร่างกายคือจริงๆพวกนี้ ฮอร์โมนในเลือดมันก็น้อยมาก มันเป็นระดับพวกนาโนกรัมอะไรอย่างนี้คือมันต่ำมาก ฉะนั้นเราได้ยาคุมกำเนิดแม้แต่เม็ดเล็กๆเม็ดเดียวก็คือมันไปเป็นเปอร์เซ็นต์เยอะมาก เพราะฉะนั้นจะต้องให้นานหน่อย ปรับแค่เม็ดเดียวไม่ไห้มันรู้สึกอะไรมาก แต่การใช้เยอะๆก็มีผล ..... ถ้าตามกฎหมายกลุ่มพวกนี้คือยาอันตรายทั้งหมดเลย ซึ่งยาอันตรายก็ห้ามขายในอินเทอร์เน็ตเนี่ยอยู่แล้ว ก็ต้องขายตามโรงพยาบาลหรือร้านขายยาโดยผู้ประกอบวิชาชีพ แต่จริงๆถามว่าซื้อง่ายไหมมันก็ไม่ได้อีก บางทีแค่อ้างว่าซื้อไปให้พี่สาว พี่สาวเขาคุมกำเนิดและกินเป็นประจำเราก็ไม่มีข้ออะไรบอกว่าห้ามใช้แล้ว ยกเว้นเราจะเห็นว่าเขามีความผิดปกติมากๆ อย่างเช่น เขาซื้อไปเยอะๆจนดูว่าน่าจะมีวัตถุประสงค์อย่างอื่น”

รองอธิการบดีฝ่ายนักศึกษาและอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

โดยสรุป นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเลือกที่จะปรึกษาหรือขอคำแนะนำในเรื่องของการใช้ชีวิตจากเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่เป็นบุคคลข้ามเพศมากกว่าเนื่องจากได้รับข้อมูลหรือคำตอบที่ชัดเจนและตรงประเด็นกว่า นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจเลือกปรึกษาอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ที่เป็นบุคคลข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยได้เช่นกัน ทั้งนี้ประเด็นที่ปรึกษาส่วนใหญ่ ได้แก่ ประเด็นในเรื่องของความรัก การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน การใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อดูแลตนเอง การรับประทานยาหรือฮอร์โมนเสริมทางเพศต่างๆซึ่งมีผลข้างเคียงกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

หมายเหตุ:

(+) ประเด็นเชิงบวก

(-) ประเด็นเชิงลบ

(+) / (-) ประเด็นที่อาจเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและลบ

ภาพที่ 4.4 การขอคำแนะนำและคำปรึกษาในการใช้ชีวิต

1.2.5 การใช้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานภายในมหาวิทยาลัย

การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการใช้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานภายในมหาวิทยาลัยอย่างแน่นอนโดยสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ หอพักและการใช้ห้องน้ำภายในมหาวิทยาลัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีการกำหนดให้นิสิตนักศึกษาใหม่ชั้นที่หนึ่งทุกคนต้องพักอาศัยภายในหอพักที่ทางมหาวิทยาลัยจัดสรรให้นั้น นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีเพศกำเนิดเป็นชายแต่เพศสภาพเป็นหญิงนั้นต้องอาศัยอยู่ในหอพักชายอันนั้นเนื่องมาจากการเกณฑ์การคัดเลือกตามเพศกำเนิด จากการศึกษาพบว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศกลุ่มดังกล่าวสามารถพักอาศัยร่วมกันกับนิสิตนักศึกษาชายได้เป็นอย่างดี บางมหาวิทยาลัยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถทำการจองหอพักผ่านระบบออนไลน์ได้ทำให้ตนเองสามารถเลือกเพื่อนที่เป็นบุคคลข้ามเพศเดียวกันพักอาศัยในห้องพักเดียวกันได้แต่นิสิตนักศึกษาต้องทำการจองพร้อมกันหรือในช่วงเวลาเดียวกันในผ่านระบบเป็นต้น อย่างไรก็ตามนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีเพศกำเนิดเป็นชายแต่เพศสภาพเป็นหญิงโดยการแสดงออกด้วยการแต่งกายเป็นเพศหญิงแล้วนั้น บางครั้งอาจสร้างความสับสนและความแปลกใจแก่นิสิตนักศึกษาชายและเจ้าหน้าที่ประจำหอพักรวมถึงผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษาชาย รวมถึงการใช้ห้องน้ำภายในหอพักชายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ตนเองอาจรู้สึกเขินอายและไม่มั่นใจในการแต่งกายเข้าห้องน้ำหรือบางรายอาจเลือกใช้ห้องน้ำในหอพักชายในช่วงที่มีจำนวนผู้ใช้บริการน้อย เช่น เวลาเช้าตรู่หรือกลางดึกของวัน เป็นต้น

“ใช่ๆค่ะ เลือกได้เลือกคู่ เลือก룸เมทได้ แต่พอตีว่าปีหนึ่งหนูไม่มีเพื่อน ไม่รู้จักใคร อยู่คนเดียวก็มีคนอื่นมาเลือกห้องด้วยต้องอยู่กับผู้ชายค่ะ รู้สึกว่าหรืออยู่กับคนดีก็ไม่รู้ ก็ดูแลเทคแคร์ดีค่ะ เขาก็ไม่ได้ซีเรียอะไรมา ..... อ้อ สำหรับหนูนะ หนูไม่ลำบากใจ แต่บางทีก็เกรงใจเพราะว่าพาเพื่อนมาแต่งหน้าที่ห้องอย่างเนี่ยค่ะ แต่เขาก็ไม่ได้ว่าอะไร ถ้าเรื่องไปอาบน้ำที่เป็นห้องน้ำรวม ไปพร้อมๆกันมันไม่ได้แอบตรงกันอย่างเนี่ยค่ะ ไปก็ไม่แคร์ ไม่สน ตอนแรกๆก็อายนะ แต่นานๆไปก็ชิน หนูก็เลยไม่ค่อยอายเท่าไร ใครจะอาบก็อาบ ใครไม่อาบก็แล้วแต่”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

“ก็เครียดนิดหน่อยค่ะ กลัวว่าจะได้ mate ที่ไม่ดีกลัวว่าเราจะอยู่กับเรายังไง ห้องหนึ่งอยู่กัน 4 คน ในความเป็นจริงอยู่กันได้ค่ะ ..... ช่วงแรกๆเป็นอยู่ค่ะไปอาบน้ำต้องไปอาบที่หลังเขา ช่วงแรกๆคือช่วงกิจกรรมแบบนี้ใช้ไหมคะ เขานัด 7 โมงหนูจะตื่นมาอาบน้ำแต่ตี 5 มันเป็นห้องน้ำรวมด้วย หนูจะไปเข้าห้องน้ำที่ก็ไม่อยากเจอคนเยอะอะไรแบบนี้เลยต้องไปอาบน้ำก่อนเขา ตอนกลางคืนก็อาบที่หลังเขา อาบช่วงคนน้อยที่สุด ..... รู้สึกลำบากค่ะ ตอนนั้นที่ทำแบบนี้”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 12 มิ.ย. 2561

“แต่งหญิงก็มีคนมองค่ะ เวลาขึ้นลิฟท์ก็มีคนสะดุดตามอง บางครั้งยามที่มาตรวจก็มองแปลกซึ่งหนูก็รู้สึกอายเวลาที่ผู้ปกครองมาเยี่ยมลูกชายแต่เขามาเห็นผู้หญิงอยู่ในหอ หนูก็รู้สึกผิดต่อเขา (หัวเราะ) ก็เหมือนกันค่ะ ตอนปี 1 เราใช้ห้องน้ำรวมเราก็ค่อนข้างคิดหนักเราควรอาบน้ำเวลาไหน แต่ก็หลังๆก็ชินค่ะ เอ้า ขนหนูมัด”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“ที่จริงมีสิทธิเลือกนะคะ แต่ว่าเวลาเช็คชื่อตอนกลางคือเค้าให้มาเช็คที่ห้องแต่ถ้าเวลาจะสลับห้องนอนก็สลับได้ค่ะ ก็คือไม่มีปัญหาในเรื่องของพวกหนูก็ไม่ค่อยได้สลับกันเพราะว่าในสาขาของพวกหนูเราก็มักมีผู้ชายผู้หญิงก็ไม่ได้อะไรมากันมากเค้าจะไม่ได้เหยียดอยู่กับแบบเพื่อน .... อาจจะมีปัญหาเล็กๆสำหรับหนูคือเรื่องห้องน้ำ คือนั่นก็แบ่งทั่วไปเหมือนปกติแต่ว่าในเรื่องของโซนอาบน้ำก็คือผู้ชายก็อาบน้ำกับกะเทยเหมือนกันหมดก็อาบน้ำคนเดียวกัน บางครั้งผู้ชายเค้าจะแบบไม่ได้เหมือนกับพวกกะเทยที่แบบดูแลความสะอาดอะไรมากมายบางครั้งห้องน้ำจะดูไม่สะอาด ... หนูก็จะไปอาบน้ำซัก 4-5 ทุ่มก็จะไปกับพวกแก๊งกะเทยก็จะไปกัน 3-4 คน”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

นิสิตนักศึกษาที่อยู่ในมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนหอพักที่จำกัดและไม่เพียงพอต่อนิสิตนักศึกษาทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถเลือกที่จะพักอาศัยในหอพักภายนอกมหาวิทยาลัยได้ทำให้ช่วยลดปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการหรือการจัดสรรหอพักให้กับนิสิตนักศึกษาโดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการในการเข้าพักในหอพักเฉพาะกลุ่มซึ่งทำให้เป็นที่ทราบกันดีในบรรดาหอพักของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งว่า หอพักชายหลังหนึ่งนั้นเป็นหอพักสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจากชายไปหญิงและมีชื่อเรียกอย่างไม่เป็นทางการซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีภายในมหาวิทยาลัยว่า "หอพักนางฟ้า" ดังนั้นการพบเห็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศแต่งกายในชุดนิสิตนักศึกษาหญิง การได้ยินเสียงเดินบนรองเท้าส้นสูงของนิสิตนักศึกษาตลอดจนการตากเสื้อผ้าของเพศหญิงทั่วไปตามระเบียงและทางเดินของหอพักชายนี้ถือเป็นเรื่องปกติที่สามารถพบเห็นได้ของบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย ส่งผลให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีพื้นที่ปลอดภัยสำหรับตนเองและพื้นที่ในการทำกิจกรรมสนันทนาเฉพาะสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

“ไม่ค่ะ ใครจะอยู่หอในหอนอกก็ได้ เพราะมันน้อยมันน้อยมาก มีแค่ผู้หญิงที่เป็นหอพักผู้หญิงจะมีแค่ปาสองกับปาสาม ปาหนึ่งจะเป็นของผู้ชายเป็นของผู้ชายล้วน แล้วก็สองกับสามจะเป็นผู้หญิงซึ่งมันน้อยมากลงกันไม่ทันด้วยซ้ำ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 2, 19 มิ.ย. 2561

“ปัญหาเรื่องนี้ไม่ค่อยพบเพราะว่าก็ค่อนข้างยอมรับกันแล้ว ก็จะมีหอพักในบางหอที่เขาเรียกว่ารุ่นที่ส่งต่อข้อมูลว่าหอนี้กลุ่มข้ามเพศน่าจะมาอยู่เพราะว่ามีพวกเรายู่กันเยอะ อะไรแบบนี้คะอย่างเช่น หอนี้จะมีหอ xx ค่ะ กลุ่มข้ามเพศจะอยู่เยอะมาก แต่ไม่ใช่ว่าจะมีแต่กลุ่มเขานะคะชายปกติก็อยู่ เขาก็ใช้ห้องน้ำกันปกติ ไม่เคยมีปัญหาอะไร”

ผู้อำนวยการกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่ง 2, 13 มิ.ย. 2561

การใช้ห้องน้ำภายในมหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศพบว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศจากชายไปหญิงและจากหญิงไปชายส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 90 เลือกที่จะใช้ห้องน้ำเพศหญิงเป็นหลักภายในมหาวิทยาลัยเนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเห็นว่าห้องน้ำเพศหญิงมีความปลอดภัยมากกว่าห้องน้ำเพศชายเมื่อเปรียบเทียบกับห้องน้ำเพศชายที่อาจมีการทำร้ายร่างกาย การคุกคามทางเพศทั้งทางกายและวาจา การมองด้วยสายตาในลักษณะของการตักใจหรือการเหยียดเพศ รวมถึงการเสพสิ่งเสพติดต่างๆ ในห้องน้ำชาย นอกจากนี้ห้องน้ำเพศหญิงยังมีความสะอาดมากกว่าห้องน้ำเพศชายอีกด้วย นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงเลือกเข้าห้องน้ำเพศหญิงภายในมหาวิทยาลัยพร้อมกันกับเพื่อน

นิสิตนักศึกษาหญิง ทั้งนี้การเลือกใช้ห้องน้ำเพศหญิงของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าวได้รับการยอมรับจากเพื่อนนิสิตนักศึกษาหญิงเป็นอย่างดี ในบางรายที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจากหญิงไปชายที่มีเรือนร่างและผิวพรรณคล้ายผู้ชาย อาจมีนิสิตนักศึกษาหญิงหรืออาจารย์ตักใจหรือกล่าวตักเตือนบ้างในบางกรณี

“ห้องน้ำหญิงค่ะ เพราะว่าหนูใช้ห้องน้ำหญิงมาตั้งแต่ 4 แล้ว อยู่ 4 หนูก็ใช้ห้องน้ำหญิง เพื่อนผู้หญิงไม่ตักใจค่ะ .... คือหนูจะไม่เข้าห้องน้ำชายเลย เหมือนจิตใจมันเปลี่ยนไปแล้วไม่กล้าเข้าไปยุ่ง เราแต่งตัวเป็นหญิงไปแล้วเข้าห้องน้ำชายเค้าก็คงมองเราแปลกๆ บางทีมันอันตรายนะค่ะ หลายนอย่างเลยไม่รู้พวกผู้ชายทำอะไรกัน在那นั่นบ้าง”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 22 พ.ค. 2561

“ผมไม่กล้าเข้าไป (หัวเราะ) เพราะว่าเขา มัน ห้องน้ำผู้ชาย ผู้หญิงมันไม่เหมือนกันอยู่แล้ว มันจะมีที่โล่งของผู้ชาย ถ้าเราเข้าไปปุ๊บ เราก็คงจะเห็นอวัยวะเพศของเขาที่เป็นได้ซึ่งเราจิตใต้สำนึกของเรายังเป็นผู้หญิงอยู่ซึ่งเราไม่เคยเห็นอะไรแบบนี้ มันทั้งสยดสยอง ทั้งจิตใจ ทั้งอะไรหลายอย่าง (หัวเราะ) แต่ถ้าเราเข้าผู้หญิงปกติทั่วไปเราก็เข้า”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 2, 19 มิ.ย. 2561

“ก็หลายรอบมาก ก็คือในมหาลัยผมจะแต่งตัวอย่างนี้แล้วก็เข้าห้องน้ำผู้หญิง แล้วมันมีอยู่ครั้งนึง แบบว่า (หัวเราะ) เข้าห้องน้ำผู้หญิงไปรอเพื่อนมีอาจารย์ท่านหนึ่งบอกว่านี่นักศึกษาผู้ชายเข้ามาทำอะไรในห้องน้ำผู้หญิง ออกไปเลยนะอย่าทำอะไรอย่างนี้ ..... ตักใจครับ เราก็บอกว่าเป็นผู้หญิงครับ เป็นผู้หญิง อ้อ อาจารย์ไม่เห็น แกมมองทางไกลอะครับ .... ก็ดี ก็ควรนะ คือบางทีผู้หญิงเขาอาจจะคิดว่าเราเป็นผู้ชาย เขาอาจจะอึดอัดบ้างบางที ถ้าเกิดว่ามีห้องน้ำสำหรับทอม เขาก็ไม่รู้สิอะไร”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 19 มิ.ย. 2561

“หนูกับรุ่นพี่ ซึ่งรุ่นพี่เป็นดาวเทียมคณะ สวย เป็นผู้หญิงตัวเล็กขาว ไปเข้าที่ตึกของคณะหนึ่งที่ชั้น 5 เดินเข้าไปแล้วมีครูไม่ใช่ครูที่อาวุโสมากค่ะ ก็เดินมาบอกว่าเป็นผู้ชายก็ไปเข้าห้องน้ำผู้ชายสิ .... หนูแต่งหญิงแล้วเรียบร้อยทุกอย่าง เมื่อผู้หญิงเข้ามาเปิดกระปงเปิดกระปองพวกเธอจะเดินเข้ามาดูได้ยังไง พวกหนูก็บอกว่าพวกหนูดูก็ไม่ได้ไปบอกใครนี่คะ พวกหนูก็ไม่ได้อยากเห็นอยู่แล้ว ก็เข้าไม่ได้ จะโดนหักจิตวิสัยจะโดนตักคะแนน ไปเข้าห้องน้ำผู้ชาย ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้ชายก็มีกลิ่นบูหรี สกปรก ก็ไม่ ok พวกหนูก็เดินออกมาบอกว่าพวกหนูก็ไม่ ok ไม่อยากเข้าห้องน้ำผู้ชาย”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 11 มิ.ย. 2561

“หนูใช้ห้องน้ำหญิงค่ะ แต่ว่าเมื่อก่อนปี 1 หนูไม่ได้แต่งตัวเป็นผู้หญิงนะค่ะ หนูแต่งเป็นชุดนักศึกษาผู้ชายเข้ามาใหม่ๆต้องแต่งตามกฎระเบียบของมหาลัยก่อน แต่ตอนนั้นหนูก็ผอมแล้วนะค่ะ ซึ่งหนูก็รู้สึกเข้าห้องน้ำผู้ชายผู้ชายก็มองแปลกๆ เข้าห้องน้ำหญิงผู้หญิงก็มองแปลกๆ หนูก็ไม่รู้ต้องเข้าตรงไหนดี บางวันหนูก็เข้าของชายบางวันก็เข้าของหญิง ถ้าเป็นห้องน้ำชายก็วิ่งเข้าห้องน้ำที่เป็นประตูค่ะ จะไม่ใช่โถข้างนอกเด็ดขาดแล้วก็ที่ใกล้ทางออกเสร็จกิจแล้วก็รีบออกมาเลย .... เพราะว่าลักษณะภายนอกเราไม่เหมือนผู้ชาย เขาก็จะมองแปลกๆหาว่าเราจะไปทำอนาจาร(หัวเราะ) แล้วก็กลัวเขาคิดว่าเป็นพวกถ้ามอง เราก็เลยตัดปัญหาเข้าห้องน้ำผู้หญิง”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

จากการศึกษาประเด็นในเรื่องของการจัดสรรห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแบ่งความเห็นออกเป็นสองแนวคิดได้แก่ การไม่เห็นสมควรสร้างห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยเนื่องจากเห็นว่าปัจจุบันนิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่ก็ใช้ห้องน้ำเพศหญิงเป็นหลักอยู่แล้วและทางมหาวิทยาลัยยังไม่เคยรับรายงานหรือข้อร้องเรียนใดๆเกี่ยวกับปัญหาในการใช้ห้องน้ำของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศกลุ่มดังกล่าว ดังนั้นความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเองต่อเรื่องของการสร้างห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยอาจเป็นการพยายามแบ่งแยกกันระหว่างนิสิตนักศึกษาข้ามเพศออกจากนิสิตนักศึกษาชายหญิงทั่วไปได้และนิสิตนักศึกษาข้ามเพศบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับการสร้างห้องน้ำให้เพศที่สามก็ไม่มีปัญหาในการใช้ห้องน้ำในมหาวิทยาลัยแต่อย่างใด

“แต่สำหรับหนูแล้ว หนูว่าไม่อยากมีมากกว่าเพราะว่ารูปลักษณ์ภายนอกเราเป็นผู้หญิงอยู่แล้วก็ใช้ของผู้หญิงไปเลย ก็ไม่มีปัญหาอะไรนะคะ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 22 พ.ค. 2561

“หนูว่าเหมือนมันแยกหนุออกไปอีก เหมือนหนูไม่ใช่คนปกติ ถ้าพูดแบบเห็นภาพเลยเหมือนกับการที่เค้าแยกห้องน้ำคนพิการ เหมือนแยกออกไปเป็นคนอีกประเภทหนึ่ง”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 3, 25 พ.ค. 2561

“โ้ย! อันนี้เราคิดว่ามันไร้สาระไม่ควรจะมี คือเดี๋ยวก่อนคือเวลาเราจะสร้างอะไรสักอย่างมาเพื่อใครสักคนนึงโดยเฉพาะการสร้างมันเป็นการส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงมันจำเป็น ห้องคนพิการมันต้องมีเพราะว่าเขาไม่มีโอกาสเข้าถึง ห้องน้ำทั่วไปเนี่ยมันยาก มันไม่มีอุปกรณ์ความสะดวกถูกไหมคะ หนูเข้าห้องน้ำได้ไม่ต้องการความเข้าถึงอะไรแค่เรียกเข้าห้องที่อยากจะเข้าเพราะว่ามันสะดวกรู้สึกสะอาดปลอดภัยก็เข้า แค่นั้นเอง ... มันไม่จำเป็นต้องมาสร้างห้องน้ำสี่รูสี่สวาทสี่สัดอะไรไม่ต้อง”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 4, 28 พ.ค. 2561

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเห็นสมควรสร้างห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอีกส่วนหนึ่งเห็นว่าเป็นการสร้างพื้นที่ส่วนตัวเฉพาะบุคคลข้ามเพศและเกิดความปลอดภัยในการใช้ห้องน้ำดังกล่าว รวมถึงการที่จะไม่ถูกมองด้วยสายตาที่เหยียดหยามหรือการแบ่งแยกจากนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ชายหญิงทั่วไป ด้วยข้อจำกัดของการสร้างห้องน้ำที่มีเพียงสองเพศเท่านั้น บางครั้งนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงเลือกที่จะใช้ห้องน้ำของผู้พิการแทนเนื่องจากห้องน้ำคนพิการมีลักษณะของความเป็นสากลที่ไม่มีการแบ่งแยกเพศ (Unisex) เป็นต้น ดังนั้นการนำแนวคิดในเรื่องของการสร้างห้องน้ำสำหรับทุกคนทุกเพศทุกวัยเช่นเดียวกันกับห้องน้ำคนพิการมาใช้อาจเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทางสถาบันอุดมศึกษาสามารถทำได้ ซึ่งปรากฏห้องน้ำสำหรับทุกคนทุกเพศแล้ว (Toilet for all gender) ในมหาวิทยาลัยของไทยแห่งหนึ่งซึ่งห้องน้ำดังกล่าวมีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการทุกเพศรวมอยู่ด้วยเช่นกัน

“ถามหนูก็มีก็ได้หรือไม่มีก็ได้คือถ้าหากมีพวกกะเทยเค้าจะเป็นในเรื่องส่วนตัวอย่างนี้จะได้มีกับเค้าบ้าง เพราะอย่างผู้หญิงเค้าก็ใช้ของผู้หญิงยังกะเทยก็เคยเป็นผู้ชายมาก่อนเค้าอาจคิดกลัวเราบ้างหรืออะไรแบบนี้ค่ะ แต่ถ้ามีห้องน้ำกะเทยเลยเราเข้าตรงนี้คือจะได้ไม่แบบมีเรื่องผู้ชายจะคิดอย่างนี้ ผู้หญิงจะคิดอย่างนี้คือมันจะตัดปัญหาในส่วนนั้นไปเลยคะ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

“ก็เป็นโอกาสดีที่สร้างห้องน้ำเพศที่สาม เพราะว่าห้องน้ำของผู้หญิงจะดูแน่นอนว่าห้องน้ำผู้ชาย เพราะว่าคนเป็นทอมก็เข้า คนที่เป็นกระเทยก็เข้า ถ้าสร้างห้องน้ำเพศที่สามก็จะแบ่งไปเลยชาย หญิง แล้วก็เพศที่สามตรงกลาง”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 19 ก.ค. 2561

“สนับสนุนให้มีเพราะว่ามันจะได้ไม่ต้องแบบ ผู้ชายกับผู้หญิงจะได้ไม่ต้องคิดไปว่าคิดจะไม่ให้เราเข้าอะคะ ประมาณนั้น ในส่วนตัวแล้วคือเราก็มีสวิทช์ใช้ห้องน้ำของผู้หญิงอะคะ แต่ถามว่าที่ยอยากให้มีเพิ่มก็เพราะว่าจะได้แบบว่า เออ เราจะได้แบบว่าสบายใจเป็นโลกของเรา”

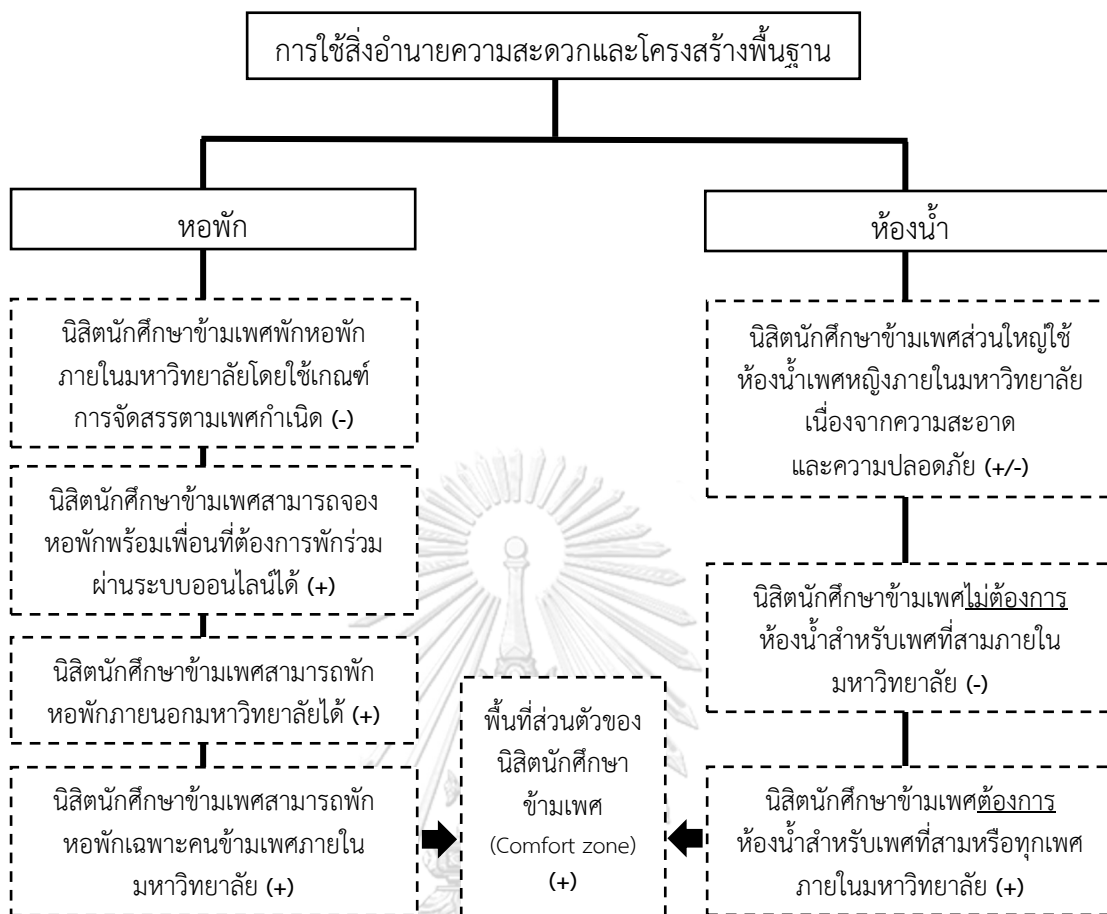
นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 18 มิ.ย. 2561

“คณะของผมนี้แหละครับ ไซ้ๆ คือมีห้องน้ำที่ไม่ระบุเพศอยู่นะ คือถ้ามันจะเป็นแบบห้องน้ำเพศที่สามเนี่ย มันก็จะดูแปลกแยกเนอะ คือถ้ามันจะมีป้ายอะไรแปลกๆที่เคยเห็นในวีดีโออะไรอย่างนี้ ควรจะเป็นแบบไม่ระบุเพศดีกว่า เพศไหนก็เข้าได้ ไม่ต้องเป็นแบบนี้ก็เข้าได้”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 2, 17 ก.ค. 2561

โดยสรุป นิสิตนักศึกษาข้ามเพศกับการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยในเรื่องของการใช้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานภายในมหาวิทยาลัยนั้นพบว่า นิสิตนักศึกษาข้ามเพศยังคงต้องพักในหอพักที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนดให้โดยใช้เกณฑ์ตามเพศกำเนิด อย่างไรก็ตาม นิสิตนักศึกษาข้ามเพศและนิสิตนักศึกษาทั่วไปสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถเลือกที่จะพักหอพักภายนอกมหาวิทยาลัยได้ในกรณีของมหาวิทยาลัยที่มีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนหอพักภายในมหาวิทยาลัย รวมถึงนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางมหาวิทยาลัยที่มีหอพักเฉพาะของตนเองอย่างไม่เป็นทางการ

ในส่วนของห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศแบ่งออกเป็นสองแนวคิด ได้แก่ การไม่ต้องการให้มีห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการต้องการให้มีห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย ภาพ 4.5 สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการใช้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานภายในมหาวิทยาลัย

หมายเหตุ:
 (+) ประเด็นเชิงบวก
 (-) ประเด็นเชิงลบ
 (+) / (-) ประเด็นที่อาจเป็นได้ทั้งเชิงบวกและลบ

ภาพที่ 4.5 การใช้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน

จากการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาของไทยสะท้อนให้เห็นถึงมิติต่างๆในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าว อย่างไรก็ตามคุณภาพการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจะดีมากน้อยเพียงไรนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การบริหารจัดการโดยทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศด้วยเช่นกัน โดย รายละเอียดของผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการโดยทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อนิสิต นักศึกษาข้ามเพศนั้นได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

ตอนที่ 1.2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการโดยทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการโดยทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้นำเสนอมิติในการบริหารจัดการใน 4 ด้านได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ โดยเป็นการนำเสนอข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมของการบริหารจัดการโดยทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ กลุ่มมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ (มหาวิทยาลัยของรัฐ) กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (มหาวิทยาลัยของรัฐ) และมหาวิทยาลัยเอกชนใน 4 ภูมิภาคสำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)

ด้านการจัดกิจกรรมต่างๆของสถาบันอุดมศึกษาไทยเกือบทั้งหมดเปิดโอกาสอย่างเท่าเทียมให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยรวมทั้งการเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมที่สำคัญต่างๆของมหาวิทยาลัย อาทิ กิจกรรมงานประเพณีต่างๆ งานกิจกรรมชมรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยในฐานะผู้นำ ทั้งนี้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศถูกมองว่าเป็นกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงและมีความสามารถในการแสดงออกอย่างชัดเจน นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงค่อนข้างมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดีรวมทั้งเป็นการสร้างสีสันและสามารถดึงดูดความสนใจของคนในการเข้าร่วมกิจกรรมของทางมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

“โดยรวมได้รับการยอมรับที่ดีนะค่ะ เพราะว่าดูในส่วนที่พี่ดูใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดก็จะมี 2 ส่วนคือพี่จะเป็นอาจารย์ของคณะพยาบาลด้วยแล้วก็ทำงานในส่วนกลางของมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะป็นประธานคณะวิชาหรือนักศึกษาที่มาทำงานในองค์กรนิสิตก็มีนักศึกษาที่เป็นลักษณะแบบนี้เข้ามา เพราะฉะนั้นเนี่ย มันก็มองได้ง่าย อย่างเช่น ถ้าประธานคณะวิชาเองเขาก็ต้องได้รับการยอมรับจากเพื่อน ถูกไหม มันเป็นการโหวต การลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกประธานคณะก็แปลว่าเขาก็ต้องได้รับการยอมรับเพื่อที่จะขึ้นมาบริหารคณะของเขา ดูแลนิสิตทั้งหมดหรือแม้กระทั่งนายกสโมสรของพี่เองก็เป็นบางปีที่เป็นลักษณะแบบนี้ นั่นก็คือเขาได้รับการเลือกตั้งจากทั้งมหาลัยเลย พี่ถือว่าถ้าเรื่องการยอมรับถ้าดูจากจุดนี้ที่ก็ถือว่าได้รับการยอมรับนะ.....อย่างเช่นเวลาเรามีประกวด หอพักเขาก็จะมีประกวดเทพธิดา เทพบุตรหอพัก แล้วก็มิเทพธิดาดาวเทียม(หัวเราะ) แล้ววันนะ โอ้โห! จะบอกว่าเสียงกรี๊ดสนั่นเวลาเธอออกมา การแสดงของเขานั้นนะ แล้วนักศึกษาก็แต่งกระโปรงมากัน ใส่ชุดกันจน เดินขึ้นหอพัก พ่อแม่เขาก็ตกใจว่า เฮ้ย!ทำไมหอผู้ชายผู้หญิงขึ้นได้ อะเราก็ต้องอธิบายว่า อ่อนั้นเขาเป็นเพศสภาพ(หัวเราะ)”

ผู้บริหารกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 11 ก.ค. 2561

“ถ้าถามว่าคนทั่วไปมอง ตอนนี้ด้วยความที่ว่าเขายอมรับมากขึ้นนะคะกับกลุ่มนี้คะ แล้วก็คนในกลุ่มนี้คะ เขาก็มีส่วนร่วมที่จะเข้ามาทำงานกิจกรรมเยอะมาก เหมือนตอนที่ปี 56 อ่ะคะ คนที่เป็นผู้นำองค์กร นักศึกษาเนี่ยจะเป็นคนกลุ่มนี้ซะส่วนมากนะคะ ส่วนคนที่เขาน่าจะเป็นชายแท้หญิงแท้อะไรพวกนี้คะก็จะมุ่งไปทางเรียนซะมากกว่า แต่น้องในกลุ่มนี้คะ เขาสนใจที่จะทำงานกิจกรรม”

ผู้บริหารกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

“มหาลัยเรามีการจัดกิจกรรมเกือบทุกเดือน กิจกรรมของเรา ก็จะเน้นประเพณีวัฒนธรรม พวกกิจกรรมลอยกระทง ปีใหม่ สงกรานต์ เด็กๆกลุ่มนี้ก็จะอยู่ในส่วนของกิจกรรมในรูปแบบของขบวน การจัดสถานที่ การแสดง เป็นพวกนี้จะเป็นกลุ่มหลักๆ แล้วก็บางทีอาจจะเป็นผู้สอนการแสดงเขาเรียกว่าผู้ฝึกสอน ..... ในส่วนของกิจกรรมการร่วมกับทางสาขา หลักสูตร คณะ ก็ถือว่าเป็นกลุ่มหลักๆ ในเรื่องของการคิดของส่วนการทำงานอะไรอย่างนี้ครับ เราถือว่ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างจะสำคัญ ในส่วนของการทำงานเป็นกลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์และการกล้าแสดงออกสูง”

ผู้บริหารกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 25 พ.ค. 2561

“ก็จริงๆแล้วเด็กกลุ่มนี้เขาจะเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่างๆ ในภาพรวมเขาเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆในการทำกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับความละเอียดละไม ความ sensitive ที่คล้ายๆว่าอ่อนโยนอ่อนนุ่มอะไรของเขาก็เข้ามาช่วย ..... อย่างทางมหาลัยก็จะสนับสนุนในเรื่องการประกวดแข่งขันหรือการประกวดดาวเทียมของทางมหาลัยจะมีกิจกรรมในวันสำคัญๆให้พวกเค้าด้วยเหมือนกัน”

ผู้บริหารกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 12 มิ.ย. 2561

กิจกรรมลักษณะพิเศษเฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่พบได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอย่างไม่เป็นทางการภายในมหาวิทยาลัยอย่างไม่เป็นทางการ ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายให้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้ทำความรู้จักกัน คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำในเรื่องของการใช้ชีวิตต่างๆของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศด้วยตนเอง โดยส่วนใหญ่สามารถพบลักษณะของการรวมตัวกันอยู่ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในกิจกรรมบางอย่าง อาทิ งานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศรวมตัวกันอยู่ในลักษณะของชมรม และรวมถึงกิจกรรมการรับน้องเฉพาะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ซึ่งผลจากกิจกรรมการรับน้องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางสถาบันอุดมศึกษาที่มีรุ่นพี่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจัดกิจกรรมการรับน้องข้ามเพศอย่างไม่เป็นทางการดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความไม่มีความเหมาะสมในบางประการทำให้กลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าวต้องถูกระงับหรือยกเลิกการทำกิจกรรมพิเศษดังกล่าวโดยทางมหาวิทยาลัย เป็นต้น ทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยหรือผู้บริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษาได้ทราบถึงการมีอยู่ของกลุ่มลักษณะพิเศษดังกล่าวนี้และคอยดูแลควบคุมการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มดังกล่าวให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสอดคล้องกับแนวปฏิบัติหรือข้อบังคับว่าด้วยเรื่องวินัยของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

“จริงๆแล้วภาพที่มันจะเป็นภาพจำที่ชัดเจนเนี่ยผมว่าน่าจะประมาณ 10 ปีเศษๆน่าจะได้นะครับที่มหาวิทยาลัยเรามีกลุ่มก่อนที่ขึ้นมาดูแลลักษณะอะไรแบบนี้ที่ชัดเจนนะครับ แต่ถ้าจะท้อไปถึง 20-30 ปีเนี่ยอาจจะไม่ได้ชัดเจนขนาดนั้น ความเลือนรางอาจจะมีปะปนอยู่ เขาก็มีกลุ่มก่อนกันอยู่เพียงแต่ว่ารูปแบบการจัดการ การ

บริหาร การดูแลซึ่งกันและกันที่เป็นระบบอุปถัมภ์พี่น้องหรือว่าการแบ่งชนชั้นเพื่อให้เห็นว่าอันนี้เป็นชนชั้นผู้ที่ต้องมีความรับผิดชอบในการปกครองดูแลรับผิดชอบอะไรประมาณนี้ ระยะเวลาหลังๆมีความชัดเจนขึ้นมาแล้วก็ถูก social life ชัดเกลามาเรื่อยๆเพราะฉะนั้นจึงเป็นที่มาว่าเด็กที่นี้จะรู้ว่าการเข้ามาที่นี้จะจะมีชนบทธรรมเนียมบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้เขายอมรับตนเองและยอมรับผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญนะครับ แล้วก็รวมกัน รวมตัวกันอยู่กันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในลักษณะนี้ .... ต้องบอกว่าสังคมข้ามเพศที่ใหญ่ ยิ่งหลังๆยิ่งใหญ่มากขึ้นเรื่อยๆเราถึงต้องมีกระบวนการ วิธีการดูแลเขาอย่างเหมาะสมแล้วก็มีระยะเวลาพอสมควร อย่างผมเองเนี่ยไม่ใช่แค่ดูแลเรื่องวินัยโดยตรง อันนี้มันเป็นงานตามหน้าที่ แต่จริงๆแล้วงานตามภาพกิจกรรมนักศึกษาคือการที่เราเข้าไปสร้างความเข้าใจในเรื่องของกรอบของมหาวิทยาลัยก็ดี กรอบของสกอ.อะไรก็ดีที่ควบคุมกำกับติดตามเราทำงานเนี่ยว่ากรอบมีแบบนี้คุณต้องอยู่ในกรอบอย่างสร้างสรรค์แต่ว่าจะออกนอกกรอบต้องทำความเข้าใจรอบให้ดีเสียก่อน แล้วก็ทำความเข้าใจตัวเองอะไรต่างๆ เพราะฉะนั้นกลุ่มที่เขาอยู่ด้วยกันเนี่ย มันค่อนข้างที่จะใหญ่แล้วก็มีการดูแลติดตามค่อนข้างที่จะเป็นรูปธรรมชัดเจน”

เจ้าหน้าที่กิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 3, 10 ก.ค. 2561

“กลุ่มนี้จะเป็นกระเทยทั้งหมดเลยก็เพราะเป็นกระเทยป๊อบ เขาก็จะรวมตัวกันเวลามีกิจกรรมอะไรก็จะแต่งตัวสวยงามมีการแสดงต่อมาก็มีการพัฒนาโดยไม่รู้ว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลงตอนไหนจนกลายเป็นชมรมๆหนึ่ง .... คือทางมหาลัยไม่ได้รองรับว่าชมรมนี้มีตัวตนหรือได้รับการรองรับจากมหาวิทยาลัย ไม่ปฏิเสธว่าไม่มีเพราะไม่ค่อยมีปรากฏการณ์ให้เป็นกระแสน้อยแล้วแต่มหาลัยพยายามที่จะขับเคลื่อนเขาว่าถ้าอยากอยู่กลุ่มเดียวกันจริงก็ให้ตั้งชมรมมาใหม่และก็ต้องทำภายใต้เหมือนชมรมอื่นๆ.... แต่ปรากฏว่าเขาไม่ยอม สาเหตุที่ไม่ยอมก็รู้สาเหตุเพราะว่าจะไปเชื่อมกับนิสิตเก่าที่จบไปแล้วแต่ยังเข้ามามีอำนาจมีบทบาทอะไรอย่างนี้เนื่องจากว่ากิจกรรมของชมรมนี้ บางส่วนก็เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์แต่บางส่วนก็ยังเป็นกิจกรรมที่ผิดทั้งกฎหมายและวินัยนักศึกษาเรื่องการรวมกลุ่มกันแล้วบังคับน้องนักศึกษาที่เป็นกระเทยเนี่ยให้รับน้องซึ่งทางมหาลัยก็ต้องปรามเพราะว่าเป็นการละเมิดสิทธิไม่ได้หมายถึงว่าคุมทำไม่ถูกแต่ว่ามีกรรองเรียนให้ทำการติดตามหรือบางทีก็ได้ร้องเรียนจากน้องปีหนึ่งว่ากำลังจะถูกเรียกไป วิวัก ไปวิน อะไรอย่างเนี่ย ก็จะมีกรรองการป้องปรามความประพฤติที่ไม่เหมาะสม”

ผู้บริหารกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

“จะเป็นกลุ่มเฉพาะเพศที่ 3 ส่วนใหญ่อยู่แค่ก็ทำกิจกรรมของกลุ่มเค้าแต่ด้วยบทบาทปัจจุบันมันเปลี่ยนไปโดยเฉพาะสังคมเนาะทำอะไรนิดหน่อยก็จะถูกโจมตีด้วยมุมมองที่เค้าเป็น เด็กเค้าจะมองคนทุกกลุ่มให้เป็นเหมือนเค้ามันเป็นเรื่องของกรอบสิทธิเค้าไม่นึกถึงตรงนั้นเค้าไม่ได้บอกว่า คุณมาเถอะ Open เอะหรือไม่อย่างนั้นเธอต้องมานะ ต้องไปจิกๆนี่คือข้อเสียของเค้า มันทำให้เกิดระบบเสีย แต่ระบบก่อนที่พี่เค้าทำไม่ได้เป็นอย่างนี้ ....มันเป็นการที่แบบเชิงบังคับอย่างคนที่มายินยอมก็คือยินยอม แต่บางคนไม่ยินยอมก็มีการแอนตี้กลายเป็นพวกที่ว้าซันต้องมีพวกนะชั้นไม่อยากอยู่กลุ่มนี้แล้วชั้นต้องหาคนอื่นมาเป็นพวกชั้นคือชั้นไม่อยากไปอยู่ในกลุ่มของชมรมนี้ก็เกิดการต่อต้านกันแล้วเค้าหากระบวนการยุติธรรมเพื่อที่จะกำจัดกลุ่มใหญ่ๆนี้ให้ได้....เด็กทำหนังสือมาว่าเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ให้สอบสวนหน่อย เราก็เรียกมาสอบสวนก็เกิดเหตุการณ์เด็กทะเลาะกันความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ความที่เป็นที่ปกครองในกลุ่มใหญ่ต้องไปดูแล น้องกลุ่มนี้ก็พยายามจะทำทุกอย่างเพื่อให้กลุ่มนี้มันละลายให้ได้ สุดท้ายก็โดนคำสั่งให้ยุบกลุ่มนี้ไป”

เจ้าหน้าที่กิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 3, 25 พ.ค. 2561

ด้านการบริหารจัดการในเรื่องของสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยนั้น ด้วยกระแสของโลกและสังคมที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้นในเรื่องของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยได้รับความเท่าเทียมในด้านสิทธิและการแสดงออกในเพศวิถีของตนเองมากยิ่งขึ้นภายใต้ระเบียบและข้อบังคับว่าด้วยเรื่อง

วินัยของนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย อาทิ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้คำพูดหรือการแสดง อากัปกิริยาท่าทางในเพศที่ตนเองต้องการกับผู้อื่นในสังคมภายในมหาวิทยาลัยได้โดยนิสิตนักศึกษา ข้ามเพศได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไปในสังคมสถาบันอุดมศึกษา ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็น ถึงแนวทางการบริหารจัดการที่เอื้อให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้แสดงออกในด้านเพศวิถีของตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเองและมีความสุขในการใช้ชีวิตภายในสถาบันอุดมศึกษา

“การแสดงออกให้อยู่ในของเขตของการเพศ เช่น ถ้ามีกิจกรรมอะไรที่รื่นเริงบันเทิง อันนี้เราอนุญาตนะ ว่าขอให้อยู่ในลักษณะที่ไม่แหกกฎ ไม่มีตราบะเบียบ หรือว่าน่าเกลียดเกินงาม .... เช่น การใช้คำพูดคำจา คุณครูคะ อาจารย์คะ อย่างเช่น เด็กนาฏศิลป์จะมีเยอะเราก็บอกว่าเธอ เธอแต่งขายอยู่นะ การพูดการจาเขาจะพูดแบบ ผู้หญิงได้แต่ขอให้มันเรียบร้อย”

อาจารย์และผู้บริหารกิจการนักศึกษาระดับคณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 11 มิ.ย. 2561

“รุ่นพี่หะมี ยังแซวๆกันอยู่สมัยก่อนหะ มีแต่มันไม่ได้มีเยอะซึ่งตอนแรกก็แปลกใจนะมาอยู่ที่นี้เค้าก็ไม่ ะไรกัน เรากลับ blend ไปกับเค้า เปิดรับเยอะมากเลย เพื่อนที่เป็นผู้ชายแต่ก็ยังสนิทกับกลุ่มนี้เยอะมากกว่าด้วย ซ้ำ บางทีมานั่งตักกอดกันนั้นพวกนี้ก็ชอบสนทนากันเหลือเกิน (หัวเราะ)”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

สถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคใต้ที่มีความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม (Multicultural) นั้น มหาวิทยาลัยได้พยายามบริหารจัดการด้านความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและความเสมอภาคแก่นิสิตนักศึกษา ดังนั้นบางมหาวิทยาลัยอาจไม่มีแนวทางการยกระดับนิสิต นักศึกษากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษเพื่อให้นิสิตนักศึกษาทุกกลุ่มทุกความหลากหลายมีความเสมอภาค ในเรื่องของการแสดงออกและการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัย สำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของ สถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้อาจสามารถแสดงออกในเพศวิถีของตนเองได้ตามกระแสของโลกและสังคม ที่เปลี่ยนไป ในส่วนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่นับถือศาสนาอิสลามอาจมีข้อจำกัดในเรื่องของการ แสดงออกทางเพศวิถีอันเนื่องมาจากความไม่เหมาะสมในหลักทางศาสนา เป็นต้น อย่างไรก็ตามการ บริหารจัดการด้านสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาใน ภาคใต้ในภาพรวมยังให้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกทางเพศวิถีที่หลากหลายได้ไม่แตกต่างจาก นิสิตนักศึกษาทั่วไปและภูมิภาคอื่นๆ

“เออ ณ ปัจจุบันนี้นะคะ คนที่เป็นอย่างนี้อะคะส่วนใหญ่จะเป็นศาสนาพุทธหมดเลย แต่ว่าในอดีตจะมี นิสิตศึกษาคนนึงเขาเป็นเหมือนกันแต่เขาเป็นอิสลาม ดังนั้นเนี่ยพฤติกรรมที่เขาอยู่ที่มหาวิทยาลัยกับอยู่ที่บ้าน เขา จะสวนทางกัน เพราะว่าถ้าเป็นศาสนาอิสลามเขาจะมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 21 มิ.ย. 2561

“อยู่ได้ปกติครับ เพราะว่าเอาจริงๆแล้วเนี่ย เหมือนมหาวิทยาลัยของเราจะมีความแตกต่างของพหุ วัฒนธรรมก็จริง เออ แต่การอยู่ของการสัดส่วนระหว่างไทยมุสลิมกับไทยพุทธเนี่ยก็ค่อนข้างที่จะชัดเจนครับ เพราะว่า การเข้ามาเหมือนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนาสองศาสนาเนี่ย มันมีความเป็นพุทธตรงที่เหมือนกับว่าเราอยู่ ด้วยกันก็จริง แต่ลักษณะของการที่จะไปมีส่วนร่วมของกันและกันเนี่ย ก็ยังไม่ได้ชัดเจนมาก ก็จะแยกกันอยู่ แต่จาก

การที่เคยทำงานร่วมกับเด็กๆเนี่ย เขาจะมีนักศึกษาข้ามเพศที่เป็นลักษณะของผู้ชายนะฮะ เอ่อ เขาก็มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนๆมุสลิมนะ ซึ่งเพื่อนๆมุสลิมเขาก็ชอบนะ เขาก็มีความสุขเวลาที่มีการเล่นตลกกันหรือว่าจะไรอย่างนี้อะครับ... สำหรับน้องข้ามเพศที่เป็นมุสลิมเนี่ยการเปลี่ยนรูปแบบการแต่งกายเนี่ยไม่มีตรงนั้น แต่มีแค่การแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างนี้อะครับ แต่ก็ไม่ได้สะตืดสะตึงเยอะเกินไป แต่จะอยู่ในลักษณะของเป็นผู้ชายนึ่มๆ แต่มีแบบเล่นฮาๆ อย่างนี้อะครับ แต่ไม่เชิงลักษณะการใส่วิก เดี๋ยวนี้ จะไม่ค่อยมีครับ .....มันมีความเป็นพหุวัฒนธรรมตรงที่ว่าเรามีด้วยกันสองศาสนาแต่การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเนี่ย คือ โอเค เรามาเรียนด้วยกันและเวลาไปค่ายหรืออะไรเนี่ย เราก็ไปร่วมกันได้ แต่ในเรื่องของการลงลึกในวิถีชีวิตเนี่ยก็ไม่ได้ต้องไปอยู่ร่วมกันมากอะไรอย่างนี้อะครับ ”

เจ้าหน้าที่กิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

ด้านการแสดงออกด้านเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการแต่งกายนั้นถือเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเนื่องจากการแต่งกายเป็นการบ่งบอกหรือการแสดงให้เห็นถึงเพศสภาพภายนอกหรือเพศภาวะของบุคคลแก่ผู้ที่พบเห็นทั่วไปได้ การแต่งกายในชุดเครื่องแบบนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยยังคงมีการยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติหรือเป็นระเบียบข้อบังคับของสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยส่วนใหญ่ ผลการศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในเรื่องของการแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่ามหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมดอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายในชุดนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมาเรียนและเข้าสอบได้แต่ทั้งนี้บางมหาวิทยาลัยอาจร้องขอให้นิสิตนักศึกษายื่นเรื่องแสดงความจำนงหรือแบบกรอกแบบฟอร์มการขออนุญาตแต่งกายข้ามเพศได้ ณ สำนักงานกิจการนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ในขณะที่บางมหาวิทยาลัยอาจอนุโลมให้นิสิตนักศึกษาสามารถแต่งกายข้ามเพศได้อย่างไม่เป็นทางการ

“ได้เต็มทีครับ ที่นี้เราจะเน้นเรื่องของการแต่งกายให้เรียบร้อยถูกระเบียบ จะแต่งชุดนักศึกษาหญิงหรือชายก็ได้แต่ให้ถูกระเบียบ ส่วนมากเด็กจะเปลี่ยนการแต่งกายประมาณเทอมสอง ต้องให้รุ่นพี่หรือครูบาอาจารย์ทราบก่อนว่าเราเป็นเพศสภาพ เด็กจะต้องขออนุญาตอาจารย์ประจำหลักสูตรก่อนครับว่าในเพศสภาพของตนเองอาจารย์ยอมให้แต่งไหม แต่ส่วนมากอาจารย์ที่นี้จะยินยอมครับเพราะว่าเด็กของเราไม่ได้เป็นกลุ่มเยอะ เราสามารถดูแล ควบคุมได้”

ผู้อำนวยการงานกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 25 พ.ค. 2561

“เท่าที่เราได้สอบถามทางฝ่ายวิชาการ ทางสำนักทะเบียนนะคะ สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการในเรื่องของการเข้าเรียนหรือว่าการแต่งกายจริงๆที่นี้เด็กบางคนที่เขาข้ามเพศอย่างชายเป็นหญิงจริงๆคือโดยการเข้าเรียนต่างๆถามว่าเราไม่มีประกาศรองรับชัดเจนแต่เขาก็มีการแต่ง โดยที่เขาไปเรียนซึ่งตอนนั้นก็เหมือนกับอนุโลมแต่อย่าให้เป็นปัญหาหรือว่ามีผลกระทบกับการเรียนการสอน อย่างกรณีแต่งนี้เพราะบางคนถ้ามาบอกไม่รู้ด้วยซ้ำว่าจริงๆเขาเป็นผู้ชาย”

ผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“มหาวิทยาลัยเราเปิดกว้างมาก เปิดกว้างในที่นี้คือเหมือนกับให้พื้นที่แล้วก็ยอมรับเค้าซึ่งตัวเองเข้ามาทำงานช่วงแรกๆเราก็แปลกใจที่เห็นนักศึกษาแต่งหญิง แต่งหญิงไม่เท่าไรแต่เห็นคือที่เป็นทอมแต่งเป็นผู้ชายแล้วก็สามารถแต่งกายแบบนั้นเข้าห้องสอบได้โดยที่ไม่มีความผิดใดๆที่นี้พอไปดูถูกระเบียบก็ได้ทราบทางมหาวิทยาลัยเค้าอนุญาตเลย ถ้าเด็กประสงค์ต้องการจะแต่งตัวเป็นเพศนั้นขอให้ผู้ปกครองเซ็นในแบบฟอร์มขอม่อนผันเรื่องการแต่งกายมาให้ที่งานกิจการนักศึกษา”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

หนังสือรับรอง การขออนุญาตการผ่อนผันการแต่งกาย
(ใบแทนแบบบันทึกข้อตกลงฯ)

*****

เรียน อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ผู้คุมสอบ

เนื่องด้วย นางสาว รหัส ได้ดำเนินการ
ขออนุญาตผ่อนผันการแต่งกาย และได้บันทึกข้อตกลงการขออนุญาตผ่อนผัน
การแต่งกาย ในระหว่างการเรียนและการเข้าสอบ กับทางสำนักกิจการ
นักศึกษา ฝ่ายกิจการนักศึกษาและพัฒนา ครบตามขั้นตอนไว้แล้ว
ทั้งนี้จึงอนุญาตให้นักศึกษาขอผ่อนผันการแต่งกายต่างเพศ (Code A) ใน
การมาเรียนและเข้าสอบได้

.....
(อาจารย์)
หัวหน้าสำนักกิจการนักศึกษา

ภาพที่ 4.6 บัตรแทนการขออนุญาตการแต่งกายข้ามเพศของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง

อย่างไรก็ตามแม้สถาบันอุดมศึกษาไทยจำนวนมากได้เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาสามารถแต่งกายข้ามเพศได้แต่ประเด็นในเรื่องของการแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบริบทของบางสถาบันอุดมศึกษายังคงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ทั้งนี้พบว่าการแต่งกายข้ามเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางมหาวิทยาลัยถือเป็นเรื่องของการกระทำผิดวินัยว่าด้วยเรื่องการแต่งกายของนิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางมหาวิทยาลัยไม่ได้รับการอนุญาตให้แต่งกายข้ามเพศมาเรียนและสอบได้และการแต่งกายข้ามเพศถือเป็นการแต่งกายผิดระเบียบที่ทางหน่วยงานกิจการนิสิตนักศึกษาจะหักคะแนนการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาทันที

“ที่นี่เพื่อนที่แต่งหญิงสามารถออกได้เต็มที่แต่ว่าในกรณีเป็นชุดนักศึกษาอยู่ก็ไม่สามารถแต่งได้ค่ะ คือแบบแต่งหญิงมาได้แต่จะผิดกฎ ก็จะลงโทษความประพฤติต้องบำเพ็ญประโยชน์ ถือว่าเป็นการแต่งกายผิดระเบียบที่คะแนนความประพฤติโดนสูงกว่าคนที่เป็นผู้ชายแล้วไม่ขัดเขมขัดแต่ถ้าเป็นแบบนี้ก็จะโดนหนักเลย หักสูงสุด 100 เลยแล้วก็ต้องบำเพ็ญประโยชน์แล้วมันมีเป็นของมหาลัย ถ้าสมมุติว่าจบการศึกษาแล้วชั่วโมงอันนี้ยังไม่ถูกแก้คุณก็ไม่สามารถจบได้ .... อย่างเวลามาสอบก็จะมีเจ้าหน้าที่ส่วนดูแลนักศึกษาอยู่ตรงแถวๆทางห้องสอบเลยอย่างเช่นมีเพื่อนที่แต่งหญิงเค้าสวยแล้วมาสอบก็ต้องแต่งชุดนักศึกษาชาย ... บางคนที่มีหน้าอกแล้วอย่างรุ่นๆที่มีหน้าอกแล้วทุกอย่างเป็นผู้หญิงหมดแล้วตอนแรกหนูเข้ามาก็ไม่คิดว่าเค้าเป็นกะเทยก็เพิ่งรู้ตอนวันสอบเค้าใส่ชุดนักศึกษาชาย”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง, 25 พ.ค. 2561

ing University Regulation of Dress Code for Student
 15), as Dressed in
 ot Allowed Skirt Not Allowed
 's Not Allowed Shoes Not Allowed
 ..... 9/2/2011 .....
 ing University Notification on Campus Traffic Safety
 ; Follows
 Wear Helmet
 .....
 forms Community Services to Revise this Disciplinary
 -] 10 15 20 25 Other..... 76
 tudent.....
 fficer.....
 ate..... 10/1/2011
 Updated 28/

ภาพที่ 4.7 การหักคะเนนการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

นอกจากนี้การไม่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศในบางคณะที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพยังพบเป็นเงื่อนไขในหลายสถาบันอุดมศึกษาของไทย อาทิ คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และคณะเภสัชศาสตร์ เป็นต้น เนื่องจากทางคณาจารย์และคณะเห็นว่า การแต่งกายข้ามเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ในวิชาชีพและค่าน้ำเชื่อถือของผู้รับบริการหรือลูกค้า ในบริบทของคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์เห็นว่านิสิตนักศึกษาครูต้องเป็นแบบอย่าง (Role Model) ที่ดีให้กับนักเรียนซึ่งหมายถึงรวมถึงการแต่งกายที่ถูกต้องตามระเบียบ การแสดงออกต่างๆในชั้นเรียนที่อาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก เป็นต้น ดังนั้นในบางคณะของครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ อาจอนุญาตและไม่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะและในส่วนของ การออกฝึกสอนทางคณะไม่อนุญาตให้นิสิตแต่งกายข้ามเพศออกฝึกสอน แม้ทางผู้อำนวยการโรงเรียนบางโรงเรียนจะอนุญาตในเรื่องนี้แล้วก็ตาม นิสิตนักศึกษายังพึงต้องปฏิบัติตามข้อบังคับและข้อกำหนดของทางคณะและมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ

“การยอมรับของคณะที่เป็นวิชาชีพเนี่ยมันก็ยังไม่ได้ออมรับ 100 Percent เพราะฉะนั้นถ้ามองตามผู้บริหารและคณาจารย์ในภาพรวมแล้วเนี่ยก็ยังเชื่อว่ามองที่ปลายทางแล้วว่ามันที่สุดจะต้องไปเป็นครูเนี่ยเขาก็ยังคิดว่า การแต่งกายตามเพศกำเนิดเขาเรียกอย่างนั้นไม่เหมาะน่าจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมอยู่ จะเห็นได้จากหลายๆโรงเรียนไม่ได้ยอมรับให้แต่งกายข้ามเพศนั่นคือต้นทาง มันก็เลยมีผลต่อความคิดในคณะว่าก็ควรจะแต่งให้ถูกต้องตั้งแต่ตอนนี้ อันนี้คือภาพรวม ในส่วนคณาจารย์ถ้าแยกย่อยแต่ละคนแต่ละกลุ่มเนี่ยมันจะมีความเห็นที่ต่างกันไปอยู่ นะ อย่างเช่นอันนี้อาจจะมีผลมาจากการที่มหาวิทยาลัยอนุญาตให้แต่งกายข้ามเพศเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้ซึ่งมีรากฐานมาจากพระราชบัญญัติ 2558 ไข่มุมที่ไม่ให้หน่วยงานใดๆมีนโยบายที่มันขัดแย้งกับการให้สิทธิและความเท่าเทียมทางเพศอย่างเนี่ย พอมันมีตรงนี้นี่มันก็เกิดเป็นประเด็นเข้ามาให้พิจารณาดังนั้นในมุมมอง

ของกิจการนิสิตอันนี้เอาเฉพาะตรงนี้แล้วกันนะเราก็ไม่อยากจะ break พ.ร.บ.ตรงนั้นก็เลยอยากจะขัดแต่ในขณะเดียวกัน พอในกิจการนิสิตก็เลยบอกว่าในทางปฏิบัติก็ไม่ได้ไปตามที่ พ.ร.บ. บังคับหรือลงโทษอย่างเนี่ยพอจะให้เขียนนโยบายว่าแต่งตั้งผู้บริหารคณะก็ไม่อยากให้ถึงขั้นนั้นเหมือนกัน ..... นิสิตนี้ทำเรื่องเข้ามาเลยนะ ผมอยู่กับเรื่องนี้ตั้งแต่มารับตำแหน่งก็เจอเรื่องนี้เด็กก็ทำเรื่องมา ใน inner เราโอเคให้ในกรรมการบริหารจัดการนิสิตเท่าที่อยู่ในที่ประชุมก็ให้ แต่พอไปถึงคณะ คณะไม่รับรองอะไรอย่างเนี่ยเพราะฉะนั้นก็จะอยู่ในระดับมันยังตอบไม่ได้ 100 percent หรือจะพูดในเชิงเอกสารก็ว่ามันไม่ได้มันแหละแต่ถ้าเชิงปฏิบัติก็ขอให้เรียบร้อยอะไรเราก็เออหยวนอะหยวนแบบมี condition ว่าเออโอเคเราไม่บังคับใช้ระเบียบกับพวกท่านไม่หักคะแนนอะไรแต่คุณต้องยอมรับ consequence เองทั้งหมด เช่น เข้าห้องสอบอาจารย์ไม่ให้เข้าห้องสอบเออหรือว่าเออการฝึกสอนมีหลายที่ก็ไม่รับอย่างเนี่ย การไม่รับอันนั้นก็คือข้อจำกัด แม้ว่าเราจะหยวนให้ท่านในตอนนั้นก็อยู่บนความเสี่ยงของคุณเองเราไปบังคับเขาไม่ได้ อย่างที่ผมพูดตั้งแต่ตอนแรกแล้วว่ามีเรื่องประเพณี เรื่องความเชื่อและอาจจะเป็นความจริงด้วยในทางจิตวิทยาที่อาจจะผลกับนักเรียนอะไรอย่างเนี่ยซึ่งผู้ปกครอง ครูอาจารย์ก็ concern ว่าเด็กอาจจะเกิดความสับสนอะไรอย่างเนี่ย พวกนี้เรา control ไม่ได้ทั้งหมดเลยถูกมะ”

ผู้บริหารกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่ง 1, 19 ก.ค. 2561

“หนูแต่งชายออกฝึกสอนค่ะก็ไม่ได้น่าเกลียดมาก ตอนแรกไปถามอาจารย์ว่าใส่วิกผมไปตีหมะ แต่อาจารย์ท่านบอกว่าเคยมีรุ่นพี่ใส่วิกแล้วมันดูตลกดูไม่สวย เธอก็ทนเอาปีเดียวเพราะมันมีรุ่นพี่ที่จบมาแล้วไปสอบบรรจุแล้วก็โรงเรียนที่ ผอ.เขาอนุญาตอะไรอย่างเนี่ยค่ะก็ให้แต่งหญิงได้ สำหรับหนูเด็กโอเคกับหนูเพราะว่าหนูสอนในระดับมอปลายด้วยเป็นผู้ใหญ่ เขาก็คิดแยกแยะอะไรได้เขาก็ชอบหนูเราก็มีมุขเข้าไปแทรกผู้เรียนก็จะสนุก”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

“ครูศาสตร์ถึงแม้ว่าเขาข้ามเพศได้ แต่พอถึงเวลาจริงๆเนี่ย เป็นแม่พิมพ์ของชาติ เป็นพ่อพิมพ์ของชาติ เขาต้องแต่งตัวถูกต้องตามชายก็คือชาย หญิงก็คือหญิง เวลาฝึกสอน คุณจะไว้ผมยาวไม่ได้ คุณต้องตัด ในเมื่อคุณมาเรียนศึกษาศาสตร์คุณต้องยอมรับ”

ผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 2, 19 มิ.ย. 2561

คณะที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางการแพทย์ อาทิต คณะเภสัชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์และคณะแพทยศาสตร์เห็นว่าการแต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกปฏิบัติหน้าที่หรือการขึ้นหอดนั้น บางครั้งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ป่วย การแสดงให้ผู้ป่วยเห็นว่าถึงความกำกวมทางเพศ รวมทั้งผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิตเกี่ยวกับเพศหรือการต้องใช้คำถามเฉพาะบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับเพศแก่ผู้ป่วย อาจส่งผลกระทบต่อให้บริการและการรักษาได้ รวมทั้งภาพลักษณ์ของผู้ให้บริการทางวิชาชีพทางการแพทย์ต่างๆด้วย ด้วยเหตุนี้เองทางคณะในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพจึงยังคงให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแต่งกายตามเพศกำเนิดของตนเองในการออกฝึกปฏิบัติงาน

“คือจริงๆนะ เหมือนกับว่าอย่างคณะตัวเอง ถามว่าพวกที่ไม่ได้รับอนุญาตบางที่เราก็ยังเห็นเขายังใส่ข้ามเพศมา เห็นนานละ ตั้งแต่เป็น 10 ปีก็มีมาบ้าง แต่พวกอาจารย์ส่วนใหญ่ก็จะถามว่าทำไม หนูแต่งแบบนี้มาอะไร ทำนองนี้ว่าที่หลังไม่ให้แต่งอย่างนั้นนะ อะไรอย่างนี้ครับ ซึ่งสมัยก่อนเขาจะแต่ง เหมือนเวลาที่เขาต้องมีการนำเสนอหรือไปอะไรต่อมิอะไรที่เขาอยากจะเป็นผู้หญิงหน่อย เขาก็จะแต่งนักศึกษาข้ามเพศ คณะเภสัชแต่งได้ประปรายไม่ถึงกับห้าม ถ้าภายในมหาวิทยาลัยจะเป็นลักษณะของการเตือน แต่จะเป็นลักษณะของ individual คืออาจารย์เตือนแต่ว่าไม่เคยคำสั่งประกาศออกมาว่านักศึกษาต้องแต่งกายให้ตรงเพศอะไรแบบนี้ไม่ถึงกับอย่างนั้นแต่ก็มีการแต่งแต่บางทีมันเข้าห้อง lap ห้องอะไรซึ่งบางครั้งเราก็มองไม่เห็นเพราะบางทีนักศึกษาก็ใส่เสื้อ lap เสื้อคลุมแต่พอเขา

ถอดออกมาอาจารย์ก็เห็น ..... แต่มันจะมีพวกที่ต้องไปขึ้นหวอด คือแบบบางกลุ่มที่ต้องไปโรงพยาบาลไปขึ้นหวอดทางพวกอาจารย์ทางนั้นเขาก็ค่อนข้างที่จะเคร่งครัดทำให้ชัดเจนว่าเป็นผู้หญิงผู้ชาย ..... บางครั้งที่เราคุยกับคนไข้ คนไข้บางคนเป็นพวกโรคติดต่อทางเพศ พวกที่เป็นโรคติดต่ออะไรต่ออะไรหรือบางอย่างที่เป็นคำถามเฉพาะเจาะจงทางเพศ ถ้าสมมุติคนไข้เขารู้ว่าคนนี้เป็นผู้ชายนะ เป็นผู้หญิงนะ บางทีเขาจะสะดอกใจ เวลาคุยมากกว่า เพราะฉะนั้นก็เลยขอให้เขาแต่งให้ตรงเพศเวลาไปขึ้นหวอดอยู่”

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“ผมว่าวิเศษมันติดอยู่ที่ความเป็นวิชาชีพอย่างน้อยคือผู้ชายมันเยอะเราเป็นผู้ชายเรามาแต่งหญิงออกเลยเพื่อนเขาอาจจะ anti กว่าเดิมก็ได้ ..... ภาพลักษณ์ด้วยครับ ถ้าเกิดงานบางงานแทนที่เราส่งช่างไปแล้วเขาแต่งตัวเป็นผู้หญิงไปสถานประกอบการ เขายังเป็นช่างคนคงต้องมองก่อน”

อาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 12 มิ.ย. 2561

“เดี๋ยวนี้สังคมมันเปิดกว้างแล้ว ถ้าจะฝากก็ในวิชาชีพนะ เนื่องจากเราทำงานกับคนไข้ พอเราทำงานกับคนไข้ความเชื่อถือของเรากับคนไข้ แล้วคนไข้ปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุเยอะนะในความรู้สึกพี่นะ ถ้าคนไข้ที่อายุไม่เยอะมากไม่ได้มีปัญหาอะไรเขาก็รับได้ แต่ถ้าในผู้ใหญ่ เพราะว่า 1 ผู้ใหญ่ 2 โรคเรื้อรังเยอะ อันนั้นเราจะเจอคนกลุ่มนี้เยอะ เพราะฉะนั้นเวลาที่เราร่วมกันอยู่ที่ทัศนคติของคนไข้ด้วยว่าคนไข้มีทัศนคติกับพยาบาลยังงี้ ซึ่งที่ว่าตรงนี้นั้นก็ยังเป็นอุปสรรคหนึ่งของการทำอาชีพ เพราะฉะนั้นการแสดงออกของเราในเวลาทำงานไม่ใช่ประเด็นแค่เราอยากเป็น แต่เราอาจจะดูสถานการณ์หรือคนไข้ของเราด้วยการสร้างภาพลักษณ์และการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ป่วยเป็นยังงี้ ..... มันเป็นเรื่องหนึ่งที่ทำให้เราแสดงออกมากไม่ได้ แต่ถ้าในอนาคตที่ว่าอันนั้นมันน่าจะโอขึ้นแล้วผู้ป่วยในอนาคตมันก็จะป็นรุ่นใหม่อขึ้นมาแล้วไม่ใช่คนเก่า เพราะปัจจุบันนี้ผู้ป่วยเราเป็นคนสมัยก่อนใช้ไหม ที่เขาอายุเยอะที่มองแบบนั้นนะ อนาคตก็น่าจะดี เพราะฉะนั้นถ้าเราอยากจะทำอะไรถึงแม้ว่ามันไม่ใช่เรื่องผิดแต่ตรงนี้นั้นอาจจะมึผลกับอาชีพของเขา”

อาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 11 ก.ค. 2561

การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยหลายแห่งได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวและออกประกาศที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายข้ามเพศของนิสิตนักศึกษาในการเข้าเรียนและเข้าสอบอย่างเป็นทางการแล้วในหลายมหาวิทยาลัย อีกทั้งมหาวิทยาลัยบางส่วนอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้โดยปฏิบัติตามขั้นตอนที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนดและบางมหาวิทยาลัยไม่มีขั้นตอนการอนุญาตที่เป็นทางการแต่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศได้โดยเพียงแสดงความจำนงผ่านทางอาจารย์ที่ปรึกษา สาขาวิชาและคณะตามลำดับ เพื่อแจ้งให้ทางมหาวิทยาลัยทราบต่อไป สำหรับการเรียกชื่อบัณฑิตในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรนั้นหลายมหาวิทยาลัยมีวิธีการที่แตกต่างกัน เช่น บางมหาวิทยาลัยเรียกค่านำหน้าชื่อ ได้แก่ นาย นางสาว ซึ่งเป็นประเด็นที่บางมหาวิทยาลัยกล่าวว่าเพศสภาพของบัณฑิตอาจไม่ตรงตามค่านำหน้าชื่อของบัณฑิตที่กล่าวออกไปได้จึงเป็นหนึ่งในเหตุผลหนึ่งที่ไม่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร บางมหาวิทยาลัยเลือกที่จะไม่เรียกค่านำหน้าชื่อบัณฑิตข้ามเพศโดยเรียกชื่อและนามสกุลของบัณฑิตแทนและบางมหาวิทยาลัยเลือกที่จะไม่เรียกค่านำหน้าชื่อบัณฑิตทั้งหมดซึ่งเป็นการไม่ระบุเพศกำเนิดให้กับบัณฑิตข้ามเพศทุกคน

‘เราเป็นมหาลัยแรกๆเลย แต่ว่าก็ไม่เยอะที่นักศึกษาขอมา บางที่นักศึกษาเขาก็ไม่เห็นขอมาซะ ในช่วงที่เขาจะรับ ..... คือมหาลัยเราแค่ว่าคุณข้ามเพศแล้วคุณจะมาว่าคุณจะแต่งกายข้ามเพศ แล้วคณะยืนยันรับรองมาเนี่ย เราก็จะให้คนแต่งกายตรงนั้น เราจะไม่ได้อายุกับสิทธิส่วนตัวของคุณว่าคุณจะแปลง คุณจะทำอะไรใช้ไหม แต่ตัวเขาเองต้องแสดงความจำนงว่าตัวเองไม่สามารถที่จะแต่งกายที่ขัดต่อความรู้สึกเขาได้ เขาทำมา คณะเขาก็จะกรองมาก่อน ซึ่งโดยส่วนใหญ่หมายถึงคณะเนี่ย เขาก็จะรู้ว่าคนนี้ ..... ก็เป็นเรื่องของคุณ คือคุณมีเสรีภาพภายใต้ขอบเขตความรับผิดชอบที่ไม่ได้ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ที่ไม่ได้ไปทำให้ใครเสียหายหรืออะไรเนี่ย คุณรับผิดชอบต่อสังคมได้ เราก็คงให้คุณ”

ผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 2, 17 ก.ค. 2561

“มหาวิทยาลัยเราจะมีประกาศอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับการอนุญาตการแต่งกายข้ามเพศของนักศึกษามาเลยและออกประกาศกำหนดช่วงเวลาให้นักศึกษาขึ้นเรื่องเพื่อเสนอความจำนงในการแต่งกายข้ามเพศตอนรับปริญญา เราจะมีคณะกรรมการพิจารณาจากหลายคณะเพื่อสัมภาษณ์น้องๆกลุ่มนี้น่าจะเป็นคนที่ต้องการแต่งกายข้ามเพศจริงหรือเปล่าหรือไม่ใช่แค่อยากลุกขึ้นมาแต่งหญิงชั่วคราวเท่านั้น กรรมการสอบนานนะคะ ถามคำถามหลายอย่างเลย อย่างอาจารย์ทางเภสัชเค้าก็จะถามเรื่องการทำงานว่าคุณจะหาหนทางอะไรมาบ้าง บางคนก็เอาแฟนมาให้กรรมการดูเลยนะ (หัวเราะ) ปีแรกก็ได้อนุญาตให้แต่งหญิงข้ามเพศไปสิบกว่าคนเลย หลังจากนั้นปีต่อๆมาก็มีนักศึกษาแสดงความจำนงมาเรื่อยๆ มหาวิทยาลัยเราให้ออกแล้วค่ะ”

ผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 4, 28 พ.ค. 2561

“คือช่องทางมหาวิทยาลัยเนี่ยเราจะพูดกันในคณะกรรมการ เราไม่ได้มีการทำประกาศ เรามีเพียงแนวปฏิบัติในคณะกรรมการดำเนินงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตรซึ่งมีรายละเอียดอยู่ในรายงานการประชุม ว่ากรณีที่เป็นนิสิตข้ามเพศจะขอแต่งกายข้ามเนี่ยเราจะมีแนวปฏิบัติอย่างไร ซึ่งทางเราก็มีการตกลงเป็นมติที่ประชุมกันว่าจะต้องมีการขอมาจากตัวนิสิตเองนะครับโดยมีใบรับรองแพทย์คือจากจิตแพทย์ซึ่งในใบบันทึกเนี่ยต้องผ่านคนบดีแต่ละคณะขึ้นมา เพราะเราถือว่าคนที่เรารู้จักนิสิตได้ดีนี่คือคณะและรองกิจการนิสิตคณะ จากนั้นให้คนบดีทำบันทึกถึงประธานคณะกรรมการดำเนินงานซึ่งก็คือท่านรองอธิการบดีครับที่ดูแลเรื่องงานพระราชทานปริญญาบัตร ซึ่งท่านรองอธิการบดีจะเป็นคนพิจารณาอนุมัติ ถ้ามีหลักฐานครบที่ผ่านมาก็ดำเนินการอนุมัติไปทุกรายที่ขอมาเนี่ยครับ ของเราจะมียกข้อยกเว้นที่แปลงเพศแล้วและยังไม่ได้แปลงเพศแต่ก็จะมีใบรับรองทั้งสองอย่าง คราวนี้ในกรณีที่ไม่ได้แปลงเพศเนี่ยก็อาจจะมียกข้อยกเว้นเหมือนกันว่าใบรับรองควรมีระยะในการรับรองใหม่ อาทิ การรับรองภายใน 2 ปี เป็นต้นจากจิตแพทย์ แต่ถ้าหากทำการแปลงเพศแล้วเนี่ย มันคงถาวรไปแล้วก็คงไม่ต้องใช้ใบรับรองแพทย์ที่มีระยะเวลาที่กำหนดแล้วอะไรทำนองนี้ ..... ในส่วนของใบอ่านเราก็จะเอาคำนำหน้าชื่อของบัณฑิตข้ามเพศออก พิธีปฏิบัติของเราต่อบัณฑิตข้ามเพศจะไม่อ่านคำนำหน้าชื่อต้องลบคำนำหน้าชื่อออก คนบดีในวันอ่านต้องซ้อมและไม่สะดุดในขณะที่บัณฑิตอื่นๆทั่วไปต้องอ่านคำนำหน้าชื่อตามปกติซึ่งตรงนี้ทำให้นิสิตข้ามเพศของเรารู้สึกว่าเป็นอะไรที่เค้า happy มากทีเดียว อย่างนิสิตเนี่ยเค้าบอกว่าวันที่เค้าซ้อมนั่นคือวันแรกที่เค้าถูกประกาศโดยไม่ต้องมีคำนำหน้าว่าเป็นนางสาว นั่นคือสิ่งที่เค้าคิดว่ามันขัดกับความเป็นตัวตนของเค้า วันแรกเลยที่คนบดียกชื่อเค้าโดยอ่านชื่อเค้าเฉยๆเนี่ยเป็นอะไรที่ทำให้ผมรู้สึกว่าการที่เค้ามีผลกับจิตใจคนที่เค้ามีจิตใจตรงข้ามกับร่างกาย การไปใส่คำนำหน้าเนี่ยมันมีผลต่อจิตใจเค้าค่อนข้างเยอะ”

อาจารย์และคณะกรรมการดำเนินงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 19 ก.ค. 2561

การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรนั้นแม้บางมหาวิทยาลัยอนุญาตให้นิสิตแต่งกายข้ามเพศมาเรียนและสอบได้ แต่การแต่งกายเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรนั้นยังเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ อาทิ ในบริบทของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศที่ต้องยึดถือแนวทางการปฏิบัติในเรื่องของการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเช่นเดียวกันทั่วประเทศ แต่สิ่งที่แต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถทำได้ภายในแต่ละมหาวิทยาลัยของตนเองคือการอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแต่งกายมาเรียนและเข้าสอบได้นั้นเองในบางมหาวิทยาลัย

“ใช้คำว่าเป็นที่รู้จักกันแต่งกายข้ามเพศมาเรียนได้ แต่ถ้าในห้องสอบเนอะ ถ้าอาจารย์วิชาเดียวก็ไม่มีปัญหา นะ ก็เหมือนอาจารย์เป็นลูกหลานเหลนโหล่นพี่น้องอะไรไป ที่นั่นมีปัญหาก็คืออาจารย์ที่เขาไม่เคยสอนมาคุมสอบ หรือเจ้าหน้าที่ที่ไหนไม่รู้มาคุมสอบ เขาดูบัตรนักศึกษาเนี่ย แล้วมันไม่ตรง หน้าตาเนี่ยสวยวิ้ง แต่บัตรเนี่ยเป็นนายเลย ไอ้คนเป็นทอมก็เป็นนางเลย โอ้ยสวยจริงพอนี้กลายเป็นหนุ่มหล่อเลยอะไรอย่างนี้ครับ ที่นี้เขาก็เริ่มมีปัญหา แล้วที่นี้ ผมก็มีนโยบายไปเลยเอาบัตรประชาชนมาเทียบ สามารถเลย หน้าตาตัวเองเขา บัตรประชาชนเขา แล้วก็บัตรนักศึกษา มันเหมือนกันนี่ แล้วก็บางทีอาจารย์ที่คุมสอบก็หันไปถามอันนี้เพื่อนคุณไหม ถ้าใช้ก็ไม่มีปัญหา ..... รับพระราชทานปริญญาบัตรเนี่ยครับ ผมบอกตามตรงเลยว่าเป็นราชภัฏเนอะก่อนหน้านี้มีทั้งหมด 38 แห่งเนี่ย เราใช้ระเบียบเดียวกันหมดเลย หลักการมันมีอยู่ว่าให้นักศึกษาทุกคนเนี่ยครับ มีคำนำหน้าชื่อ นาย นาง นางสาว จะไม่มีชื่ออย่างเดียว ..... ที่นี้พวกนี้ครับ เขาก็อยากจะแบบว่าตอนชานามเนี่ย เขาอยากเป็นนางสาว และเขาก็อยากจะแต่งเป็นผู้หญิงแล้วใช้คำว่านางสาวนะ แล้วปรากฏว่าตัวเองก็เป็นนาย ตอนรายงานตัวเราใช้บัตรประชาชนมันก็เป็นนาย เพราะเราจะต้องรู้ว่าใครนาย นาง นางสาว ผมก็เลยเป็นว่าใช้นายนำหน้าบัณฑิตที่แต่งตัวเป็นผู้หญิงมันก็เลย เทีย ผิดแล้วนี่ว่า มันขัดและพอดัดบับเนี่ยก็เลยเราก็เลยทำยังไงดี ก็เลยเอาเข้าที่ประชุมของราชภัฏทั้งหมดเขาก็ไม่ให้”

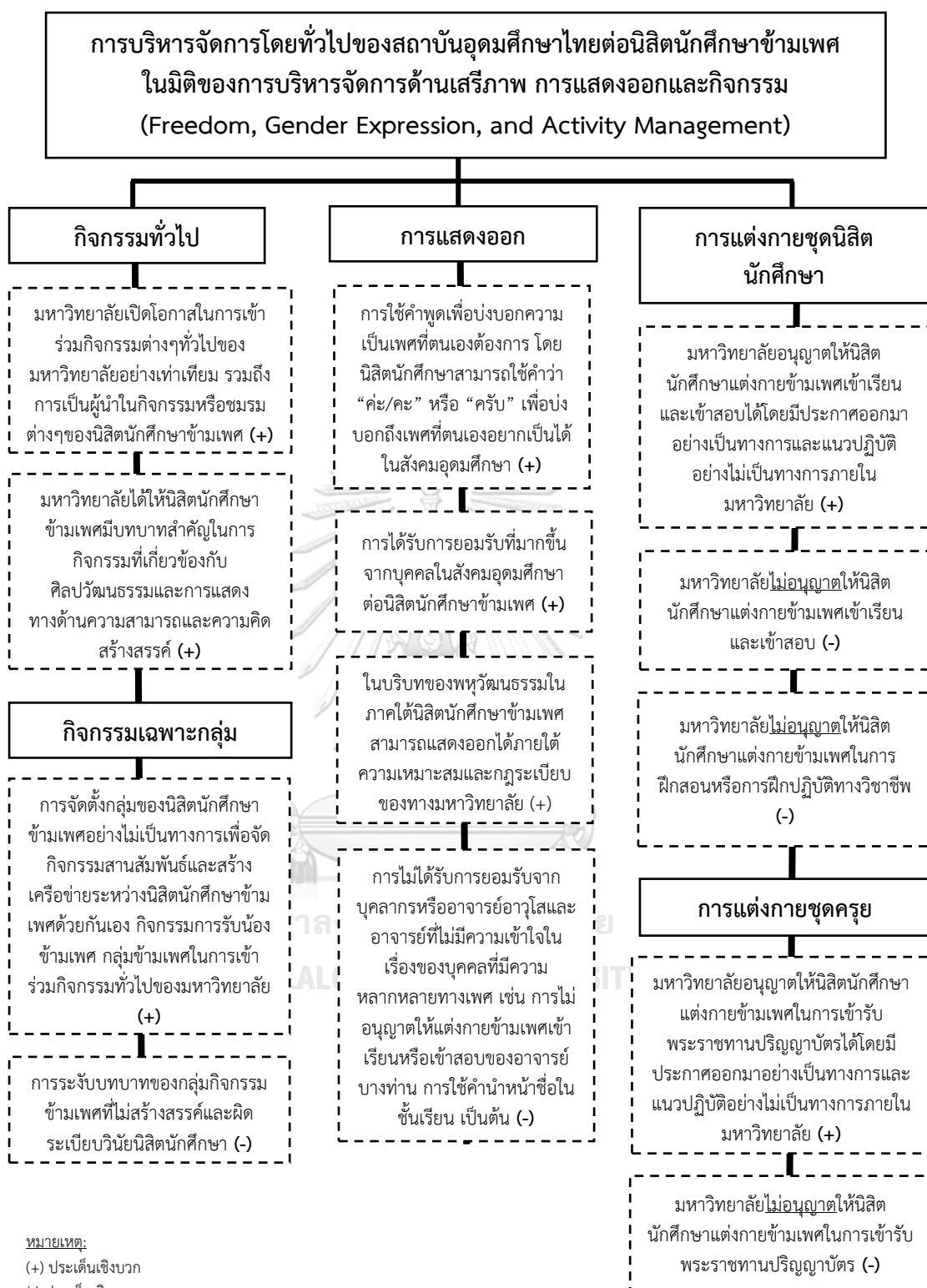
รองอธิการบดีฝ่ายนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 16 ก.ค. 2561

“เด็กคนไหนที่อยากจะแต่งกายเป็นหญิงอยากจะแต่งเป็นชายคุณก็ต้องทำตามระเบียบทางมหาลัยคุณ จะต้องเขียนคำร้องมีแบบฟอร์มให้แต่ตรงนี้ไม่ได้ผ่านเฉพาะกองพัฒนานักศึกษาจะไปผ่านที่สำนักส่งเสริมวิชาการ ด้วยเพื่อให้เขาเพิ่มชื่อของเด็กเข้าไปในระบบว่าเด็กคนนี้จะแต่งกายไม่ตรงกับเพศของตัวเอง ... รองฝ่ายกิจการ นักศึกษาก็ให้ความเห็นเสร็จแล้วท่านอธิการเป็นผู้อนุมัติอนุญาตให้แต่งแล้วเราก็จะมีบัตรสำหรับเข้าสอบเราเลยทำแบบนี้เพราะว่าเราไม่อยากจะเกิดการกระทบกระทั่งกันถึงแม้ว่าอาจจะไม่มีปากเสียงกันแต่อาจารย์อาจจะทำให้เขา แล้วเขาอาจจะไม่พอใจอาจจะเป็นความรู้สึกที่ไม่ค่อยดีกับเด็กเราก็เลยพยายามทำสิ่งไหนที่เราสามารถทำได้แล้วก็กลับเขาเรียกว่าอะไรลดการเหยียดเพศลดการกระทบกระทั่งกันเนี่ยแล้วก็ทำให้เด็กเพื่อไม่ให้เด็กแบบรู้สึกเป็นปมในใจเขา ..... สำหรับชุดครูรับปริญญาอาจยังทำไม่ได้เท่าที่อยู่มาเนี่ยเด็กที่แบบใจเป็นหญิงเนี่ยเขานำรักนะเขาก็ไม่มา ร้องขอ เค้ก็แบบว่าถ้าแต่งจริงไม่ได้ก็ไม่เป็นไรก็ไม่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรก็ไม่เข้าเลย ก็เลือกที่จะไม่เข้าเลย แต่บางคนก็ได้พ่อแม่ต้องการให้เข้า เขาก็ต้องจัดการตัวเองบางคนก็จะผมยาวๆก็ตัดใหม่หมดเลยเดี๋ยวผมสั้นไปเลย อย่างนี้ ถ้าเราไม่เข้ารับเนี่ยทำสวยไปเลยแล้วมาถ่ายรูปกับเพื่อนๆก็แค่นั้นอันนั้นเราไม่ว่า แต่เราจะละเอียดในเรื่องของการที่จะไปเข้าร่วมพิธีมากกว่า”

ผู้บริหารกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 28 พ.ค. 2561

ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารงานกิจการนักศึกษาของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏมีความสอดคล้องในเรื่องของข้อปฏิบัติในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของบัณฑิตข้ามเพศที่ตรงกันและประกอบกับระเบียบวาระการประชุมของมหาวิทยาลัยราชภัฏเกี่ยวกับเรื่องของการพิจารณาบัณฑิตเพศชายร้องขอแต่งกายชุดครุยบัณฑิตหญิงเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ทั้งนี้ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ทปอ.มรภ.) มีมติไม่อนุญาตให้แต่งกายชุดครุยบัณฑิตหญิงเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ด้วยเหตุผล ดังนี้ (1) ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ทปอ.มรภ.) เคยมีมติว่า “บัณฑิตเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรต้องแต่งกายชุดครุยตามเพศ (2) ในการขานนามบัณฑิตให้เข้าพระราชทานปริญญาบัตร โปรดเกล้าฯให้ขานคำนำหน้านามบัณฑิตทุกรายว่า นาย หรือ นางสาว หรือตำแหน่งยศ (3) ต้องแต่งกายตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยว่าด้วยการแต่งกายของบัณฑิต และ (4) รัฐธรรมนูญปัจจุบันยังไม่มีการรับรองเพศสภาพ ดังนั้นการบริหารจัดการในเรื่องของการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรสำหรับบัณฑิตข้ามเพศจึงเป็นเรื่องที่ยังไม่สามารถทำได้ ณ ปัจจุบันนี้

โดยสรุป จากการนำเสนอเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมิติของการบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรม สิทธิเสรีภาพและการแสดงออก ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาพบว่าแนวโน้มของการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ต่อการบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรม สิทธิเสรีภาพและการแสดงออก เป็นไปในทิศทางที่ดีและเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจพบปัญหาในบางมิติของการบริหารจัดการที่พบ ซึ่งผลการนำเสนอดังกล่าวสามารถสรุปและนำเสนอเป็นแผนภาพเพื่อความเข้าใจที่ง่ายยิ่งขึ้นแสดงในภาพที่ 4.9

ภาพที่ 4.8 แผนภาพสรุปการบริหารจัดการโดยทั่วไปด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management)

การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยส่วนใหญ่ที่ปรากฏเด่นชัด ได้แก่ การบริหารจัดการด้านห้องน้ำภายในมหาวิทยาลัยและการบริหารจัดการด้านหอพักนิสิตนักศึกษา โดยมีรายละเอียดของข้อค้นพบ ดังนี้

การบริหารจัดการด้านห้องน้ำภายในมหาวิทยาลัยทั้งภายในอาคารเรียนและบริเวณทั่วไปของมหาวิทยาลัยจากการลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษาประเด็นดังกล่าวพบว่า สถาบันอุดมศึกษากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดไม่มีการจัดสรรห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเนื่องจากทางมหาวิทยาลัยยังไม่เคยได้รับเรื่องร้องเรียนหรือปัญหาเกี่ยวกับการใช้ห้องน้ำร่วมกันระหว่างนิสิตนักศึกษาข้ามเพศกับนิสิตนักศึกษาทั่วไป รวมทั้งจำนวนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ต้องการใช้ห้องน้ำเฉพาะดังกล่าวอาจมีจำนวนไม่มาก อีกประการหนึ่งที่สำคัญที่ทางผู้บริหารเล็งเห็นคือ การสร้างห้องน้ำเพศที่สามอาจเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นที่มีไม่ใช่เป็นบุคคลข้ามเพศเข้ามาใช้ห้องน้ำโดยมีจุดประสงค์อย่างอื่นทางด้านการคุกคามทางเพศในรูปแบบต่างๆได้ ดังนั้นการสร้างห้องน้ำเฉพาะนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจเป็นการการแบ่งแยกระหว่างนิสิตนักศึกษาข้ามเพศกับนิสิตนักศึกษาทั่วไปอย่างชัดเจนซึ่งโดยทั่วไปในบริบทของบางมหาวิทยาลัยนิสิตนักศึกษาทุกคนสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างปกติสุข

“ของมหาวิทยาลัยเรามองภาพรวมยังมองไม่เห็นว่าจะจะเป็นจุดไหน แม้แต่คณะที่มีลักษณะพวกนี้เยอะๆ ก็ยังรู้สึกว่าเราสามารถที่จะหาห้องน้ำของพวกที่ยังกลางๆยังเข้าของผู้ชายได้ .... แล้วอีกอย่างหนึ่งการ treat บางที่จะ treat เขาให้เป็นพิเศษ บอกว่าไม่ให้แตกแยก แต่จริงๆมันคือความแตกแยกด้วยซ้ำ ให้เขาแตกต่างจากบุคคลทั่วไป โดยที่ต้องสร้างเป็นชมรมให้เขา ต้องสร้างเป็นห้องน้ำให้เขา หอพักให้เขา อะไรทำนองนี้ซึ่งพวกนี้จะกลายเป็นว่ายิ่งสร้างความแตกแยก ทั้งๆที่วัตถุประสงค์เราอยากจะให้เขารู้สึกไม่แตกแยก ..... คือ 1 ที่เขาส่วนใหญ่เข้าห้องน้ำเพศหญิงเหมือนกับว่าเขาจะรู้สึกสบายใจกว่าเข้าเพศชายที่เขาที่มีลักษณะตุงตุงมากอะไรแบบนี้ แต่ว่าทางผู้หญิงที่เขาใช้ห้องน้ำอาจจะไม่สบายใจที่มีผู้ชายมา ภาพลักษณ์ของเขาในกลุ่มเพื่อนเป็นยังไง บางทีคนที่เขาเป็นผู้หญิงมากจนกระทั่งผู้หญิงเขายอมรับว่าคนนี้ก็คนหนึ่งในเพื่อนสาวของชั้น อย่างนี้ก็โอเคที่จะเข้าห้องน้ำร่วมกับเพศหญิงคนอื่น แต่ว่าคนที่ยังก้ำกึ่งยังแต่งเป็นลักษณะผู้ชายแต่ตุงตุงแค่อะไร แบบนี้ก็ควรที่จะเข้าห้องน้ำตามการแต่งกายตามลักษณะภายนอกของตนเองก่อนซึ่งก็ตามปกติด้วย ซึ่งผู้ชายก็เข้าของผู้ชายถึงเขาจะตุงตุงก็ตามแต่ลักษณะของพวกนี้คือบางทีเขาต้องระวังตัวในการใช้ห้องน้ำ เช่น ถ้าเขาไม่สบายใจ ก็อาจจะเลือกห้องน้ำที่อาจจะไม่ค่อยมีคนใช้ หรืออาจจะเข้าไปในบางเวลาที่ไม่มีการอยู่ในห้องน้ำ แบบนี้ซึ่งก็เห็นใจเขาอยู่ แต่การที่จะสร้างเป็นห้องน้ำสำหรับเพศที่สามบางทีมันก็ยาก ยากนิดนึง คือ1จำนวนผู้ใช้อาจจะไม่ได้มาก 2 คือการที่เราจะมาแบ่งว่าใครที่จะเข้าตรงนี้ได้มันก็จะเหมือนเหมือนกับพวกที่เป็นผู้หญิงไปเลยกับพวกที่แค่ก้ำกึ่ง ซึ่งพวกที่เป็นลักษณะผู้หญิงไปเลยเข้าห้องน้ำผู้หญิงผมก็ว่ามันโอเค สำหรับเขา เขาก็คงไม่อยากจะมาเข้าห้องน้ำที่มาบอกว่าสำหรับเพศที่สามแค่นั้น อะไรอย่างนี้ เพราะฉะนั้นคนที่เข้าสำหรับเพศที่สามคือคนที่ก้ำกึ่งมากกว่า”

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“ก็ไม่ได้มีปัญหา คือเราไม่ได้มองว่ามันเป็นปัญหาแล้วเราก็มองว่ามันปกติ เค้ายจะเข้าห้องน้ำชายตามปกติ เค้ายจะเข้าห้องน้ำหญิงหรืออันนี้เราไม่รู้แน่แต่เรารู้มาจากนักศึกษาด้วยกันเค้ายก็เข้าห้องน้ำหญิงซึ่งผู้หญิงก็ไม่ได้อะไรถามว่าเป็นปัญหาไหมมันก็ได้เป็นปัญหา ก็เคยมีการเรียกร้องที่มันเป็นกระแส 4-5 ปีก่อนรู้สึกว่าจะเป็น

มหาวิทยาลัยหนึ่งที่ยี่กรังกระแสดำห้องน้ำให้เพศที่ 3 ช่วงนั้นมียูขึ้นมาวูบหนึ่งแล้วก็หายไป ไม่เห็นมีปัญหาอะไร”

หัวหน้ากิจการนิสิต มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 3, 25 พ.ค. 2561

“เราปฏิเสธไม่ได้ว่าคนที่จ้องที่จะทำร้ายมันมี เดียวนี้ผู้ชายแต่งเป็นผู้หญิงก็ได้หรือว่าผู้หญิงแต่งเป็นผู้ชายก็ได้ เราไม่รู้หรือถูกไหมครับ เพราะฉะนั้นไอ้การที่แบ่งห้องน้ำตามเพศเนี่ยมันบ่งบอกในเรื่องของความปลอดภัยในระดับหนึ่ง แต่ถ้าเมื่อไหร่ก็ตามที่สมมติว่าผมเป็นเพศที่สาม ผมเป็นผู้ชายแต่อยากเป็นผู้หญิงแต่งหญิงเข้าห้องน้ำผู้หญิง เกิดอะไรขึ้น แล้วถ้าคนๆนี้ไม่ไปปลอมตัวเข้าไป ส่วนห้องน้ำเพศที่สามเนี่ยพอเป็นปุ๊บเนี่ยหมายความว่าเพศที่สามสามารถเลือกเข้าตรงนั้นได้ คำว่าเพศที่สามผมไม่ได้มองว่าผู้ชายเป็นผู้หญิง แต่ผมมองว่าผู้หญิงเป็นผู้ชายด้วย ถ้าเกิดที่นี้ผู้หญิงเป็นผู้ชาย ส่วนใหญ่เขาก็เข้าห้องน้ำผู้หญิงถูกไหม ที่ผมเจอนะ พวกนี้เนี่ยจะไม่เข้าห้องน้ำผู้ชายอยู่ละ มีแต่ส่วนใหญ่พวกผู้ชายที่มีความรู้สึกผู้หญิงเนี่ยแต่อยากเป็นผู้หญิง อันนี้ไอ้ตรงนี้แหละที่ต้องระวังการปลอมเข้าไป ซึ่งมันเป็นเรื่องของ Security เรื่องความปลอดภัยนี่เป็นอีกเรื่องหนึ่งนะ”

ผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 19 มิ.ย. 2561

ในบางมหาวิทยาลัยเห็นว่าควรมีการจัดสรรห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจมีความรู้สึกอึดอัดใจในการที่จะต้องเลือกใช้ห้องน้ำของเพศใดเพศหนึ่งภายในมหาวิทยาลัยรวมทั้งอาจสร้างความแปลกใจแก่นิสิตนักศึกษาทั่วไปหรือการมองแบบแปลกแยกในเรื่องเพศของบุคคลทั่วไปในการใช้ห้องน้ำภายในมหาวิทยาลัย บางมหาวิทยาลัยมีแนวคิดในการจัดสรรห้องน้ำให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศแต่เนื่องจากทางมหาวิทยาลัยและผู้บริหารยังไม่ได้รับเรื่องร้องเรียนหรือปัญหาในการใช้ห้องน้ำร่วมกันดังกล่าวทางมหาวิทยาลัยจึงยังไม่มี ความจำเป็นในการจัดสรรห้องน้ำแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั่นเอง

“ท่านอธิการบดีของเราท่านมีวิสัยทัศน์ในเรื่องนี้แหละคะ ท่านเคยมีแนวทางการที่จะสร้างห้องน้ำสำหรับนิสิตข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย แต่เนื่องจากที่ผ่านมาเราอยู่กับแบบที่หนึ่ง เรายังไม่เคยมีเรื่องหรือปัญหาอะไรเกี่ยวกับเรื่องห้องน้ำของนิสิตกลุ่มนี้แหละคะ ดังนั้นเรื่องการสร้างห้องน้ำให้ห้องเพศที่สามก็เลยไม่ได้เป็นประเด็นที่เร่งด่วนอะไร ณ ตอนนี้นะคะ”

ผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 4, 28 พ.ค. 2561

“ห้องน้ำที่นี้ยังไม่ได้แยกแต่ก็เริ่มมีการหารือในกองอาคารสถานที่นะฮะว่า...เออ มันน่าจะมียูขึ้นมาวูบหนึ่งสำหรับพวกเขาใหม่แต่บังเอิญว่า population ของเราเนี่ยมันมีจำนวนน้อยมันไม่คุ้มกับ facilities จริงๆตึกใหม่ที่ผมกำลังปรับปรุงผมกะว่าทำห้องน้ำให้เด็กพวกนี้ด้วยแต่ว่าพื้นที่มันแคบแล้วมันทำไม่ได้ คือผมไม่เห็นด้วยที่มีห้องน้ำผู้ชายเท่ากับห้องน้ำผู้หญิง มันต้องมีห้องน้ำผู้หญิงมากกว่าผู้ชายอันนี้อันแรก อันที่สองคือมันต้องมีห้องน้ำสำหรับทุกคน คือตอนนี้ design อยากให้มีห้องน้ำเฉพาะน้องๆอยู่ในคณะนี้แต่ว่าจำนวนเค้าจำนวนคนใช้น้อย คณะนี้มีน้องแบบนี้เยอะสุดแล้วแต่ก็ยังถือว่าน้อยไม่ถึงที่เปอร์เซ็นต์ละครับ”

ผู้บริหารและอาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

“มหาลัยเรายังไม่มีห้องน้ำสำหรับคนที่เค้าไม่ feel safe หรือรู้สึกไม่ปลอดภัยที่จะใช้ห้องน้ำชายหรือหญิงแล้วมาใช้ห้องน้ำอีกแบบหนึ่งที่เรียกว่า common นะคะของเรายังไม่มีในส่วนนี้ ประเด็นนี้เคยถกกันในชั้นเรียนเช่นกันนะคะว่าประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการสร้างห้องน้ำ พอดีเราอบหมายให้เด็กไปสัมภาษณ์นักศึกษา LGBT on campus ภายในกลุ่มของเค้าเองก็จะแบ่งเป็นสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งก็บอกว่าไม่เห็นด้วยเพราะยังเป็น การไปตอกย้ำ

ความเป็น LGBT หรือผู้หญิงข้ามเพศ ผู้ชายข้ามเพศของเค้า อีกกลุ่มหนึ่งก็บอกว่าอยากจะมีห้องที่สำหรับพวกเค้า เพราะว่ามันปลอดภัย รู้สึกปลอดภัยไม่ต้องโดนมองแบบว่าไม่ต้องโดนแกล้งอะไรแบบนี้ค่ะ มันก็แบ่งเป็นสองกลุ่มนะเท่าที่ได้แบ่งนักศึกษาไปทำงาน mini project มา อันนี้เราก็ตอบแทนไม่ได้ว่าคนในเค้าต้องการอะไรกันนะอะ ไม่แน่ว่าคนในเค้าเคยมาจับคุยกันหรือยังว่าตกลงแล้วว่าข้อดีของการมีห้องน้ำแบบ common แบบนั้นมันคืออะไร ข้อจำกัดและผลที่ตามมาที่เค้าไม่ได้คาดคิดจากการมีห้องน้ำนั้นคืออะไร โดยส่วนตัวคิดว่าถ้าคิดว่าเค้าใช้แล้วสบายใจ เป็นพื้นที่ปลอดภัยในการทำธุระส่วนตัวเหมือนเราทำ ถ้าให้เราไปใช้ของผู้ชายเรารู้สึกว่า...เออ มันคนละบริบทกัน อย่างนี้ โดยส่วนตัวไม่ได้คัดค้านอะไรนะคะถ้าเค้ามีความต้องการและมันทำให้เค้ารู้สึกว่าการมีห้องน้ำที่เค้าใช้ได้ในส่วนตัวเอง ถ้าเค้ามีความต้องการก็อาจช่วยลดปัญหาในเรื่องของการรังแกกันทางร่างกายกับวาจาในที่ลับๆแบบนั้น ถ้ามันจะช่วยลดปัญหาในเรื่องการรังแกกันบนฐานของความเป็นผู้หญิงข้ามเพศ ผู้ชายข้ามเพศมันก็ควรจะมียี่ห้อ

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

อย่างไรก็ตามจากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องของห้องน้ำแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ พบหนึ่งมหาวิทยาลัยที่มีการจัดสรรห้องน้ำสำหรับทุกเพศ (Toilet for all Genders) ซึ่งถือเป็นการสร้างห้องน้ำในลักษณะแบบสากล (Universal design) ที่ทุกคนทุกเพศทุกวัยสามารถใช้ห้องน้ำนี้ได้ โดยใช้แนวคิดเดียวกันกับห้องน้ำของผู้พิการที่ไม่มีภาวะระบุเพศของผู้ใช้เช่นเดียวกันกับห้องน้ำสำหรับทุกเพศ (Toilet for all Genders) ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ที่ภายในห้องน้ำจะมีการออกแบบให้เหมาะสมสำหรับผู้พิการในการเข้ามาใช้งานได้ด้วยโดยการเสริมราวจับในห้องน้ำเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการทุกเพศให้สามารถมาใช้บริการในห้องน้ำนี้ได้ด้วยเช่นกัน จากตัวอย่างของการบริหารจัดการดังกล่าวนับเป็นตัวอย่างหรือการเริ่มต้นที่ดีให้กับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆในการนำแนวคิดดังกล่าวนี้ไปประยุกต์ใช้ในอนาคต

“ตอนนี้ในมหาวิทยาลัยของเรามีห้องน้ำสำหรับเพศที่สามแล้วนะครับ เรียกว่าห้องน้ำสำหรับทุกเพศจะดีกว่าที่จะไม่ไปเป็นการแบ่งแยกเค้า คือใครก็ใช้ได้เลยเหมือนห้องน้ำคนพิการอยู่ที่ศึกษาศาสตร์ นี่เพิ่งสร้างเสร็จใหม่ๆเลย ในห้องน้ำนี้คนพิการก็ใช้ได้นะมีราวจับอะไรเหมือนคนห้องน้ำคนพิการทุกอย่างเลย เข้าได้ทุกเพศทุกวัย เราว่านี่เราทำก่อนใครนะสำหรับในมหาลัย”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 2, 17 ก.ค. 2561

การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในส่วนของหอพักนิสิตนักศึกษา จากการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อศึกษาข้อมูลพบว่าสถาบันอุดมศึกษาไทยเกือบทั้งหมดไม่มีการจัดสรรหอพักสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยเฉพาะ ซึ่งลักษณะของหอพักภายในมหาวิทยาลัยทั่วไปยังคงเป็นการแบ่งแยกโดยใช้เกณฑ์ตามเพศกำเนิดของนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ กรณีที่มหาวิทยาลัยได้มีการบังคับให้นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งเข้าพักในหอพักภายในมหาวิทยาลัยตามที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนด นิสิตนักศึกษาข้ามเพศทุกคนจึงต้องเข้าพักภายในหอพักตามเพศกำเนิดของตนเองโดยไม่มีทางเลือก อย่างไรก็ตามยังไม่พบปัญหาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการพักอาศัยภายในหอพักที่จำแนกตามเพศกำเนิดดังกล่าวซึ่งส่วนใหญ่นิสิตนักศึกษาทั่วไปสามารถใช้ชีวิตเข้ากันได้ดีกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ นอกจากนี้บางมหาวิทยาลัย

เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาทำการจองหอพักแบบออนไลน์ล่วงหน้าโดยทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถที่จะเลือกเพื่อนที่เป็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศด้วยกันจากโรงเรียนเดิมเป็นเพื่อนพักในหอพักเดียวกันได้แต่นิสิตนักศึกษาต้องทำการจองหอพักออนไลน์ให้ได้ภายในเวลาเดียวกันหรือจองพร้อมกันเป็นต้น นอกจากนี้บางมหาวิทยาลัยที่มีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนหอพักภายในมหาวิทยาลัยทำให้ทางมหาวิทยาลัยไม่มีการบังคับให้นิสิตนักศึกษาต้องพักภายในหอพักในมหาวิทยาลัยเท่านั้น ดังนั้น นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงสามารถเลือกที่จะพักกับเพื่อนที่ตนเองรู้สึกปลอดภัยโดยพักในหอพักเอกชนภายนอกที่มีเครือข่ายกับทางมหาวิทยาลัย เป็นต้น จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทางมหาวิทยาลัยและผู้บริหารเห็นว่าอาจยังไม่มีควมจำเป็นในการจัดสรรหอพักสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยดังกล่าว

“ตอนปีหนึ่งตอนหนูเข้ามาปีแรก ปี 1 เราไม่ให้เลือก ตอนแรกอยู่กับ 4 คนไม่ลำบากคะหนูอยู่ได้ แต่ถ้าสู่มได้คนหล่อก็โอเค เป็นห้องน้ำรวม โอเค เพื่อนก็ดีเพื่อนเค้าก็เข้าใจแต่ผู้ชายเขาก็ไม่ได้แกล้งอะไรเรานะ คือปกติหนูชอบไปเมาท์มอยห้องเพื่อนมากกว่า”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 19 ก.ค. 2561

“ทุกปีเราก็ต้องแยกชายหญิงอยู่แล้วเป็นไปตามระเบียบเป็นไปตาม พ.ร.บ. ปี1เราให้อยู่โดยการสุ่มแรนดอมห้ามจับไม้จับมือกันอยากจะอยู่กับคนนั้นอยู่กับคนละนี้ โรงเรียนนั้นจังหวัดนี้ไม่ได้ ปี 1 นะเหตุผลเพราะมหาวิทยาลัยอยากจะให้เค้ารู้จักปรับตัวเป็นนโยบายที่จะให้ปี 1 อยู่ในหอของมหาวิทยาลัยเพื่อมหาวิทยาลัยจะได้เข้าไปดูแลได้อย่างใกล้ชิดเพราะมาจากทั่วประเทศคุณพ่อคุณแม่ผู้ปกครองเป็นห่วงเอามาฝากอันนั้นเราอยากจะดูแลเค้าห้องหนึ่งก็ 4 คนเตียง 2 ชั้นเราจะใช้การแรนดอมสุ่มให้อยู่แต่เราก็ไม่ได้ไปคอยขาดบาดตายว่าห้ามย้ายห้ามนั้นนี่แต่คุณต้องอยู่กับกันก่อนซักกระยะหนึ่ง ..... แต่โอเคเนาะเรื่องเพศที่ 3 เราก็มารู้เพราะมาทุกคนจะเป็นนายหมดก็ไม่เห็นมีปัญหาอะไร”

“หัวหน้ากิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 3, 25 พ.ค. 2561

“อืม เราไม่สามารถบังคับได้ เราไม่สามารถบังคับนิสิตปีหนึ่งอยู่ทั้งหมดได้ เนื่องจากเรามีข้อจำกัดในเรื่องหอพัก แล้วหอพักเราทำได้อยู่ที่ประมาณ เอ่อ 1,350 คนนะครับ ปีหนึ่งเข้ามาประมาณสองพันกว่าซึ่งอันนี้เราไม่สามารถบังคับได้แน่นอนร้อยเปอร์เซ็นต์นะ แต่เราพยายามประกาศพยายามประชาสัมพันธ์ว่าให้น้องปีหนึ่งเนี่ย เด็กรุ่นที่จะออกทั้งหมด ยกเว้นพวกกรรมการหอ นักเรียนทุนที่ต้องบังคับอยู่หอ เอ่อ ผู้ป่วยที่คิดว่ามีใบรับรองแพทย์ เราให้อยู่ต่อรุ่นที่ส่วนที่เหลือที่ไม่เป็นไร เขาก็ออกเพื่อให้รุ่นน้องปีหนึ่งเข้าไปอยู่ทดแทนนะครับ .... น้องข้ามเพศก็อาจจะเลือกได้แหละว่าเราอยากจะอยู่หอในหรืออยากจะอยู่ข้างนอก ถ้าต้องอยู่หอชายแล้วเค้าเขามีนมแล้วเขาไปอยู่กับผู้ชายคนอื่น เมื่อก่อนมีนะสวขึ้นเลยนะ เดินบันได ขึ้นบันไดสวมาเลย หิ้วผู้หญิง ผู้ชายวะ ทำไมผู้หญิงขึ้นหอชายบ่อยไหม โอเคเป็นเรื่องปกติ ..... แต่ส่วนใหญ่เขาเลือกที่จะอยู่ ของผมก็จองออนไลน์ครับ แย่งกันครับ ตอนนี้อยู่กับทั้งสามปา ปาหนึ่งนี้ผู้ชายใช้ไหมครับ ปาสองนี้ผู้หญิง ปาสามเนี่ยผู้หญิง ปาหนึ่งตอนนี้อยู่กับสาวสักครึ่งหนึ่ง (หัวเราะ) ..... อยู่กับทั้งเพื่อนผู้ชายด้วย อยู่ทั้งห้องมีสี่คนก็คละๆกันไปก็ไม่มีปัญหาครับ ก็มีความสุขของเขา”

ผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 2, 19 มิ.ย. 2561

จากการลงพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านหอพักของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศพบมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่มีการบริหารจัดการในเรื่องของการจัดสรรหอพักเฉพาะให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้มีพื้นที่ที่ตนเองรู้สึกปลอดภัยและมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศรวมถึงนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่พักอาศัยอยู่ในหอพักเดียวกันที่มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้การบริหารจัดการดังกล่าวเป็นลักษณะของการจัดสรรหอพักอย่างไม่เป็นทางการกล่าวคือไม่มีการติดป้ายบอกชื่อตัวอาคารหอพักอย่างชัดเจนว่าเป็นหอพักของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ แต่หอพักดังกล่าวนี้เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีทั้งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่กิจการนิสิตนักศึกษา เจ้าหน้าที่ที่ดูแลหอพักและนิสิตนักศึกษาโดยทั่วไป โดยร้อยละ 80 ของนิสิตนักศึกษาที่พักอยู่ในหอพักนี้เป็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและร้อยละ 20 โดยประมาณที่เหลือเป็นนิสิตนักศึกษาชาย จากการลงพื้นที่สำรวจหอพักดังกล่าวพบเสื้อผ้าและอุปกรณ์การแต่งกายของเพศหญิงตากไว้บริเวณริมทางเดินและระเบียงของหอพักชายนี้เป็นจำนวนมากและบางครั้งได้ยินเสียงรอนแท่นสูงเดินลงมาจากบันไดของหอพักชายดังกล่าว ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ถือเป็นเรื่องปกติโดยทั่วไปสำหรับผู้ดูแลและพักอาศัยในหอพักแห่งนี้

“ถ้าเป็นเรื่องของหอพักนะคะ เราจะแยกชายหญิงชัดเจนในส่วนของน้องข้ามเพศเขาก็จะอยู่ในหอชายซึ่งปัญหาเรื่องนี้ไม่ค่อยพบเพราะว่าก่อนข้างยอมรับกันแล้วก็มีหอพักในบางหอที่เขาเรียกว่ารุ่นที่ส่งต่อข้อมูลว่าหอนี้กลุ่มข้ามเพศน่าจะมาอยู่เพราะว่ามีพวกเรายูกันเยอะ อะไรแบบนี้คะอย่างเช่นหอนี้จะมีหอ 22 คณะกลุ่มข้ามเพศจะอยู่เยอะมาก แต่ไม่ใช่ว่าจะมีแต่กลุ่มเขาจะคะชายปกติก็อยู่ เขาก็ใช้ห้องน้ำกันปกติ ไม่เคยมีปัญหาอะไร .... หอ 22 คือขึ้นชื่อว่าจะต้องอยู่หอนี้เขาเรียกว่าหอนางฟ้าเป็นที่รู้จักกัน 80% นะ สำหรับข้ามเพศห้องนี้อยู่กันสองคน หลังๆก็กระจายมาหออื่นด้วย เพราะมีมากขึ้นเรื่อยๆ เขาแต่งหญิงเลยนะคะ เดินลงจากหอเราก็นึกว่าหอนี้เป็นหอหญิงเด็กผู้ชายที่อยู่หอเขาก็ไม่ได้มีปัญหาอะไรนะ(หัวเราะ) .... หอนี้ก็จะเป็นที่เด็กพวกกิจกรรมด้วยเพราะของข้ามเพศเขาจะเป็นผู้นำในทุกเรื่องโดยเฉพาะกิจกรรม มีเสื้อผ้าผู้หญิงอะไรตากไว้คะ เดี่ยวเราไปดูกันน้องๆจะไปเรียนกันหมดแล้ว”

ผู้อำนวยการกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

จากตัวอย่างของการบริหารจัดการด้านหอพักอย่างไม่เป็นทางการให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นนอกจากเป็นการสร้างความปลอดภัยแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยการจัดสรรหอพักเฉพาะดังกล่าวยังถือเป็นการสร้างพื้นที่ส่วนตัว (Comfort Zone) ให้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการทำกิจกรรมต่างๆอีกด้วย ดังนั้นเห็นได้จากการจัดลานกิจกรรมภายในหอพักนิสิตนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าวโดยใช้ชื่อว่า ANGLE SPORT DORMITORY ที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจะได้อาศัยพื้นที่นี้ในการฝึกซ้อมกิจกรรมหรือการแสดงต่างๆที่มีความเฉพาะอีกด้วย นอกจากนี้ผู้บริหารบางมหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดพื้นที่ส่วนตัวหรือที่เฉพาะให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสำหรับใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆทั้งเชิงวิชาการและสนทนาการรวมถึงเป็นที่พบปะและสร้างเครือข่ายที่ตีร่วมกันภายในมหาวิทยาลัยแต่เนื่องจากพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยและข้อจำกัดในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานของตึกและอาคารเรียนของคณะดังนั้นประเด็นในการจัดสรรพื้นที่ดังกล่าวจึงอาจยังไม่สามารถทำได้อย่างเป็นรูปธรรมในตอนนี

ภาพที่ 4.9 หอพักอย่างไม่เป็นทางการของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

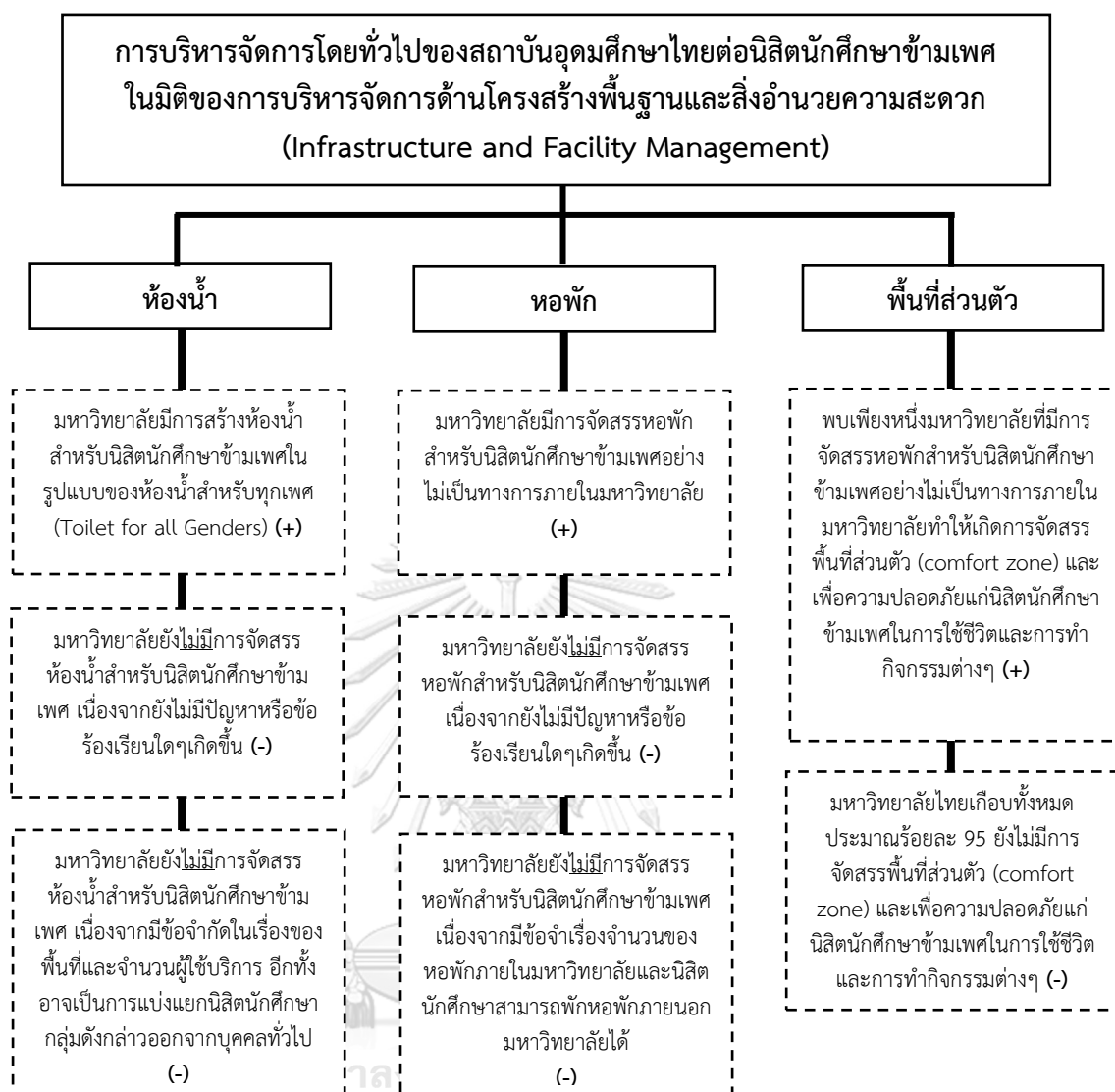
“ถ้าเป็นเรานะเรามองว่าเราอยากได้ space ค่ามากเลยอย่างเมืองนอกเนี่ย New Zealand มีพื้นที่ไลยนะพื้นที่สำหรับ LGBT เลย เราอยากทำมาจริงๆตึกใหม่ที่จะสร้างเนี่ยอยากจะทำห้องน้ำด้วยซ้ำแต่ตอนนี้มันจะไม่มีห้องน้ำเฉพาะให้เค้า แต่ทีกะว่าจะให้ห้อง 1 ห้องสำหรับเธอโดยตรงแต่อยู่ในห้องน้ำผู้หญิงนะ reserve สำหรับเค้า เป็น priority อะแต่จริงๆอยากจะทำแยกให้แต่เฉพาะของอาจารย์ก็ยังไม่พอใช้เลย ตัวเองมองว่า facilities ที่กำลังจะออกแบบมันต้องเหมาะกับคนอยู่ แม้กระทั่งห้อง discussion ตรงอาคารใหม่ตรงนี้เนอะปรับปรุงอาคารเดิมก็คือจะมี LGBT corner ให้กับเค้าจริงๆเราก็ไม่ได้อยากจะไปแยกนะกัน โชนว่าเออเนเธอนั้นเราไม่อยากจะแบบนั้น แต่เราอาจจะบอกว่าเป็น priority ให้สำหรับพวกเธอเข้าไปใช้ได้อย่ากให้มันเป็น casual เป็น lounge ที่ไม่ต้องเป็น

ทางการเพราะเราพบว่าเวลาเราตั้งศูนย์อะไรแล้วมันไม่ค่อยมีใครมา มันเหมือนแค่เราตัดสินจะไปเดินเราก็รู้สึกที่เราแปลกกว่าคนอื่นนะ เรามีปัญหาละอันนี้ในแง่ของ facilities ที่เราจะลงทุนไป”

ผู้บริหารและอาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

โดยสรุป จากการนำเสนอประเด็นด้านการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management) แก่บัณฑิตศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทย สามารถแบ่งประเด็นสำคัญออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการด้านห้องน้ำแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ พบว่ามหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมดยังไม่มีการจัดสรรห้องน้ำเฉพาะสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเนื่องจากทางมหาวิทยาลัยเห็นว่ายังไม่มีเรื่องร้องเรียนหรือปัญหาใดๆที่เกิดขึ้นจากการใช้ห้องน้ำของนิสิตนักศึกษาแต่อย่างใด อีกทั้งบางมหาวิทยาลัยยังมีข้อจำกัดในเรื่องของอาคารและพื้นที่ในการจัดสรรห้องน้ำเฉพาะดังกล่าวและจำนวนของผู้ใช้งานจริงที่อาจมีจำนวนไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับความคุ้มค่าในการลงทุน นอกจากนี้การจัดสรรห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจเป็นการพยายามแบ่งแยกบุคคลกลุ่มนี้ออกจากสังคมมหาวิทยาลัย ดังนั้นมหาวิทยาลัยจำนวนมากจึงยังไม่มีนโยบายในการจัดสรรห้องน้ำให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าว อย่างไรก็ตามบางมหาวิทยาลัยมีการจัดสรรห้องน้ำสำหรับทุกเพศ (Toilets for all Genders) ที่บุคคลทุกเพศทุกวัยหรือแม้แต่ผู้พิการทุกเพศก็สามารถมาใช้บริการได้โดยการสร้างห้องน้ำลักษณะดังกล่าวอาจมีความคุ้มค่าในการลงทุนเนื่องจากทุกคนภายในมหาวิทยาลัยสามารถมาใช้บริการได้ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจและการมีตัวตนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการใช้ห้องน้ำที่มีเพียงการแบ่งแยกแค่ชายหญิง (2) การบริหารจัดการด้านห้องพักแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ พบว่ามหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมดยังไม่มีการจัดสรรห้องพักเฉพาะแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเนื่องจากทางมหาวิทยาลัยยังไม่พบประเด็นปัญหาหรือร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตภายในห้องพักของนิสิตนักศึกษาแต่อย่างใด อีกทั้งบางมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้นิสิตสามารถทำการจองห้องพักผ่านระบบออนไลน์ทำให้นิสิตนักศึกษาสามารถเลือกเพื่อนร่วมห้องพักได้โดยผ่านระบบการจองพร้อมกัน อีกทั้งบางมหาวิทยาลัยมีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนห้องพักนิสิตนักศึกษาบางส่วนจึงสามารถพักห้องพักเอกชนภายนอกมหาวิทยาลัยได้ นอกจากนี้บางมหาวิทยาลัยมีการจัดสรรห้องพักสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอย่างไม่เป็นทางการเพื่อเป็นการสร้างความปลอดภัยและจัดสรรพื้นที่ส่วนตัว (Comfort Zone) ให้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ รายละเอียดการนำเสนอในส่วนนี้สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพเพื่อความเข้าใจได้ ดังนี้

หมายเหตุ:

(+) ประเด็นเชิงบวก

(-) ประเด็นเชิงลบ

(+) / (-) ประเด็นที่อาจเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและลบ

ภาพที่ 4.10 แผนภาพสรุปการบริหารจัดการโดยทั่วไปด้านโครงสร้างพื้นฐาน
และสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management)

การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ปรากฏชัดเจน ได้แก่ การให้บริการของศูนย์การให้คำปรึกษาในส่วนของงานกิจการนิสิตนักศึกษาซึ่งสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดมีบริการพื้นฐานในส่วนของงานบริการนี้แก่นิสิต

นักศึกษาทั่วไปและยังมีช่องทางการติดต่อขอรับบริการการให้คำปรึกษาผ่านทางช่องทางอื่นๆได้อีกด้วย อาทิ Facebook และ Google Form รวมถึงทางสายด่วนทางโทรศัพท์ จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาประเด็นด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นพบว่าศูนย์บริการดังกล่าวเป็นการให้บริการการให้คำปรึกษาโดยทั่วไปแก่นิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปในเรื่องของการใช้ชีวิตทุนการศึกษา และอื่นๆซึ่งอาจไม่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ที่เป็นบุคคลข้ามเพศที่มีความเข้าใจเป็นอย่างดีคอยให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ บางมหาวิทยาลัยมีการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาที่มีความเฉพาะทางมากขึ้นโดยเป็นความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกับคณะภายในมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อาทิ ศูนย์การให้ปรึกษาทางจิตวิทยา ศูนย์ให้คำปรึกษาและรักษาทางเพศ เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ทางมหาวิทยาลัยจะมีบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ แต่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเกือบทั้งหมดกลับไม่ทราบถึงบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพนี้เลย ซึ่งนิสิตนักศึกษาที่มาใช้บริการส่วนใหญ่ ได้แก่ นิสิตนักศึกษาทั่วไปและมีนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจำนวนน้อยมากที่มาขอรับบริการดังกล่าว

“คือถ้าผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้เลยในกองก็ยังไม่เห็นว่าใครที่จะสามารถที่จะมาทำหน้าที่ตรงนี้ได้ เป็นการให้คำปรึกษาทั่วไปๆ จริงๆไม่ใช่แค่เรื่องเพศที่ 3 เรื่องอะไรที่มันละเอียดอ่อนหน่อยผู้ให้คำปรึกษาของเราจะเป็นนักจิตวิทยา แต่บางทีจะเป็นเรื่องของความเครียดที่เป็นภาพรวม เรื่องของว่ามาเรียนตรงนี้เพราะที่บ้านอยากให้เราเรียนแต่ตัวเองไม่ชอบหรือเรื่องคนที่ประมาณว่าผิดหวังอกหักมา จนไม่สามารถเรียนต่อได้อะไรอย่างนี้ จะเป็นอะไรพวกนั้นมากกว่าที่เขามาให้คำปรึกษา แต่เรื่องของเพศที่สามนี้...ไม่มีครับ”

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“คือจากการที่ผมมาทำงานตรงนี้อะครับ ผมเปิดบริการช่องทางให้คำปรึกษาเนี่ยทั้งหมด เอ้อ 4 ช่องทางครับ ก็คือเป็นแบบทางเพจ Facebook ทางไลน์แล้วก็ทาง Google Form ครับแล้วก็ทางสาย Hot line โทรศัพท์ คือจากการที่เราเปิดรับบริการมาเนี่ย มีนักศึกษาข้ามเพศที่เขามารับบริการเนี่ย เอ้อ ในแต่ละปีนะครับ ประมาณ 2-3 คนครับ ลักษณะเบื้องต้นของการที่มาสัมภาษณ์ประเด็นในแต่ละเรื่องก็เป็นเรื่องของการปรับตัวกับปัญหาเรื่องความรัก คือสองประเด็นนี้ครับ หลักๆ แต่เรื่องเบื้องต้นของ story ของแต่ละเรื่องก็จะเป็นพื้นฐานของปัญหาครอบครัวครับ แต่ก็แสดงผ่านมาจากอะไรพวกนี้ .... เหมือนของมหาวิทยาลัยเนี่ย คนที่ทำงานตรงนี้ก็จะเป็นนักจิตวิทยาครับอย่างผม และเราก็จะมีการให้นักศึกษาระบุอยู่แล้วว่าอยากจะคุยกับนักจิตวิทยาผู้หญิงหรือนักจิตวิทยาผู้ชาย”

เจ้าหน้าที่กิจการนักศึกษาและนักจิตวิทยา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

“คือที่จะบอกให้นะ เด็กเรารู้สึกว่าเรา เด็กไม่มาปรึกษาเราเรื่องพวกนี้เลย (หัวเราะ) ไม่มีเลย แต่พี่ไม่แน่ใจว่าที่คณะเขามีคุยกับที่อาจารย์หรือเปล่า คือธรรมชาติของเด็ก เด็กจะสนิทกับอาจารย์ที่คณะมากกว่าส่วนกลาง เพราะว่าเขาไม่ได้มาคลุกคลีกับเรา เด็กที่จะสนิทกับเราคือเด็กทำความผิด (หัวเราะ) แล้วเราก็เอาเขามาปรับพฤติกรรมหรือเด็กอีกช่วงหนึ่งที่สุดโต่งไปเลยคือเด็กพวกประธานคณะ นายกสโมสร อะไรพวกนี้ก็จะสนิทกับเราในเรื่องของการทำกิจกรรม แต่เพศสภาพมาปรึกษาเรื่องชีวิต เรื่องการกินฮอร์โมนอะไรอย่างนี้ไม่มี”

ผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 11 ก.ค. 2561

“เออผมพูดเลยว่ามีไหม มีตามตัวชีวิต มีห้องให้มีทุกอย่างให้ เอออีกอันเลยอะ ถ้ามันเป็นทางเลือกสุขภาพ คืออย่างนี้นะ ผมมีแบบ counseling เนี่ย เขาเรียกว่าอะไรของ student affair ก็มี แต่ในขณะที่เดียวกันมหาลัยเรามี คลินิกเวชกรรม เรามีหมอ มีพยาบาลประจำ หมอ 1 คนเลยนะครับ ประจำ มีพยาบาล 3 แล้วก็ยังมีเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขอะไรอย่างนี้ แต่ปรากฏว่าเวลาเกิดเหตุไม่ว่าจะสุขภาพจิตหรืออะไรแทนที่มาปรึกษาเจ้าหน้าที่เรา ต้นไป ปรึกษาที่อื่นกันเอง”

รองอธิการบดีฝ่ายนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 16 ก.ค. 2561

ข้อมูลจากการนำเสนอเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิต นักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยแสดงให้เห็นว่าแม้ทางสถาบันอุดมศึกษาจะจัดบริการ ทางด้านการให้ปรึกษาหรือบริการทางด้านสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ แต่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ กลับเลือกที่จะขอคำปรึกษาจากรุ่นพี่ที่เป็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศหรือจากรุ่นพี่ในกลุ่มหรือชมรมที่ ตนเองเป็นสมาชิกอยู่แทนที่จะไปรับบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพจากส่วนกลางของทาง มหาวิทยาลัย เนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเห็นว่าเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่ศูนย์บริการดังกล่าวไม่มี ความรู้ในเรื่องเฉพาะทางที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องการทราบ อาทิ การรับประทานยาเสริมสร้าง ฮอร์โมนเพศหญิง การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวหรือปัญหาเรื่องความรักของเพศที่สาม หรือนิสิต นักศึกษาข้ามเพศไม่ทราบว่ามึบริการด้านนี้จากส่วนกลางของมหาวิทยาลัย ซึ่งนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ กลับรู้สึกสบายใจและเป็นกันเองในการขอคำปรึกษาจากเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่เป็นบุคคลข้ามเพศ เหมือนกันมากกว่าการปรึกษาบุคคลทั่วไปที่เป็นชายจริงหรือหญิงแท้และบางส่วนเลือกที่จะไปขอรับ คำปรึกษาจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเลือกที่จะศึกษาค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับการรับประทานยาหรือฮอร์โมน เสริมจากอินเทอร์เน็ตเป็นอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งบางครั้งอาจได้รับผลข้างเคียงที่เกิดจากการใช้ยาที่ไม่ถูก วิธีหรือการรับประทานเกินปริมาณ ซึ่งประเด็นในเรื่องของการให้คำปรึกษาและบริการด้านสุขภาพแก่นิ สิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาถือเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“หนูในความคิดของหนูนะคะหนูคิดว่าเขาก็ไม่ได้กินเหมือนเราอะคะ เขาก็ไม่ได้รู้จิตใจเหมือนเราอะคะ แล้วเขาจะมารู้มาสอนเราได้ไงว่ากินอย่างนี้ไม่ดีนะ เขาก็เป็นครูคนๆหนึ่งที่แบบเขาไม่ได้เรียนทางสายสุขภาพมา เขา ไม่ได้เรียนหมอ ไม่ได้เรียนเภสัช เขาก็อาจที่จะไม่รู้ในส่วนนี้คะ ในความคิดของหนูคะแล้วก็ในความคิดของหนูคือการ หาข้อมูลเอาไปถามคนที่เคยกินแล้วก็คนที่แบบนี้ หนูคิดว่ามันน่าจะโอเคกว่าที่เราไปถามบุคลากรในคณะอะคะ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

“หนูนะคะส่วนมากจะคุยกับเพื่อนสนิทเท่านั้นคะ ไม่เคยไปคุยกับใครเลย อย่างเรื่องทานฮอร์โมนก็พอรู้ว่า มันมีผลหรือว่าอันตรายตามมาก็ควรไปปรึกษาแพทย์แต่ว่าหนูไม่รู้ว่าจะต้องไปปรึกษาแพทย์ที่ไหนต้องไปปรึกษาใคร มันไม่มีการประชาสัมพันธ์หรือว่าองค์กรที่มาดูแล ..... ปรึกษาเพื่อนเอา บางทีก็ใช้ internet”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“ไม่คะ เรื่องการทานฮอร์โมนหรืออะไรอย่างนี้ดูจากในเน็ต เพราะว่าอาจารย์ก็ไม่อาจจะให้คำปรึกษาได้ อาจารย์ที่นี้ก็ไม่ค่อยมีแบบนี้ มีแต่ผู้ชายกับผู้หญิงเค้าไม่รู้เรื่องเค้าไม่ get กับเรา เราต้องหาเอง”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยเอกชน (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

“ช่วงแรกก็มีพันทิบบ้างแต่พอช่วงหลังเราก็เริ่มรู้สึกว่ามีปัญหามันลึกไปเรื่อยๆ ก็เลยตัดสินใจคุยกับเพื่อนดีกว่า เราสบายใจคุยกับเพื่อน ..... ถ้าเราไปคุยเรื่องส่วนตัวมากซึ่งเขาเป็นใครก็ไม่รู้ อาจารย์เจ้าหน้าที่ก็จะบอกเขาจะเก็บเป็นความลับ เราก็กลัวว่าวันหนึ่งถ้าเป็นเรื่องไม่ดีขึ้นมาแล้วคนอื่นรู้เราก็ไม่อยากจะเกิดเหตุการณ์ขึ้น”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 19 ก.ค. 2561

“เด็กน่าจะเชื่อเพื่อนแหละน่าจะเป็นเพื่อนมากกว่า เขาอาจจะไม่กล้ามาปรึกษาเราด้วยแหละ ในเรื่องของความเป็นอาจารย์ได้แคร์รับผิดชอบในวิชานั้นๆ ง่ายๆ ไม่ได้สนิทกันมากเท่าไรเพราะจะเจอแค่หนึ่งเทอม แต่ถ้าเด็กที่เป็นที่ปรึกษาตั้งแต่ปีหนึ่งถึงปีสี่โอเคอย่างนี้ก็อาจจะมีความสบายใจแต่ว่าห้องผมไม่มีประเภทนี้ที่ผมเป็นที่ปรึกษาอยู่”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 18 มิ.ย. 2561

“ปรึกษาทั้งในแล้วก็นอกมหาลัยค่ะ แล้วก็ไปปรึกษาที่สมาคมฟ้าสีรุ้งที่ตอนนั้นเขามี เอ่อ ให้คำปรึกษาด้านฮอร์โมนเพศด้วย เขาจะถามเราว่าเคยใช้ยาตัวไหนมาบ้าง ตอนนั้นหนูได้ฟรีก็เพราะว่าหนูได้ตำแหน่งรองรองกรรมการประกวดของสมาคมฟ้าสีรุ้งอะค่ะ เขาก็เลยให้ฟรีครั้งนั้น แต่ปกติก็มีค่าบริการ ให้คำปรึกษาอะฟรี แต่ว่าพวกวัดระดับฮอร์โมนอะค่ะ 800 ..... เขาก็จะตรวจ เจาะเลือดเราแล้วก็ไปตรวจวัดค่าระดับฮอร์โมนแล้วก็วันมาฟังผล เขาก็จะแนะนำว่าควรจะใช้สูตรไหนในการเทคฮอร์โมนให้เราเป็นผู้หญิงมากขึ้น .... เขาก็จะดูน้ำหนัก ส่วนสูงด้วย ในการปรับระดับฮอร์โมนแต่ละครั้ง มีทั้งยา ตอนนี้น้ำมันมีทั้งแบบฉีด แบบทา แล้วก็แบบทานอะค่ะ ซึ่งเขาจะไม่แนะนำให้แบบฉีด เขาจะแนะนำให้แบบทานกับทาที่ผิว

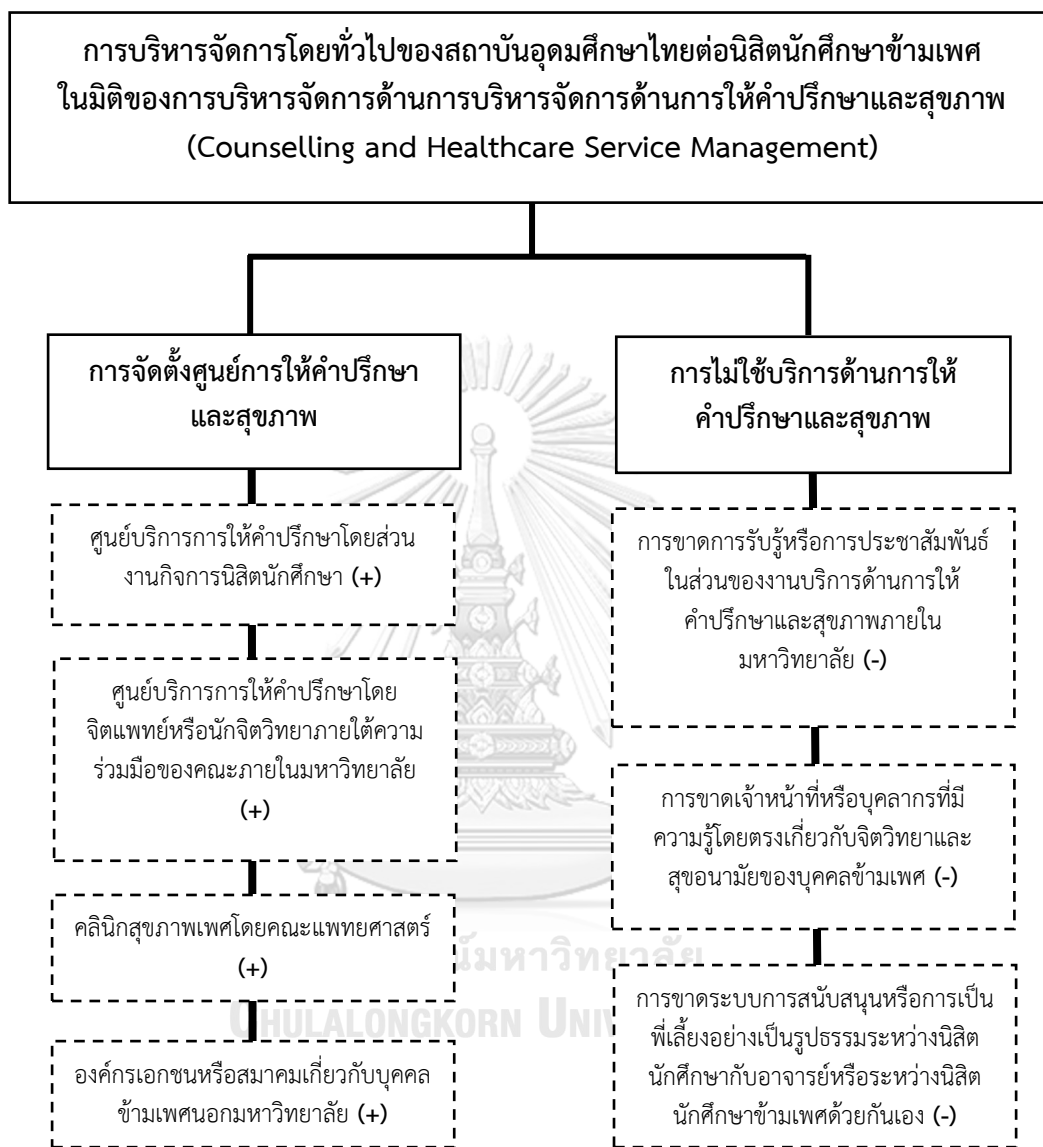
นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 18 มิ.ย. 2561

“เด็กกลุ่มนี้มีแนวโน้มในการใช้ศัลยกรรมเยอะแล้วเราเองในหลักสูตรเราเคยแจ้งในหลักสูตรเลยนะว่าอยากให้อาจารย์ผู้สอนที่อยู่ในชั้นเรียนทุกคนเตือนเด็ก ดูเด็กมันอย่างเหมือน take ยาเกินขนาดก็อาจจะ relate มาถึงพวกเด็กๆข้ามเพศด้วยในการรับประทานยา แล้วเราก็มองว่ากลุ่มนี้ก็ใช้อยู่บางวันที่ take ยาคุมมาเยอะหน่อยก็จะมีอาการมันบ้าง พุดไม่รู้เรื่องบ้าง แต่เราก็เตือนๆกัน ศัลยกรรมที่นี้จะมีปัญหาแล้วก็เราในฐานะอาจารย์และผู้บริหารเรามองว่ามันไม่ดีสำหรับเค้า เช่น เค้า take กลูตาไธโอน (glutathione) เยอะๆ เค้าต้องรู้อะไร กลูตาไธโอน คืออะไร มันใช้กับผู้ป่วยที่ผ่านการ Chemotherapy อะไรที่มันดำมันก็จะขาวคือเค้าต้องเข้าใจว่า take ไปนานๆร่างกายก็ผลิต autoxidation ไม่ได้ ตับอ่อนก็ทำงานไม่ได้เค้าต้องรู้อะไรพวกนี้ เราก็เลยคุยกันหลักสูตรว่าโอเคในเรื่องของ healthcare ต้องให้ผ่านอาจารย์ไปเพราะเราดูแลนักศึกษาได้ไม่ทั่วหรอก”

ผู้บริหารและอาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 1, 23 พ.ค. 2561

โดยสรุป จากการนำเสนอการบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่ามหาวิทยาลัยทุกแห่งอย่างน้อยมีการจัดบริการด้านการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาทั่วไปซึ่งหมายรวมถึงนิสิตนักศึกษาข้ามเพศด้วย แต่จากการลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์พบวานิสิตนักศึกษาข้ามเพศจำนวนน้อยมากที่รู้หรือทราบเกี่ยวกับบริการดังกล่าวที่จัดสรรให้โดยมหาวิทยาลัยและนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเลือกที่จะไม่ไปรับบริการด้านการให้คำปรึกษาหรือบริการทางด้านสุขภาพกับศูนย์บริการภายในมหาวิทยาลัยเนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเห็นว่าบุคลากรประจำศูนย์ฯมิใช่บุคคลข้ามเพศที่น่าจะมีรู้เฉพาะในสิ่งที่ตนเองต้องการทราบ อีกทั้งการเลือกปรึกษารุ่นพี่หรือเพื่อนที่เป็นบุคคลข้ามเพศเดียวกันน่าจะได้รับความรู้โดยตรงจากผู้ที่ได้ผ่านประสบการณ์จริงมาแล้วน่าจะเป็นประโยชน์มากกว่าและตนเองก็รู้สึกสบายใจกว่าในการขอรับคำปรึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับมารอรับบริการคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ที่เป็นชาย

จริงหญิงแท้จากศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพภายในมหาวิทยาลัย รายละเอียดการนำเสนอในส่วนนี้สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพเพื่อความเข้าใจได้ในภาพที่ 4.11

หมายเหตุ:

(+) ประเด็นเชิงบวก

(-) ประเด็นเชิงลบ

(+) / (-) ประเด็นที่อาจเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและลบ

ภาพที่ 4.11 แผนภาพสรุปการบริหารจัดการโดยทั่วไปด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management)

สถาบันอุดมศึกษาไทยส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 80 มีการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในลักษณะของหัวข้อหรือประเด็นหนึ่งที่สอดแทรกในรายวิชาศึกษาทั่วไปหรือวิชาบังคับที่นิสิตนักศึกษาทั่วไปต้องลงทะเบียนเรียน แต่การเรียนการสอนที่มีการสอดแทรกหัวข้อดังกล่าวนี้เป็นเพียงการบรรยายในหัวข้อนั้นๆแบบสั้นๆโดยใช้เวลาเพียง 1-2 สัปดาห์ นอกจากนี้หลายมหาวิทยาลัยมีการเปิดรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศที่มีเนื้อหาค่อนข้างชัดเจนกว่าการสอดแทรกเป็นเพียงหัวข้อหรือประเด็นหนึ่งในรายวิชาเท่านั้น อาทิ รายวิชา พหุวัฒนธรรม ที่นิสิตนักศึกษาต้องเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตลอดจนมีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเพื่อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอีกด้วย

“มีในรายวิชาจะเป็นวิชามนุษย์กับวัฒนธรรม เขาก็สอนสัปดาห์หนึ่งจะมีสอนพวก transgender ก็คือเกี่ยวกับเพศเป็นประมาณว่าความหลากหลายทางเพศ ก็จะมีการเปิดตัวอย่างคลิบให้ดู จะมีสอนอยู่คาบหนึ่งคะ ไม่ใช่แค่สาวสองนะคะ จะเป็นแบบคนพิการ คนรักข้ามเพศอะไรทั่วไปด้วย เขาจะให้แง่คิดและสิทธิของเรา เหมือนเราอยากแต่งงานกับผู้ชาย แตกกฎหมายให้เราแต่งงานกับผู้หญิง อาจจะแต่งได้แต่จดทะเบียนสมรสไม่ได้ คือถ้าเราทำงานด้วยกันอยู่กันแต่ผู้ชายมีผู้หญิงใหม่คือเราไม่มีสิทธิเรียกร้องเพราะไม่ได้จดทะเบียนตามกฎหมาย ..... คือทุกคนต้องเรียนทุกคนก็จะเข้าใจเรา เพื่อนก็จะเข้าใจเพศเรามากขึ้นเรียนวิชานี้”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 12 มิ.ย. 2561

“ในส่วนของวิชาพหุวัฒนธรรมเราก็จะพูดถึงประเด็นนี้ว่าหนึ่งก็คือตอนที่เราเรียนเรายังไม่ได้ลงทฤษฎีอะไร เราให้เด็กดูว่าในพื้นที่ในมหาลัยเรามีเยอะไหมหลากหลายอะไรไหม ไปสัมภาษณ์คนในและคนนอกด้วยว่าคนในเค้ารู้สึกยังไง โดนรังแกไหมเค้าอยู่แล้วสบายใจไหม เค้ามีพื้นที่ของเค้าไหมแล้วก็ย้อนไปถึงประวัติว่าเค้าเปิดเผยตนเองเมื่อไหร่และครอบครัวคิดยังไง และส่วนหนึ่งก็คือคนทั่วไปมองยังไงเกี่ยวกับคนกลุ่มนี้ การเรียนการสอนของเราจะคลุ่มอยู่ 5 ประเด็นด้วยกันโดยมีประเด็นหัวข้อใหญ่ก็คือในเรื่องของ LGBT นี่แหละคะ ว่าเป็นอย่างไรบ้างในพื้นที่โรงเรียนและมหาวิทยาลัยด้วย วิธีการสอนของเราจะให้นักศึกษาทำ project เริ่มจากพื้นที่ภายในมหาลัยให้ไปดูซิว่า LGBT ในมหาวิทยาลัยเนี่ยในเรื่องของประชากรแค่ไหน แล้วเค้าเป็นอยู่ยังไง ลองไปดูซิข้อท้าทายที่พวกเขาเจอจากการเป็น LGBT ไม่ใช่จากการเป็นอย่างอื่นนะคะ ไปดูนโยบายไปดูซิว่ามุมมองของมหาวิทยาลัยต่อประเด็นนี้เป็นอย่างไรไปดูเรื่องของการตระหนักจะศึกษาผ่านอะไรจะ provide space ใหม่ allocate ในเรื่องของ funding ใหม่ เรื่องของการเรียนการสอนในหลักสูตรเค้าพูดถึงประเด็นนี้ไหมก็เหมือนให้เค้าวิเคราะห์ผ่านเรื่องพวกนี้คะ ณ ตอนนีวิชานี้เป็นวิชาบังคับอยู่จะเป็นหนึ่งในวิชาแกนชื่อวิชา การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ของ มข. หลังจากที่เรารเรียนทฤษฎีไปแล้วและได้ไปเปิดใจโดยการสัมภาษณ์ interact กับคนในแล้วเป็นยังไงก็มาเรียนรู้วิธีทำว่าจะทำได้ยังไงในการลดอคติในประเด็น transgender”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

“คือหลักสูตรที่เรามี มันก็มีเหมือนกัน อย่างเทอมนี้เราสอนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ inclusion ในการศึกษา เราก็จะมีคาบหนึ่งเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ ก็ที่มีอยู่ในปัจจุบันที่สอนอยู่แล้วนะ ตอนนี่จะเป็นประเด็น inclusion มันก็จะมี เด็กพิการ ความหลากหลายทางเพศ เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องเชื้อชาติ เรื่องพวกนี้ เอ้อ โทษทีลืมประเด็นหนึ่ง 102 เนี่ยนะ คาบที่เกี่ยวกับเรื่องเพศมันขึ้นอยู่กับว่าใครจะมาสอนเนอะอย่างที่ว่าเมื่อก็คุยอะไรกัน ก็จะมี

พีจิมมีมา พีจิมมีที่เป็น Trans Man มาบรรยายด้วย เขาก็จะเน้นตรงส่วนนั้น เป็นวิทยากร คือเขากันคือเขามีวิทยากรหลายคน แล้วเขากันกันแต่ละห้องไปเรื่อยๆ แต่ถ้าวันไหนพีจิมมีไม่มา ก็คือจะไม่มี ก็จะเป็นคนอื่นพูด”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 2, 17 ก.ค. 2561

บางมหาวิทยาลัยอาจยังไม่มีการเรียนการสอนหรือการเปิดรายวิชาที่มีการสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศอย่างชัดเจนให้กับนิสิตนักศึกษาทั่วไป ซึ่งรายวิชาส่วนใหญ่ที่น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ วิชาสิทธิพื้นฐานและประชาสังคม รวมถึงรายวิชาเพศศึกษาและสุขภาวะอนามัยต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยและอาจารย์ผู้สอนระบุว่าแม้ทางมหาวิทยาลัยยังไม่มีการเรียนการสอนในรายวิชาเฉพาะดังกล่าว อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนก็ได้พยายามเชื่อมโยงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในประเด็นเนื้อหาที่มีความใกล้เคียงและสอดคล้องกันในชั้นเรียนบ้าง เป็นต้น

“ในวิชาเรียนมันก็มีชีวิตและสุขภาพซึ่งมันก็จะมีส่วนที่เกี่ยวเนื่องเกี่ยวกับเพศ แต่ก็ไม่ได้เน้นไปทางพวกเลสเบียน เกย์ อะไรอย่างเดียวก็น่าจะพูดถึงการดูแลสุขภาพเกี่ยวกับเพศต่างๆไป พวกการติดต่อโรคทางเพศสัมพันธ์ พวกอะไรแบบนี้ทั้งหลาย”

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 2, 13 มิ.ย. 2561

“ของหนูอาจารย์เคยสอนค่ะเกี่ยวกับเพศ เป็นเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวเป็นวิชาในเอกอะคะ มันเรียนเกี่ยวกับบ้านและครอบครัวเกี่ยวกับทั่วไปของครอบครัว เขาจะพูดถึงเรื่องกฎหมายที่ยังไม่ยอมรับเรื่องการจัดทะเบียนอย่างนี้ค่ะ แต่ต่างประเทศอาจจะมีจดทะเบียนกันได้แล้ว พูดนี่นึ่ง”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 16 ก.ค. 2561

“ไม่มีเลยคะ ยิ่งไม่มี คณะน้องไม่มี”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 20 มิ.ย. 2561

การเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษานั้นพบว่าบางมหาวิทยาลัยมีการเปิดหลักสูตรในระดับปริญญาโทและเอกที่เกี่ยวข้องกับเพศสถานะและเพศวิถีศึกษาโดยนิสิตนักศึกษาได้เรียนรายวิชาทางด้านกลุ่มแนวคิด ทฤษฎี ประวัติศาสตร์ สิทธิเสรีภาพของบุคคลข้ามเพศ แนวคิดร่วมสมัยต่างๆ ทางด้านเพศวิถีและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมถึงประเด็นร่วมสมัยเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของบุคคลข้ามเพศต่างๆ เป็นต้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาดังกล่าวมุ่งผลิตมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถและนักวิจัยเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคม โดยผู้ที่สำเร็จการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้ในหลายบทบาทและสถานภาพ เช่น เป็นนักวิจัย นักวิชาการ ผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย นักบริหารจัดการ และผู้ปฏิบัติงานทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาและสาธารณประโยชน์ต่างๆ ตลอดจนองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ เป็นต้น

“ประเด็น LGBT จะเป็นของภาควิชาสตรีศึกษาอะ อยู่คณะสังคมศาสตร์ซึ่งตอนนี้เป็นหนึ่งในภาควิชาของภาควิชาสังคมและมานุษยวิทยา Woman and Gender Studies เมื่อก่อนเคยเป็น center แต่ตอนนี้เป็น Department หนึ่งของคณะสังคมก็จะเปิดสอนเกี่ยวกับเรื่องของ Feminine studies และเรื่องของ LGBT ซึ่งมีมานานแล้ว”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

“LSI612 Educational policy, Equity and Change กับ LSI 613 Inclusive Education Curriculum, Pedagogy and Assessment สองวิชานี้เราสอนรวมกันซะส่วนใหญ่ แต่มีบางคาบที่เขาจะได้แยกกันนะ แล้วแต่เขาจะเลือก track ที่จะเน้นการปฏิบัติ หรือ policy วิชาอันนี้สำหรับ ป.โท ... ของสหวิทยาการก็มีนะ เปิดทั้ง ป.โท และเอก สอนพวกสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา”

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 2, 17 ก.ค. 2561

นอกเหนือจากการที่มหาวิทยาลัยมีการเปิดรายวิชาและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศสถานะและเพศวิถีศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาแล้ว มหาวิทยาลัยหลายแห่งยังมีการจัดโครงการเสวนาทางวิชาการและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมโดยเป็นความร่วมมือของทางมหาวิทยาลัยและคณะต่างๆที่เกี่ยวข้อง อาทิ คณะสังคมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี และอื่นๆตามความเชี่ยวชาญหรือบริบทของแต่ละคณะ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดเวทีให้ความรู้ความเข้าใจ การยอมรับในอัตลักษณ์ บทบาท และการนำเสนอประเด็นร่วมสมัยต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมให้กับบุคลากรทุกคนในมหาวิทยาลัยรวมถึงหน่วยงานและบุคคลภายนอกที่สนใจเข้าร่วมรับและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ถือเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่ดีในเรื่องของการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศภายในสถาบันอุดมศึกษา

“คณะครุศาสตร์เค้าก็มีการจัดเสวนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับคนข้ามเพศนะ เป็นประเด็นเกี่ยวกับคนข้ามเพศในสถานศึกษา เป็นการเสวนาในมุมมองของนักแนะแนวในโรงเรียนต่อผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ มีเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงและมีความรู้เรื่องคนข้ามเพศมาร่วมเสวนากัน 3-4 คนเลยอะ มีเจ้าหน้าที่จากองค์กรข้ามเพศข้างนอกมารับฟังและแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ด้วย ได้มุมมองหลายอย่างเลย”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคกลาง) แห่งที่ 1, 19 ก.ค. 2561

“เรื่องของการเสวนา workshop หรือว่าคุยประเด็น LGBT จะเป็นของภาควิชาสตรีศึกษาอะ อยู่คณะสังคมศาสตร์ซึ่งตอนนี้เป็นหนึ่งในภาควิชาของภาควิชาสังคมและมานุษยวิทยา Woman and Gender Studies เมื่อก่อนเคยเป็น center แต่ตอนนี้เป็น Department หนึ่งของคณะสังคมก็จะสอนเกี่ยวกับเรื่องของ Feminine studies มีมานานแล้ว

อาจารย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2, 24 พ.ค. 2561

สำหรับบางมหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีการจัดกิจกรรมโครงการเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศดังกล่าวภายในมหาวิทยาลัยหรือการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน มหาวิทยาลัยบางส่วนมีการเรียนเชิญหน่วยงานภายนอกมาร่วมให้ความรู้และจัดการเสวนาเกี่ยวกับเพศศึกษาหรือประเด็นเฉพาะด้านบุคคลข้ามเพศให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและนิสิตนักศึกษาทั่วไปในช่วงของกิจกรรมสำคัญ อาทิ การปฐมนิเทศนิสิตนักศึกษาใหม่ การจัดการอบรมเฉพาะแก่นิสิต

นักศึกษาข้ามเพศ เป็นต้น ทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยเห็นว่าการให้หน่วยงานหรือองค์กรเฉพาะทางที่มีความรู้เรื่องเพศวิถีโดยตรงเข้ามาให้บริการด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องดังกล่าวน่าจะเป็นประโยชน์แก่นิสิตนักศึกษาเช่นเดียวกัน

“มีทำเรื่องไปค่ะ ทำเรื่องไปผ่านทางสมาคมฟ้าสีรุ้งแล้วก็ในนามของมหาลัย .... อย่างตอนจัดประกวดไปเนี่ย ก็คือเขาก็จะเรียกกลุ่ม Trans LGBT เนี่ย มาแล้วก็ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์แล้วก็เรื่องฮอร์โมนสำหรับน้องสาวประเภทสอง จัดไปเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคใต้) แห่งที่ 1, 18 มิ.ย. 2561

“ไม่มีเลยคะ เท่าที่เรียนมาไม่มีอะไรที่เป็นความหลากหลายทางเพศ มีแค่ช่วงตรวจร่างกายจากหน่วยงานข้างนอก น่องๆเป็นกะเทยไซ้ไหม มาเซ็นชื่อ รับถุงยาง อ้าว! แล้วทำไมที่ เป็นกะเทยๆ มาเอา เป็นสาวประเภทสอง มาเอามาเซ็นชื่อรับถุงยางให้พี่น้อยรับถุงยางรับไปเป็นโหลๆ”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคอีสาน) แห่งที่ 1, 11 มิ.ย. 2561

“เคยมีการอบรมขึ้นมาโดยให้วิทยากรเข้ามาค่ะ ให้เพศที่ 3 เค้าเจาะจงเลยทำให้พวกหนู เกี่ยวกับเรื่องการใช้ชีวิต ก็จะมีการกินยาคุมที่จะมีแบบวิทยากรที่เป็นกะเทยมาเลย แล้วก็สอนเรื่องความคิดอะไรแบบนี้”

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 3, 25 พ.ค. 2561

จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบเอกสารสรุปโครงการฝึกอบรมของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนเชิญหน่วยงานหรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆแก่น้องๆนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เอกสารดังกล่าวเป็นข้อมูลสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (เอกสารโครงการแสดงในภาคผนวก ง)

นอกเหนือจากการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในรูปแบบของการเปิดสอนเป็นกระบวนรายวิชาหรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีศึกษาตลอดจนการจัดโครงการเสวนาทางวิชาการ ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานหรือองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องภายนอกในการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับเพศวิถีและเพศทางเลือกภายในมหาวิทยาลัยแล้ว บางมหาวิทยาลัยมีการแจกเอกสารและวารสารที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้กับนิสิตนักศึกษากลุ่มเป้าหมายและนิสิตนักศึกษาทั่วไปได้ศึกษาอีกด้วย โดยเอกสารและวารสารสำหรับแจกฟรีดังกล่าวเป็นความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศในระดับท้องถิ่นในการผลิตและนำมาเผยแพร่ให้ความรู้แก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งเอกสารและวารสารสำหรับแจกฟรีดังกล่าวนี้นี้มีการจัดวางไว้หน้าบริเวณสำนักกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ภาพที่ 4.12 แสดงจุดและลักษณะของเอกสารวารสารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัย

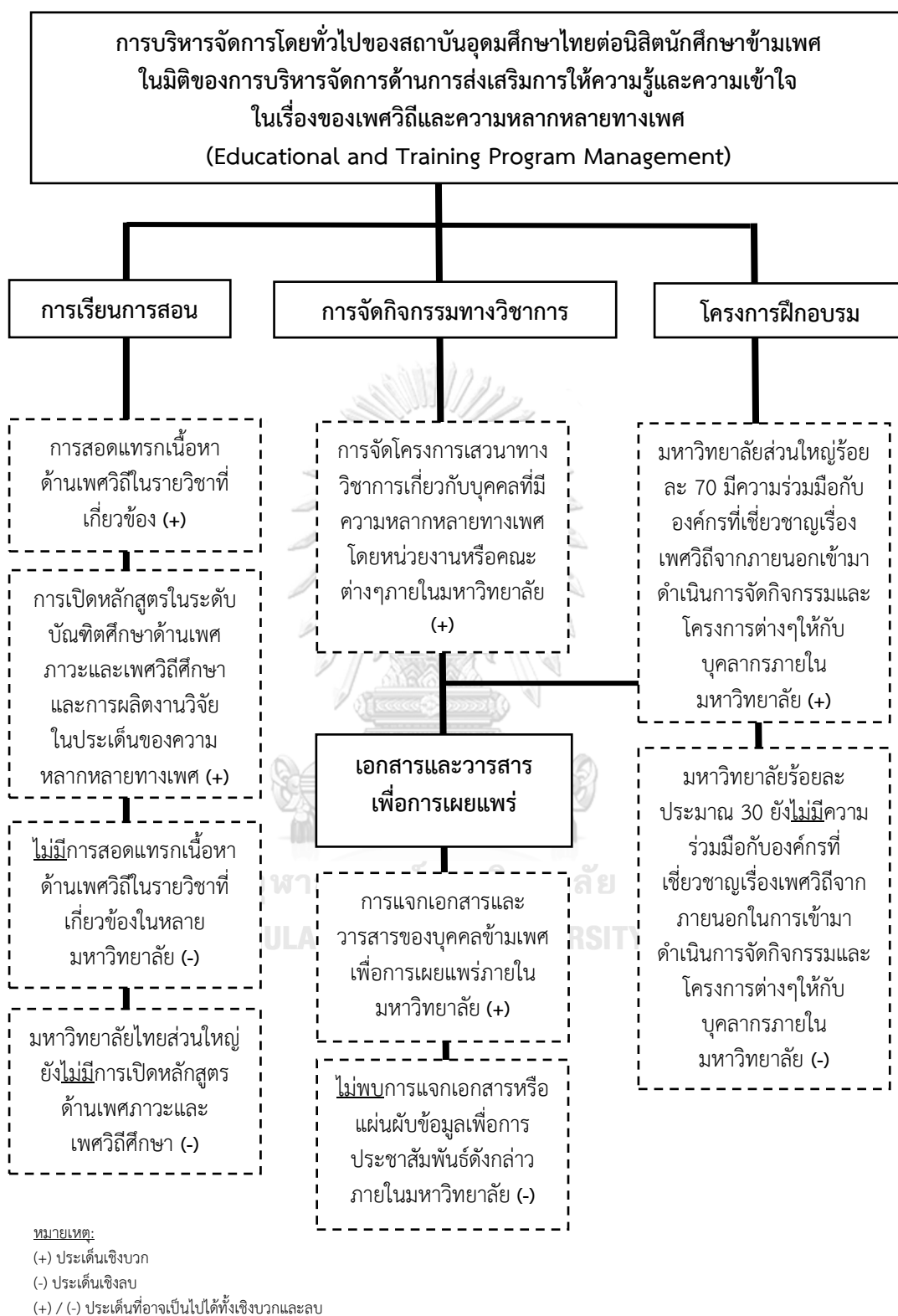
เอกสารและวารสารเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสำหรับแจกฟรี ณ สำนักกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง

ภาพที่ 4.12 เอกสารและวารสารเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสำหรับแจกฟรี

(ภาพถ่ายโดย นายอาทิตย์ อินตะแก้ว)

โดยสรุป จากการนำเสนอการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคคลทั่วไปภายในสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่หรือร้อยละ 70 มีการสอดแทรกความรู้และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในรายวิชาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกันทั้งที่เป็นรายวิชาบังคับ วิชาเลือกและวิชาเลือกเสรี ในขณะที่บางมหาวิทยาลัยไม่มีการสอดแทรกเนื้อหาดังกล่าวเลย นอกจากนี้บางมหาวิทยาลัยมีการเปิดหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะและเพศวิถีศึกษา และการจัดโครงการเสวนาทางวิชาการภายในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ การให้อำนาจแก่นักศึกษาที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเข้ามาจัดโครงการฝึกอบรมหรือการให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย ตลอดจนการแจกเอกสารและวารสารที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่สำคัญต่างๆของบุคคลข้ามเพศข้ามแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคคลทั่วไป ณ สำนักกิจการนักศึกษาของบางมหาวิทยาลัย

การนำเสนอมุมมองด้านการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศดังกล่าวสามารถนำเสนอเป็นแผนภาพสรุปเพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นโดยแสดงในภาพที่ 4.13

ภาพที่ 4.13 แผนภาพสรุปการบริหารจัดการโดยทั่วไปด้านการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิต นักศึกษาข้ามเพศและเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ

การนำเสนอผลการวิจัยในตอนนี้สามารถแบ่งการนำเสนอออกเป็นประเด็นที่สำคัญได้ 2 ตอน ได้แก่ (1) การนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของมหาวิทยาลัยไทย (Best Practices) ที่มีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของมหาวิทยาลัยไทยในแต่ละภูมิภาคเพื่อฉายให้เห็นภาพของสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกันโดยนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของมหาวิทยาลัยไทย (Best Practices) ดังกล่าวใน 4 ด้านได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ และ (2) การนำเสนอผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 2.1 แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิต นักศึกษาข้ามเพศ

จากการลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการนิสิต นักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยในหลากหลายประเภทและสังกัด ได้แก่ กลุ่มมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ (มหาวิทยาลัยของรัฐ) กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (มหาวิทยาลัยของรัฐ) และมหาวิทยาลัยเอกชนใน 4 ภูมิภาคสำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้และภาคกลาง ทั้งนี้การบริหารจัดการที่เอื้อต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าวได้นำเสนอใน 4 มิติของการบริหารจัดการโดยมหาวิทยาลัยที่มีแนวทางการบริหารจัดการที่ดีดังกล่าวอาจมีแนวทางการบริหารจัดการที่ยังไม่ครอบคลุมในทุกด้าน อย่างไรก็ตามเพื่อให้เห็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีของมหาวิทยาลัยไทย (Best Practices) ที่มีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบริบทของประเทศไทย รายละเอียดของการนำเสนอจึงมี ดังนี้

2.1.1 แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในภาคเหนือ

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคเหนือ) แห่งที่ 4

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคเหนือ) แห่งที่ 4 มีแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)

มหาวิทยาลัยมีการเปิดพื้นที่ให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้เข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยได้เช่นเดียวกันกับนิสิตนักศึกษาทั่วไป ในเรื่องของสิทธิเสรีภาพและการ

แสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศมาเรียนและเข้าสอบได้ ทั้งนี้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยเรื่องการแต่งกายของทางมหาวิทยาลัย ไม่แต่งกายล่อแหลมหรือโป้จนเกินไป เป็นต้น แต่ในบางคณะของทางมหาวิทยาลัยที่มีความเกี่ยวข้องกับวิชาชีพ อาทิ วิทยาลัยการศึกษาและคณะแพทยศาสตร์ อาจเห็นว่าการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของทางคณะผู้ผลิตบัณฑิตเพื่อไปประกอบวิชาชีพและอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักเรียนหรือผู้ป่วยในการออกฝึกงาน ดังนั้น นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่เรียนในคณะที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพดังกล่าวจึงต้องพิจารณาในเรื่องของการแต่งกายข้ามเพศมาเรียนเองในรายวิชาที่อาจารย์อนุญาตและต้องแต่งกายตามเพศกำเนิดในรายวิชาที่อาจารย์บางท่านยังไม่อนุญาต เป็นต้น ดังนั้น ระเบียบว่าด้วยเรื่องของการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยจึงให้อยู่ในดุลยพินิจและความเหมาะสมของแต่ละคณะโดยเฉพาะคณะที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพ

ในส่วนของการแต่งกายข้ามเพศในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรนั้น ทางมหาวิทยาลัยได้อนุญาตให้นิสิตข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้โดยทางมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศเกี่ยวกับการแต่งกายของผู้สำเร็จการศึกษาที่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของทางมหาวิทยาลัยไว้ในข้อที่ 5 ที่ระบุว่า “มหาวิทยาลัยอนุญาตให้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีเพศสภาพแตกต่างจากเพศกำเนิด (Transgender) หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิดและได้รับการพิจารณาอนุมัติหรือได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเท่านั้น โดยต้องดำเนินการตามระเบียบและขั้นตอนตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้และต้องแต่งกายตามประกาศฉบับนี้อย่างเคร่งครัด” (รายละเอียดเกี่ยวกับประกาศมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการแต่งกายข้ามเพศของผู้สำเร็จการศึกษาในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร แสดงในภาคผนวก ง)

ในด้านของเอกสารและงานทะเบียนทางมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศเกี่ยวกับกำหนดการยื่นคำร้องขอพิจารณาขอใช้รูปชุดครุยวิทยฐานะข้ามเพศสำหรับนิสิตข้ามเพศที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาในแต่ละปีการศึกษาเพื่อใช้ในงานเอกสารทางการศึกษาต่างๆ โดยมีรายละเอียดในประกาศที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการยื่นคำร้อง เอกสารที่ต้องใช้ยื่นประกอบคำร้องและวันเวลาในการสัมภาษณ์นิสิตข้ามเพศตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดรวมถึงช่องทางในการแจ้งผลการพิจารณาแก่นิสิตข้ามเพศซึ่งรายละเอียดเพิ่มเติมของประกาศทั้งหมดได้แนบไว้ในภาคผนวก

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management)

ด้วยวิสัยทัศน์อันกว้างไกลและการให้ความสำคัญแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศของผู้บริหารทางมหาวิทยาลัยมีความคิดริเริ่มที่จะสร้างห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศขึ้นภายในมหาวิทยาลัยแต่เนื่องจากทางมหาวิทยาลัยไม่ได้รับเรื่องร้องเรียนใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในการใช้ห้องน้ำของนิสิตภายในมหาวิทยาลัย แนวคิดในการสร้างห้องน้ำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงยังถูกมองว่าไม่มีความจำเป็น ณ ขณะนี้ ในส่วนของการให้บริการหอพักแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศทางมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้นิสิตทุกคนสามารถเลือกเพื่อนในการพักอาศัยในหอและห้องพักเดียวกันได้โดยนิสิตต้องทำการจองหอพักผ่านระบบออนไลน์ของทางมหาวิทยาลัยพร้อมกันกับเพื่อนที่นิสิตประสงค์ที่จะพักในหอ

ด้วยจึงเป็นการช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเลือกเพื่อนนิสิตนักศึกษาข้ามเพศด้วยกันในการเข้าพักภายในหอของทางมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management)

ทางกองกิจการนิสิตมีเจ้าหน้าที่และนักจิตวิทยาที่คอยให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ และมีเจ้าหน้าที่ในกองกิจการนิสิตที่เป็นบุคคลข้ามเพศในการให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอีกด้วย

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management)

มหาวิทยาลัยได้จัดการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศแก่คณาจารย์ นิสิตและบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยโดยร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการเข้ามาจัดกิจกรรมให้ความรู้ทางด้านเพศศึกษาเพื่อลดการติดเชื่อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ให้กับนิสิตโดยกิจกรรมดังกล่าวนี้ยังรวมถึงเรื่องของเพศศึกษาและเพศสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอีกด้วย นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในหัวข้อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ การจัดการเสวนาแลกเปลี่ยนมุมมองในหัวข้อ “รักด้วยใจไร้เพศ” โดยเป็นการรับฟังเรื่องราวของตัวแทนความรักในยุคที่ความหลากหลายทางเพศมีตัวตนทางกฎหมายและสังคม ณ วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งนับว่าเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัยให้กับคณาจารย์ นิสิตและบุคลากรทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและใช้ชีวิตร่วมกันภายในมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข

ขอเชิญผู้สนใจร่วมรับฟังเรื่องราวของความรักๆ ใน...

รักด้วยใจไร้เพศ

วันเสาร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2561 (12.30-16.30 น.)
ณ ชั้น 8 อาคารเวฟเพลส (อาคารเชื่อมต่อ BTS เพลินจิต)
ถนนวิภาวดี แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

รับฟัง เรื่องราวของตัวแทน ความรัก
ในยุคที่ความหลากหลายทางเพศ
มีตัวตนทางกฎหมายและสังคม

กิจกรรม การประกวด ร้องเพลงคู่
การประกวดการอ่านข้อความรัก

รับของรางวัลพิเศษ จาก รศ.ดร.เสวี วงษ์มณฑา
หมายเหตุ ผู้เข้าร่วมงานทุกท่านโปรดแต่งกายด้วยโทนสีพาสเทล (สีหวาน ๆ)

สมัครเข้าร่วมกิจกรรม/สำรองที่นั่งเข้าฟัง
โทร 02 655 1100 www.cmbkk.up.ac.th
QR code Registration

ภาพที่ 4.14 การจัดการเสวนาแลกเปลี่ยนมุมมองในหัวข้อ “รักด้วยใจไร้เพศ”
ที่มา : http://www.cmbkk.up.ac.th/news_details.php?news_id=1164

มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ภาคเหนือ) แห่งที่ 2 มีแนวทางในการบริหารจัดการที่ต่อนิสิต นักศึกษาข้ามเพศ ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)

ทางมหาวิทยาลัยได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาข้ามเพศได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของทางมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องแสดงออกซึ่งความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ ในส่วนของ การแสดงออกในเรื่องของการแต่งกายชุดนักศึกษาแล้วทางมหาวิทยาลัยอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้าม เพศสามารถแต่งกายข้ามเพศมาเรียนและเข้าสอบได้อย่างเป็นทางการโดยนักศึกษาต้องทำตาม ขั้นตอนของทางมหาวิทยาลัย ได้แก่ การยื่นคำร้องขอแต่งกายนักศึกษาตามเพศสภาพที่ปรากฏ โดยมีการลงความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาประกอบด้วย เมื่อทางมหาวิทยาลัยอนุมัติเรื่องการแต่งกาย ของนักศึกษาข้ามเพศแล้วทางกองพัฒนานักศึกษาจะออกบัตรอนุญาตการแต่งกายให้กับนักศึกษาใช้ ในการเข้าเรียนและการสอบของทางมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ในบางคณะนักศึกษข้ามเพศอาจยังไม่ สามารถแต่งกายข้ามเพศได้เนื่องจากคณะหรือสาขาวิชามีความเกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพและ ภาพลักษณ์ของความเป็นวิชาชีพนั้น (รายละเอียดของแบบฟอร์มแสดงในภาคผนวก ง)

ภาพที่ 4.15 บัตรอนุญาตการแต่งกายตามเพศสภาพที่ปรากฏของนักศึกษาข้ามเพศ

ในส่วนของการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของทางมหาวิทยาลัย นักศึกษาข้ามเพศยังไม่สามารถแต่งกายในชุดครุยวิทยฐานะข้ามเพศได้เนื่องจากมติที่ประชุมอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ทปอ.มรภ.) เคยมีมติเกี่ยวกับการแต่งชุดครุยวิทยฐานะข้ามเพศว่า “บัณฑิตเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรต้องแต่งกายชุดครุยตามเพศ” และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังไม่ได้รับรองในเรื่องของเพศสภาพ ดังนั้นการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงมีความจำเป็นที่ต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเดียวกันกับทุกมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามทางมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งนี้ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าวจึงได้มีการยืดหยุ่นในเรื่องของการแต่งกายชุดนักศึกษาข้ามเพศให้กับนักศึกษาในการเข้าเรียนและการเข้าสอบภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏเองเท่านั้นซึ่งถือว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดีแก่นักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกภายในมหาวิทยาลัยเช่นกัน

แนวทางปฏิบัติที่ดีแก่นักศึกษาข้ามเพศในด้านอื่นๆ ได้แก่ การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพและด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลยังไม่พบข้อมูลที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีแก่นักศึกษาข้ามเพศดังกล่าว

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคเหนือ) แห่งที่ 2

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคเหนือ) แห่งที่ 2 มีแนวทางในการบริหารจัดการที่ต่อนิสิต นักศึกษาข้ามเพศ ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)

ด้านกิจกรรมของนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยมีกลุ่มกิจกรรมเฉพาะของนักศึกษาข้ามเพศที่เป็นเครือข่ายของนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยที่คอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆแก่รุ่นน้องนักศึกษาข้ามเพศโดยมีนักศึกษาข้ามเพศที่เป็นสมาชิกทั้งนักศึกษารุ่นใหม่ นักศึกษาข้ามเพศรุ่นปัจจุบันและรุ่นที่นักศึกษาข้ามเพศที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว แต่กลุ่มกิจกรรมดังกล่าวยังคงมีรูปแบบของกลุ่มกิจกรรมที่ยังไม่มีการจัดตั้งเป็นชมรมอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตามกลุ่มกิจกรรมเฉพาะของนักศึกษาข้ามเพศนี้ก็กลับมีส่วนร่วมและบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างมากในการเข้าร่วมหรือจัดกิจกรรม การประกวดหรือการจัดงานประเพณีต่างๆของทางมหาวิทยาลัยโดยเป็นการแสดงออกทางด้านความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยมีประกาศออกมาอย่างชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติในเรื่องของการแต่งกายชุดนักศึกษาข้ามเพศแต่ทางมหาวิทยาลัยและบางคณะมีความยืดหยุ่นในเรื่องของการแต่งกายข้ามเพศของนักศึกษา กล่าวคือในบางคณะนักศึกษาข้ามเพศสามารถใส่ชุดนักศึกษาข้ามเพศมาเข้าเรียนได้ กรณีอาจารย์ประจำคณะนั้นหรืออาจารย์ผู้สอนประจำรายวิชาอนุญาตให้แต่งกายข้ามเพศมาเรียนได้ ส่วนคณะที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพ อาทิ คณะศึกษาศาสตร์ นักศึกษาข้ามเพศอาจต้องพิจารณาการแต่งกายข้ามเพศของตนเองในการเข้าเรียนตามแต่ละรายวิชาหรือตามการอนุญาตของอาจารย์แต่ละท่านเป็นกรณีไปทั้งนี้รวมถึงการแต่งกายเข้าสอบด้วย สำหรับการแต่งกายข้ามเพศของบัณฑิตในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ทางมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศให้ผู้สำเร็จการศึกษา

ทุกระดับที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศที่แตกต่างจากเพศกำเนิดแจ้งความประสงค์เพื่อแต่งกายเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยตามเพศภาวะที่แสดงออกในปัจจุบันได้โดยสามารถยื่นคำร้องโดยมีผู้ปกครองลงลายมือชื่อเพื่อรับทราบและยื่นผ่านทางคณะและรวบรวมเพื่อเสนอต่อมหาวิทยาลัยต่อไป (รายละเอียดของประกาศเรื่องการแต่งกายและข้อปฏิบัติของบัณฑิตข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้แสดงไว้ในภาคผนวก ง)

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management)

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ห้องน้ำสำหรับนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยทางมหาวิทยาลัยเห็นว่ายังไม่มีข้อร้องเรียนที่เกี่ยวกับการใช้ห้องน้ำในประเด็นดังกล่าว ดังนั้นจึงยังไม่มีนโยบายในการสร้างห้องน้ำหรือโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆที่เอื้อต่อนักศึกษาข้ามเพศ ในส่วนของการให้บริการหอพักนั้นนักศึกษาข้ามเพศที่เป็นนักศึกษาใหม่สามารถเลือกที่จะอยู่กับเพื่อนนักศึกษาข้ามเพศที่ตนเองต้องการได้เพียงแต่ต้องจองผ่านระบบออนไลน์ในช่วงเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตามจำนวนหอพักภายในมหาวิทยาลัยในปัจจุบันยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อนักศึกษาใหม่ ดังนั้นนักศึกษาใหม่บางส่วนอาจเลือกที่จะใช้บริการของหอพักนอกมหาวิทยาลัยได้เช่นกัน ดังนั้นจึงไม่มีปัญหาสำหรับหอพักสำหรับนักศึกษาข้ามเพศเนื่องจากการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยในลักษณะดังกล่าว

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management)

การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยทางมหาวิทยาลัยมีศูนย์ปฏิบัติการเกสรชุ่มชุน สังกัดคณะเภสัชศาสตร์ เพื่อให้คำแนะนำเรื่องยาจำหน่ายยา ผลิตภัณฑ์สุขภาพและเครื่องสำอางให้แก่นักศึกษา คณาจารย์ บุคลากรและประชาชนทั่วไป ทางศูนย์ปฏิบัติการเกสรชุ่มชุนฯ มีห้องให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ยาและสุขภาพ จัดแยกเป็นสัดส่วนต่างหากเพื่อความเป็นส่วนตัวกรณีนักศึกษาข้ามเพศที่ต้องการปรึกษาเรื่องการรับประทานยาเพื่อเพิ่มฮอร์โมนทางเพศ เป็นต้น นอกจากนี้ทางศูนย์ยังมีการจัดอบรม สัมมนา และจัดบรรยายพิเศษให้แก่ อาจารย์ เกสรชุ่มชุ่มชุนที่มีหน้าที่ปฏิบัติงาน และบุคลากรที่สนใจ การจัดพิมพ์จดหมายข่าว แผ่นพับต่างๆเพื่อเผยแพร่สื่อให้ความรู้ในร้านยาอีกด้วย

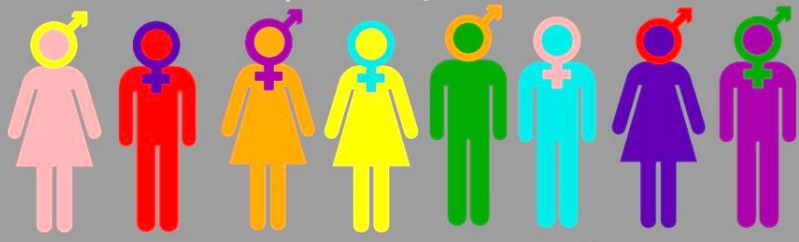
ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management)

มหาวิทยาลัยมีหน่วยงานภายในที่มีความรู้เกี่ยวกับเพศวิถีและเพศภาวะหลากหลายหน่วยงาน อาทิ ภาควิชาสตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ที่เปิดสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะในระดับปริญญาตรีในฐานะวิชาศึกษาทั่วไปและวิชาโท ได้แก่ วิชาเพศภาวะกับสังคม ความเสมอภาคทางเพศภาวะในการทำงานยุคโลกาภิวัตน์ เพศภาวะกับภาษา เพศภาวะกับการเมืองและวิชาสิทธิมนุษยชนสตรีและผู้มีความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ทางภาควิชาฯยังได้เปิดหลักสูตรปริญญาโท

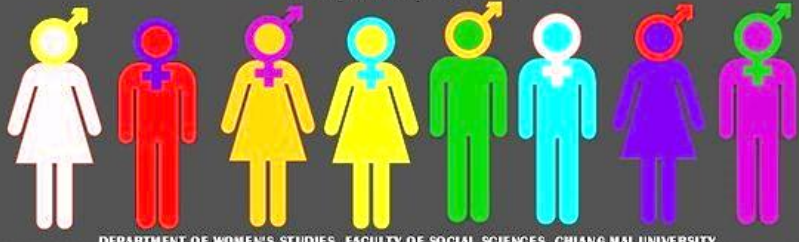

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์
แขนงสตรีศึกษาและเพศภาวะศึกษา
 ผู้สนใจสมัครได้ที่ www.grad.cmu.ac.th

สอนตามเพิ่มเติม...Tel: 063943672   ภาควิชาสตรีศึกษา   คณะสังคมศาสตร์   มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Email: wsc@cmu.ac.th   Website: <http://wsc.soc.cmu.ac.th>   Facebook: Department of Women's Studies CMU.

Ph.D. Program in Social Science
in Gender Studies Dimension
 Apply: www.grad.ac.th

DEPARTMENT OF WOMEN'S STUDIES, FACULTY OF SOCIAL SCIENCES, CHIANG MAI UNIVERSITY
 Contact: Tel: 053943572   Email: wsc@cmu.ac.th   Website: <http://wsc.soc.cmu.ac.th>   Facebook: Department of Women's Studies CMU.

ภาพที่ 4.17 หลักสูตรปริญญาโทและเอก สาขาวิชาสังคมศึกษา (แขนงวิชาเพศภาวะศึกษา)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคเหนือ) แห่งที่ 2

(ที่มา: <http://wsc.soc.cmu.ac.th/>)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคเหนือ) แห่งที่ 2 นับเป็นอีกคณะหนึ่งที่มีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายจากการจัดเสวนาวิชาการในหัวข้อ “การเมืองสมัยใหม่กับพื้นที่ของเพศภาวะ” เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2560 ณ ห้องประชุมยุทธศาสตร์ อาคาร 50 ปี คณะรัฐศาสตร์ฯ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคเหนือ) แห่งที่ 2 เป็น การเปิดมุมมองให้กับสังคมเกี่ยวกับบทบาทการเป็นผู้นำของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเปิดพื้นที่ให้กับคนที่มีความหลากหลายทางเพศได้แสดงออกถึงศักยภาพ และความรู้ความสามารถนับเป็นงานเสวนาทางวิชาการที่เปิดโอกาสเพื่อเป็นการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศทั้งภายในมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไปที่สนใจ รายละเอียดของการจัดเสวนาดังกล่าวแสดงในภาพที่ 4.18

สำนักวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

“**การเมือง** สมัยใหม่
กับพื้นที่ของ **เพศภาวะ**”
จัดเสวนาวิชาการหัวข้อ

วันพุธ ที่ 8 มีนาคม 2560

13.30 - 16.30 น.

ณ ห้องประชุมยุทธศาสตร์

อาคาร 50 ปี คณะรัฐศาสตร์ฯ

เสวนาวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนวิชา 127142
แนวคิดและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม
(Concepts and Theories of Political Science and Changes)

วิทยากรโดย

คุณยลลดา เกริกทอง สอนยศ

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดม่าน
และนายกสมาคมบุคคลข้ามเพศแห่งประเทศไทย

อาจารย์ดารารัตน์ คำเบิ่ง

คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วิทยากรร่วมเสวนา **อาจารย์ ดร. โพลิน กุ๊กฉินพันธ์ุ**

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาพที่ 4.18 การเสวนาวิชาการในหัวข้อ " การเมืองสมัยใหม่กับพื้นที่ของเพศภาวะ"

(ที่มา : <http://www.pol.cmu.ac.th/news/public/0481.html>)

2.1.2 แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษา
ข้ามเพศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคอีสาน) แห่งที่ 1

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคอีสาน) แห่งที่ 1 มีแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีต่อนิสิต
นักศึกษาข้ามเพศ ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender
Expression, and Activity Management)

มหาวิทยาลัยมีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาข้ามเพศได้ทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยได้ เช่นเดียวกันกับนักศึกษาทั่วไป นอกจากนี้ทางคณะวิศวกรรมศาสตร์ได้จัดส่งตัวแทนนักศึกษาข้ามเพศ เข้าร่วมการประกวด Miss Gear ในงานกีฬาเกียร์สัมพันธ์หรือเกียร์เกมส์ซึ่งเป็นการจัดการแข่งขันกีฬา ของนิสิต นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์จากทุกสถาบันทั่วประเทศไทย ซึ่งจัดโดยสหพันธ์นิสิต นักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทย (สนวท.) และมีสถาบันต่างๆหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดงาน ซึ่งการจัดงานดังกล่าวมีการส่งตัวแทนนักศึกษาข้ามเพศจากชายไปหญิงเข้าร่วมประกวดเพื่อค้นหาผู้ชนะจากการประกวด Miss Gear อีกด้วย นับว่าทางมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมกิจกรรมสำหรับนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยเช่นกัน

ด้านสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนักศึกษาข้ามเพศนั้นทางมหาวิทยาลัยมีการร่างประกาศเกี่ยวกับระเบียบการแต่งกายของนักศึกษาข้ามเพศ อย่างไรก็ตามแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการแต่งกายของนักศึกษาข้ามเพศถือเป็นลักษณะที่ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของแต่ละคณะและสาขาวิชาโดยนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศในชุดนักศึกษามาเรียนได้โดยอนุโลมหรือการอนุญาตของอาจารย์ประจำแต่ละวิชาและนักศึกษาข้ามเพศต้องแต่งกายให้เรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการแต่งกายของทางมหาวิทยาลัย ในส่วนของการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรนั้นทางมหาวิทยาลัยกำลังอยู่ในระหว่างการร่างประกาศเกี่ยวกับแนวทางการแต่งกายของนักศึกษาและบัณฑิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิดซึ่งคาดว่าจะสามารถประกาศอย่างเป็นทางการภายในปี พ.ศ. 2561 นี้ นับเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของทางมหาวิทยาลัยต่อนักศึกษาข้ามเพศในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในมหาวิทยาลัย (เอกสารร่างประกาศของมหาวิทยาลัยแสดงในภาคผนวก ง)

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management) ยังไม่พบรูปแบบหรือแนวทางในการบริหารจัดการแก่นักศึกษาข้ามเพศในด้านนี้ ในส่วนของการบริหารจัดการในด้านที่ 3 ได้แก่ การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) ทางมหาวิทยาลัยมีศูนย์ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาที่ชื่อว่า “คลินิกวัยรุ่น” ซึ่งเปิดบริการให้คำปรึกษาในทุกเรื่องด้วยการให้บริการที่เป็นมิตร ใกล้ชิดและเป็นส่วนตัว ดังนั้นนักศึกษาข้ามเพศสามารถมาขอรับคำปรึกษาในประเด็นเฉพาะด้านแบบเป็นส่วนตัวได้ที่ศูนย์ให้คำปรึกษาของทางมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management)

ทางมหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอดแทรกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศให้กับนักศึกษาได้เรียนในรายวิชา 202212 มนุษย์กับวัฒนธรรม (Man and Culture) ซึ่งเป็นรายวิชาศึกษาทั่วไปสังกัดสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม โดยมีหัวข้อในการบรรยายหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศโดยตรงจำนวน 1 คาบเรียน นับเป็นการสอดแทรกให้ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศให้กับนักศึกษาทั่วไปได้เป็นอย่างดี รายวิชาดังกล่าวมีคำอธิบายรายวิชา ดังนี้

“องค์ความรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม วิวัฒนาการของอารยธรรมและวิทยาการที่ใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ความเป็นมนุษย์และการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในระบบพหุวัฒนธรรม ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญากับคนยุคใหม่”

“Social and cultural body of knowledge; evolution of arts and civilization, and their social phenomena; being human and human community in a system of plural cultures; significance of arts/culture and wisdom for new generations”.

(ที่มา: <http://reg5.sut.ac.th/registrar/home.asp?avs=43172.0230555556>)

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคอีสาน) แห่งที่ 2

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคอีสาน) แห่งที่ 2 มีแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)

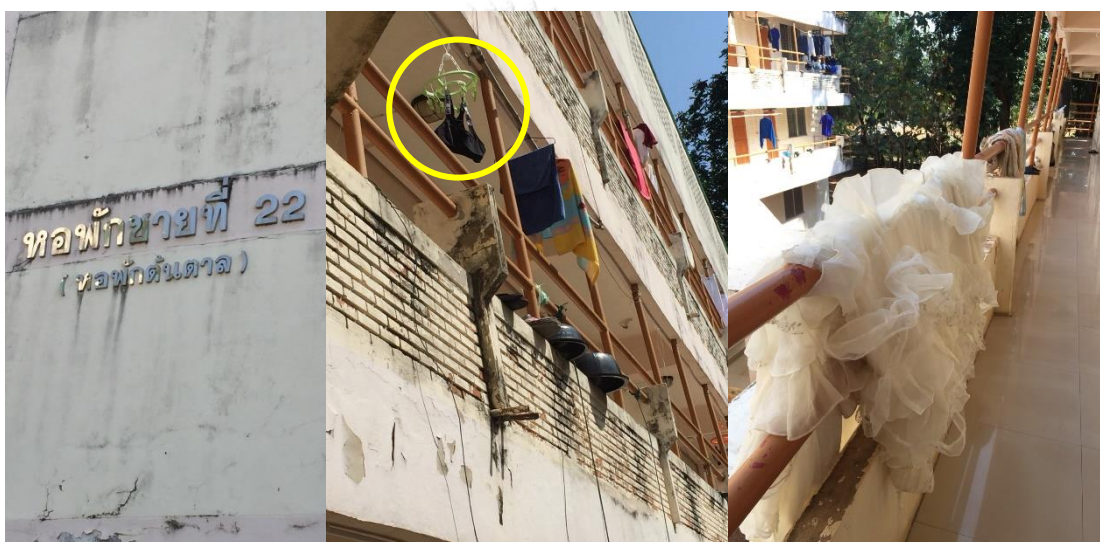
มหาวิทยาลัยมีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาข้ามเพศได้ทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยเทียบเท่ากันกับนักศึกษาทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเฉพาะของนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยได้แก่ “การประกวด xxx Angel” ซึ่งเป็นการประกวดนักศึกษาข้ามเพศจากชายไปหญิง โดยทำการคัดเลือกและจัดประกวดในระดับคณะเพื่อค้นหาตัวแทนก่อนส่งเข้าประกวดในระดับมหาวิทยาลัยโดยการประกวดดังกล่าวจัดขึ้นในงานวันลอยกระทงภายในมหาวิทยาลัย นับเป็นการเปิดโอกาสและสร้างความเท่าเทียมของนักศึกษาทุกคนในการแสดงออกและการจัดกิจกรรมต่างๆ

แม้ทางมหาวิทยาลัยยังไม่มีประกาศอย่างชัดเจนในเรื่องระเบียบการแต่งกายของนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามนักศึกษาข้ามเพศในหลายคณะก็สามารถแต่งกายชุดนักศึกษาข้ามเพศมาเรียนได้ในหลายคณะในลักษณะของการอนุโลมหรือยืดหยุ่นในเรื่องของการแต่งกาย อาทิ คณะมนุษยศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันหลายคณะที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพ อาทิ คณะศึกษาศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ นักศึกษาข้ามเพศยังคงต้องแต่งกายชุดนักศึกษาตามเพศกำหนดของตนให้เรียบร้อยและถูกต้องตามแบบที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนด สำหรับการแต่งกายในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร นักศึกษาข้ามเพศสามารถทำเรื่องผ่านทางคณะที่ตนเองสังกัดและผ่านไปยังสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการเพื่อให้ท่านอธิการบดีเป็นผู้วินิจฉัยต่อไป โดยนักศึกษาต้องยื่นเอกสารประกอบหนังสือรับรองความเห็นจากแพทย์ที่เป็นแพทย์เฉพาะทางเพื่อทำการรับรองทางด้านสภาวะจิตใจและการแสดงออกของนักศึกษาข้ามเพศด้วย

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management)

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องห้องน้ำสำหรับนักศึกษาข้ามเพศทางมหาวิทยาลัยเห็นว่ายังไม่มีควมจำเป็นในการสร้างห้องน้ำสำหรับนักศึกษาข้ามเพศเนื่องจากมหาวิทยาลัยไม่ได้รับรายงานหรือเรื่องร้องเรียนใดๆเกี่ยวกับการใช้ห้องน้ำภายในมหาวิทยาลัย อีกทั้ง

เมื่อพิจารณาตามจำนวนของนักศึกษาข้ามเพศและจำนวนผู้ที่จะใช้จริงภายในมหาวิทยาลัยอาจยังมีจำนวนไม่มาก ในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานด้านหอพักนักศึกษานั้นเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนหอพักนักศึกษาสามารถเลือกที่จะพักหอพักภายในมหาวิทยาลัยหรือนอกมหาวิทยาลัยได้ ทั้งนี้สำหรับนักศึกษาข้ามเพศที่ประสงค์ที่จะพักในหอพักภายในมหาวิทยาลัย ทางสำนักงานบริหารจัดการหอพักนักศึกษาได้จัดสรรหอพักไว้ให้นักศึกษาข้ามเพศโดยเฉพาะ ได้แก่ อาคารหอพักชาย ตึก 22 หรือชื่อที่เรียกกันอย่างไม่เป็นทางการว่า “หอนางฟ้า” โดยนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่เกือบทุกชั้นปีที่เป็นนักศึกษาข้ามเพศจากชายไปหญิงพักอาศัยในอาคารหอพักนี้ร่วมกับกับนักศึกษาชายบางส่วนได้อย่างปกติสุข แม้ปรากฏว่าจะมีเสื้อผ้าหรืออุปกรณ์การแต่งกายของเพศหญิงที่นักศึกษาข้ามเพศได้นำมาตากไว้ตามทางเดินหรือระเบียงของอาคารหอพักชาย ตึก 22 นี้ก็ตาม

ภาพที่ 4.19 อาคารหอพักสำหรับนักศึกษาข้ามเพศ (ชื่ออย่างไม่เป็นทางการ: หอนางฟ้า)

(ภาพถ่ายโดย นายอาทิตย์ อินตะแก้ว)

ในส่วนของการบริหารจัดการในด้านที่ 3 ได้แก่ การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) ยังไม่พบรูปแบบหรือแนวทางในการบริหารจัดการแก่นักศึกษาข้ามเพศในด้านนี้

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management)

ทางมหาวิทยาลัยมีการจัดโครงการให้ความรู้ทั่วไปแก่นักศึกษาเป็นบางปีโดยการเชิญวิทยากรที่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับเพศ เพศสัมพันธ์และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต่างๆมาบรรยาย โดยอาจมีหัวข้อการบรรยายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศบ้างในบางประเด็น นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา 000154 พหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ซึ่งเป็นรายวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรปริญญาตรีที่มีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศด้วยโดยมีคำอธิบายรายวิชา ดังนี้

“วัฒนธรรมและความหลากหลายในวัฒนธรรม วัฒนธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์ การศึกษา และวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมตะวันออก วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมอีสาน ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมต่อสังคมและวิถีชีวิตของมนุษย์”

“Culture and cultural diversity, western culture, eastern culture, this culture and Isan culture, impact of cultural changes on society and human way of life”.

(ที่มา: <https://e-learning.kku.ac.th/course/info.php?id=2580>)

นักศึกษาที่ศึกษาในรายวิชานี้ต้องศึกษาในประเด็นความหลากหลายในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปรวมถึงวิถีชีวิตของบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของโลกาภิวัตน์ด้วย นอกจากนี้ นักศึกษามีการเรียนรู้วัฒนธรรมกับวิถีชีวิตโดยใช้โครงการ (Project-based Learning) โดยนักศึกษาบางกลุ่มเลือกที่จะทำโครงการหรือการศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษาหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลกับบุคคลข้ามเพศทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในรายวิชาพฤติกรรมวัฒนธรรม จากนั้นทำการนำเสนอโครงการเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นในประเด็นนี้ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ในชั้นเรียน นับเป็นรายวิชาที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาทั่วไปมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศที่เกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

2.1.3 แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในภาคใต้

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคใต้) แห่งที่ 2

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคใต้) แห่งที่ 2 มีแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)

มหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกได้อย่างเสรีภายใต้ความเหมาะสมและเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยได้เหมือนกันกับนิสิตนักศึกษาทั่วไป สำหรับกิจกรรมที่มีความโดดเด่นสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ การประกวดเพื่อเฟ้นหาดาว เดือน และดาวเทียมของมหาวิทยาลัยซึ่งจัดเป็นประจำทุกปีการศึกษา โดยเริ่มจากการประกวดคัดเลือกเพื่อเฟ้นหาตัวแทนนิสิตชั้นปีที่หนึ่งในระดับวิชาเอกมาจนถึงระดับคณะและเข้าร่วมประกวดในรอบของระดับมหาวิทยาลัยต่อไป โดยตำแหน่งที่ทำการเฟ้นหาสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ คือ Miss Beauty Queen โดยมีคณะกรรมการจากหลากหลายสาขาวิชาและคณะมาร่วมตัดสินซึ่งเน้นที่ความสามารถพิเศษ อาทิ ความสามารถทางด้านดนตรี การร่ายรำ เป็นต้น ผู้ชนะจากการประกวดในรอบมหาวิทยาลัยจะได้รับสายสะพาย โล่ประกาศเกียรติคุณและเงินรางวัล เป็นต้น

แนวทางการบริหารจัดการที่ดีที่ปรากฏเห็นได้อย่างโดดเด่นและมีความชัดเจน ได้แก่ ประกาศของมหาวิทยาลัยในเรื่องแนวปฏิบัติการแต่งกายของนิสิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด พ.ศ. 2560 โดยอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศตามเพศวิถีของตนในการเข้าชั้นเรียน การเข้าสอบและการเข้าฝึกปฏิบัติงานได้โดยไม่ต้องแต่งกายให้มีความเรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยฯ ว่าด้วยเรื่องของเครื่องแบบ เครื่องหมายและเครื่องแต่งกายของนิสิต ในส่วนของการแต่งกายในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีสิทธิแต่งกายข้ามเพศตามเพศวิถีของตนในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้ โดยไม่ต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของทางมหาวิทยาลัยฯ ว่าด้วยเรื่องของการใช้ครุยวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ และครุยประจำตำแหน่ง

ในส่วนของการให้เกียรติและการเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์นั้น ทางมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศระบุไว้ในข้อที่ 5 ของประกาศมหาวิทยาลัยทักษิณ เรื่องแนวปฏิบัติการแต่งกายของนิสิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด พ.ศ. 2560 โดยระบุว่าให้เจ้าหน้าที่บุคลากรหรือผู้ปฏิบัติงานภายในมหาวิทยาลัยทุกคนพึงปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพและโดยเฉพาะความเท่าเทียมระหว่างเพศ ทั้งนี้ในข้อที่ 6 ของประกาศดังกล่าวยังระบุถึงการห้ามมิให้หน่วยงานภายในใดๆ ของมหาวิทยาลัยออกกฎระเบียบประกาศหรือแนวทางปฏิบัติใดๆ ที่เกี่ยวกับการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาที่แสดงออกถึงการเลือกปฏิบัติหรือความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ (เอกสารประกาศของมหาวิทยาลัยแสดงในภาคผนวก ง) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคใต้) แห่งที่ 2 เป็นมหาวิทยาลัยที่มีแนวทางปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอย่างชัดเจนในรูปแบบของประกาศมหาวิทยาลัยส่งผลให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและความสุขในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยอย่างมาก

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management)

จากประกาศของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเรื่องแนวปฏิบัติการแต่งกายของนิสิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด พ.ศ. 2560 ที่ได้มีการประกาศใช้ภายในมหาวิทยาลัยแล้วนั้น ทำให้มหาวิทยาลัยไม่พบปัญหาในด้านของการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในมหาวิทยาลัยแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาทิ การไม่มีข้อร้องเรียนในเรื่องของการใช้ห้องน้ำของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยเนื่องจากทุกคนให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมไม่แบ่งแยกกันภายในสังคมมหาวิทยาลัย นอกจากนี้พบว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่แต่งกายข้ามเพศตามเพศวิถีของตนเองส่วนใหญ่เลือกใช้ห้องน้ำเพศหญิงเป็นหลัก

การพักอาศัยในหอพักของทางมหาวิทยาลัยนั้นเนื่องจากทางมหาวิทยาลัยมีจำนวนหอพักที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนนิสิตนักศึกษา ดังนั้นนิสิตนักศึกษาบางส่วนรวมถึงนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงมีทางเลือกที่จะไม่พักในหอพักที่ทางมหาวิทยาลัยจัดไว้ให้ก็ได้ ดังนั้นจึงไม่มีปัญหาหรือข้อร้องเรียนในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในประเด็นของการจัดสรรหอพักแบบแบ่งแยกเพศชายและหญิงภายในมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) ทางมหาวิทยาลัยมีศูนย์บริการให้คำปรึกษาที่มีชื่อว่า “ศูนย์เพื่อนใจวัยใส” ที่คอยให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาและยังทำหน้าที่ประสานงานและจัดฝึกอบรมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องให้กับนิสิตนักศึกษา ในด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) นั้นทางมหาวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมโดยการประสานงานกับหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนภายนอกได้แก่ ศูนย์ฟ้าใส ในการเข้ามาให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษาในเรื่องของเพศศึกษาโดยทั่วไป ทั้งชายหญิงและบุคคลข้ามเพศ มีกิจกรรมการแจกถุงยางอนามัย เป็นต้น โดยเป็นกิจกรรมที่มีการจัดขึ้นทุกปีและรุ่นที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วที่ได้เข้าไปทำงานในหน่วยงานองค์กรนี้ก็ได้อกลับมาให้ความรู้แก่น้องๆนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาต่างๆเหล่านี้ด้วย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคใต้) แห่งที่ 1

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาคใต้) แห่งที่ 1 มีแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)

แม้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลไม่มีประกาศที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยมีความยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุข โดยเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้ทำหน้าที่ในการเป็นผู้นำองค์กรนักศึกษาในหลายรุ่นเนื่องจากนิสิตนักศึกษากลุ่มนี้มีความสามารถพิเศษที่หลากหลายกว่านิสิตนักศึกษาทั่วไป ในส่วนของการแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษานั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศให้ตรงตามเพศที่ตนเองต้องการได้แต่ทั้งนี้ต้องแต่งกายให้ถูกต้องและมีความเหมาะสมตามกฎระเบียบว่าด้วยเรื่องการแต่งกายของนักศึกษา แต่ทั้งนี้อาจมีบางคณะที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจมีความยืดหยุ่นที่น้อยกว่านิสิตนักศึกษาคณะอื่นๆในการแต่งกายข้ามเพศ นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีสิทธิแต่งกายข้ามเพศในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรได้อีกด้วยโดยนิสิตนักศึกษาต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของทางมหาวิทยาลัย (เอกสารแบบฟอร์มการแต่งกายข้ามเพศแสดงในภาคผนวก ง)

ด้านกิจกรรมที่โดดเด่นที่ส่งเสริมด้านสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั่วประเทศได้แก่ การจัดการประกวดดาวเทียม (Trans Queen) และมีสจ๊อมโบ้ควีน (Jumbo Queen) เป็นการจัดประกวดสำหรับนักศึกษาน้องใหม่ในทุกปี โดยจัดประกวดพร้อมกับการประกวดดาวและเดือนของมหาวิทยาลัย โดยเริ่มจากการคัดเลือกตัวแทนในระดับสาขาวิชา คณะและคัดเลือกเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยเพื่อไปทำการแข่งขันในระดับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั่วประเทศอีกต่อไป สำหรับการประกวดดาวเทียม (Trans Queen) นั้นเน้นคัดเลือกนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีความสามารถพิเศษรอบด้านโดยต้องทำการแสดงความสามารถบนเวทีในงานประกวดพร้อมกับการประกวดดาวและเดือน นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 90 กิโลกรัมขึ้นไปที่มีความสามารถพิเศษสามารถเข้าประกวดในตำแหน่งมิสจัมโบ้ควีน (Jumbo Queen) ได้เช่นกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีความรู้ความสามารถนั้นมิได้จำกัดเพียงแคในเรื่องของน้ำหนักเท่านั้น ทั้งนี้สำหรับผู้เข้าประกวดดาวเทียม (Trans Queen) และมิสจัมโบ้ควีน (Jumbo Queen) ต้องทำการเก็บตัวก่อนการเข้าประกวดเช่นเดียวกันกับการประกวดดาวและเดือนทั่วไป มีการเดินสายโชว์ตัวรอบเมืองและการทำวีดีโอแนะนำตนเองและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอตัวเองในการเข้าประกวดอีกด้วย เมื่อได้ตัวแทนผู้ชนะจากการประกวดดาวเทียม (Trans Queen) และมิสจัมโบ้ควีน (Jumbo Queen) ประจำของแต่ละมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลแล้วก็จะมีการประกวดในระดับประเทศระหว่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั่วประเทศไทยในงานกีฬามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลแห่งประเทศไทยที่จัดขึ้นทุกปีโดยจัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป

ภาพที่ 4.20 การประกวดดาวเทียม (Trans Queen) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

(ที่มา: <https://www.facebook.com/rmutsvfreshy.org/>)

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management) เนื่องทางมหาวิทยาลัยได้เปิดโอกาสและพื้นที่ให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุข ดังนั้นจึงไม่มีรายงานหรือข้อร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาด้านการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะในเรื่องของห้องน้ำและหอพักนิสิตนักศึกษาที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถพักหอพักภายนอกของมหาวิทยาลัยได้ ในส่วนของด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) ยังไม่พบการบริหารจัดการในด้านนี้

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) ทางมหาวิทยาลัยมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย สำนักงานภูมิภาคทะเลใต้ จังหวัดสงขลา ในการจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการรับประทานหรือใช้ฮอร์โมนสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย นับเป็นความร่วมมือของทางมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงจากภายนอกที่สามารถจัดกิจกรรมเฉพาะด้านเพื่อให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเกี่ยวกับการดูแลปฏิบัติตนและด้านสุขอนามัยต่างๆโดยตรงให้กับน้องๆภายในมหาวิทยาลัย

ในภาพรวมของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่เป็นแบบอย่างที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้นั้นพบว่าแม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคใต้จะมีความเป็นพหุวัฒนธรรม (Multicultural) โดยเฉพาะในเรื่องของศาสนาและความเชื่อที่มีความหลากหลายนั้น มหาวิทยาลัยที่เป็นแบบอย่างที่ดีสามารถบริหารจัดการให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้ชีวิตการศึกษาของตนเองภายในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุข สามารถแสดงออกและมีความเท่าเทียมในการทำกิจกรรมต่างๆได้ภายในมหาวิทยาลัย แม้ว่าบางสถาบันอุดมศึกษายังไม่มีกฎหรือแนวทางปฏิบัติที่ได้มีการประกาศออกมาอย่างเป็นทางการต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศก็ตาม

สำหรับแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในภาคกลางได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

2.1.4 แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในภาคกลาง

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 1

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 1 มีแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 1 เปิดโอกาสและความเท่าเทียมให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยในการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัย กิจกรรมที่โดดเด่นสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ได้แสดงออกต่อบุคลากรทุกคนภายในมหาวิทยาลัยและสังคม ได้แก่ งานประเพณีฟุตบอลของมหาวิทยาลัย โดยมีนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้ถูกคัดเลือกให้เป็นผู้นำหรือประธานเชียร์ในงานประเพณีฟุตบอลในหลายปีซึ่งประธานเชียร์ต้องผ่านเกณฑ์การคัดเลือกหลายอย่าง อาทิ การสอบข้อเขียนเกี่ยวกับความรู้งานประเพณีฟุตบอลฯ การสอบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเป็นผู้นำและการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมถึงการแสดงโต้ตอบตามสถานการณ์ที่กำหนด นอกจากนี้ผู้สมัครต้องทำการนำเสนอความเป็นตัวเองของตนเองผ่านคลิปวิดีโอให้คณะกรรมการอีกด้วย

บทบาทของประธานเชียร์ ได้แก่ การดูแลอัฒจันทร์เชียร์ในด้านของคนนำเชียร์ ประสานงานกับฝั่งพาเหรดเพื่อให้การแปรอักษรและการเล่นคำต่างๆบนอัฒจันทร์เชียร์สอดคล้องกัน รวมถึงการตอบโต้การแปรอักษร คัดคำต่างๆ เพื่อให้ออกมาเป็นที่น่าสนใจ นอกจากนี้บทบาทของประธานเชียร์

ยังต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานประเพณีฟุตบอลตามสถานที่สำคัญต่างๆใน กรุงเทพมหานครรวมถึงผ่านช่องทางสื่อต่างๆสู่สังคมอีกด้วย กิจกรรมดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยได้ให้โอกาสและความเท่าเทียมในการแสดงออกและความเป็นผู้นำให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการทำกิจกรรมที่สำคัญประจำปีของทางมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก

การแต่งกายชุดนิสิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในหลากหลายคณะสามารถแต่งกายชุดนิสิตในเพศที่ตนเองต้องการได้แต่ต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามกฎระเบียบว่าด้วยเรื่องการแต่งกายของนิสิต แม้อาจมีบางคณะที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพที่ยังไม่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศได้มากนักก็ตาม แต่นิสิตในคณะดังกล่าวก็สามารถแต่งกายข้ามเพศได้ในบางโอกาสหรือบางรายวิชาที่อาจารย์ประจำรายวิชาอนุญาตได้เช่นกัน ในส่วนของการแต่งกายข้ามเพศในการเข้าพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยสามารถทำได้โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถทำเรื่องหรือทำหนังสืออย่างเป็นทางการเพื่อแจ้งความประสงค์มายังมหาวิทยาลัยได้ โดยนิสิตต้องนำไปรับรองจากแพทย์หรือจิตแพทย์เพื่อนำมาเป็นเอกสารประกอบการร้องขอด้วย ทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยมีคณะกรรมการพิจารณาและดำเนินการตามขั้นตอนของทางมหาวิทยาลัย ตัวอย่างกรณีล่าสุดในงานพระราชพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ การอนุญาตให้นิสิตที่มีเพศกำหนดเป็นหญิงสามารถแต่งกายชุดรับปริญญาข้ามเพศเป็นเพศชายโดยการสวมเสื้อครุยและข้างในเป็นชุดราชประแตนได้ ซึ่งการอนุญาตให้นิสิตข้ามเพศของทางมหาวิทยาลัยแต่งกายข้ามเพศเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรนี้ทางมหาวิทยาลัยได้มีการอนุญาตมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ดังนั้นการบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรม สิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อมุ่งหวังให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุข

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management) แม้ว่าทางมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 1 ยังไม่มีประกาศที่ชัดเจนที่เอื้อให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการใช้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ การสร้างหรือการใช้ห้องน้ำของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศตลอดจนการจัดสรรห้องพักเฉพาะให้กับนิสิตนักศึกษาโดยตรง แต่ก็ไม่พบปัญหาหรือข้อร้องเรียนที่เกิดขึ้นในเรื่องของการใช้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว ทั้งนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเลือกที่จะใช้ห้องน้ำเพศหญิงเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากเห็นว่ามีความปลอดภัยกว่าสำหรับห้องพักนั้นแม้ว่านิสิตจะไม่สามารถเลือกห้องหรือผู้ที่พักอาศัยอยู่ร่วมด้วยซึ่งต้องถูกแบ่งพักตามเพศกำเนิดแต่ก็ไม่พบปัญหาใดๆที่เกิดขึ้นในห้องพัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังคมภายในมหาวิทยาลัยที่คนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีของบุคคลแล้วนั่นเองซึ่งนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่อาศัยอยู่ในห้องพักภายในมหาวิทยาลัยต่างมีความสุขท่ามกลางการยอมรับและความเข้าใจของเพื่อนนิสิตทั่วไป

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 1 มีหน่วยส่งเสริมสุขภาพะนิสิต (Student Wellness) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของสำนักบริหารกิจการนิสิต มีการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยา การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาศักยภาพ

สำหรับนิสิต เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพทางกาย จิตใจ แก่นิสิตและบุคลากร โดยมีนักจิตวิทยา และจิตแพทย์ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาที่พร้อมให้คำปรึกษาแก่นิสิตทุกคน จากข้อมูลด้านการให้คำปรึกษาของหน่วยส่งเสริมสุขภาพนิสิตพบว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศมาขอรับคำปรึกษากับนักจิตวิทยาและจิตแพทย์ ณ หน่วยส่งเสริมสุขภาพนิสิตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการปรับตัว การทำให้ครอบครัวและสังคมยอมรับและรวมถึงการไม่แน่ว่าตนเองกำลังจะกลายเป็นบุคคลข้ามเพศหรือรักร่วมเพศหรือไม่ แต่เมื่อพิจารณาจากจำนวนของปัญหาที่นิสิตทั่วไปมาขอรับคำปรึกษานั้น ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศถือเป็นจำนวนหรือร้อยละของกรณีที่มาขอรับคำปรึกษาที่น้อยมาก ซึ่งข้อมูลการให้คำปรึกษาดังกล่าวทางหน่วยส่งเสริมสุขภาพนิสิตนั้นค่อนข้างเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นอย่างดีเป็นความลับมาก

นอกจากนี้หน่วยส่งเสริมสุขภาพนิสิต มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 1 ยังมีพันธกิจในการบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Enhancement Services) อีกด้วยโดยประเด็นในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นทางหน่วยส่งเสริมสุขภาพนิสิตฯ ได้จัดโครงการส่งเสริมสุขภาพทางเพศขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้นิสิตได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลและป้องกันสุขภาพทางเพศ โดยมีการจัด “นิทรรศการสุขภาพทางเพศ” ร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมให้นิสิต ได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องการดูแลสุขภาพทางเพศอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม “Film Festival” ซึ่งเป็นกิจกรรมการฉายภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นของเพศทางเลือก อาทิ The Imitation Game, The Circle, ไม่ได้ขอให้มารัก และ The Normal Heart พร้อมทั้งยังได้เชิญผู้มีชื่อเสียง มาร่วมเสวนาพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศทางเลือกหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศหลังจากเสร็จสิ้นการฉายภาพยนตร์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเรื่องของเพศทางเลือกและร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งที่ได้รับการชมภาพยนตร์ดังกล่าว นับว่าหน่วยส่งเสริมสุขภาพนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของสำนักบริหารกิจการนิสิตนั้นมีบทบาทในการให้ความรู้ การให้บริการและคำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอย่างมาก

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเสวนาและให้ความรู้เกี่ยวกับประเด็นของเพศทางเลือกและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในมิติหรือบริบทต่างๆจำนวนมาก ได้แก่

การจัดงานเสวนาในหัวข้อความเป็นผู้นำของเพศทางเลือก (LGBTQ) ในอนาคต เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2561 ณ อาคารมหิตลาธิเบศร คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี โดยเป็นความร่วมมือระหว่าง Harvard College in Asia Program (HCAP) และมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 1 ในการจัดเสวนาดังกล่าว สำหรับการเสวนานี้เป็นการเชิญแขกที่มีชื่อเสียงของเมืองไทยและนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและอยู่ในแวดวงของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มาร่วมกันจัดเสวนาบนเวทีในหัวข้อ “ความเป็นผู้นำของเพศทางเลือก (LGBTQ) ในอนาคต (The Future of LGBTQ Leadership)” นับเป็นกิจกรรมที่เป็นการเปิดโอกาสและเวทีให้กับการแสดงออก และเสวนาแลกเปลี่ยนมุมมองในเชิงการบริหารและการเป็นผู้นำของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอีกกิจกรรมภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CU STUDENT WELLNESS CENTER

FILM FESTIVAL

FACEBOOK.COM/CHULASTUDENTWELLNESS

สำรองที่นั่งได้ที่
หน่วยส่งเสริมสุขภาพะนิต

ภาพที่ 4.21 หน่วยส่งเสริมสุขภาพะนิต กับกิจกรรมการฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับเพศทางเลือก
(ที่มา: <http://wellness.chula.ac.th/>)

ภาพที่ 4.22 งานเสวนาในหัวข้อความเป็นผู้นำของเพศทางเลือก (LGBTQ)
(ที่มา: www.facebook.com/HCAPBangkok)

การจัดงานเสวนาวิชาการเรื่อง เพศทางเลือกในสถานศึกษา: ปัญหา บทบาทและแนวทางปฏิบัติในงานแนะแนว จัดขึ้นโดยนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา การแนะแนวและการศึกษาพิเศษ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2560 ณ คณะครุศาสตร์ โดยเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมาร่วมเสวนาเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และค้นหาคำตอบร่วมกัน ภายในงานยังมีการแจกเอกสารสิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางเพศที่ชื่อ “ความหลากหลายทางเพศในแบบเรียนไทย” ให้กับผู้ที่เข้าร่วมงานเสวนาครั้งนี้ด้วย นับเป็นกิจกรรมด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศภายในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดีแก่นิสิตครูคณะครุศาสตร์ อาจารย์เจ้าหน้าที่ฝ่ายแนะแนวนักจิตวิทยาของโรงเรียนรวมถึงผู้ที่สนใจทั่วไปอีกด้วย

ภาพที่ 4.23 งานเสวนาวิชาการเรื่องเพศทางเลือกในสถานศึกษา

(ภาพถ่ายโดย นายอาทิตย์ อินตะแก้ว)

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 มีแนวทางในการบริหารจัดการที่ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดกว้างทางความคิดและประชาธิปไตยแก่นิสิตนักศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นนิสิตนักศึกษาจึงค่อนข้างมีสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกได้อย่างเท่าเทียมภายใต้กฎระเบียบที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนด ในเรื่องของการแต่งกายชุดนักเรียนนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศได้โดยไม่ต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยเรื่องการแต่งกายของนักศึกษา นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปสามารถแต่งกายแบบสุภาพมาเรียนได้โดยไม่ต้องแต่งกายในชุดนักศึกษาทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีโอกาสในการเลือกการแต่งกายของตนเองมาเรียนได้โดยไม่ต้องมีความสุภาพและสอดคล้องกับระเบียบของทางมหาวิทยาลัย

การจัดกิจกรรมต่างๆที่เปิดโอกาสให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของทางมหาวิทยาลัยที่มีความโดดเด่นและสร้างชื่อเสียงให้กับทางมหาวิทยาลัยในด้านของการเปิดโอกาสให้กับนิสิตนักศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ งานประเพณีฟุตบอลของมหาวิทยาลัย โดยล่าสุดนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้รับโอกาสอันทรงเกียรติที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหนึ่งในทีมเชียร์ลีดเดอร์ของมหาวิทยาลัยเป็นปีแรก นับว่าทางมหาวิทยาลัยได้เปิดโอกาสให้กับนิสิตนักศึกษาอย่างเท่าเทียมกันในการทำกิจกรรมและการแสดงออก

ในส่วนของการแต่งกายเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถยื่นเรื่องกับทางมหาวิทยาลัยเพื่อขอแต่งกายข้ามเพศได้เช่นกันซึ่งทางมหาวิทยาลัยได้อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีความประสงค์ที่ต้องการขอแต่งกายในชุดพระราชทานปริญญาบัตรต้องทำเรื่องยื่นแสดงความจำนงต่อทางมหาวิทยาลัยพร้อมเอกสารใบรับรองทางการแพทย์และนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเมื่อได้รับการอนุญาตแล้วต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของทางมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาจึงได้ออกแบบอาคารเรียนที่มีความเป็นสากล (Universal Design) สำหรับนิสิตนักศึกษาทุกคนมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การออกแบบอาคารเรียนคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ในลักษณะของความเป็นสากล (Universal Design) โดยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ ห้องน้ำเสมอภาค (Toilet for all genders) ที่มีไว้ให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาภายในอาคารเรียนของคณะ ทั้งนี้ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจรู้สึกอึดอัดใจหรือไม่สบายใจในการเข้าห้องน้ำที่มีเฉพาะเพศชายและหญิง การถูกเพ่งเล็งหรือมองโดยนิสิตนักศึกษาทั่วไปในห้องน้ำแบบปกติ หรือแม้แต่การที่อาจจะถูกคุกคามทางเพศ (harassment) ได้ทั้งทางวาจา สีหน้าท่าทางตลอดจนการกระทำต่างๆในห้องน้ำของเพศปกติ

ทั่วไป ห้องน้ำเสมอภาคจึงเป็นห้องน้ำที่นิสิตนักศึกษาทุกคนสามารถเข้าใช้บริการได้ รวมถึงนิสิต นักศึกษาพิการ บุคลากรหรืออาจารย์ผู้สูงอายุต่างๆก็สามารถใช้งานได้เช่นกันเนื่องจากในห้องน้ำเสมอภาคนี้มีราวจับเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการทุกประเภท ทุกคนจึงสามารถเข้าถึงสิทธิ์ที่พึงมีได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมภายในมหาวิทยาลัย สำหรับหอพักนั้นเนื่องจากมหาวิทยาลัยมีข้อจำกัดในเรื่องของหอพักภายในมหาวิทยาลัย ดังนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถเลือกใช้บริการของหอพักทั้งภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัยได้ตามความสะดวกของนิสิตนักศึกษา

ภาพที่ 4.24 ห้องน้ำเสมอภาค (Toilet for all Genders)

ของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2
(ภาพถ่ายโดย นายอาทิตย์ อินตะแก้ว)

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 ได้จัดตั้งคลินิกสุขภาพเพศโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัยขึ้น (Sexual Health Clinic University Hospital) ที่มีบริการการให้คำปรึกษาและการรักษาปัญหาด้านเพศสำหรับบุคคลข้ามเพศโดยแพทย์เฉพาะทางด้านเพศ (Sexologist) นอกจากนี้ทางคลินิกสุขภาพเพศโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัยได้จัดการประชุมวิชาการและบริการวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้กับชุมชนและสังคมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่บุคคลทั่วไปมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการให้คำปรึกษาแก่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอีกด้วย อาทิ การบรรยายโดยวิทยากรของคลินิกสุขภาพเพศโรงพยาบาลธรรมศาสตร์ในหัวข้อ “เรื่องควรรู้เกี่ยวกับชายรักชายและสาว

ประเภทสอง” เพื่อพัฒนาศักยภาพการให้บริการปรึกษาออนไลน์แก่ผู้ให้คำปรึกษา เพื่อส่งเสริมการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีและการเข้าถึงเรื่องฮอร์โมนในกลุ่มเพศหลากหลาย เป็นต้น

นับว่ามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 นั้นมีความโดดเด่นในเรื่องการบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นอย่างมากโดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพศโดยเฉพาะบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่คอยให้บริการและให้คำปรึกษาภายในมหาวิทยาลัย

ผู้รับผิดชอบ

รองศาสตราจารย์ ดร. นายแพทย์ อดิษฐ์ กฤษณา, M.D., Ph.D.

- Doctor of Medicine (First Class Honor)
- RTCOG
- Doctor of Human Sexuality (ASHS, San Francisco, California, USA)
- PhD in Human Sexuality (ASHS, San Francisco, California, USA)
- ACS (American College of Sexologists)

พ.ว. วัฒนา ทองละออง

- Master of Science Program in Human Sexuality (Chulalongkorn University)
- Master of Science Program in Nursing (Chulalongkorn University)
- ฐิติวิธ ฟูนิวิธวิทยาลัยนุศาสตร์ สาขาพยาบาลศาสตร์-สยามนคร

พ.ว. เรืองศรีหัง กานจนุ สมบัติศรีนทร์

- พยาบาลชำนาญการพิเศษ
- หน่วยงานกรมพยาบาลเวชเวช-เวสแอส

“คลินิกสุขภาพเพศ” (Sexual Health Clinic) เป็นคลินิกเฉพาะทาง ของหน่วยแพทยศาสตร์และเวชศาสตร์ทางเพศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิถียุทธศาสตร์ ที่ให้การบริการในรูปแบบของการรักษา การบำบัด การให้คำปรึกษา และการให้ความรู้ เกี่ยวกับปัญหาทางเพศอย่างเป็นระบบ โดยแพทย์เฉพาะทางเพศวิทยศาสตร์และเวชศาสตร์ทางเพศ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีและมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องเพศ เพื่อลดอันตรายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดจากเรื่องเพศ

ผู้รับบริการ

- Female Sexual Disorders ได้แก่ Orgasmic dysfunction, Frigidity, Dyspareunia และอื่น ๆ
- Male Sexual Disorders ได้แก่ Premature ejaculation, Erectile dysfunction, Retarded ejaculation และอื่น
- Male and Female Sexual Concerns ได้แก่ ข้อสงสัย ข้อกังวลใจต่างๆ เกี่ยวกับเพศ ลักษณะทางเพศ การร่วมเพศ ขาดความต้องการปรึกษาจากพหุวิชาชีพ
- Male and Female Sexual Variances ได้แก่ Homosexuality, Pedophilia, Gerontophilia, Necrophilia, Scatology, Sadistic and Masochistic, Fetishism และอื่น ๆ
- Marriage and Family Therapy ได้แก่ การทำครอบครัวบำบัดในกรณีครอบครัวมีปัญหาที่พิจารณาเบื้องต้นแล้ว หารงเกิดจาก Sex, Love, Lust, and Intimacy

- Psychosexual test ได้แก่ การทดสอบสุขภาพจิต สำหรับผู้ป่วยที่ต้องการเปลี่ยนเพศ
- Sexually transmitted infections ได้แก่ การปรึกษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (ทั้งผู้ทำกิจและผู้ป่วย)

SexEducating
SexCoaching
SexCounseling
SexTherapy
MFT (Marriage and Family Therapy)
Psychosexualtest

บริการรักษาในลักษณะของผู้รับบริการ (Client's Profile) โดยปรับให้เข้ากับประวัติ วัฒนธรรม ทักษะและกฎหมายไทย

ให้บริการทุกวันอังคาร เวลา 13.00 - 16.00 น.

ภาพที่ 4.25 คลินิกสุขภาพเพศโดยคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 (ที่มา: <https://www.facebook.com/TUH.Official/>)

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 มีหน่วยงานวิชาการที่จัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา (Master of Arts Program in Women, Gender and Sexuality Studies) โดยหลักการและเหตุผลของการก่อตั้งหลักสูตรนี้เกิดขึ้นจากการที่ประเทศไทยยังไม่มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านนี้เลยในอดีตประกอบกับปัญหาสังคมทางด้านสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษาได้ทวีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้นในสังคมไทย จึงเป็นที่มาของการเปิดหลักสูตรดังกล่าวนี้เอง สำหรับวัตถุประสงค์ของการผลิตมหาบัณฑิตในสาขานี้มีความมุ่งหวัง ดังนี้

1. เพื่อให้มหาบัณฑิตมีความสนใจในงานพัฒนาสตรี และต่อสู้เพื่อสร้างความเท่าเทียมทางด้านเพศสถานะและเพศวิถีในสังคม
2. เพื่อให้มหาบัณฑิตสามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยปรากฏการณ์ทางสังคมว่าด้วยประเด็นสตรี เพศสถานะ และเพศวิถี โดยมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มคนเพศสถานะต่างๆ ที่สะท้อนผ่านปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอันสลับซับซ้อน ซึ่งมหาบัณฑิตจะสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพในภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งมีศักยภาพในการสร้างงานของตนเองหรือศึกษาต่อในระดับสูง

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษาเป็นศาสตร์ที่มุ่งศึกษาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความไม่เสมอภาคทางเพศสถานะ ตลอดจนสถานะทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมอื่นที่เข้ามาทับซ้อนอยู่กับประเด็นเพศสถานะดังกล่าว นอกจากนี้ศาสตร์ทางด้านสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา ยังเป็นพื้นที่แห่งการพัฒนาและเสริมสร้างเจตคติของสังคมให้ยอมรับและเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนทุกกลุ่มที่เท่าเทียมกัน ลักษณะของหลักสูตรเป็นแบบสหวิทยาการที่ผสมผสานกันหลากหลายสาขาวิชา อาทิ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ประชากรศาสตร์ วิทยาศาสตร์การแพทย์ ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่หลากหลายสามารถเชื่อมโยงและวิเคราะห์ฐานคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้นำไปสู่การวิจัยเพื่อค้นหาค้นหาปัญหาที่แท้จริงเกี่ยวกับสตรี เพศสถานะและเพศวิถีศึกษาและเพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเองและต่อสังคมไทยในวงกว้างได้ต่อไป สำหรับรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศสถานะและเพศวิถีศึกษาในหลักสูตร มีดังนี้

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา วิชาเอกเลือกกลุ่มที่ 4 เพศทางเลือก ขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงและขบวนการเคลื่อนไหวของเพศทางเลือก (Queer, Women's and Queer Movements) ประกอบด้วยรายวิชาคัดสรรที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศพร้อมคำอธิบายรายวิชา ดังนี้

สต.637 (WS 637) การศึกษาว่าด้วยประเด็นเรื่อง เพศสถานะและเพศวิถี (Studies in Gender and Sexuality) งานด้านวัฒนธรรมและวรรณกรรมผ่านมุมมองด้านเพศสถานะและเพศวิถี

ความกว้างและความลึกของวิชาเป็นไปตามความถนัดของคณาจารย์ผู้สอนว่าจะมุ่งเน้นในแนวทางใดเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นเชิงประวัติศาสตร์ ในเชิงการเปรียบเทียบ ในเชิงภูมิภาค ในเชิงชาติ หรือในเชิงหัวข้อหลักๆที่คณาจารย์มีความถนัด

สต.638 (WS 638) เสียงของกลุ่มคนข้ามเพศ: มุมมองโลกและท้องถิ่นว่าด้วยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มคนข้ามเพศ (Transgender Voices: Global and Local Perspectives on Transgender History and Culture) ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประสบการณ์จริงของกลุ่มคนข้ามเพศจากมุมมองที่รอบด้าน มิติ/คุณลักษณะที่หลากหลายของกลุ่มคนข้ามเพศที่เลือกที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้กรอบกระบวนทัศน์ ขั้วตรงข้ามระหว่างชาย-หญิงหรือความเป็นชาย-ความเป็นหญิง อาณาบริเวณอันสลัซซึบซ้อนของการเป็นคนข้ามเพศ

สต.639 (WS 639) เพศทางเลือกศึกษาเบื้องต้น (Introduction to Queer Studies) แนวคิดและข้อถกเถียงของเพศทางเลือกศึกษาในปัจจุบัน ทฤษฎีเพศทางเลือกทั้งในฐานะที่เป็นวิชาความรู้และในฐานะที่เป็นแรงขับเคลื่อนทางการเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การวิเคราะห์และการวิพากษ์ของมุมมองเพศทางเลือก เพื่อการตีความความซับซ้อนทางสังคมขึ้นมาใหม่โดยเปิดเผยและวิพากษ์การให้คุณค่าต่อความรักแบบรักต่างเพศ และผลกระทบของแนวคิดนั้นต่อมาตรฐานทางสังคมและสถาบันทางสังคม

**MASTER
OF ARTS**
THAMMASAT UNIVERSITY

**Women's, Gender
& Sexuality Studies**

Tel: 02-613-2860
Email: wmtu56@gmail.com
Website: www.ci.tu.ac.th
www.facebook.com/Wgssp

ภาพที่ 4.26 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา

(ที่มา: <http://www.ci.tu.ac.th/news-view.php?id=140>)

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 ยังมีรายวิชาอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมทางเพศที่เปิดสอนภายในมหาวิทยาลัย อาทิ รายวิชา วรศ.462 (LSE 462) เพศสภาพ เพศวิถี และความยุติธรรมทางสังคม (Sexuality, Gender, and Social Justice) ทฤษฎีเกี่ยวกับเพศสภาพ และเพศสภาวะ แนวคิดและการอภิปรายเชิงสตรีนิยม ความหลากหลายทางเพศและเครือข่ายต่อประเด็นความยุติธรรมทางสังคม ประเด็นปัญหาเรื่องความเท่าเทียมในบริบททางการศึกษา กลยุทธ์และวิสัยทัศน์สำหรับการขับเคลื่อนและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นรายวิชาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้ (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2559) คณะวิทยาการจัดการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

วรน.613 (LSI 613) การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม: หลักสูตรการสอน และการประเมิน (Inclusive Education: Curriculum, Pedagogy and Assessment) ปรัชญา หลักการ และทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม กลุ่มเด็กที่ต้องการความเสมอภาค กฎหมายและนโยบายที่มี บทบาทต่อการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม หลักสูตรและการออกแบบการเรียนรู้ที่คำนึงถึงผู้เรียนที่มี ความแตกต่างหลากหลาย การใช้กระบวนการประเมินเพื่อออกแบบการเรียนรู้บทบาทของครูในการ สนับสนุนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม การจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมการจัดการศึกษา แบบเรียนรวม การทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ซึ่งเป็นรายวิชาในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) คณะวิทยาการ การจัดการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยมีการสอดแทรกรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความ หลากหลายทางเพศและความเท่าเทียมลงไปนในรายวิชาให้กับนิสิตนักศึกษาในคณะวิทยาการการจัดการ เรียนรู้และศึกษาศาสตร์ทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ทั้งนี้เพื่อต้องการให้นักศึกษารุ่นใหม่ ในอนาคตมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในเรื่องของความเท่าเทียมทางเพศนั่นเอง นอกจากนี้ บทบาททางด้านการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถี และความหลากหลายทางเพศของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 ยังได้จัดอยู่ใน รูปแบบของโครงการเสวนาเกี่ยวกับเพศทางเลือก “รักต้องห้าม : (Desires & Queer Erotica: Heterosexual Queer)” จัดโดยวิทยาลัยสหวิทยาการ เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2558 ตามด้วยงาน เสวนาในหัวข้อ “สิทธิเพศทางเลือกกับจุดยืนในประเทศไทย: สังคม กฎหมาย การทำงาน” และงาน เสวนาเรื่อง “สิทธิเพศทางเลือกกับอนาคตสังคมไทย” เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2560

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 นั้นเป็นกรณีศึกษาที่ดีใน ด้านของการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความ หลากหลายทางเพศให้กับนิสิตนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยและต่อสังคมเป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จาก การเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตลอดจนการจัด กิจกรรมบริการทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ภาพที่ 4.27 การเสวนาวิชาการเรื่องเพศทางเลือก มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ(ภาคกลาง) แห่งที่ 2 (ที่มา: www.facebook.com/College of Interdisciplinary Studies)

ภาพที่ 4.28 โครงการเสวนาวิชาการเกี่ยวกับสิทธิพิเศษทางเลือก

(ที่มา : <http://www.tomactz.com/th/article/651023>)

จากการนำเสนอเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทั่วประเทศไทยแล้วนั้นทำให้เห็นแนวทางการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่หลากหลายของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันรวมถึงความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการในบางประเด็นที่มีความอ่อนไหว อย่างไรก็ตามเพื่อให้การนำเสนอเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความสมบูรณ์และครบถ้วนรอบด้าน การนำแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทั้งหมดที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้นนั้นมาทำการเปรียบเทียบและเปรียบต่างกับแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาในต่างประเทศต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศย่อมทำให้เห็นทิศทาง แนวทางและแนวโน้มที่ชัดเจนและความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้นสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยในการได้มาซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อไป

การเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศนั้นอาศัยการเปรียบเทียบกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้นกับสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาในต่างประเทศที่เป็น

แบบอย่างที่ดีที่ได้นำเสนอมาแล้วในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยทำการนำเสนอผลการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ ตามลำดับ ซึ่งได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

ตอนที่ 2.2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ

การนำเสนอผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศได้นำเสนอออกเป็น 4 ด้านตามรูปแบบการบริหารจัดการ โดยมีรายละเอียดของแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)

การบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรมต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีพบว่า การจัดกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้นโดยทั่วไปและเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมดังกล่าว อาทิ กิจกรรมการประกวดดาวและเดือนของมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้เข้ามาประกวดและแสดงความสามารถ กิจกรรมงานประเพณีฟุตบอลจุฬาลงกรณ์ศาสตร์ที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานเชียร์หรือเชียร์ลีดเดอร์ในฐานะตัวแทนของมหาวิทยาลัย หรือแม้แต่การได้รับการคัดเลือกให้เป็นหัวหน้าหรือประธานกลุ่มนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรมให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศพบว่า มหาวิทยาลัยในต่างประเทศนั้นไม่ได้มีเพียงการจัดกิจกรรมโดยทั่วไปและเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้นแต่ทางมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้มีการจัดกิจกรรมที่มีความพิเศษแบบเฉพาะให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยตรง อาทิ การจัดกิจกรรมสัปดาห์การเปิดตัวของคนข้ามเพศ (Coming Out Week) เพื่อให้ทุกคนในมหาวิทยาลัยได้รับรู้ว่ามีนิสิตนักศึกษากลุ่มนี้อยู่เป็นจำนวนมากภายในมหาวิทยาลัย กิจกรรมการรับประทานอาหารของนิสิตนักศึกษาที่เป็นเกย์เพื่อเป็นการขอบคุณและการต้อนรับสมาชิกใหม่ (Gay Thanksgiving) กิจกรรมวันบุคคลข้ามเพศ (Transgender Day of Remembrance) เพื่อระลึกถึงบุคคลข้ามเพศที่ได้เสียชีวิตต่อเหตุการณ์ต่อต้านความรุนแรงในเพศทางเลือก เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมที่มีลักษณะพิเศษและความเฉพาะสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในลักษณะดังกล่าวนี้ยังไม่พบในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย นอกจากนี้มหาวิทยาลัยในต่างประเทศยังมีสมาคมหรือชมรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ อาทิ สมาคมนิสิตนักศึกษาเกย์อัมสเตอร์ดัม (Amsterdam Gay Association) ภายในมหาวิทยาลัยอัมสเตอร์ดัม ในขณะที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศของไทยนั้นแม้ว่าจะไม่สามารถจัดตั้งสมาคมหรือชมรมดังกล่าวได้อย่างเป็นทางการได้ แต่นิสิตนักศึกษา

กลุ่มดังกล่าวก็เลือกที่จะรวมตัวหรือการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการและสอดแทรกอยู่ในบางชมรมหรือสมาคมภายในมหาวิทยาลัย อาทิ ชมรมนาฏศิลป์ ชมรมกิจกรรมผู้นำของสถาบัน เป็นต้น ด้านสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีพบว่า เมื่อประเทศไทยมีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ.2558 เกิดขึ้นทำให้มหาวิทยาลัยที่เป็นแบบอย่างที่ดีของไทยได้ให้สิทธิเสรีภาพและการแสดงออกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศค่อนข้างมากภายใต้กฎระเบียบและข้อบังคับของมหาวิทยาลัย แต่สิ่งที่ยังคงเป็นเรื่องท้าทายสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทย ได้แก่ เรื่องเครื่องแบบการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ประกอบด้วยการแต่งกายในชุดนิสิตนักศึกษาและการแต่งกายเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ยังคงเป็นเรื่องที่มีการโต้เถียงกันอยู่ แม้ว่าบางมหาวิทยาลัยที่เป็นแบบอย่างที่ดีนั้นอาจอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแต่งกายข้ามเพศในชุดนิสิตนักศึกษามาเรียนได้ แต่บางคณะที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นวิชาชีพ อาทิ คณะครุศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ฯลฯ อาจไม่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแต่งกายข้ามเพศในชุดนิสิตนักศึกษามาเรียน มาสอบหรือแม้กระทั่งการออกฝึกงานกับสถานประกอบการภายนอกได้ ทั้งนี้เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยและความเชื่อมั่นในวิชาชีพของนิสิตนักศึกษา เป็นต้น ในส่วนของการแต่งกายข้ามเพศเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยที่เป็นแบบอย่างที่ดีนั้นได้อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศได้แต่นิสิตนักศึกษาต้องยื่นคำร้องต่อทางมหาวิทยาลัยตามขั้นตอนที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนด สำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยอื่นๆพบว่าการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรนั้นยังเป็นเรื่องที่ทำได้ยากเนื่องจากเป็นการขัดต่อหลักการหรือกฎข้อระเบียบของมหาวิทยาลัย การที่ไม่เคยมีนิสิตศึกษาข้ามเพศเคยร้องขอมาก่อน การที่มีแนวปฏิบัติร่วมกันบางประการต่อการแต่งกายข้ามเพศของกลุ่มมหาวิทยาลัยบางกลุ่มในประเทศไทย รวมถึงในเรื่องของพื้นฐานด้านจารีตและประเพณีของไทย เป็นต้น ในขณะที่มหาวิทยาลัยในต่างประเทศนั้นไม่มีข้อกำหนดในเรื่องของเครื่องแบบนิสิตนักศึกษาที่บังคับให้นิสิตนักศึกษาต้องแต่งกายเพื่อปกป้องความเป็นเพศและสถานะการเป็นนิสิตนักศึกษา ดังนั้นประเด็นในเรื่องของการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยต่างประเทศจึงมิได้เป็นปัญหาแต่ประการใด เนื่องจากนิสิตนักศึกษาทุกคนสามารถแต่งกายชุดสุภาพในแบบที่ตนเองต้องการมาเรียนภายในมหาวิทยาลัยได้

ในส่วนของงานทะเบียนและเอกสารสำคัญของกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่าบางมหาวิทยาลัยอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถติดรูปถ่ายในชุดนิสิตนักศึกษาและชุดครุยสำหรับการรับปริญญาแบบข้ามเพศลงในเอกสารสำคัญของทางมหาวิทยาลัยได้ อาทิ หนังสือรับรองการสำเร็จการศึกษา และเอกสารรายงานผลการศึกษา (Transcript) ทั้งนี้นิสิตนักศึกษาต้องยื่นเอกสารเพื่อแจ้งความจำนงต่อทางมหาวิทยาลัยก่อนดำเนินการออกเอกสารสำคัญนั้นๆ อย่างไรก็ตามในส่วนของการดำเนินการแก้ไขหรือทำการปรับเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อ ได้แก่ นายและนางสาว ทางมหาวิทยาลัยยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขหรือทำการปรับเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อได้เนื่องจากหลักทางกฎหมายของประเทศไทยที่ยังไม่มีการรับรองให้บุคคลข้ามเพศสามารถเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อได้ เมื่อทำการเปรียบเทียบในส่วนของงานทะเบียนและเอกสารสำคัญของกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศพบว่า นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ได้ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศมาแล้วสามารถขอให้ทางมหาวิทยาลัยเปลี่ยนชื่อและคำนำหน้าชื่อของตนเองไปสู่เพศใหม่ที่ตนเอง

ต้องการได้โดยนิตินิตต้องยื่นเอกสารพร้อมหลักฐานการผ่าตัดแปลงเพศตามที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนด นอกจากนี้บางมหาวิทยาลัยยังมีการออกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับนิตินิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งแยกกันระหว่างบุคคล การถูกคุกคามและความรุนแรงระหว่างบุคคล (Policy against Discrimination, Harassment and Related Interpersonal Violence) โดยนโยบายของมหาวิทยาลัยดังกล่าวมุ่งเน้นเพื่อการรักษาบรรยากาศการทำงานและความเป็นวิชาการของมหาวิทยาลัยโดยปราศจากการแบ่งแยก อาทิ การแบ่งแยกระหว่างบุคคลในด้านเพศของบุคคล เพศวิถีของบุคคล อัตลักษณ์ทางเพศของบุคคล และการแสดงออกทางเพศของบุคคลให้ออกจากกลุ่ม การปฏิบัติหรือการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลทำให้ผู้อื่นสูญเสียผลประโยชน์อันพึงได้ การใช้คำสรรพนามเรียก นิตินิตนักศึกษาที่ได้เปลี่ยนผ่านเพศมาแล้วภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยทั้งนี้หากบุคคลภายในมหาวิทยาลัยได้ยังก่อความคุกคามทางเพศ การแบ่งแยกในเรื่องเพศรวมทั้งการฝ่าฝืนกฎของทางมหาวิทยาลัย หรือมีข้อร้องเรียนใดๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวทั้งหมดนี้บุคคลนั้นย่อมถูกนำไปสู่กระบวนการสืบสวนและสอบสวนตามวินัยได้ต่อไปซึ่งนโยบายหรือหลักการปฏิบัติเฉพาะต่อนิตินิตนักศึกษาข้ามเพศในประเด็นของนโยบายต่อการปฏิบัติกับนิตินิตนักศึกษาข้ามเพศหลังการผ่าตัดแปลงเพศดังกล่าวยังไม่พบในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย

จากการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ ต่อการบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรม สิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิตินิตนักศึกษาข้ามเพศที่ได้นำเสนอรายละเอียดมาแล้วข้างต้นนั้น สามารถสรุปสาระและประเด็นสำคัญลงในตาราง 4.1

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านการบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออก และกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ

ด้านที่ 1 การจัดกิจกรรม สิทธิเสรีภาพและ การแสดงออก	กิจกรรมทั่วไป ภายใน มหาวิทยาลัย	กิจกรรมเฉพาะ ของนิสิต นักศึกษาข้าม เพศภายใน มหาวิทยาลัย	สมาคมหรือ ชมรมของนิสิต นักศึกษาข้าม เพศภายใน มหาวิทยาลัย	การแต่งกาย ข้ามเพศในชุด นิสิตนักศึกษา และการรับ พระราชทาน ปริญญาบัตร	งานทะเบียน และเอกสาร สำคัญของ มหาวิทยาลัย	นโยบายความ เท่าเทียมทาง เพศภายใน มหาวิทยาลัย
สถาบันอุดมศึกษา ในต่างประเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	นิสิตนักศึกษา ข้ามเพศมี โอกาสและ ความเท่าเทียม ในการเข้าร่วม กิจกรรมทั่วไป ที่ทาง มหาวิทยาลัย จัดขึ้น เช่น มหาวิทยาลัย เมน (University of Maine) และ มหาวิทยาลัย อัมสเตอร์ดัม (University of Amsterdam)	มีกิจกรรม เฉพาะ อาทิ การจัดกิจกรรม สัปดาห์การ เปิดตัวของคน ข้ามเพศ (Coming Out Week) หรือ กิจกรรมการ ขอบคุณเกย์ (Gay Thanksgiving) ของ มหาวิทยาลัย เมน (University of Maine)	มีสมาคมหรือ ชมรมของนิสิต นักศึกษาข้าม เพศ เช่น สมาคมนิสิต นักศึกษาเกย์ อัมสเตอร์ดัม (Amsterdam Gay Student Association: A.S.V. Gay) ของ มหาวิทยาลัย อัมสเตอร์ดัม (University of Amsterdam)	นิสิตนักศึกษา สามารถแต่ง กายข้ามเพศ เข้าเรียนและ เข้ารับ พระราชทาน ปริญญาบัตรได้ เช่น มหาวิทยาลัย คอนเนคติกัต (University of Connecticut)	นิสิตนักศึกษา สามารถเปลี่ยน คำนำหน้าชื่อ ในเพศใหม่ใน เอกสารสำคัญ ของ มหาวิทยาลัย ได้ เช่น มหาวิทยาลัย คอนเนคติกัต (University of Connecticut)	มีนโยบายเพื่อ ความเท่าเทียม ทางเพศใน มหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัย คอนเนคติกัต (University of Connecticut)
สถาบันอุดมศึกษา ของไทย (กรณีศึกษาที่เป็น แบบอย่างที่ดี)	✓			✓	✓*	✓*
	นิสิตนักศึกษา ข้ามเพศมี โอกาสและ ความเท่าเทียม ในการเข้าร่วม กิจกรรมทั่วไป ที่ทาง มหาวิทยาลัย จัดขึ้น	ยังไม่พบ กิจกรรมเฉพาะ อย่างเป็นทางการของ นิสิตนักศึกษา ข้ามเพศ	ยังไม่พบ สมาคมหรือ ชมรมของนิสิต นักศึกษาข้าม เพศที่จัดตั้ง อย่างเป็นทางการภายใน มหาวิทยาลัย	นิสิตนักศึกษา สามารถแต่ง กายข้ามเพศ มาเรียนและ เข้ารับ พระราชทาน ปริญญาบัตรได้	นิสิตนักศึกษา สามารถดัดรูป ถ่ายที่แต่งกาย ข้ามเพศลงใน เอกสารสำคัญ ได้ แต่เปลี่ยน คำนำหน้าชื่อ ไม่ได้	ยังไม่พบ นโยบายเพื่อ ความเท่าเทียม ทางเพศใน มหาวิทยาลัย พบเพียง ประกาศเรื่อง การแต่งกาย ข้ามเพศ เท่านั้น

✓* หมายถึง การมีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะบางประการที่เข้าข่ายแต่ไม่ครอบคลุมหรือมีทั้งหมดในประเด็นนั้นๆ

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Management)

โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยที่มีความเด่นชัด ได้แก่ ห้องน้ำและห้องพักของนิสิตนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย สำหรับสถาบันอุดมศึกษาการณศึกษาของไทยที่เป็นแบบอย่างที่ดีนั้นพบว่า การให้บริการด้านห้องน้ำภายในมหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมดยังคงมีลักษณะการแบ่งแยกเพียงห้องน้ำสำหรับเพศชายและหญิงเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากทางมหาวิทยาลัยยังไม่ได้รับเรื่องร้องเรียนหรือเหตุการณ์อันไม่ปกติใดๆเกิดขึ้นในการใช้ห้องน้ำของทั้งนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและนิสิตนักศึกษาทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย อีกทั้งหลายภาคส่วนยังมองว่าการแบ่งแยกห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศยังเป็นการตอกย้ำถึงการแบ่งแยกนิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าวออกจากนิสิตนักศึกษาทั่วไปและการมีห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจเป็นสถานที่ก่อเหตุที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคลที่ไม่ประสงค์ดีอีกด้วย ดังนั้นการสร้างห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยจึงยังเป็นเรื่องที่ไม่ถือเป็นประเด็นเร่งด่วนในด้านการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก พบเพียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ที่มีแนวคิดในการสร้างห้องน้ำสำหรับทุกเพศแบบเสมอภาคขึ้น (Toilet for all Genders) เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับทุกคนภายในมหาวิทยาลัยสามารถเข้ามาใช้บริการได้เปรียบได้กับห้องน้ำของผู้พิการที่บุคคลเพศใดก็ได้สามารถเข้ามาใช้บริการ เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศพบว่า มหาวิทยาลัยจำนวนมากในต่างประเทศมีการสร้างห้องน้ำแบบไม่แยกเพศ (Gender Inclusive Restrooms) หรือบางมหาวิทยาลัยอาจใช้คำว่าห้องน้ำสำหรับเพศกลางแบบรวม (Gender Neutral and Inclusive Restrooms) โดยมีไว้บริการนิสิตนักศึกษาทั้งบริเวณตึกอาคารเรียนและห้องพักของนิสิตนักศึกษา ดังนั้นการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของห้องน้ำสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของไทยแล้วยังมีน้อยมากหรือแทบจะไม่พบเลยในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาของต่างประเทศกลับพบว่ามหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีการจัดสรรในเรื่องของห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจำนวนมากและกระจายการให้บริการไว้ในหลายส่วนภายในมหาวิทยาลัย

ในส่วนของการสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านห้องพักของนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่า ที่พักภายในมหาวิทยาลัยของประเทศไทยยังคงเป็นห้องพักแบบแบ่งแยกเพศชายและหญิง แต่เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนห้องพักต่อจำนวนนิสิตนักศึกษาในแต่ละปี ดังนั้นนิสิตนักศึกษาหลายมหาวิทยาลัยจึงสามารถเลือกห้องพักในเครือข่ายของมหาวิทยาลัยหรือห้องพักเอกชนภายนอกมหาวิทยาลัยได้อย่างค่อนข้างอิสระจึงไม่เป็นปัญหาสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบริบทของมหาวิทยาลัยดังกล่าว สำหรับบางมหาวิทยาลัยที่มีการกำหนดให้นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต้องเข้าพักในห้องพักภายในมหาวิทยาลัยแบบแบ่งแยกตามเพศกำเนิดนั้น บางมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาลงทะเบียนจองห้องพักแบบออนไลน์พร้อมกันกับเพื่อนเพศกำเนิดเดียวกันที่ตนเองประสงค์ที่จะพักด้วยระหว่างการศึกษาชั้นนี้เพื่อให้นิสิตนักศึกษาที่รู้จักกันและสนิทสนมกันมาก่อนแล้วสามารถที่จะเข้าพักในห้องพักห้องเดียวกันได้ เป็นต้น สำหรับมหาวิทยาลัยที่ไม่มีการให้สิทธิในการเลือกห้องพักแก่นิสิตนักศึกษากลับไม่พบประเด็นปัญหาในการพักอาศัยกันระหว่างนิสิต

นักศึกษาข้ามเพศกับนิสิตนักศึกษาทั่วไป นอกจากนี้บางมหาวิทยาลัยที่เป็นกรณีศึกษาที่ดีมีการจัดสรรห้องพักอย่างไม่เป็นทางการให้แก่ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจากชายไปหญิงให้จำนวน 1 อาคารโดยเป็นที่ทราบกันดีระหว่างนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและนิสิตนักศึกษาทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศพบว่ามหาวิทยาลัยมีการจัดสรรที่พักแบบรวมเพศ (Gender-Inclusive Housing) ให้กับนิสิตนักศึกษาทุกคนที่สะดวกใจและรู้สึกปลอดภัยในการอาศัยอยู่ร่วมกันกับเพื่อนนิสิตนักศึกษาในเพศใดๆก็ได้โดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องของเพศวิถี ซึ่งห้องพักแบบรวมเพศ (Gender-Inclusive Housing) นี้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่เหมาะสมกับทุกเพศ รวมถึงห้องน้ำภายในห้องพักด้วยเช่นกัน

จากการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศต่อการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้นำเสนอรายละเอียดมาแล้วข้างต้นนั้น สามารถสรุปสาระและประเด็นสำคัญลงในตาราง 4.2

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ

ด้านที่ 2 โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก	ห้องน้ำภายในมหาวิทยาลัย	ห้องพักภายในมหาวิทยาลัย
สถาบันอุดมศึกษา ในต่างประเทศ	✓	✓
	มีการจัดสรรห้องน้ำแบบไม่แยกเพศ (Gender Inclusive Restrooms) หรือบางมหาวิทยาลัยอาจใช้คำว่าห้องน้ำสำหรับเพศกลางแบบรวม (Gender Neutral and Inclusive Restrooms) เช่น มหาวิทยาลัยไมอามี (University of Miami)	มีการจัดสรรห้องพักแบบรวมเพศ (Gender-Inclusive Housing) ให้กับนิสิตนักศึกษาทุกคนที่สะดวกใจและรู้สึกปลอดภัยในการอาศัยอยู่ร่วมกันกับเพื่อนนิสิตนักศึกษาในเพศใดๆก็ได้โดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องของเพศวิถี เช่น มหาวิทยาลัยไมอามี (University of Miami) และมหาวิทยาลัยคาร์ดิฟฟ์ (Cardiff University)
สถาบันอุดมศึกษา ของไทย (กรณีศึกษาที่เป็น แบบอย่างที่ดี)	✓*	✓*
	ห้องน้ำเกือบทั้งหมดภายในมหาวิทยาลัยเป็นแบบแบ่งแยกเพศตามเพศกำเนิด ได้แก่ ห้องน้ำชายและหญิงเท่านั้น พบเพียงบางมหาวิทยาลัยที่มีห้องน้ำที่เรียกว่า “ห้องน้ำเสมอภาค (Toilets for all Genders)”	ยังไม่พบการจัดสรรห้องพักแบบรวมเพศอย่างเป็นทางการ พบเพียงห้องพักที่เป็นที่รู้จักกันดีสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเข้ามาพักอาศัยอย่างไม่เป็นทางการภายในมหาวิทยาลัยเท่านั้น

✓* หมายถึง การมีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะบางประการที่เข้าข่ายแต่ไม่ครอบคลุมหรือมีทั้งหมดในประเด็นนั้นๆ

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management)

การให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีของไทยส่วนใหญ่เป็นความร่วมมือกันภายในหน่วยงานหรือคณะภายในมหาวิทยาลัยในการจัดตั้งศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตและนักศึกษา อาทิ คณะแพทยศาสตร์ คณะจิตวิทยา เป็นต้น การบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีของไทยส่วนใหญ่เป็นการบริการที่แฝงหรือรวมอยู่ในการบริการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปโดยไม่มีศูนย์การให้บริการโดยเฉพาะสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อย่างไรก็ตามศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพที่จัดตั้งขึ้นภายในมหาวิทยาลัยดังกล่าวมีจำนวนนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมาใช้บริการบ้างและนิสิตนักศึกษาบางส่วนไม่ทราบว่าทางมหาวิทยาลัยมีบริการในลักษณะนี้แก่นิสิตนักศึกษา นอกจากนี้บางมหาวิทยาลัยมีความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรเอกชนเกี่ยวกับเพศทางเลือกนอกมหาวิทยาลัยในการให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอีกด้วย สำหรับการบริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่โดยศูนย์การให้บริการภายในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็นการให้บริการด้านการให้คำปรึกษาเป็นสำคัญ ในบางศูนย์ของมหาวิทยาลัยที่มีความร่วมมือกับทางคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมีบริการการทดสอบสุขภาพจิตสำหรับผู้ที่ต้องการจะเปลี่ยนเพศ (Psychosexual Test) จนถึงบริการการรักษาโรคหรืออาการทางเพศต่างๆ เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศพบว่าหลายมหาวิทยาลัยมีศูนย์การให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (LGBT Centre) และศูนย์ความหลากหลายทางเพศ (The LGBTQA Resource Office) ภายในมหาวิทยาลัยโดยระบุในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยในหัวข้อ “LGBTQ Services” บางมหาวิทยาลัยมีศูนย์บริการการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยเฉพาะ มีการจัดห้องหรือสถานที่ที่ให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศอย่างปลอดภัยและเป็นความลับ

นอกจากนี้ศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตและนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศยังมีเจ้าหน้าที่ (Professional Staffing) หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้โดยตรงเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT Officers) ไว้ให้บริการแก่นิสิต อีกทั้งบางมหาวิทยาลัยยังมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ (Trans-knowledgeable Staff) และเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาที่ประสงค์จะผ่าตัดแปลงเพศ (Transition team) ภายในมหาวิทยาลัยคอยทำหน้าที่ให้ความรู้ ข้อแนะนำและรวมถึงช่วยประสานงานกับนิสิตนักศึกษาที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงเพศของตนเองในเรื่องของกำหนดการผ่าตัดแปลงเพศในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ภายในมหาวิทยาลัยอีกด้วย ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีของไทยมีนักจิตวิทยาและแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพศ (Doctor of Human Sexuality) คอยให้บริการในศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตและนักศึกษาของไทย

จากการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ ต่อการบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ ที่ได้นำเสนอรายละเอียดมาแล้วข้างต้นนั้น สามารถสรุปสาระและประเด็นสำคัญลงในตาราง 4.3

ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ

ด้านที่ 3 จัดการด้านการให้ คำปรึกษาและ สุขภาพ	ศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพ แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	เจ้าหน้าที่/ผู้เชี่ยวชาญ ด้านบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ
สถาบันอุดมศึกษา ในต่างประเทศ	✓	✓
	มีศูนย์การให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (LGBT Centers and Offices) อาทิ สำนักทรัพยากรแห่งความหลากหลายทางเพศ (The LGBTQA Resource Office)/ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (The Office of Gender and Sexual Diversity) ภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น เช่น มหาวิทยาลัยไมอามี (University of Miami) และมหาวิทยาลัยคาร์ดิฟฟ์ (Cardiff University)	มีเจ้าหน้าที่ (Professional staffing) หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้โดยตรงเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT officers) และเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาที่ประสงค์จะผ่าตัดแปลงเพศ (Transition team) ภายในมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยคอนเนคตัท (University of Connecticut) และมหาวิทยาลัยคาร์ดิฟฟ์ (Cardiff University)
สถาบันอุดมศึกษา ของไทย (กรณีศึกษาที่เป็น แบบอย่างที่ดี)	✓*	✓*
	มีศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตและนักศึกษาทั่วไป โดยมีการบริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแฝงหรือรวมอยู่ในบริการของศูนย์เดียวกัน	มีนักจิตวิทยาและแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพศ (Doctor of Human Sexuality) คอยให้บริการในศูนย์

✓* หมายถึง การมีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะบางประการที่เข้าข่ายแต่ไม่ครอบคลุมหรือมีทั้งหมดในประเด็นนั้นๆ

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management)

สถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีของไทยหลายมหาวิทยาลัยมีการเปิดรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้กับนิสิตนักศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรีทั้งในฐานะวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาหลายมหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนรวมทั้งการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเพื่อมุ่งผลิตมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ของเพศวิถีและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตลอดจนการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ในศาสตร์ดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศพบว่ามหาวิทยาลัยจำนวนมากในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาและหลายประเทศในทวีปยุโรปมีการเปิดรายวิชาและหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความ

หลากหลายทางเพศเป็นจำนวนมาก อาทิ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเพศไร้พรมแดน (M.A. in Gender without Borders) ของมหาวิทยาลัยคิงส์ตัน ประเทศอังกฤษ และอื่นๆ อย่างไรก็ตามก็ตามจำนวนของรายวิชาและหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในมหาวิทยาลัยไทยนั้นยังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีทั้งหมดทั่วประเทศ

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยกรณีสึกษาของไทยจำนวนมากยังมีการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศแก่สมาชิกบุคคลเพศทางเลือกและบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยและสังคมในรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเสวนาเชิงวิชาการที่จัดโดยหลากหลายหน่วยงานทางวิชาการภายในมหาวิทยาลัย อาทิ คณะนิติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของบุคคลข้ามเพศ คณะรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและภาวะความเป็นผู้นำของบุคคลข้ามเพศ คณะครุศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของเพศทางเลือกในสถานศึกษา เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศพบว่ามีกิจกรรมการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศเช่นเดียวกัน แต่ลักษณะการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศนั้นส่วนใหญ่จัดขึ้นโดยศูนย์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT Centers and Offices) ภายในมหาวิทยาลัยโดยเป็นหน่วยงานของมหาวิทยาลัยที่มีหน้าที่หรือพันธกิจหลักในการเผยแพร่และให้ความรู้แก่สังคมโดยตรงซึ่งศูนย์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT Centers and Offices) นี้ตั้งอยู่ภายในมหาวิทยาลัยจำนวนหลายร้อยมหาวิทยาลัยกระจายอยู่ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้นการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศของสถาบันอุดมศึกษากรณีสึกษาของไทยและต่างประเทศจึงมีบทบาทในการทำหน้าที่ด้านการให้ข้อมูลความรู้เช่นเดียวกัน แต่อาจมีความแตกต่างกันในเรื่องของหน่วยงานทางวิชาการภายในมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีสึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีอาจยังไม่มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT Centers and Offices) อย่างเป็นทางการเหมือนสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ ดังนั้นการจัดกิจกรรมเพื่อการให้ความรู้ต่างๆแก่บุคคลภายในมหาวิทยาลัยและสังคมจึงเป็นการจัดกิจกรรมที่ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละคณะหรือภาควิชาที่เกี่ยวข้องของแต่ละมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีสึกษาอาจมีความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานเอกชนจากภายนอกมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีหรือเพศทางเลือกในการเข้ามาดำเนินการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศแก่สมาชิกเพศทางเลือกและบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยและสังคม เนื่องจากองค์กรหรือหน่วยงานเอกชนจากภายนอกมหาวิทยาลัยนั้นเป็นหน่วยที่เกี่ยวข้องโดยตรงและมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถมากกว่า

สำหรับห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT Library or Resource Center) ของสถาบันอุดมศึกษากรณีสึกษาของไทยนั้นยังไม่พบห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะ ทั้งนี้อาจ

พบเพียงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตในหลักสูตรที่เปิดสอนเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในหอสมุดและภาควิชาที่เกี่ยวข้องของหลักสูตรดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบวารสารที่เกี่ยวข้องกับเพศทางเลือกและการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องต่างๆวางไว้ให้บริการแก่นิสิตนักศึกษา ณ บริเวณงานกิจการนิสิตนักศึกษาในบางมหาวิทยาลัยรวมถึงศูนย์การให้ปรึกษาและบริการด้านสุขภาพในบางมหาวิทยาลัย เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศพบว่า มหาวิทยาลัยในต่างประเทศนั้นมีห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT Library or Resource Center) จัดไว้ให้เป็นแหล่งข้อมูลสารสนเทศความรู้แก่ทั้งนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย อาทิ ห้องสมุดสีรุ้ง (The Rainbow Resource Center Library) ของมหาวิทยาลัยเมน (University of Maine) ที่ให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาในการอ่านหรือยืมหนังสือที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศ อาทิ หนังสือแนวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของบุคคลข้ามเพศ ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นต้น สำหรับห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT Library or Resource Center) ภายในมหาวิทยาลัยนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในฐานะที่เป็นแหล่งหรือเครื่องมือหนึ่งของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยตลอดจนสังคมโดยห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้ดังกล่าวมีลักษณะที่มั่นคงถาวรและสามารถให้บริการความรู้แก่ทุกคนภายในมหาวิทยาลัยได้ตลอดเวลา

จากการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศต่อการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ ที่ได้นำเสนอรายละเอียดมาแล้วข้างต้นนั้น สามารถสรุปสาระและประเด็นสำคัญลงในตาราง 4.4

ตารางที่ 4.4 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ

ด้านที่ 4 การส่งเสริมการให้ความรู้ และความเข้าใจในเรื่อง ของเพศวิถีและความ หลากหลายทางเพศ	การเปิดสอนรายวิชาหรือ หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับ เพศวิถีและความ หลากหลายทางเพศ (Courses and Curriculums on Transgender Studies)	การฝึกอบรมและการ ให้ความรู้เกี่ยวกับ บุคคลที่มีความ หลากหลายทางเพศ (Educational training, workshop, seminar, and panels)	ศูนย์หรือหน่วยงาน ของบุคคลที่มี หลากหลายทางเพศ (LGBT centers and offices)	ห้องสมุดหรือแหล่ง ทรัพยากรความรู้ เกี่ยวกับบุคคลที่มี ความหลากหลายทาง เพศ (LGBT library or resource center)
	✓	✓	✓	✓
สถาบันอุดมศึกษาใน ต่างประเทศ	มีการเปิดสอนรายวิชา หรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง กับเพศวิถีและความ หลากหลายทางเพศ เช่น M.A. in Gender without Borders ของ มหาวิทยาลัยคิงส์ตัน ประเทศอังกฤษ และ Cornell University	มีการฝึกอบรมและ การให้ความรู้เกี่ยวกับ บุคคลที่มีความ หลากหลายทางเพศ โดยศูนย์หรือ หน่วยงานของบุคคล ที่มีหลากหลายทาง เพศภายใน มหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยเมน (University of Maine)	มีศูนย์หรือหน่วยงาน ของบุคคลที่มี หลากหลายทางเพศ (LGBT centers and offices) โดยตรง ภายในมหาวิทยาลัย เช่น North Dakota State University และ University of Colorado Springs	มีห้องสมุดหรือแหล่ง ทรัพยากรความรู้ที่ ให้บริการแก่นิสิต นักศึกษาในการอ่าน หรือยืมหนังสือที่ เกี่ยวข้องกับบุคคล ข้ามเพศ เช่น มหาวิทยาลัยเมน (University of Maine)
สถาบันอุดมศึกษาของไทย (กรณีศึกษาที่เป็น แบบอย่างที่ดี)	✓	✓		
	มีการเปิดสอนรายวิชา หรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง กับเพศวิถีและความ หลากหลายทางเพศ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	มีการจัดเสวนาทาง วิชาการเกี่ยวกับเพศ วิถีโดยคณะต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย และการจัดกิจกรรม ของเพศทางเลือกโดย ความร่วมมือของ มหาวิทยาลัยกับ หน่วยงานหรือองค์กร ภายนอกที่เกี่ยวข้อง กับบุคคลที่มีความ หลากหลายทางเพศ	ยังไม่พบศูนย์หรือ หน่วยงานของบุคคล ที่มีหลากหลายทาง เพศ(LGBT centers and offices) โดยตรงภายใน มหาวิทยาลัยอย่าง เป็นทางการ พบเพียง การรวมกลุ่มของนิสิต นักศึกษาข้ามเพศใน บางชมรมหรือบาง กลุ่มกิจกรรมอย่างไม่ เป็นทางการ	ไม่พบห้องสมุดหรือ แหล่งทรัพยากร ความรู้เกี่ยวกับ บุคคลที่มีความ หลากหลายทางเพศ พบเพียงงานวิจัยใน ภาควิชาที่เปิด หลักสูตรเพศวิถี ศึกษาและวารสาร ของคนข้ามเพศ บางส่วน ฌ งาน กิจการนิสิตและศูนย์ ให้คำปรึกษาของ มหาวิทยาลัย

✓* หมายถึง การมีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะบางประการที่เข้าข่ายแต่ไม่ครอบคลุมหรือมีทั้งหมดในประเด็นนั้นๆ

จากการนำเสนอผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาของไทยที่มีหลักปฏิบัติที่ดีและสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศในมิติของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทั้ง 4 ด้านสามารถนำผลการเปรียบเทียบนำเสนอลงในตารางเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศแบบรวมได้ในตาราง 4.5

ตารางที่ 4.5 ผลการเปรียบเทียบโดยรวมของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ	สถาบันอุดมศึกษา ในต่างประเทศ	สถาบันอุดมศึกษานิเทศศึกษา ของไทย
ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)		
1.1 กิจกรรมทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย	✓	✓
1.2 กิจกรรมเฉพาะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย	✓	
1.3 สมาคมหรือชมรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย	✓	
1.4 การแต่งกายข้ามเพศในชุดนิสิตนักศึกษาและการรับพระราชทานปริญญาบัตร	✓	✓
1.5 งานทะเบียนและเอกสารสำคัญของมหาวิทยาลัย	✓	✓*
1.6 นโยบายความเท่าเทียมทางเพศภายในมหาวิทยาลัย	✓	✓*
ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Management)		
2.1 ห้องน้ำภายในมหาวิทยาลัย	✓	✓*
2.2 หอพักภายในมหาวิทยาลัย	✓	✓*
ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management)		
3.1 ศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ	✓	✓*
3.2 เจ้าหน้าที่/ผู้เชี่ยวชาญด้านบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	✓	✓*
ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศ วิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management)		
4.1 การเปิดสอนรายวิชาหรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ	✓	✓
4.2 การฝึกอบรมและการให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	✓	✓
4.3 ศูนย์หรือหน่วยงานของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	✓	
4.4 ห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้ เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทาง	✓	

✓* หมายถึง การมีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะบางประการที่เข้าข่ายแต่ไม่ครอบคลุมหรือมีทั้งหมดในประเด็นนั้นๆ

โดยสรุป ผลจากการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาไทยยังคงมีช่องว่างหรือควรมีแนวทางปฏิบัติที่พึงประสงค์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของไทยเพื่อให้นิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าวสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขในมหาวิทยาลัย โดยผลการเปรียบเทียบดังกล่าวนี้นำมาซึ่งการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

จากผลการศึกษาการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไปในการศึกษาระยะที่ 1 และผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศในการศึกษาระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากผลการศึกษาทั้งสองระยะนำมาสู่การพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีขั้นตอนของการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย ดังนี้

1. รวบรวมผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไปในการศึกษาระยะที่ 1 และผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศในการศึกษาระยะที่ 2 มาเป็นแนวทางในการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

2. พัฒนา (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย ซึ่งเป็นรูปแบบของแผนภูมิหรือแบบแผน (Schematic Model) แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาอปรกับการใช้ภาษาเพื่อบรรยายลักษณะ (Semantic Model) ของแผนภูมิหรือแบบแผนในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศครอบคลุมในมิติของการให้ความช่วยเหลือและการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Management) ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management)

3. จัดประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยและนำข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

4. นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

3.1 ผลการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ตารางที่ 4.6 การพัฒนา(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

หัวข้อ	วิธีการศึกษา	รายละเอียด
1. หลักการและเหตุผล	<p>ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา</p> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายของผู้เรียน (Tuckman และ Monetti, 2011; Slavin, 2014) 2. แนวคิดเกี่ยวกับความแตกต่างของผู้เรียน (Banks, 1993) 3. ทฤษฎีการพัฒนาอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ 4. พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 5. แนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program – UNDP) ในมิติของความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality)
	<p>งานวิจัยด้านปัญหาการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานวิจัยปัญหาด้านการจัดบริการและสวัสดิการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ห้องน้ำ หอพัก การแต่งกาย ชุดนิสิต (กฤษฎาชนม์ สุขยะฤกษ์, 2552) 2. งานวิจัยปัญหาด้านการถูกคุกคามทางเพศ (sexual harassment) ของนักศึกษากลุ่มชายข้ามเพศในมหาวิทยาลัย (ชลธิชา ทิพย์ประทุม และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2558) 3. งานวิจัยปัญหาความรุนแรงต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันการศึกษา ความรุนแรงทางวาจา เช่น การด่าทอ การพูดจาเสียดสี การประชดประชันโดยการพาดพิงถึงอัตลักษณ์ทางเพศ ความรุนแรงทางร่างกาย การคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศ (รัตนวิวัฒน์ จันทน์อำนวย สุข และคณะ, 2558) 4. งานวิจัยปัญหาด้านการปรับตัวของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (กฤตณัฐ เฟื่องชัย, 2549) 5. งานวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับของอาจารย์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (จารุพงศ์ สายะโสภณ, 2546) 6. งานวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของอาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อบุคคลที่รักเพศเดียวกันในมหาวิทยาลัย (นพเก้า สิงหเสม, 2550)

ตารางที่ 4.6 การพัฒนา(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (ต่อ)

หัวข้อ	วิธีการศึกษา	รายละเอียด
2. วัตถุประสงค์	<p>ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงผลการศึกษาระยะที่ 1 เกี่ยวกับการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไป</p>	<p>วัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย ประกอบด้วย 4 วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อส่งเสริมสิทธิในการจัดกิจกรรมต่างๆ สิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา 2. เพื่อจัดสรรโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา 3. เพื่อจัดการบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา 4. เพื่อส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศภายในสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ในศาสตร์ทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ
3. ร่างรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย	<p>ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงผลการศึกษาระยะที่ 1 เกี่ยวกับการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไป และผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ</p>	<p>ร่างรูปแบบ MICE Model ประกอบด้วย 4 วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and facility management) ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and healthcare service management) ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and training program management)

ตารางที่ 4.6 การพัฒนา(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (ต่อ)

หัวข้อ	วิธีการศึกษา	รายละเอียด
<p>(MICE Model)</p> <p>3.1 ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออก และกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management)</p>	<p>สังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ</p>	<p>สถาบันอุดมศึกษาไทยควรเปิดโอกาสและพื้นที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ การเคารพในสิทธิเสรีภาพรวมถึงการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยอย่างเหมาะสมและสอดคล้องตามหลักการของพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ ได้แก่ การจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม การยอมรับในตัวตน การแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษา การแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นเพศในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพ ตลอดจนการแต่งกายข้ามเพศเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร</p>
<p>(MICE Model)</p> <p>3.2 ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Management)</p>	<p>สังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ</p>	<p>สถาบันอุดมศึกษาไทยควรมี (1) การจัดสรรห้องน้ำสำหรับทุกเพศ (Toilets for all genders) ภายในอาคารเรียนไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการใช้ห้องน้ำที่มีการแบ่งแยกตามเพศกำเนิดโดยใช้แนวคิดของห้องน้ำผู้พิการที่ไม่มีการแบ่งแยกเพศ รวมถึง (2) การจัดสรรห้องพักแบบรวม (Inclusive dormitory) ภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีการแต่งกายข้ามเพศหรือแปลงเพศไปสู่เพศใหม่แล้ว และ (3) การจัดสรรพื้นที่ส่วนตัว (Comfort zone) สำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคคลทั่วไปที่สนใจในการใช้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการจัดกิจกรรมต่างๆ</p>
<p>(MICE Model)</p> <p>3.3 ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counseling and Healthcare Service Management)</p>	<p>สังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ</p>	<p>สถาบันอุดมศึกษาไทยควรมี (1) การจัดตั้งศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย (2) การมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะทางหรือเจ้าหน้าที่ที่เป็นบุคคลข้ามเพศในการให้คำปรึกษาเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาทิ การรับปรึกษาทางหรือโฮโมนเพื่อปรับระดับทางเพศ การผ่าตัดแปลงเพศ สุขอนามัยและการแต่งกายของคนข้ามเพศ และ (3) ความร่วมมือกับองค์กรเฉพาะทางภายนอกมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการสร้างความร่วมมือกัน (MOU) ในประเด็นทางด้านการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยอย่างเหมาะสม</p>

ตารางที่ 4.6 การพัฒนา(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (ต่อ)

หัวข้อ	วิธีการศึกษา	รายละเอียด
<p>(MICE Model)</p> <p>3.4 ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management)</p>	<p>สังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษา วิทยาลัยศึกษาต่อนิสิต นักศึกษาข้ามเพศ</p>	<p>สถาบันอุดมศึกษาไทยควรมี (1) การสอดแทรกการให้ความรู้ด้านเพศวิถีในรายวิชาหลักที่เกี่ยวข้องรวมถึงการเปิดหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศให้มากยิ่งขึ้นทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา (2) การจัดกิจกรรมทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศแก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัย รวมถึงการจัดการเอกสารและวารสารสื่อเพื่อการเผยแพร่ต่างๆ (3) การจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศแก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัย และ (4) การวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ในศาสตร์และกระแสนทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศของสังคมที่แปรเปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง</p>
<p>4. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง</p>	<p>ผลิตและผลลัพธ์จากการนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย</p>	<p>การนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปใช้เพื่อการวางแผนนโยบายหรือการกำหนดแนวทางปฏิบัติต่างๆภายในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) นิสิต นักศึกษาข้ามเพศ (2) นิสิตนักศึกษาทั่วไป (3) ผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากรทั่วไป (4) ผู้ปกครองของนิสิต นักศึกษาข้ามเพศ และ (5) นายจ้างและสถานประกอบการต่างๆ</p>

จากการนำเสนอตารางเกี่ยวกับการพัฒนา(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยมีการแจกแจงรายละเอียดของส่วนประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นแล้วนั้นทำให้เห็นรายละเอียดถึงที่มาและกระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลและสารสนเทศในแต่ละส่วนประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย สำหรับรายละเอียดของ(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นแสดงในหัวข้อถัดไป

(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (MICE Model) มีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักการและเหตุผล

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาออกเป็นมิติต่างๆ อาทิ ในด้านของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีความเชื่อมโยงกันโดยเรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งใช้เป็นทิศทางการพัฒนาโดยเริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย ซึ่งหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาตินั้น ได้แก่

การสร้างความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) นั้นเอง สำหรับบริบทของสถาบันอุดมศึกษานั้น ถือว่าสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันทางวิชาการระดับสูงของประเทศจึงควรมีบทบาทสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการและสร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้ทุกคนในสังคมเกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันและสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุขซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาอย่างยั่งยืน บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นบุคคลที่อยู่ในทุกสังคมทั่วทุกมุมโลก แม้กระทั่งในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาเอง นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Transgender Students) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่กำลังอยู่ในช่วงวัยของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ หรือนิสิตนักศึกษาที่รักเพศเดียวกัน (Homosexual) ได้รับการปฏิบัติหรือการได้รับโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันเหมือนบุคคลที่รักต่างเพศ (Heterosexual) ทั่วไปในสังคมหรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมสถาบันอุดมศึกษาเองก็ตามกลับเป็นการแบ่งแยกหรือการเลือกปฏิบัติที่อาจไม่มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ. 2558 ดังนั้นการมีวิสัยทัศน์และวางแผนทางด้านนโยบายตลอดจนการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้มีความเหมาะสมภายในสถาบันอุดมศึกษาย่อมทำให้บุคลากรทุกคนภายในมหาวิทยาลัยเกิดความเข้าใจและการยอมรับในอัตลักษณ์และเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่งผลให้กลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีจุดยืนอยู่ในสังคมอุดมศึกษาได้อย่างมีความสุขและสามารถใช้ชีวิตในรั้วของมหาวิทยาลัยเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์

(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (MICE Model) มีความมุ่งหมายเพื่อขับเคลื่อนการให้ความสำคัญของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน มุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขในการศึกษาภายในมหาวิทยาลัย โดยรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวนี้ได้มุ่งหมายให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีอภิสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษเหนือนิสิตนักศึกษาทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยแต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานการใช้ชีวิตเหมือนนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ทั่วไป (Norms) ตามสิทธิและเสรีภาพอันพึงมี โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. เพื่อส่งเสริมสิทธิในการจัดกิจกรรมต่างๆ สิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเท่าเทียม
2. เพื่อจัดสรรโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเหมาะสม
3. เพื่อจัดการบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศภายในสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน รวมถึงการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ในศาสตร์ทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศท่ามกลางกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3. มิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (MICE Model) เป็นแนวทางการบริหารจัดการหรือวิธีปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการให้ความช่วยเหลือและการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมตามหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลอันพึงมีโดยมิได้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและความเป็นปกติสุขของบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยมิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Management) ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) โดยรายละเอียดของแต่ละมิติในการบริหารจัดการ มีดังนี้

3.1 ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (F: Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการจัดกิจกรรมโดยทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย การจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการ ดังนี้

3.1.1 กิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย

ก. กิจกรรมทั่วไป มหาวิทยาลัยควรเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆทั่วไปในทุกกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้นอย่างเท่าเทียมรวมถึงการเป็นผู้นำในกิจกรรมหรือชมรมต่างๆอย่างไม่เป็นการเลือกปฏิบัติหรือแบ่งแยกในเรื่องของเพศ

ข. กิจกรรมเฉพาะกลุ่ม มหาวิทยาลัยควรให้พื้นที่ (Comfort Zone) ในการจัดตั้งชมรมและกลุ่มกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากเพศชายหญิงทั่วไปเพื่อเป็นการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้และเครือข่ายในการจัดกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยภายใต้การกำกับดูแลของงานกิจการนิสิตนักศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัยเพื่อให้การดำเนินงานและการจัดกิจกรรมของกลุ่มเฉพาะมีพื้นที่ในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์และพัฒนามหาวิทยาลัยในทุกกิจกรรมและภารกิจของมหาวิทยาลัย

3.1.2 การแสดงออกในอัตลักษณ์และเพศวิถี

ก. การใช้คำพูดเพื่อบ่งบอกความเป็นเพศ มหาวิทยาลัยควรสร้างบรรทัดฐานในการยอมรับในเรื่องของการใช้วาจาและคำพูดของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาทิ การใช้คำว่า “ค่ะ/คะ” หรือ “ครับ” ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อบ่งบอกถึงเพศที่ตนเองปรารถนาที่จะเป็นภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การสร้างจิตสำนึก การให้ความรู้หรือการอบรม การเสวนาทางวิชาการเพื่อให้บุคลากรทั่วไปได้รับรู้และเกิดการยอมรับในความหลากหลายของบุคคลในสังคมและโดยเฉพาะในสังคมอุดมศึกษา

ข. กิริยาท่าทางเพื่อบ่งบอกความเป็นเพศ มหาวิทยาลัยควรสร้างบรรทัดฐานในการยอมรับในเรื่องของกิริยาท่าทางเพื่อบ่งบอกความเป็นเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ทั้งนี้อาจเป็นการสร้างจิตสำนึก การให้ความรู้หรือการอบรม การเสวนาทางวิชาการเพื่อให้บุคลากรทั่วไป อาทิ อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตนักศึกษาทั่วไป ได้รับรู้และเกิดการยอมรับในความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้อาจมีการบริหารจัดการในลักษณะของระบบการเป็นพี่เลี้ยงระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและ/หรือหน่วยงานวินัยนิสิตนักศึกษาในการให้คำปรึกษาและแนะนำนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางกรณีที่มีการแสดงกิริยาท่าทางที่อาจไม่มีความเหมาะสมในบางบริบท ทั้งนี้การสร้างการยอมรับของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยต่อการแสดงออกด้านกิริยาท่าทางของนิสิตนักศึกษาในเพศที่ตนเองปรารถนาเป็นการลดปัญหาในเรื่องของการเลือกปฏิบัติ การแบ่งแยก การเกลียดชังและการคุกคามทางเพศทั้งทางวาจาและการกระทำของบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย

3.1.3 การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ก. การแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษา

การแต่งกายถือเป็นการแสดงออกที่บ่งบอกได้ถึงความเป็นเพศของบุคคลได้อย่างชัดเจน การจำกัดสิทธิในการเลือกสวมใส่ชุดนิสิตนักศึกษาตามเพศที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องการถือเป็นการลดทอนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการแสดงออกทางเพศแม้ว่าจะสวมใส่ชุดนิสิตนักศึกษาได้อย่างถูกต้องและเป็นระเบียบเรียบร้อยเพียงใดก็ตาม มหาวิทยาลัยควรมีแนวทางที่ชัดเจนในเรื่องของการแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ การออกประกาศเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การออกบัตรอนุญาตในการแต่งกายข้ามเพศโดยผ่านการยินยอมและการเห็นชอบของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ผู้ปกครองและอาจารย์ที่ปรึกษา เนื่องจากบุคคลดังกล่าวมีความใกล้ชิดและได้เห็นพัฒนาการทางด้านอัตลักษณ์และเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมาเป็นระยะเวลานานพอที่จะสามารถรับรองได้ว่าบุคคลนั้นมีความปรารถนาในการเป็นเพศใหม่อย่างแท้จริง การออกประกาศเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการออกบัตรอนุญาตในการแต่งกายข้ามเพศทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความมั่นใจในการเข้าเรียน การเข้าสอบและการใช้ชีวิตโดยรวมอีกทั้งทำให้ตนเองมีระดับคุณภาพการใช้ชีวิตที่สูงขึ้นในมหาวิทยาลัยและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเทียบเท่าบุคคลทั่วไปได้

ข. การแต่งกายในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพ

มหาวิทยาลัยควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องของการอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพได้กรณีที่ทางนายจ้างหรือสถานประกอบการเห็นสมควรหรืออนุญาตให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศได้ โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับนายจ้างหรือสถานประกอบการในเรื่องของการแต่งกายและนำหลักฐานการอนุญาตเรื่องการแต่งกายมาดำเนินการยื่นคำร้องต่อทางคณะหรือสาขาวิชาในการพิจารณาขอแต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพ

ค. การแต่งกายในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ. 2558 โดยการพิจารณาอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ได้แก่ การออกประกาศเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการ

เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ทั้งนี้มหาวิทยาลัยอาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรและอาจมีกระบวนการสัมภาษณ์ การทดสอบหรือวิธีการพิสูจน์อื่นใดเพื่อเป็นการรับรองว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าวสามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้ รวมถึงการออกบัตรอนุญาตในการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรและการเลือกที่จะไม่ขานคำนำหน้าชื่อว่า “นาย/นางสาว” แก่บัณฑิตข้ามเพศเพื่อเป็นการให้เกียรติแก่บัณฑิตข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

3.2 ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (I: Infrastructure and Facility Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของห้องน้ำ หอพักและพื้นที่ส่วนตัว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ก. ห้องน้ำ (Inclusive Bathroom)

มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสรรห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศตามอาคารเรียนไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่รู้สึกสบายใจและปลอดภัยมากกว่าการใช้ห้องน้ำเพศชายและหญิง โดยใช้แนวคิดของการสร้างห้องน้ำสำหรับผู้พิการซึ่งไม่มีการแบ่งแยกเพศ อาทิ การสร้างห้องน้ำเสมอภาค (Toilets for all Genders) ที่ภายในห้องน้ำมีอุปกรณ์ราวจับสำหรับผู้พิการสามารถเข้ามาใช้บริการร่วมได้ด้วยภายในอาคารเรียนของมหาวิทยาลัย

ข. หอพัก (Inclusive Dormitory)

สำหรับมหาวิทยาลัยที่มีการกำหนดให้นิสิตนักศึกษาใหม่ทุกคนต้องอาศัยอยู่หอพักภายในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสรรหอพักแบบเสมอภาค (Dormitory for All) ไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่รู้สึกสบายใจและปลอดภัยมากกว่าการอาศัยอยู่ในหอพักที่จำแนกตามเพศกำเนิด อาทิ นิสิตนักศึกษาที่แต่งกายข้ามเพศเป็นหญิงแล้วแต่ต้องพักอาศัยในหอพักชาย เป็นต้น ทั้งนี้มหาวิทยาลัยอาจมีการสร้างมาตรฐานหรือแนวทางในการบริหารจัดการหอพักแบบเสมอภาค ได้แก่ การจัดสรรเจ้าหน้าที่หอพักที่มีความรู้และประสบการณ์ การจัดแบ่งอาคารและพื้นที่ต่างๆ การแบ่งโซนของห้องน้ำภายในหอพักแบบเสมอภาค รวมถึงการวิจัยและสำรวจเพื่อประเมินผลของการดำเนินงาน เป็นต้น

ค. พื้นที่ส่วนตัว (Comfort Zone)

พื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่เฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความหมายที่ครอบคลุมในหลายมิติ อาทิ การมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมทางวิชาการต่างหรือการฝึกซ้อมการแสดง ภายในหอพักแบบเสมอภาค พื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่เฉพาะกลุ่มในรูปแบบของการจัดตั้งชมรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการจัดสรรพื้นที่แบบเสมอภาค (Inclusive Space) ให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นหลักและนิสิตนักศึกษาทั่วไปได้เข้ามาทำกิจกรรมทางวิชาการและสนทนาการต่างๆ โดยอาจเป็นความร่วมมือของมหาวิทยาลัยและฝ่ายอาคารและสถานที่ของมหาวิทยาลัยในการจัดสรรพื้นที่ดังกล่าว

.3 ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (C: Counselling and Healthcare Service Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการจัดตั้งศูนย์การให้คำปรึกษาสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การประชาสัมพันธ์ในส่วนของ

งานบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การประสานงานกับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัยและระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ก. การจัดตั้งศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ มหาวิทยาลัยควรจัดตั้งศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (LGBT Center) หรือหน่วยงานย่อยภายในศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพที่มีโดยทั่วไปเพื่อคอยให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ทั้งนี้ประเด็นในเรื่องของการให้คำปรึกษาและสุขภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความละเอียดและแตกต่างจากนิสิตนักศึกษาชายหญิงทั่วไป อาทิ การให้คำปรึกษาในเรื่องของการรับประทานฮอร์โมนทางเพศ ผลข้างเคียงจากการใช้ยา การวัดระดับฮอร์โมนทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน ปัญหาเรื่องของการรักในเพศเดียวกัน ปัญหาเรื่องของการเปิดเผยตนเองและการยอมรับของคนในครอบครัวและสังคม การผ่าตัดแปลงเพศหรือการศัลยกรรมเพื่อความงามทางเพศ เป็นต้น ทั้งนี้มหาวิทยาลัยควรจัดสรรบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่เป็นบุคคลข้ามเพศที่มีความเข้าใจในตัวของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศไว้คอยบริการแก่นิสิตนักศึกษาในศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางด้วย เนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจะรู้สึกสบายใจในการขอรับคำปรึกษาจากบุคคลที่เข้าใจกันและรู้สึกว่ามีคนให้คำปรึกษานั้นเป็นส่วนหนึ่งเช่นเดียวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ข. การประชาสัมพันธ์ในส่วนของงานบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของงานบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อลดปัญหาความเสี่ยงต่างๆที่อาจเกิดขึ้นกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ เช่น การรับประทานฮอร์โมนทางเพศเกินขนาดและผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตนักศึกษา การลาออกกลางคันของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอันเนื่องมาจากปัญหาในการใช้ชีวิตโดยรวมภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

ค. การประสานงานกับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอาจมีเครือข่ายความร่วมมือ (MOU) กับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัยซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาตลอดจนการให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมจัดกิจกรรมต่างๆแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการทำให้ระบบของการให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ง. ระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

มหาวิทยาลัยและงานกิจการนิสิตนักศึกษาควรร่วมมือกันในการจัดทำระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในรูปแบบของระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยอาจมีระบบกลไกหรือระบบสารสนเทศที่ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถตรวจสอบและติดตามเพื่อให้คำปรึกษาและบริการด้านสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้อย่างถูกต้องและทันที่

3.4 ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของ เพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (E: Educational and Training Program Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของหลักสูตรและการสอน การ จัดกิจกรรมทางวิชาการ โครงการฝึกอบรม เอกสารวารสารและสื่อเพื่อการเผยแพร่และการวิจัย โดยมี รายละเอียด ดังนี้

ก. หลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัย คณะและหลักสูตรควรมีการสอดแทรกเนื้อหาเพื่อให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษา ทั่วไปเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศโดยอาจจัดเป็นหัวข้อบรรยายหนึ่งใน 1 คาบ (3 ชั่วโมง) หรืออาจเปิดเป็นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศโดยตรงแก่ หลักสูตรและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องในลักษณะของวิชาบังคับ วิชาเอกเลือกหรือวิชาเลือกเสรี นอกจากนี้ อาจจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based Study) เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือ ศึกษาและทำความเข้าใจในปรากฏการณ์นั้นๆได้อย่างเข้าใจลึกซึ้ง สำหรับมหาวิทยาลัยหรือคณะ สาขาวิชาที่มีความพร้อมในการเปิดหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ สามารถเปิดหลักสูตรเพื่อผลิตมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต ตลอดจนนักวิจัยที่มีความรู้ความสามารถ ในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในสังคมไทยได้

ข. การจัดกิจกรรมทางวิชาการ

มหาวิทยาลัยและคณะต่างๆภายในมหาวิทยาลัยควรมีการจัดเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับเพศ วิถีและความหลากหลายทางเพศตามความเชี่ยวชาญของแต่ละคณะและสาขาวิชา ทั้งนี้เพื่อเป็นการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นร่วมสมัยทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ ตลอดจนการร่วมมือ กับองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการจัดกิจกรรม ทางวิชาการให้ความรู้แก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยและชุมชนนับเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการ จัดกิจกรรมทางวิชาการทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ

ค. โครงการฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยและคณะต่างๆภายในมหาวิทยาลัยรวมทั้งองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากภายนอกมหาวิทยาลัยควรมีการจัดโครงการ ฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อมุ่งเน้นให้บุคลากรในทุกภาคส่วนเกิดความรู้ ความเข้าใจและการยอมรับในอัตลักษณ์และเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคลากรที่เป็น บุคคลข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ควรจัดโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับการให้ความรู้และการ ให้คำปรึกษาเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการใช้ชีวิตในภาพรวมในมหาวิทยาลัย รวมถึงการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในงานกิจการนิสิตนักศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ เป็นการพัฒนาระบบการให้บริการเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้ดียิ่งขึ้น

ง. เอกสารวารสารและสื่อเพื่อการเผยแพร่

มหาวิทยาลัยควรมีการจัดทำเอกสารวารสารเพื่อการเผยแพร่ให้ความรู้และความเคลื่อนไหว ตามกระแสสังคมแก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ทั้งนี้อาจประสานความร่วมมือกับองค์กรเอกชน

หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากภายนอกมหาวิทยาลัยในการจัดทำเอกสารและวารสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆตลอดจนช่องทางในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้รูปแบบของการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อาจจัดทำขึ้นในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ก็ได้ รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศข่าวสารเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (LGBT Resource Center) ภายในมหาวิทยาลัย

จ. การวิจัย

มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสรรงบประมาณการวิจัยและนักวิจัยที่มีความรู้ความสามารถในการวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้และทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ร่วมสมัยทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในกระแสสังคมที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการวิจัยและการของบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากแหล่งทุนวิจัยภายนอกทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศระหว่างมหาวิทยาลัยและองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากภายนอกมหาวิทยาลัย อาทิ องค์กรเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่กำลังให้ความสำคัญในเรื่องของการศึกษากับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้มหาวิทยาลัยไทยเป็นหนึ่งในศูนย์กลางทางการวิจัยทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศและเป็นแหล่งสารสนเทศทางการวิจัยด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในภูมิภาค

จากการนำเสนอ(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (MICE Model) ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารจัดการหรือวิธีปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการให้ความช่วยเหลือและการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมตามหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลอันพึงมีใน 4 มิติของการบริหารจัดการนั้นสามารถนำเสนอเป็นรูปแบบของแผนภูมิหรือแบบแผน (Schematic Model) แสดงความสัมพันธ์ของมิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาได้ในภาพที่ 4.29

4. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (MICE Model) ไปใช้ในการวางแผนด้านนโยบายหรือการกำหนดแนวทางปฏิบัติอันพึงประสงค์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นทำให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆได้รับประโยชน์ในฐานะสมาชิกสังคมอุดมศึกษาร่วมกันและสามารถใช้ชีวิตร่วมกันภายในมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข โดยผลลัพธ์ที่คาดหวังต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ได้แก่

ก. นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีจุดยืนและความมั่นใจในการใช้ชีวิตมากขึ้นในมหาวิทยาลัย การได้รับการยอมรับและการเปิดโอกาสรวมถึงทำให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในสังคมอุดมศึกษา

ข. นิสิตนักศึกษาทั่วไป

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้นิสิตนักศึกษาทั่วไปเกิดความรู้ความเข้าใจและส่งผลต่อการยอมรับ ลดปัญหาการเกิดการแบ่งแยก การเลือกปฏิบัติ อันนำไปสู่การเกลียดชังและการคุกคามทางเพศทั้งทางวาจาและร่างกายในที่สุด ทำให้นิสิตนักศึกษาทุกคนสามารถใช้ชีวิตร่วมกันในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุข

ค. อาจารย์และบุคลากรทั่วไป

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้อาจารย์และบุคลากรทั่วไปได้ตระหนักในเรื่องของสิทธิและการสร้างความเท่าเทียมให้แก่ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย ลดปัญหาการเลือกปฏิบัติของอาจารย์และเจ้าหน้าที่ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทั้งในชั้นเรียน การเข้าสอบและการติดต่อประสานงานต่างๆกับเจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัย

ง. ผู้บริหาร

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาต้องหันมาให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติอันพึงประสงค์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสากลและพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ.2558 และเพื่อให้มหาวิทยาลัยไทยก้าวไกลทันความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จ. ผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้ผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเกิดความมั่นใจและรู้สึกปลอดภัยในด้านการใช้ชีวิตของบุตรหลานของตนเอง ระหว่างการศึกษาในมหาวิทยาลัยรวมทั้งการได้รับการบริการในด้านต่างๆอันพึงประสงค์ต่อบุตรหลานของตนเอง

นายจ้างและสถานประกอบการต่างๆ

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้นายจ้างหรือสถานประกอบการต่างๆได้รับความมั่นใจมากยิ่งขึ้นต่อคุณภาพในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพทั้งทางวิชาการและคุณธรรมจริยธรรมและบัณฑิตรวมถึงบัณฑิตข้ามเพศนั้นได้รับการให้ความรู้ความเข้าใจและสร้างการยอมรับต่อความหลากหลายของบุคคลข้ามเพศในสังคมที่มากขึ้น รวมทั้งบัณฑิต

ข้ามเพศนั้นมีคุณภาพการใช้ชีวิตที่ดีในมหาวิทยาลัยอันเนื่องมาจากการได้รับการบริการและความช่วยเหลืออันพึงประสงค์ต่างๆจากทางมหาวิทยาลัยทำให้มีความพร้อมในการเข้าสู่โลกของการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการนำเสนอเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (MICE Model) ไปใช้ในการกำหนดการวางแผนด้านการบริหารจัดการทำให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆได้รับประโยชน์จากการนำรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวไปใช้ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆได้รับประโยชน์ ดังนี้

ภาพที่ 4.30 ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับประโยชน์จากการนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปใช้

3.2 ผลการตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

จากการที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัยระยะที่ 3 (รายนามผู้ทรงคุณวุฒิแสดงในภาคผนวก) เพื่อร่วมกันตรวจสอบและรับรอง (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย จากการจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิทำให้ได้ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในการแก้ไขและปรับปรุง(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยให้มีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมต่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่แท้จริงได้มากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดของข้อเสนอแนะ ดังนี้

ตารางที่ 4.7 ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิต่อ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

หัวข้อ	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	สิ่งที่ได้แก้ไขและปรับปรุง
1. หลักการและเหตุผล	<p>- ให้ตัดข้อความที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งเน้นในเรื่องของความรักหรือรสนิยมทางเพศของคนข้ามเพศออก เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวไม่ได้เน้นทางด้านจิตวิทยาหรือภาวะความรู้สึก แต่มุ่งเน้นที่การบริหารจัดการทางด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานภายในมหาวิทยาลัย</p> <p>- ให้เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 ที่เกี่ยวข้องกักฎหมายด้านสิทธิและเสรีภาพและการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่เท่าเทียมกัน</p>	<p>- ตัดข้อความที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งเน้นในเรื่องของรสนิยมทางเพศของคนข้ามเพศออก “การที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศหรือนิสิตนักศึกษาที่รักเพศเดียวกัน (Homosexual) ได้รับการปฏิบัติหรือการได้รับโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันเหมือนบุคคลที่รักต่างเพศ (Heterosexual)”</p> <p>-เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 ที่เกี่ยวข้องกักฎหมายด้านสิทธิและเสรีภาพและการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่เท่าเทียมกัน</p>
2. วัตถุประสงค์	<p>- เปลี่ยนคำในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จาก “เพื่อส่งเสริมสิทธิ .... สิทธิเสรีภาพ” เป็น “เพื่อให้เสรีภาพ.....” และตัดคำว่า สิทธิเสรีภาพออก (การเน้นคำว่า สิทธิเสรีภาพ มากเกินไปอาจทำให้รูปแบบที่พัฒนาไม่มีความเป็นกลางในการนำไปใช้และดูเป็นการเรียกร้องมากเกินไป</p>	<p>- ปรับข้อความในวัตถุประสงค์ของรูปแบบข้อที่ 1 ใหม่เป็น “เพื่อให้เสรีภาพการจัดกิจกรรมต่างๆและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเท่าเทียม</p>

ตารางที่ 4.7 ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิต่อ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ในสถาบันอุดมศึกษาไทย (ต่อ)

หัวข้อ	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	สิ่งที่ได้แก้ไขและปรับปรุง
<p>3. ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรม เสรีภาพและการแสดงออก (M: Management of activities, rights and freedom, sexual expression)</p>	<p>- ควรตัดคำว่า “บรรทัดฐาน” ออกทุกคำและเปลี่ยนเป็น “ส่งเสริมความเข้าใจ”</p> <p>- ควรตัดคำภาษาอังกฤษคำว่า Comfort zone ออกเนื่องจากอาจให้ความหมายไม่ตรงกับคำในภาษาไทยที่ต้องการสื่อ</p> <p>- ควรตัดข้อความในข้อ ข. “ที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากเพศชายและหญิงทั่วไป” ออก</p> <p>- ควรให้ใช้คำว่า “gender expression” แทนคำว่า “sexual expression”</p> <p>- ควรใช้คำขึ้นต้นของการบริหารจัดการในด้านนี้ด้วยคำว่า Freedom และใช้ตัวอักษร F เป็นตัวนำหรือเริ่มต้นของชื่อรูปแบบหรือโมเดล</p> <p>- รูปแบบที่พัฒนาควรใช้คำกลางๆซึ่งมิใช่คำเชิงบังคับให้ต้องดำเนินการหรือปฏิบัติ ดังนั้นควรตัดคำเหล่านี้ ออก อาทิ จำกัดสิทธิในการเลือก... / การออกประกาศเกี่ยวกับหลักเกณฑ์.../ การลิตรอนสิทธิและเสรีภาพ.../ ฯลฯ แต่ให้ใช้คำอื่นแทน เช่น การมีแนวทางปฏิบัติ/ การบริหารจัดการตามความเหมาะสมของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา</p>	<p>- ตัดคำว่า “บรรทัดฐาน” ออกทุกคำและเปลี่ยนเป็น “ส่งเสริมความเข้าใจ”</p> <p>- ตัดคำภาษาอังกฤษคำว่า Comfort zone ออกที่ต่อท้ายจากคำว่า “พื้นที่”</p> <p>- ตัดข้อความในข้อ ข. “ที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากเพศชายและหญิงทั่วไป” ออก</p> <p>- เปลี่ยนใช้คำว่า “gender expression” แทนคำว่า “sexual expression”</p> <p>- ปรับชื่อด้านการบริหารจัดการในด้านนี้ใหม่เป็น ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (F: Freedom, gender expression, and activity Management)</p> <p>- ตัดและเปลี่ยนคำในเชิงการเรียกร้องและการบังคับให้ต้องดำเนินการหรือปฏิบัติออกแล้ว</p>

ตารางที่ 4.7 ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิต่อ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
ในสถาบันอุดมศึกษาไทย (ต่อ)

หัวข้อ	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	สิ่งที่ได้แก้ไขและปรับปรุง
<p>4. ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (I: Infrastructure and facility management)</p>	<p>- ชื่อภาษาอังกฤษของการสร้างห้องน้ำเสมอภาคควรใช้คำว่า “Universal Toilets” ซึ่งหมายรวมถึง All gender + disabled people ด้วย</p> <p>- ควรตัดชื่อภาษาอังกฤษคำว่า “Inclusive dormitory” ของหอพักออก เพราะบริบทของหอพักในมหาวิทยาลัยไทยยังมี พรบ.หอพัก ที่ต้องมีการแบ่งแยกเพศชายหญิงอยู่ การใช้ภาษาอังกฤษกำกับอาจไม่เหมาะสมกับบริบทหอพักของไทย</p> <p>- ควรตัดหัวข้อด้าน “พื้นที่ส่วนตัว (Comfort Zone) ออก เนื่องจากพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยควรได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมของนิสิตทุกคนในการใช้พื้นที่ได้อยู่แล้ว จึงไม่เห็นควรต้องจัดพื้นที่เฉพาะให้สำหรับนิสิตนักศึกษา กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะเนื่องจากทุกคนสามารถขอใช้พื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยได้เท่าเทียมกัน</p>	<p>- เปลี่ยนคำภาษาอังกฤษของห้องน้ำเสมอภาคจากคำว่า “Toilets for all genders” เป็น “Universal Toilets”</p> <p>- ตัดชื่อภาษาอังกฤษคำว่า “Inclusive dormitory” ของหอพักออก</p> <p>- ตัดหัวข้อด้าน “พื้นที่ส่วนตัว (Comfort Zone) ออกเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาไทย</p>
<p>5. ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (C: Counselling and healthcare service management)</p>	<p>- การจัดตั้งศูนย์ LGBT ขึ้นในมหาวิทยาลัยไทยอาจเป็นเรื่องที่ทำได้ยากเนื่องจากจำนวนผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ การเริ่มต้นใช้แหล่งทรัพยากรที่มหาวิทยาลัยมีจึงเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ เช่น การรับเรื่องผ่านทางศูนย์สุขภาพหรือศูนย์การให้ปรึกษาของมหาวิทยาลัยส่งต่อไปยังโรงพยาบาลหรือหน่วยงานทางการแพทย์ของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องหรือประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง และควรเขียนรวบประเด็นทั้งหมดในด้านนี้ให้กระชับเข้าหากัน</p>	<p>- ควรเขียนรวบประเด็นทั้งหมดในด้านนี้ให้กระชับเข้าหากัน ตัดประเด็นการจัดตั้งศูนย์ LGBT แต่ให้ใช้ทรัพยากรภายในมหาวิทยาลัยที่มีในการให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ</p>

ตารางที่ 4.7 ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิต่อ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (ต่อ)

หัวข้อ	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	สิ่งที่ได้แก้ไขและปรับปรุง
6. ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (E: Educational and training program management)	<p>-ควรเขียนรวบประเด็นทั้งหมดในด้านนี้ให้กระชับเข้าหากัน</p> <p>-ควรใช้คำว่า “การให้ความเข้าใจในความหลากหลาย (Diversity)” แทนข้อความ “การสอดแทรกเนื้อหา” โดยการให้ความเข้าใจในความหลากหลายดังกล่าวอาจอยู่ในรูปแบบของ การปฐมนิเทศนิสิตนักศึกษาใหม่ บุคลากรและอาจารย์</p> <p>-ควรตัดประเด็นที่ 3.4.5 การวิจัยออกเนื่องจากการบังคับให้ทำวิจัยเกี่ยวกับคนข้ามเพศอาจไม่สอดคล้องกับหลักการวิจัยที่ต้องมีปัญหาในการวิจัยก่อนเป็นลำดับแรก ดังนั้นการวิจัยในประเด็นของคนข้ามเพศอาจเป็นปัญหาและความสนใจของศาสตร์และสาขาไหนก็ได้ที่สนใจทำวิจัยในมิติหรือด้านนี้ การพุ่งเป้าให้ทำวิจัยเกี่ยวกับคนข้ามเพศเลยอาจมีใช้กระบวนการเริ่มต้นการทำวิจัย</p>	<p>-เขียนรวบประเด็นทั้งหมดในด้านนี้ให้กระชับเข้าหากัน</p> <p>-ใช้คำว่า “การให้ความเข้าใจในความหลากหลาย (Diversity)” แทนข้อความ “การสอดแทรกเนื้อหา” โดยการให้ความเข้าใจในความหลากหลายดังกล่าวอาจอยู่ในรูปแบบของ การปฐมนิเทศนิสิตนักศึกษาใหม่ บุคลากรและอาจารย์</p> <p>-ตัดประเด็นที่ 3.4.5 ด้านการวิจัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาหรือบุคลากรข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาออก</p>
7. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง	-ไม่มีข้อเสนอแนะ	-ไม่มี
8. รูปแบบของโมเดล	-ควรทำสีของแต่ละด้านให้แตกต่างกันใน 4 มิติของการบริหารจัดการเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจโมเดลในแต่ละด้าน	-ทำสีในโมเดลของแต่ละด้านของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้แตกต่างกัน

3.3 การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

จากการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยและการให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้การตรวจสอบและรับรองร่างดังกล่าวและผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบดังกล่าวแล้ว การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีความสมบูรณ์แล้วจึงมีรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

1. หลักการและเหตุผล

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาออกเป็นมิติต่างๆ อาทิ ในด้านของ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีความเชื่อมโยงกันโดยเรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งใช้เป็นทิศทางการพัฒนาโดยเริ่มตั้งแต่เดือน กันยายน ปี พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย ซึ่งหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ นั้น ได้แก่ การสร้างความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) นั่นเอง สำหรับบริบทของสถาบันอุดมศึกษานั้น ถือว่าสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันทางวิชาการระดับสูงของประเทศจึงควรมีบทบาทสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการและสร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้ทุกคนในสังคมเกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันและสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุขซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาอย่างยั่งยืน บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นบุคคลที่อยู่ในทุกสังคมทั่วทุกมุมโลก แม้กระทั่งในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาเอง นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Transgender Students) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่กำลังอยู่ในช่วงวัยของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ได้รับการปฏิบัติหรือการได้รับโอกาสที่ไม่เท่าเทียมในสังคมหรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมสถาบันอุดมศึกษาเองก็ตามกลับเป็นการแบ่งแยกหรือการเลือกปฏิบัติที่อาจยังไม่มีผลสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 ที่ว่าด้วยเรื่องของความเสมอภาคของบุคคลโดยไม่มี การจำกัดในเรื่องของเพศและพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ได้เสนอแนะบทบาทของงานกิจการนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเด็นด้านการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยหนึ่งในความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ การพัฒนา นโยบายที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยนั่นเอง

ดังนั้นการมีวิสัยทัศน์และวางแผนทางด้านนโยบายตลอดจนการบริหารจัดการนิสิต นักศึกษาข้ามเพศให้มีความเหมาะสมภายในสถาบันอุดมศึกษาย่อมทำให้บุคลากรทุกคนภายใน มหาวิทยาลัยเกิดความเข้าใจและการยอมรับในอัตลักษณ์และเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่งผล ให้กลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีจุดยืนอยู่ในสังคมอุดมศึกษาได้อย่างมีความสุขและสามารถใช้ชีวิตในรั้ว ของมหาวิทยาลัยเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย มีความมุ่งหมาย เพื่อขับเคลื่อนการให้ความสำคัญของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา ไทยในปัจจุบัน มุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขในการศึกษาภายในมหาวิทยาลัย โดยรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวมิได้มุ่งหมายให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีอภิสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษเหนือนิสิตนักศึกษาทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยแต่ยังคงดำรงไว้ซึ่ง

มาตรฐานการใช้ชีวิตเหมือนนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ทั่วไป (Norms) ตามสิทธิและเสรีภาพอันพึงมี โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. เพื่อให้เสรีภาพในการจัดกิจกรรมต่างๆ และการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเท่าเทียม
2. เพื่อจัดสรรโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเหมาะสม
3. เพื่อจัดการบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศภายในสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน รวมถึงการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ในศาสตร์ทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศท่ามกลางกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3. มิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (FICE Model) เป็นแนวทางการบริหารจัดการหรือวิธีปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการให้ความช่วยเหลือและการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมตามหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลอันพึงมีโดยมิได้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและความเป็นปกติสุขของบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยมิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (I: Infrastructure and Facility Management) ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (C: Counselling and Healthcare Service Management) และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (E: Educational and Training Program Management) โดยรายละเอียดของแต่ละมิติในการบริหารจัดการ มีดังนี้

3.1 ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการจัดกิจกรรมโดยทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย การจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการ ดังนี้

3.1.1 กิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย

ก. กิจกรรมทั่วไป มหาวิทยาลัยควรเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั่วไปในทุกกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้นอย่างเท่าเทียมรวมถึงการเป็นผู้นำในกิจกรรมหรือชมรมต่างๆโดยไม่มีข้อจำกัดทางเพศ

ข. กิจกรรมเฉพาะกลุ่ม มหาวิทยาลัยควรให้พื้นที่ในการจัดตั้งชมรมและกลุ่มกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อเป็นการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้และเครือข่ายในการจัดกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยภายใต้การกำกับดูแลของงานกิจการนิสิตนักศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัยเพื่อให้การดำเนินงานและการจัดกิจกรรมของกลุ่มเฉพาะมีพื้นที่ในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสรรค์สร้างและพัฒนามหาวิทยาลัยในทุกกิจกรรมและภารกิจของมหาวิทยาลัย

3.1.2 การแสดงออกในอัตลักษณ์และเพศวิถี

ก. การใช้คำพูดเพื่อบ่งบอกความเป็นเพศ มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมความเข้าใจในการยอมรับในเรื่องของการใช้วาจาและคำพูดของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาทิ การใช้คำว่า “คะ/ค่ะ” หรือ “ครับ” ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อบ่งบอกถึงเพศที่ตนเองปรารถนาที่จะเป็นภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การสร้างจิตสำนึก การให้ความรู้หรือการอบรม การเสวนาทางวิชาการเพื่อให้บุคลากรทั่วไปได้รับรู้และเกิดการยอมรับในความหลากหลายของบุคคลในสังคมและโดยเฉพาะในสังคมอุดมศึกษา

ข. กิริยาท่าทางเพื่อบ่งบอกความเป็นเพศ มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมความเข้าใจในการยอมรับในเรื่องของการแสดงออกและกิริยาท่าทางที่บ่งบอกความเป็นเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ทั้งนี้อาจเป็นการสร้างจิตสำนึก การให้ความรู้หรือการอบรม การเสวนาทางวิชาการเพื่อให้บุคลากรทั่วไป อาทิ อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตนักศึกษาทั่วไป ได้รับรู้และเกิดการยอมรับในความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้อาจมีการบริหารจัดการในลักษณะของระบบการเป็นพี่เลี้ยงระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและ/หรือหน่วยงานวินัยนิสิตนักศึกษาในการให้คำปรึกษาและแนะนำนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางกรณีที่มีการแสดงกิริยาท่าทางที่อาจไม่มีความเหมาะสมในบางบริบท ทั้งนี้การสร้างการยอมรับของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยต่อการแสดงออกด้านกิริยาท่าทางของนิสิตนักศึกษาในเพศที่ตนเองปรารถนาเป็นการลดปัญหาในเรื่องของการเลือกปฏิบัติ การแบ่งแยก การเกลียดชังและการคุกคามทางเพศทั้งทางวาจาและการกระทำของบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย

3.1.3 การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ก. การแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษา

การแต่งกายถือเป็นการแสดงออกที่บ่งบอกได้ถึงความเป็นเพศของบุคคลได้อย่างชัดเจน มหาวิทยาลัยควรมีแนวทางที่ชัดเจนในเรื่องของการแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ การมีแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การแต่งกายข้ามเพศทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความมั่นใจในการเข้าเรียน การเข้าสอบและการใช้ชีวิตโดยรวม อีกทั้งทำให้ตนเองมีระดับคุณภาพการใช้ชีวิตที่สูงขึ้นในมหาวิทยาลัยและส่งผลต่อความมั่นใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเทียบเท่าบุคคลทั่วไปได้

ข. การแต่งกายในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพ

มหาวิทยาลัยควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องของการอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพได้กรณีที่ทางนายจ้างหรือสถานประกอบการเห็นสมควรหรืออนุญาตให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศได้ โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับนายจ้างหรือสถานประกอบการในเรื่องของการแต่งกายและนำหลักฐานการอนุญาตเรื่องการแต่ง

กายมาดำเนินการยื่นคำร้องต่อทางคณะหรือสาขาวิชาในการพิจารณาขอแต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพ

ค. การแต่งกายในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ. 2558 โดยการพิจารณาอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ได้แก่ การมีแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร รวมทั้งอาจพิจารณาการเลือกที่จะไม่ขานคำนำหน้าชื่อว่า “นาย/นางสาว” แก่บัณฑิตข้ามเพศเพื่อเป็นการให้เกิดเกียรติแก่บัณฑิตข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

3.2 ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (I: Infrastructure and Facility Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของห้องน้ำ หอพักและพื้นที่ส่วนตัว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ห้องน้ำ

มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสรรห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศตามอาคารเรียนไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่รู้สึกสบายใจและปลอดภัยมากกว่าการใช้ห้องน้ำเพศชายและหญิง โดยใช้แนวคิดของการสร้างห้องน้ำสำหรับผู้พิการซึ่งไม่มีการแบ่งแยกเพศ อาทิ การสร้างห้องน้ำเสมอภาค (Universal Toilets) ที่ภายในห้องน้ำมีอุปกรณ์ราวจับสำหรับผู้พิการสามารถเข้ามาใช้บริการร่วมได้ด้วยภายในอาคารเรียนของมหาวิทยาลัย

3.2.2 หอพัก

สำหรับมหาวิทยาลัยที่มีการกำหนดให้นิสิตนักศึกษาใหม่ทุกคนต้องอาศัยอยู่หอพักภายในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสรรหอพักแบบเสมอภาค (Dormitory for All) ไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่รู้สึกสบายใจและปลอดภัยมากกว่าการอาศัยอยู่ในหอพักที่จำแนกตามเพศกำเนิด อาทิ นิสิตนักศึกษาที่แต่งกายข้ามเพศเป็นหญิงแล้วแต่ต้องพักอาศัยในหอพักชาย เป็นต้น ทั้งนี้มหาวิทยาลัยอาจมีแนวทางในการบริหารจัดการหอพักแบบเสมอภาค ได้แก่ การจัดสรรเจ้าหน้าที่หอพักที่มีความรู้และประสบการณ์ การพิจารณานิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นรายกรณีสำหรับการจัดแบ่งอาคารและพื้นที่เฉพาะๆ การแบ่งโซนของห้องน้ำภายในหอพักแบบเสมอภาค รวมถึงการวิจัยและสำรวจเพื่อประเมินผลของการดำเนินงาน เป็นต้น

3.3 ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (C: Counselling and Healthcare Service Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการให้คำปรึกษาสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การประชาสัมพันธ์ในส่วนของงานบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การประสานงานกับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัยและระบบการสนับสนุนหรือการเป็นที่เลี้ยงให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

มหาวิทยาลัยสามารถใช้แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ภายในมหาวิทยาลัย อาทิ ศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพ ศูนย์สุขภาพ หรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัยที่มีหน้าที่คอยให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเบื้องต้นหรือเพื่อเป็นการประเมินผลการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาในขั้นตอนแรกก่อนที่จะส่งต่อไปยังหน่วยงานหรือโรงพยาบาลในเครือข่ายของมหาวิทยาลัยกรณีที่ต้องการการได้รับการรักษาหรือการบำบัดโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะต่อไป นอกจากนี้การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้รวมถึงการประสานงานกับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอาจมีเครือข่ายความร่วมมือ (MOU) กับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัยซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาตลอดจนการให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมจัดกิจกรรมต่างๆแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการทำให้ระบบของการให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยและงานกิจการนิสิตนักศึกษาควรร่วมมือกันในการจัดทำระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Peer group) ในรูปแบบของระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยอาจมีระบบกลไกหรือระบบสารสนเทศที่ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถตรวจสอบและติดตามเพื่อให้คำปรึกษาและการบริการด้านสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้อย่างถูกต้องและทันทั่วถึง

3.4 ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (E: Educational and Training Program Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการให้ความรู้ด้านความหลากหลาย (Diversity) การจัดกิจกรรมทางวิชาการ โครงการฝึกอบรม ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอก (MOU) เอกสารและฐานข้อมูลออนไลน์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

มหาวิทยาลัย คณะและหลักสูตรควรมีการให้ความเข้าใจในด้านความหลากหลาย (Diversity) เพื่อให้บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเกิดความรู้ความเข้าใจและการยอมรับในความหลากหลายของสังคมอุดมศึกษา การจัดเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศตามความเชี่ยวชาญของแต่ละคณะและสาขาวิชา ทั้งนี้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นร่วมสมัยทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ ตลอดจนการร่วมมือกับองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการจัดกิจกรรมทางวิชาการให้ความรู้แก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยและชุมชนนับเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการจัดกิจกรรมทางวิชาการทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (MOU) กับองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากภายนอกมหาวิทยาลัยในการจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะประเด็นในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อบ่มบ่มให้บุคลากรในทุกภาคส่วนเกิดความรู้ความเข้าใจและการยอมรับในอัตลักษณ์และเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคลากรที่

เป็นบุคคลข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย นอกจากการจัดโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับการให้ความรู้และการให้คำปรึกษาเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการใช้ชีวิตในภาพรวมในมหาวิทยาลัย รวมถึงการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในงานกิจการนิสิตนักศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการพัฒนาระบบการให้บริการเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้ดียิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยควรมีการจัดทำเอกสารและฐานข้อมูลออนไลน์เพื่อการค้นคว้าและให้ความรู้เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวตามกระแสสังคมแก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะประเด็นในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ทั้งนี้อาจประสานความร่วมมือกับองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากภายนอกมหาวิทยาลัยในการจัดทำเอกสารและวารสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆตลอดจนช่องทางในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้รูปแบบของการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อาจจัดทำขึ้นในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ก็ได้ รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศข่าวสารเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (LGBT Resource Center) ภายในสาขาหรือคณะที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัย

4. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (FICE Model) ไปใช้ในการวางแผนด้านนโยบายหรือการกำหนดแนวทางปฏิบัติอันพึงประสงค์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นทำให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆได้รับประโยชน์ในฐานะสมาชิกสังคมอุดมศึกษาร่วมกันและสามารถใช้ชีวิตร่วมกันภายในมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข โดยผลลัพธ์ที่คาดหวังต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ได้แก่

ก. นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีจุดยืนและความมั่นใจในการใช้ชีวิตมากขึ้นในมหาวิทยาลัย การได้รับการยอมรับและการเปิดโอกาสรวมถึงทำให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในสังคมอุดมศึกษา

ข. นิสิตนักศึกษาทั่วไป

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้นิสิตนักศึกษาทั่วไปเกิดความรู้ความเข้าใจและส่งผลต่อการยอมรับ ลดปัญหาการเกิดการแบ่งแยก การเลือกปฏิบัติ อันนำไปสู่การเกลียดชังและการคุกคามทางเพศทั้งทางวาจาและร่างกายในที่สุด ทำให้นิสิตนักศึกษาทุกคนสามารถใช้ชีวิตร่วมกันในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุข

ค. อาจารย์และบุคลากรทั่วไป

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้อาจารย์และบุคลากรทั่วไปได้ตระหนักในเรื่องของเสรีภาพและการสร้างความเท่าเทียมแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย ลดปัญหาการเลือกปฏิบัติของอาจารย์และเจ้าหน้าที่ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทั้งในชั้นเรียน การเข้าสอบและการติดต่อประสานงานต่างๆกับเจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัย

ง. ผู้บริหาร

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาควรหันมาให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติอันพึงประสงค์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสากลและพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ. 2558 และข้อเสนอแนะขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ได้เสนอแนะบทบาทของงานกิจการนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเด็นด้านการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยหนึ่งในความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ การพัฒนาโยบายที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยเพื่อให้มหาวิทยาลัยไทยก้าวไกลทันความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

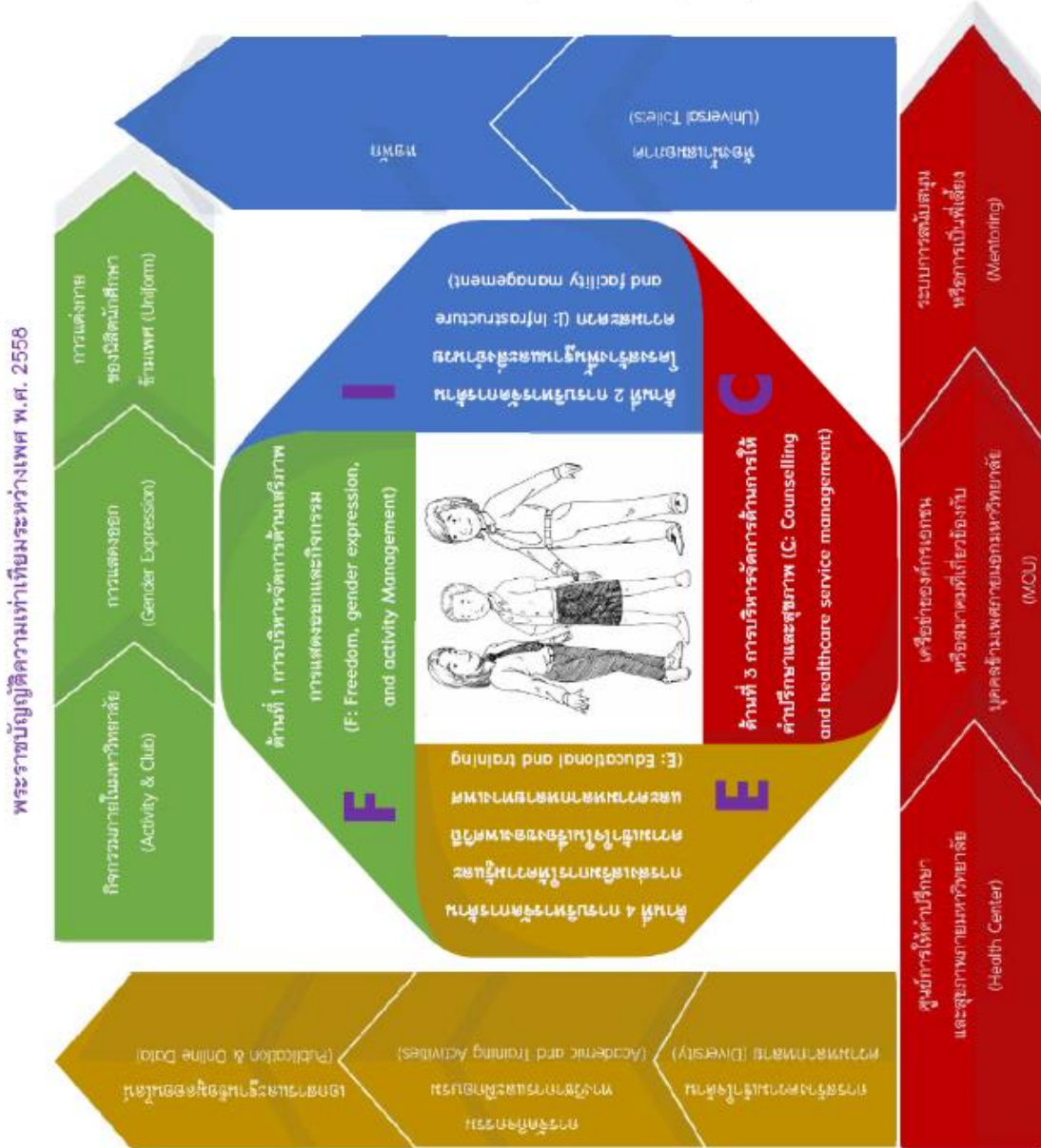
จ. ผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้ผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเกิดความมั่นใจและรู้สึกปลอดภัยในด้านการใช้ชีวิตของบุตรหลานของตนระหว่างการเรียนในมหาวิทยาลัยรวมทั้งการได้รับการบริการในด้านต่างๆอันพึงประสงค์ต่อบุตรหลานของตนเอง

ฉ. นายจ้างและสถานประกอบการต่างๆ

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้นายจ้างหรือสถานประกอบการต่างๆได้รับความมั่นใจมากยิ่งขึ้นต่อคุณภาพในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพทั้งทางวิชาการและคุณธรรมจริยธรรมและบัณฑิตรวมถึงบัณฑิตข้ามเพศนั้นได้รับการให้ความรู้ความเข้าใจและสร้างการยอมรับต่อความหลากหลายของบุคคลข้ามเพศในสังคมที่มากขึ้น รวมทั้งบัณฑิตข้ามเพศนั้นมีคุณภาพการใช้ชีวิตที่ดีในมหาวิทยาลัยอันเนื่องมาจากการได้รับการบริการและความช่วยเหลืออันพึงประสงค์ต่างๆจากทางมหาวิทยาลัยทำให้มีความพร้อมในการเข้าสู่โลกของการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นดังกล่าวสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติของความเท่าเทียมทางเพศในการทำงานโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization: ILO) ในฐานะองค์การขององค์การสหประชาชาติหน่วยงานหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม การยอมรับสิทธิแรงงานและสิทธิมนุษยชนก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของอัตลักษณ์และวิถีทางเพศเพื่อส่งเสริมสิทธิความหลากหลายและสิทธิความเท่าเทียมกันในโลกของการทำงาน

ประเด็นความท้าทายด้านความหลากหลายทางเพศสำหรับมหาวิทยาลัย
และนักวิชาการในศตวรรษใหม่ (วิจิต มันทาภรณ์, 2560)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)
ในด้านการสร้างความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) โดยองค์การสหประชาชาติ

ภาพที่ 4.31 รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (FICE Model)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (2) วิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ และ (3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ขอบเขตการศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. การวิจัยนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศโดยผู้วิจัยมีเกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศที่จำแนกตามภูมิภาค ดังต่อไปนี้ (ก) สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของรัฐ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เช่น มหาวิทยาลัยระบบปิด มหาวิทยาลัยระบบเปิด กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ และกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และ (ข) สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาสภาพการใช้ชีวิตและการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาที่หลากหลาย สำหรับการศึกษาในระยะเวลาที่ 1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไป ประกอบสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย จำนวน 24 แห่ง และการศึกษาในระยะเวลาที่ 2 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ประกอบสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย จำนวน 9 แห่ง ตามลำดับ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย (ก) นิสิตนักศึกษาข้ามเพศจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ประกอบด้วยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปริญญาตรีจำนวน 2 กลุ่ม (1) นิสิตนักศึกษาที่มีร่างกายหรือเพศกำเนิดเป็นชายแต่มีการแสดงออกและการแต่งกายเป็นหญิง และ (2) นิสิตนักศึกษาที่มีร่างกายหรือเพศกำเนิดเป็นหญิงแต่มีการแสดงออกและการแต่งกายเป็นชาย ทั้งนี้หมายถึงนิสิตนักศึกษาที่ยังไม่ได้แปลงเพศและผู้ที่ได้ทำการผ่าตัดแปลงเพศไปสู่เพศใหม่ที่ตนเองปรารถนาแล้วและเป็นผู้ที่ให้ความยินยอมโดยสมัครใจในการให้ข้อมูลการวิจัย จำนวน 52 คน (ข) อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศึกษาทั่วไปจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศที่มีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยเฉพาะรายวิชาพื้นฐานบังคับทั่วไปที่นิสิตนักศึกษาจากหลากหลายคณะสาขาวิชาต้องเรียนร่วมกันโดยมีประสบการณ์การสอนมาแล้วอย่างน้อย 3 ปี จำนวน 20 คน และ (ค) ผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารและการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามชนิดกึ่งโครงสร้าง โดยมีประเด็นครอบคลุมการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมิติต่อไปนี้ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ประกอบด้วย การจัดตั้งชมรม กิจกรรมและเครือข่ายความหลากหลายทางเพศต่างๆ การพิทักษ์สิทธิ เสรีภาพและการแสดงออก รวมถึงงานทะเบียนและเอกสารสำคัญทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Management) ประกอบด้วย ห้องน้ำและหอพักนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) ประกอบด้วย การให้คำปรึกษา การให้บริการด้านสุขภาพและการจัดเจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญด้านนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) ประกอบด้วย การฝึกอบรมและการให้ความรู้ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้ ตลอดจนการทำวิจัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

2. แบบสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ประกอบด้วยข้อคำถามชนิดกึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมคำถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ประกอบด้วย การใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆภายในมหาวิทยาลัย การใช้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ การแสดงออกในเพศวิถีของตนเอง การเข้าร่วมหรือการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน อาจารย์และบุคคลรอบข้าง

3. แบบสัมภาษณ์อาจารย์ ประกอบด้วยข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในชั้นเรียนและภายในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยประเด็นในเรื่องของการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆภายในมหาวิทยาลัย การใช้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ การแสดงออกในเพศวิถีของตนเอง การเข้าร่วมหรือการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน อาจารย์และบุคคลรอบข้าง เป็นต้น

4. เครื่องบันทึกเสียง (Voice Recorder) ใช้ในการบันทึกการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลและใช้ในกระบวนการถอดเสียง (Transcription) เพื่อแปลงข้อความเสียงให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. โทรศัพท์มือถือ (Mobile Phone) ใช้ในการสนทนากับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่สะดวกในการเปิดเผยตนเองหรือไม่สามารถเดินทางมาให้ข้อมูลได้ด้วยตนเอง

6. แบบวิเคราะห์เอกสาร เป็นแบบฟอร์มที่เป็นการจัดระบบสาระเนื้อหาที่สำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

7. แบบบันทึกการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เป็นแบบบันทึกที่ใช้ในการสนทนากลุ่มประกอบด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่เกี่ยวข้องประเด็นการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยและการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยสามารถสรุปเป็นลำดับขั้นตอนตามระยะของการวิจัยทั้ง 3 ระยะได้ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศและนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อกำหนดแนวทางการศึกษาและข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์
2. ลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไปและทำการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Best Practice)
3. เปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ
4. พัฒนา (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย
5. ประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เพื่อร่วมกันตรวจสอบและรับรอง (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย
6. ปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนตามระยะการศึกษาวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไป

ก. การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไป นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยส่วนใหญ่มีภาพลักษณ์ที่ดีในสายของบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย เนื่องจากบุคคลทั่วไปเห็นว่านิสิตนักศึกษากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงความกล้าในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เป็นที่รักของเพื่อนนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความสนุกสนานเฮฮา อย่างไรก็ตามอาจพบประเด็นปัญหาในเรื่องของภาพลักษณ์และการยอมรับจากเพื่อนนิสิตนักศึกษากลุ่มอื่นๆ อาจารย์นอกสาขาวิชาหรือแม้กระทั่งวิทยาลัยนัศน์และความเชื่อของผู้บริหารในด้านลต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การใช้ถ้อยคำหรือคำพูดเพื่อเป็นการแบ่งแยกหรือการเหยียดเพศรวมถึงการคุกคามทางวาจา เช่น ชอบชุดทอง สายเหลือง ฯลฯ การใช้สายตาหรือการมองเพื่อเป็นการแบ่งแยกหรือเหยียดเพศ เป็นต้น

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแสดงออกทางเพศด้วยการพูดด้วยการใช้คำว่า “คะ/ค่ะ” และ “ครับ/ฮะ” ในสังคมมหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้อย่างเสรีและได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไป ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมสามารถพบเห็นบทบาทการเป็นผู้นำของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในงานหรือ

กิจกรรมต่างๆในมหาวิทยาลัยเนื่องจากภาพลักษณ์ที่ดีและความสามารถที่เพียบพร้อมของกลุ่มนิสิต นักศึกษาข้ามเพศทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้รับการยอมรับและมีความเท่าเทียมในสังคม อุดมศึกษา อย่างไรก็ตามการมีกลุ่มกิจกรรมเฉพาะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอย่างไม่เป็นทางการใน มหาวิทยาลัยบางครั้งอาจเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ค่อยสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมให้แก่รุ่นน้อง นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ดังนั้นกลุ่มกิจกรรมเฉพาะของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางมหาวิทยาลัยอาจ ต้องถูกระงับหรือยุติบทบาทลงไป

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศมาเรียน มาสอบและเข้ารับพระราชทาน ปริญญาบัตรได้โดยทางมหาวิทยาลัยมีการออกประกาศแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการแต่งกายของนิสิต นักศึกษาข้ามเพศ ในขณะที่บางมหาวิทยาลัยอาจไม่มีประกาศแต่มีแนวทางปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการ อยู่ อย่างไรก็ตามพบว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางมหาวิทยาลัยไม่สามารถแต่งกายข้ามเพศในการ เข้าเรียน เข้าสอบและเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้ ทั้งนี้บางมหาวิทยาลัยอาจมีความยืดหยุ่นที่ แตกต่างกันให้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการแต่งกายข้ามเพศ อาทิ นิสิตนักศึกษาสามารถ แต่งกายข้ามเพศในการเข้าเรียนและสอบได้ แต่ยังไม่สามารถแต่งกายเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ได้ เป็นต้น นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศยังไม่สามารถแต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกปฏิบัติทาง วิชาชีพได้ ดังนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่สามารถแต่งกายข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาได้จะมีคุณภาพ ชีวิตและความสุขในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยมากกว่ามหาวิทยาลัยที่มีข้อจำกัดแก่นิสิตนักศึกษา ข้ามเพศในเรื่องดังกล่าว

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถติดรูปถ่ายข้ามเพศในเอกสารสำคัญของมหาวิทยาลัยได้ในบาง มหาวิทยาลัยในขณะที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศยังไม่สามารถติดรูปถ่ายข้ามเพศในเอกสารสำคัญของ หลายมหาวิทยาลัยได้อันเนื่องมาจากกฎหมายของประเทศไทยที่ยังไม่มีการรับรองในเรื่องของการ เปลี่ยนคำนำหน้าชื่อจาก “นาย” เป็น “นางสาว” หรือจากการเปลี่ยนจาก “นางสาว” เป็น “นาย” ได้ ดังนั้นการใช้รูปถ่ายบัณฑิตที่เพศไม่ตรงกับคำนำหน้าชื่อในระบบงานเอกสารและงานทะเบียนต่างๆ ของมหาวิทยาลัยจึงเป็นเรื่องที่กำลังเป็นประเด็นร้องเรียนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศตาม พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

ด้านเศรษฐกิจของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศพบว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่มีการจัดสรร เงินบางส่วนในการดูแลตนเองโดยเน้นไปทางด้านรูปร่างและผิวพรรณได้แก่ เรื่องของการรับประทาน ยา ใช้ครีมและฮอร์โมนเสริมทางเพศต่างๆ นอกจากนั้นเป็นการซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกเพศ หรือการแสดงออกทางเพศวิถี โดยกลุ่มที่มีความขัดสนทางการเงินเลือกที่จะเก็บหอมรอมริบ การหา รายได้พิเศษหรือการทำงานพิเศษ ตลอดจนการใช้เงินของกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเลือกที่จะปรึกษาเรื่องส่วนตัวกับเพื่อนและรุ่นพี่ ที่เป็นบุคคลข้ามเพศมากกว่า การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับเรื่องของการรับประทานยา ฮอร์โมนและประเด็นด้านความรักต่างๆ เป็นต้น

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่ต้องอาศัยอยู่ในหอพักที่มีการแบ่งแยกตามเพศกำเนิด ในบาง มหาวิทยาลัยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถจองหอพักเพื่อเลือกเพื่อนร่วมห้องได้จากการเข้าจอง หอพักแบบออนไลน์ในช่วงเวลาเดียวกัน นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถพักอาศัยในหอพัก ภายนอกมหาวิทยาลัยได้ กรณีที่จำนวนของหอพักภายในมหาวิทยาลัยมีจำนวนไม่เพียงพอ สำหรับ

การใช้ห้องน้ำนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่เลือกที่จะใช้ห้องน้ำของเพศหญิงมากกว่าของเพศชาย เนื่องจากเหตุผลด้านความปลอดภัยและความสะอาด แต่บางครั้งอาจสร้างความแปลกใจหรือความตกใจแก่ผู้พบเห็นที่อาจไม่มีความเข้าใจภายในมหาวิทยาลัย อาทิ อาจารย์อาวุโส เจ้าหน้าที่หรือนิสิตนักศึกษาอื่นๆทั่วไป

ข. การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไป สามารถนำเสนอมิติในการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปของไทยได้ใน 4 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม พบว่ามหาวิทยาลัยเปิดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆทั่วไปของมหาวิทยาลัยอย่างเท่าเทียมรวมถึงการเป็นผู้นำในกิจกรรมหรือชมรมต่างๆของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยเฉพาะบทบาทสำคัญในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมและการแสดงความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังสามารถให้มีการจัดตั้งกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอย่างไม่เป็นทางการเพื่อจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายระหว่างนิสิตนักศึกษาข้ามเพศด้วยตนเอง กิจกรรมการรับน้องข้ามเพศ กลุ่มข้ามเพศในการเข้าร่วมกิจกรรมทั่วไปของมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามอาจมีการระงับบทบาทของกลุ่มกิจกรรมข้ามเพศที่ไม่สร้างสรรค์และผิดระเบียบวินัยนิสิตนักศึกษาในบางมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยและสังคมมหาวิทยาลัยมีการยอมรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มากขึ้นจากบุคคลในสังคมอุดมศึกษา แม้แต่ในบริบทของพหุวัฒนธรรมในภาคใต้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแสดงออกในเพศวิถีของตนเองได้ภายใต้ความเหมาะสมและกฎระเบียบของทางมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามอาจพบการไม่ยอมรับจากบุคลากรหรืออาจารย์อาวุโสรวมถึงอาจารย์ที่ไม่มีความเข้าใจในเรื่องของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในมหาวิทยาลัย เช่น การไม่อนุญาตให้แต่งกายข้ามเพศเข้าเรียนหรือเข้าสอบของอาจารย์บางท่าน การใช้คำนำหน้าชื่อในชั้นเรียน การใช้คำพูดในเชิงที่เล่นที่จริงทั้งต่อหน้าและในชั้นเรียน เป็นต้น

มหาวิทยาลัยมีการบริหารจัดการในเรื่องของการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่แตกต่างกันโดยมหาวิทยาลัยอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาสามารถแต่งกายข้ามเพศเข้าเรียนและเข้าสอบ รวมถึงการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้โดยมีประกาศออกมาอย่างเป็นทางการหรืออาจมีแนวทางการปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการภายในมหาวิทยาลัย ในขณะที่หลายมหาวิทยาลัยยังไม่มีการอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศเข้าเรียนและเข้าสอบ การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร รวมถึงการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาในคณะที่มีความเกี่ยวข้องกับมาตรฐานวิชาชีพที่ยังไม่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศได้ อาทิ คณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาพลักษณ์ของวิชาชีพที่อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวิชาชีพนั้นๆได้ แต่ทั้งนี้อาจารย์ในบางคณะดังกล่าวอาจอนุโลมให้นิสิตแต่งกายข้ามเพศมาเรียนหรือเข้าสอบได้ตามดุลยพินิจของอาจารย์แต่ละท่าน เป็นต้น

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก มหาวิทยาลัยยังไม่มี การจัดสรรห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ เนื่องจากยังไม่มีปัญหาหรือข้อร้องเรียนใดๆ

เกิดขึ้นรวมถึงการมีข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่และจำนวนผู้ใช้บริการจริงภายในมหาวิทยาลัย อีกทั้งอาจเป็นการแบ่งแยกนิสิตนักศึกษาในกลุ่มดังกล่าวออกจากบุคคลทั่วไป เช่นเดียวกันกับการจัดสรรหอพักสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ เนื่องจากยังไม่มีปัญหาหรือข้อร้องเรียนใดๆเกิดขึ้นของนิสิตและทางมหาวิทยาลัยมีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนของหอพักภายในมหาวิทยาลัยและนิสิตนักศึกษาหลายมหาวิทยาลัยสามารถพักในหอพักเครือข่ายภายนอกมหาวิทยาลัยได้

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีศูนย์บริการการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาทั่วไปโดยอาจมีจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาภายใต้ความร่วมมือของคณะภายในมหาวิทยาลัยร่วมด้วย นอกจากนี้บางมหาวิทยาลัยมีความร่วมมือกับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศนอกมหาวิทยาลัยในการให้คำปรึกษาและบริการด้านสุขภาพ อย่างไรก็ตามพบว่ามหาวิทยาลัยยังขาดการประชาสัมพันธ์ในส่วนของการบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพภายในมหาวิทยาลัยแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การขาดเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่มีความรู้โดยตรงเกี่ยวกับจิตวิทยาและสุขอนามัยของบุคคลข้ามเพศ รวมถึงการขาดระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมระหว่างนิสิตศึกษากับอาจารย์หรือระหว่างนิสิตนักศึกษาข้ามเพศด้วยกันเอง

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ มหาวิทยาลัยมีการสอดแทรกเนื้อหาด้านเพศวิถีศึกษาและความหลากหลายทางเพศในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง การเปิดหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาด้านเพศภาวะและเพศวิถีศึกษาและการผลิตงานวิจัยในประเด็นของความหลากหลายทางเพศ การจัดโครงการเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยหน่วยงานหรือคณะต่างๆภายในมหาวิทยาลัย ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกับองค์กรที่เชี่ยวชาญด้านเพศวิถีจากภายนอกเข้ามาดำเนินการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆให้กับบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ในขณะที่หลายมหาวิทยาลัยยังไม่มี การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวภายในมหาวิทยาลัยมากนัก

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาไทย กรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ

ก. ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีศึกษา (Best Practice) ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่ดีได้ใน 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม มหาวิทยาลัยมีการเปิดพื้นที่ให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้เข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัยได้ เช่นเดียวกันกับนิสิตนักศึกษาทั่วไปรวมถึงการให้อาสาสมัครนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเป็นผู้นำหรือตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ยังมีการจัดกิจกรรมเฉพาะของนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การจัดการประกวดดาวเทียมโดยคัดเลือกนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีความสามารถพิเศษรอบด้านโดยต้องทำการแสดงความสามารถบนเวทีในงานประกวดพร้อมกับการประกวดดาวและเดือน ซึ่งหลายมหาวิทยาลัยอาจใช้ชื่อเรียกการ

ประกวดในลักษณะดังกล่าวที่แตกต่างกันออกไป เพื่อเป็นการสร้างความเท่าเทียมและเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้แสดงออก

ในเรื่องของสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยนั้น สถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมีการออกประกาศหรือแนวทางปฏิบัติในการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอย่างชัดเจนทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาเข้าชั้นเรียนหรือเข้าสอบได้โดยนิสิตนักศึกษาต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนด นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีแนวปฏิบัติที่ดีอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้ซึ่งมีทั้งมหาวิทยาลัยที่ออกประกาศอย่างเป็นทางการและมหาวิทยาลัยที่มีแนวปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างไม่เป็นทางการ

ด้านที่ 2 ด้านการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก สถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมีการสร้างห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ ห้องน้ำเสมอภาค (Universal Toilet) โดยห้องน้ำเสมอภาคเป็นห้องน้ำที่นิสิตนักศึกษาทุกคนสามารถเข้าใช้บริการร่วมกันได้ รวมถึงนิสิตนักศึกษาพิการ บุคลากรหรืออาจารย์ผู้สูงอายุต่าง ๆ ก็สามารถใช้งานได้เช่นกันเนื่องจากในห้องน้ำเสมอภาคนี้มีราวจับเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการทุกประเภท ทุกคนจึงสามารถเข้าถึงสิทธิ์ที่พึงมีได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมภายในมหาวิทยาลัย ในส่วนของการจัดสรรห้องพักให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีแนวปฏิบัติที่ดีได้จัดสรรห้องพักให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่เกือบทุกชั้นปีที่เป็นนักศึกษาข้ามเพศจากชายไปหญิงพักอาศัยในอาคารหอพักนี้ร่วมกันกับนักศึกษาชายบางส่วน

ด้านที่ 3 ด้านการบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ สถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีแนวปฏิบัติที่ดีส่วนใหญ่มีการบริการที่แฉงหรือรวมอยู่ในการบริการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปโดยไม่มีศูนย์การให้บริการโดยเฉพาะสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ในบางศูนย์ของมหาวิทยาลัยที่มีความร่วมมือกับทางคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมีนักจิตวิทยาและแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพศ (Doctor of Human Sexuality) คอยให้บริการในศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตและนักศึกษา รวมถึงบริการการทดสอบสุขภาพจิตสำหรับผู้ที่ต้องการจะเปลี่ยนเพศ (Psychosexual Test) จนถึงบริการการรักษาโรคหรืออาการทางเพศต่างๆ อีกด้วย

ด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ สถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมีการเปิดรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้กับนิสิตนักศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรีทั้งในฐานะวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี เช่น วิชาพหุวัฒนธรรมศึกษา วิชาความเสมอภาคทางเพศภาวะในการทำงานยุคโลกาภิวัตน์ วิชาเพศภาวะกับสังคม นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาหลายมหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนรวมทั้งการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก เช่น วิชาเพศทางเลือกศึกษาเบื้องต้น วิชาการศึกษาว่าด้วยประเด็นเรื่อง เพศสถานะและเพศวิถี เป็นต้น เพื่อมุ่งผลิตมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ของเพศวิถีและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ตลอดจนการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ในศาสตร์ดังกล่าว อีกทั้งมีการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศแก่สมาชิกบุคคลเพศทางเลือกและ

บุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยและสังคมในรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเสวนาเชิงวิชาการที่จัดโดยหลากหลายหน่วยงานทางวิชาการและคณะต่างๆภายในมหาวิทยาลัย เช่น การจัดงานเสวนาวิชาการเรื่อง “เพศทางเลือกในสถานศึกษา: ปัญหา บทบาทและแนวทางปฏิบัติในงานแนะแนว” โดยคณะครุศาสตร์ โครงการเสวนาวิชาการเรื่อง “สิทธิเพศทางเลือกกับจุดยืนในประเทศไทย: สังคมกฎหมาย การทำงาน” โดยคณะนิติศาสตร์ เป็นต้น

นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมีเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานเอกชนจากภายนอกมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีหรือเพศทางเลือกในการเข้ามาดำเนินการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศแก่สมาชิกเพศทางเลือกและบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยและสังคม เนื่องจากองค์กรหรือหน่วยงานเอกชนจากภายนอกมหาวิทยาลัยนั้นเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงและมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์โดยตรงที่มากกว่า

ข. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ สามารถสรุปการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้ใน 4 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม พบว่าทั้งมหาวิทยาลัยไทยและต่างประเทศเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้าร่วมกิจกรรมทั่วไปต่างๆที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้นได้ ในส่วนของกิจกรรมเฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศรวมถึงสมาคมหรือชมรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยต่างประเทศนั้นสามารถจัดขึ้นได้อย่างหลากหลายและเป็นรูปธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยของไทยพบว่ากิจกรรมเฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีลักษณะแบบไม่เป็นทางการหรือยังไม่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการภายในมหาวิทยาลัย พบเพียงเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในแต่ละโอกาสหรือกิจกรรมเท่านั้น สำหรับการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยต่างประเทศนั้นทางมหาวิทยาลัยไม่มีเครื่องแบบชุดนิสิตนักศึกษาเหมือนเช่นมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ดังนั้นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจึงสามารถแต่งกายข้ามเพศที่ดูสุภาพมาเรียนได้ อย่างไรก็ตามหลายมหาวิทยาลัยในประเทศไทยก็มีแนวทางการปฏิบัติที่อนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศเข้าเรียน เข้าสอบและการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้ ในส่วนของงานทะเบียนและเอกสารสำคัญของมหาวิทยาลัยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อในเพศใหม่ของตนเองได้แต่เนื่องด้วยกฎหมายของประเทศไทยที่ยังไม่สามารถเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อได้ทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยของไทยไม่สามารถเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้มหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีนโยบายหรือการกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศซึ่งในมหาวิทยาลัยของไทยนั้นเริ่มมีหลายมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศอย่างเป็นทางการหรือการกำหนดแนวทางปฏิบัติแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของ พ.ร.บ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ของประเทศไทย

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ามหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีการจัดสรรห้องน้ำแบบไม่แยกเพศหรือห้องน้ำสำหรับเพศกลางไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งภายในมหาวิทยาลัยเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยไทยพบมีเพียงมหาวิทยาลัยเดียวเท่านั้นที่ได้ริเริ่มการจัดสรรห้องน้ำเสมอภาคสำหรับทุกคน สำหรับหอพักนั้นมหาวิทยาลัยใน

ต่างประเทศมีการจัดสรรหอพักแบบรวมเพศให้กับนิสิตนักศึกษาทุกคนในทุกเพศที่สะดวกใจและรู้สึกปลอดภัยในการอยู่อาศัยร่วมกันภายในมหาวิทยาลัยเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยของไทยพบว่ามหาวิทยาลัยยังไม่สามารถจัดสรรหอพักแบบรวมเพศภายในมหาวิทยาลัยได้อันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มาตราที่ 8 ที่กำหนดให้มีการจัดประเภทของหอพักออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หอพักชายและหอพักหญิง ดังนั้นการจัดสรรหอพักแบบรวมเพศในมหาวิทยาลัยไทยจึงอาจเป็นเรื่องที่ยังทำไม่ได้ อย่างไรก็ตามในบางมหาวิทยาลัยของไทยได้มีการจัดแบ่งโซนของหอพักบางส่วนไว้ให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศซึ่งมีการพิจารณาเป็นรายกรณีไป

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ พบว่ามหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีการจัดตั้งศูนย์การให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศรวมถึงแหล่งทรัพยากรสารสนเทศด้านความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรงเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศประจำศูนย์หรือหน่วยงานดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยของไทยพบว่ามหาวิทยาลัยยังไม่มีแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศรวมถึงแหล่งทรัพยากรสารสนเทศด้านความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่จะมาใช้บริการรวมถึงความคุ้มค่าในการลงทุนจัดสรรทรัพยากรทางด้านในอาจยังไม่มีคุ้มค่ามากนัก อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยยังมีศูนย์การให้คำปรึกษาและบริการด้านสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาทั่วไปที่มีการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศแบ่งอยู่ประกอบกับการมีเจ้าหน้าที่ นักจิตวิทยาหรือแพทย์ภายในมหาวิทยาลัยคอยให้บริการอยู่ในเบื้องต้นก่อนส่งตัวนิสิตนักศึกษาไปยังโรงพยาบาลในเครือข่ายกรณีที่มีเหตุจำเป็น

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ พบว่ามหาวิทยาลัยไทยและมหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีการเรียนการสอนและการเปิดหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ มีการจัดโครงการเสวนาและกิจกรรมทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัย สำหรับศูนย์หรือหน่วยงานของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตลอดจนห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้ด้านความหลากหลายทางเพศพบในมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ในขณะที่มหาวิทยาลัยไทยยังไม่พบศูนย์หรือหน่วยงานของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตลอดจนห้องสมุดหรือแหล่งทรัพยากรความรู้ด้านความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการ

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยประกอบด้วยการบริหารจัดการใน 4 ด้าน โดยมีรายละเอียดข้อสรุปของรูปแบบโดยสังเขป ดังนี้

1. หลักการและเหตุผล

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยเป็นรูปแบบหรือข้อเสนอในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อมุ่งให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีระดับการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยที่ดีและมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 ที่ว่าด้วยเรื่องของความเสมอภาคของบุคคลโดยไม่มีการจำกัดในเรื่องของเพศและพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ได้เสนอแนะบทบาทของงานกิจการนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย

2. วัตถุประสงค์

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยมุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมือนนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ทั่วไป (Norms) และเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขในการศึกษาภายในมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. เพื่อให้เสรีภาพในการจัดกิจกรรมต่างๆ และการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเท่าเทียม
2. เพื่อจัดสรรโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเหมาะสม
3. เพื่อจัดการบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศภายในสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน รวมถึงการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ในศาสตร์ทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศท่ามกลางกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3. มิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (FICE Model) ประกอบด้วยมิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (F: Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (I: Infrastructure and Facility Management) ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (C: Counselling and Healthcare Service Management) และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (E: Educational and Training Program Management) โดยรายละเอียดของแต่ละมิติในการบริหารจัดการ มีดังนี้

3.1 ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (F: Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการให้เสรีภาพในการจัดกิจกรรมโดยทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย การจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้าเรียน การสอบ การออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพและการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

3.2 ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (I: Infrastructure and Facility Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการสร้างห้องน้ำเสมอภาค (Universal Toilet) ที่ภายในห้องน้ำมีอุปกรณ์ราวจับสำหรับผู้พิการสามารถเข้ามาใช้บริการร่วมได้ด้วยภายในมหาวิทยาลัย รวมถึงแนวทางในการบริหารจัดการหอพักแบบเสมอภาค ได้แก่ การจัดสรรเจ้าหน้าที่หอพักที่มีความรู้และประสบการณ์ การพิจารณานิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นรายกรณีสำหรับการจัดแบ่งอาคารและพื้นที่เฉพาะๆ การแบ่งโซนของห้องน้ำภายในหอพักแบบเสมอภาค

3.3 ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (C: Counselling and Healthcare Service management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การประชาสัมพันธ์ในส่วนของงานบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การมีเครือข่ายร่วมกับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัยและระบบการสนับสนุนหรือการเป็นที่เลี้ยงให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (E: Educational and Training Program Management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการให้ความรู้ด้านความหลากหลาย (Diversity) การจัดกิจกรรมทางวิชาการ โครงการฝึกอบรม ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เชี่ยวชาญจากภายนอก (MOU) เอกสารและฐานข้อมูลออนไลน์

4. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (FICE Model) ไปใช้ในการวางแผนด้านนโยบายหรือการกำหนดแนวทางปฏิบัติอันพึงประสงค์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นทำให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆได้รับประโยชน์ในฐานะสมาชิกสังคมอุดมศึกษาร่วมกันและสามารถใช้ชีวิตร่วมกันภายในมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข โดยผลลัพธ์ที่คาดหวังต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ได้แก่ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ นิสิตนักศึกษาทั่วไป อาจารย์และบุคลากรทั่วไป ผู้บริหาร ผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ และนายจ้างและสถานประกอบการต่างๆ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไป

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้รับการยอมรับโดยส่วนใหญ่ของบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยในภาพลักษณ์ของกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงเห็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้รับโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของมหาวิทยาลัยรวมถึงการเป็นผู้นำในกิจกรรมสำคัญๆอีกด้วย ภาพลักษณ์และการยอมรับโดยส่วนใหญ่ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จารุงศ์ สายะโสภณ (2546) และ นพเก้า สิงหสม (2550) ที่พบว่าทัศนคติของ

อาจารย์และนักศึกษาทั่วไปที่มีต่อบุคคลที่รักเพศเดียวกันในมหาวิทยาลัยนั้น มีทัศนคติอยู่ในระดับดี รวมถึงอาจารย์มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยอมรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางสูง อย่างไรก็ตามนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจไม่ได้รับการยอมรับในภาพลักษณ์ทางเพศในบางกรณี อาทิ การใช้คำพูดเพื่อเป็นการแบ่งแยกหรือการเหยียดเพศรวมถึงการคุกคามทางวาจา การใช้สายตาหรือการมองเพื่อเป็นการแบ่งแยกหรือเหยียดเพศ รวมถึงวิสัยทัศน์และความเชื่อของอาจารย์และผู้บริหารในด้านลบต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ เนื่องจากระดับความแตกต่างด้านการยอมรับและการแสดงออกในเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยของบุคคลทั่วไปนั้นทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องรู้จักการปรับตัวเพื่อให้ตนเองนั้นสามารถใช้ชีวิตการเป็นนิสิตนักศึกษาได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการปรับตัวสำหรับนิสิตนักศึกษาของ วราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์ (2559: 210) ใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การปรับตัวด้านร่างกาย นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องสามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้เข้ากับสภาพพัฒนาการและปัญหาด้านสุขภาพร่างกายต่างๆของตนเองได้ เนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศหลายคนอาจเริ่มมีพัฒนาการทางด้านร่างกายของตนที่เริ่มเปลี่ยนไปตามเพศที่ตนเองปรารถนา (2) การปรับตัวด้านการเรียนหรือการทำงาน คือ การที่นิสิตนักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้ประพฤติและปฏิบัติตามระเบียบของทางมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในเรื่องของการแต่งกายและการแสดงออกทางเพศที่เหมาะสมต่างๆ การเรียนรู้ทำความเข้าใจและรู้จักเพื่อนนิสิตนักศึกษาทั่วไปและอาจารย์ในมหาวิทยาลัย (3) การปรับตัวด้านสังคม คือ การที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถปรับเปลี่ยนตนเองตามค่านิยมของสังคม วัฒนธรรม ระเบียบและกฎเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย การทำกิจกรรมและการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีและการยอมรับของสมาชิกในสังคมอุดมศึกษา และ (4) การปรับตัวด้านอารมณ์ คือ การที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและผู้อื่นได้ สามารถเข้ากับผู้คนในสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข การไม่แสดงอารมณ์แบบสองขั้วหรือความรุนแรงต่อผู้อื่นและพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีและมีจิตสาธารณะ

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแสดงออกทางเพศวิถีโดยการใช้คำพูดเพื่อบ่งบอกความเป็นเพศด้วยการใช้คำว่า “คะ/ค่ะ” และ “ครับ/ค่ะ” ในสังคมมหาวิทยาลัย สำหรับการแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละบริบทของมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาที่สามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้าเรียน การเข้าสอบและการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้นั้นพบว่ามีความมั่นใจและความสุขในการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมากกว่านิสิตนักศึกษาที่ไม่สามารถแต่งกายข้ามเพศได้ รวมถึงการที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถติครูบ่่ายข้ามเพศในเอกสารสำคัญของมหาวิทยาลัยได้ ทั้งนี้แนวปฏิบัติที่แตกต่างกันของแต่ละมหาวิทยาลัยส่งผลต่อความสุขและระดับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การแสดงออกโดยการใช้คำพูดและการแต่งกายข้ามเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศถือเป็นการแสดงออกทางเพศ (Gender Expression) ที่ต้องการบ่งเพศความเป็นเพศที่ตนเองปรารถนาภายใต้เสรีภาพและความชอบเขตที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศพึงมี การที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้คำพูดเพื่อการบ่งบอกถึงสถานะทางเพศของตนเองและได้รับการยอมรับรวมถึงการที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้าเรียน การเข้าสอบและการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้นั้นมีความสอดคล้องกับหลักการสากลว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development

Program : UNDP) ในมิติด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศ (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2559) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 ที่ว่าด้วยเรื่องของความเท่าเทียมและความเสมอภาคของบุคคลรวมถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศ และพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นให้บุคคลภายในมหาวิทยาลัยมีเสรีภาพและความเท่าเทียมกันในทุกมิติ

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่ใช้เงินไปกับการดูแลตนเองเพื่อต้องการให้ตนเองมีร่างกายและสรีระใกล้เคียงกับเพศที่ตนเองปรารถนา ได้แก่ ซ็อยา ครีมและฮอร์โมนเพศต่างๆ ผลิตภัณฑ์เพื่อความสวยงามของรูปร่างและผิวพรรณและการซื้อเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายเพื่อประดับตกแต่งต่างๆ ทั้งนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศบางรายอาจต้องเก็บหอมรอมริบเงินบางส่วนไว้เพื่อความสวยงามนี้ การหารายได้พิเศษหรือการทำงานพิเศษนอกเวลาเรียน ตลอดจนการจัดสรรเงินบางส่วนจากเงินกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ประเด็นด้านเศรษฐกิจของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสอดคล้องกับผลการศึกษาของแพรวพรรณ โสมาศรี (2556) ที่ได้ศึกษาการใช้ชีวิตของของนิสิตนักศึกษาในหลากหลายมิติโดยหนึ่งในมิติด้านการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยฐานะทางการเงินของนิสิตนักศึกษาในการเดินทางมาศึกษา ค่าอาหาร ค่าที่พักอาศัย เสื้อผ้าของใช้ส่วนตัว ค่าเอกสารและอุปกรณ์การเรียน ค่าใช้จ่ายในการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่นๆ ซึ่งผลการศึกษาพบว่านิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับค่าใช้จ่ายในด้านนี้อยู่ในระดับมาก ซึ่งสำหรับในบริบทของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นอาจมีระดับการใช้จ่ายในส่วนของดูแลตนเองและเรือนร่างที่ค่อนข้างมากกว่านิสิตนักศึกษาทั่วไป กรณีที่สภาพเศรษฐกิจของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศไม่เอื้ออำนวยต่อรายจ่ายดังกล่าวจึงอาจพบเห็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจำนวนมากหารายได้พิเศษหรืองานนอกเวลาเรียนเพื่อนำเงินดังกล่าวมาจุนเจือและเติมเต็มในเรื่องของความสวยงามและการดูแลตนเอง

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่เลือกที่จะปรึกษาหรือขอคำแนะนำในการใช้ชีวิตจากเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่เป็นบุคคลข้ามเพศมากกว่าอาจารย์และเจ้าหน้าที่ศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพ เนื่องจากได้ข้อมูลหรือคำตอบที่ชัดเจนและตรงประเด็นมากกว่า เช่น ประเด็นในเรื่องของความรัก การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน การใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อดูแลตนเอง การรับประทานยาหรือฮอร์โมนเสริมทางเพศต่างๆ ซึ่งอาจมีผลข้างเคียงกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ เนื่องจากประเด็นของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นประเด็นเฉพาะที่มหาวิทยาลัยและงานกิจการนิสิตนักศึกษาควรให้ความสำคัญและหาแนวทางในการดำเนินการ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ที่งานกิจการนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาพึงจัดให้มีแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ การให้บริการการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของวิถีทางเพศ (UNESCO, 2002) ทั้งนี้เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถเข้าถึงและให้บริการด้านการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้ส่งผลให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความสุขและมีระดับการมีชีวิตที่ดีขึ้นในมหาวิทยาลัย

นิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่วนใหญ่เลือกใช้ห้องน้ำเพศหญิงภายในมหาวิทยาลัยมากกว่าการใช้ห้องน้ำเพศชายเนื่องจากเหตุผลด้านความปลอดภัยและความสะอาดเป็นสำคัญ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศบางกลุ่มเห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นในการสร้างห้องน้ำเสมอภาคเนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

เลือกใช้ห้องน้ำเทศหญิงเป็นส่วนใหญ่อยู่แล้ว ในขณะที่บางกลุ่มเห็นว่าการสร้างห้องน้ำเสมอภาคไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของความสบายใจและความปลอดภัย เช่นเดียวกันกับหอพักภายในมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งต้องเข้าพักตามหอพักที่มีการแบ่งแยกตามเพศกำเนิด อย่างไรก็ตามนิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้ชีวิตในหอพักที่มีการแบ่งแยกตามเพศกำเนิดได้และได้รับการยอมรับจากเพื่อนนิสิตนักศึกษาทั่วไป แม้บางครั้งการสวมใส่ชุดนิสิตนักศึกษาหญิงและใช้ชีวิตในหอพักชายอาจสร้างความแปลกใจแก่ผู้ปกครองและบุคคลภายนอกก็ตาม ทั้งนี้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในหลายมหาวิทยาลัยสามารถเลือกหอพักนอกมหาวิทยาลัยได้กรณีที่ทางมหาวิทยาลัยมีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนหอพัก สำหรับการจัดสรรโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกไว้เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นการสร้างความเท่าเทียมเพื่อให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเกิดความปลอดภัยและมั่นใจในการใช้โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทางมหาวิทยาลัยได้จัดสรรไว้ให้สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันอุดมศึกษากรณีสึกษาที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดีในต่างประเทศ (University of Miami, 2017; University of Connecticut, 2017 และ Cardiff University, 2017) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ที่งานกิจการนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาพึงจัดให้มีแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศรวมถึงการสร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมที่มีความปลอดภัยทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยและการทำการสำรวจบรรยากาศในมหาวิทยาลัยที่อาจมีผลต่อความไม่ปลอดภัยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (UNESCO, 2002) ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างมั่นใจ ปลอดภัยและมีความสุข

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาไทย กรณีสึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้าม เพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ

ก. แนวทางทางการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทย
กรณีสึกษาที่มีหลักปฏิบัติที่ดีนั้นสามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษาได้ใน 4 มิติของการบริหาร
จัดการ ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (Freedom, Gender Expression, and Activity Management) สถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีสึกษาที่มีหลักปฏิบัติที่ดีได้เปิดโอกาสในเรื่องของสิทธิและความเสมอภาคตลอดจนความเท่าเทียมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัย รวมถึงการให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีบทบาทในการเป็นผู้นำในกิจกรรมที่สำคัญของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้การอนุญาตเรื่องการแต่งกายข้ามเพศในการมาเรียนและการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศถือเป็นการเคารพในเรื่องของสิทธิและความเสมอภาคในการแสดงออกในด้านเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศซึ่งแนวทางการบริหารจัดการดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษาแบบสร้างสรรค์ (Innovative Models) ประเภท Student- Driven Model (Kuk, 2006) ที่หน่วยงานภายใน

มหาวิทยาลัยให้คุณค่านิสิตนักศึกษาเสมือนสมาชิกหนึ่งในสังคมมหาวิทยาลัยโดยให้นิสิตได้มีส่วนร่วมหรือส่วนเกี่ยวข้องต่างๆรวมถึงบทบาทการเป็นผู้นำ มีสิทธิและเสียงต่อการบริหารสถาบันรวมถึงกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ในเรื่องของการเคารพในสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของบุคคลข้ามเพศ ซึ่งในมาตราที่ 3 ได้ให้ความหมายของการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศไว้ว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ หมายความว่า การกระทำหรือไม่กระทำการใดอันเป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใด ๆ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมโดยปราศจากความชอบธรรมเพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิงหรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด”

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructures and Facility Management) สถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีศึกษาที่มีหลักปฏิบัติที่ดีเกือบทั้งหมดยังไม่มีการสร้างห้องน้ำและหอพักรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยเนื่องจากยังไม่พบข้อร้องเรียนในประเด็นดังกล่าว อย่างไรก็ตามพบเพียงบางมหาวิทยาลัยที่มีการจัดสรรห้องน้ำและหอพักให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับมาตรฐานกิจการนิสิตนักศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย (2543:1) ที่ได้กำหนดมาตรฐานกิจการนิสิตนักศึกษาโดยกำหนดเป็นภารกิจหลักของฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยการจัดบริการต่างๆ เพื่อช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน โดยเฉพาะการจัดสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาให้เอื้อต่อการศึกษาซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวหมายถึงรวมถึงการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศด้วยนั่นเอง

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (Counselling and Healthcare Service Management) สถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีศึกษาที่มีหลักปฏิบัติที่ดีมีศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาทั่วไปและบริการแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยเฉพาะในบางมหาวิทยาลัยโดยมีทีมนักจิตวิทยาและแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเพศศึกษาคอยให้คำปรึกษาและการตรวจวินิจฉัยตลอดจนการรักษา สอดคล้องกับหลักการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษา (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2558: 3) โดยการมองเป็นขั้นตอนในการบริหารนิสิตนักศึกษาจำนวน 3 ขั้นตอนได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) ปัจจัยกระบวนการ (Process) และปัจจัยออก (Output) ซึ่งปัจจัยนี้ประกอบด้วยขั้นตอนเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้ามาใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยและมีการให้บริการด้านการให้คำปรึกษาเพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้รับคำแนะนำในการใช้ชีวิตตลอดจนการแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการศึกษาซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของนิสิตนักศึกษาจนถึงการสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นอกจากนี้การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพของสถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศยังสอดคล้องกับแนวทางในการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยของ Beemyn และคณะ (2005) ที่กล่าวว่าสถาบันอุดมศึกษาควรมีการให้บริการด้านสุขภาพและการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยเฉพาะเนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอาจถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนชายขอบต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆในสังคมอุดมศึกษามากมาย การปรับตัว (Adaptation) การเปิดเผยตนเอง (Come Out) การถูกแบ่งแยกในเรื่องเพศ (Discrimination) และการถูกคุกคามทั้งทางร่างกายและจิตใจ (Harassment) เป็นต้น รวมถึงการ

ให้บริการด้านสุขภาพทางเพศเพื่อให้ตนเองมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีและปลอดภัย ดังนั้นนิสิต นักศึกษากลุ่มนี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการให้คำปรึกษาเป็นอย่างยิ่งจากทางมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถี และความหลากหลายทางเพศ (Educational and Training Program Management) สถาบันอุดมศึกษาไทยกรณีศึกษาที่มีหลักปฏิบัติที่ดีมีการเปิดรายวิชาในระดับปริญญาตรีรวมถึง หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศให้กับนิสิตนักศึกษา ทั่วไปรวมถึงการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์ดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ยังมีการจัดบริการทาง วิชาการโดยแต่ละคณะของมหาวิทยาลัยในรูปแบบของการจัดเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับประเด็นด้าน เพศวิถีและความหลากหลายทางเพศเพื่อมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศและ บุคคลทั่วไป การบริหารจัดการดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษา แบบสร้างสรรค์ (Innovative Models) ประเภท Student-Centered Ethic of Care Model (Kuk, 2006) โดยเป็นการบริหารงานในทุกมิติที่เน้นการดูแลใส่ใจนิสิตนักศึกษาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้าน จริยธรรม รูปแบบการบริหารนี้เน้นไปที่นิสิตนักศึกษาที่ต้องการการได้รับความช่วยเหลือและการ สนับสนุนในระหว่างการศึกษา กล่าวคือสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ในการดูแลและเอาใจใส่นิสิต นักศึกษาข้ามเพศในฐานะที่เป็นนิสิตนักศึกษากลุ่มหนึ่งในมหาวิทยาลัยที่ต้องได้รับการยอมรับ การให้ ความเสมอภาค ความรู้และความเข้าใจอันดีร่วมกันของคนภายในมหาวิทยาลัยต่อนิสิตนักศึกษา ข้ามเพศเพื่อให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขในการศึกษา ภายในมหาวิทยาลัยโดยผ่านการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่อง ของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศภายในสถาบันอุดมศึกษานั้นเอง

ข. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทย และต่างประเทศสามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษาได้ใน 4 มิติของการบริหารจัดการ ดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม พบว่ามหาวิทยาลัยใน ต่างประเทศและมหาวิทยาลัยไทยได้ตระหนักในเรื่องของความเท่าเทียมระหว่างเพศมากยิ่งขึ้นเห็น ได้จากการให้เสรีภาพในการเข้าร่วมหรือทำกิจกรรมต่างๆการเป็นผู้นำกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาข้าม เพศในกิจกรรมสำคัญๆต่างของมหาวิทยาลัย การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยในเรื่องของการจัด กิจกรรม สิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วน เกี่ยวข้องของนิสิตนักศึกษา (Involvement Theory) ของแอสติน (Astin, 1999) ที่ว่านิสิตนักศึกษา นั้นจะมีความเกี่ยวข้องและการเข้าถึงการทำกิจกรรมใดๆได้อย่างเต็มที่นั่นคือการที่นิสิตนักศึกษาได้ลง มือใช้ทั้งร่างกายและแรงใจ (Physical and Psychological Energy) ในการทำสิ่งนั้นๆโดยมีระดับ ของการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือการเข้าถึงการทำกิจกรรมนั้นๆมากน้อยแตกต่างกันออกไปตามแต่ ละกิจกรรมและช่วงเวลาซึ่งการเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ (Educational Programs) มากยิ่งขึ้นเท่าใดย่อมทำให้นิสิตนักศึกษามี ความสุขและมีส่วนเกี่ยวข้องหรือการเข้าถึงการทำกิจกรรมนั้นๆได้มากยิ่งขึ้นเรื่อยๆโดยไม่มีการจำกัด ในเรื่องเพศ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยในต่างประเทศและมหาวิทยาลัยไทยได้ตระหนักในเรื่องของความ เท่าเทียมระหว่างเพศในเรื่องของการแต่งกายข้ามเพศอันเป็นเครื่องบ่งบอกถึงเพศวิถีของนิสิต

นักศึกษาข้ามเพศ แม้ว่าบางมหาวิทยาลัยในไทยกำลังอยู่ในขั้นตอนหรือความพยายามในการขับเคลื่อนประเด็นในเรื่องของความเท่าเทียมระหว่างเพศโดยการมีแนวปฏิบัติที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศหรือการอนุโลมในเรื่องของแนวทางปฏิบัติในหลายประเด็น การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยไทยและต่างประเทศในประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการสากลว่าด้วยเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเท่าเทียมทางเพศโดยกองทุนแห่งสหประชาชาติ (2557) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตราที่ 27 และพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ของประเทศไทยที่ต้องการให้บุคคลทุกเพศมีความเท่าเทียมและเสรีภาพในสังคม รวมถึงสังคมของอุดมศึกษาไทยเช่นกัน

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ามหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีการจัดสรรห้องน้ำแบบไม่แยกเพศหรือห้องน้ำสำหรับเพศกลางไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย สำหรับมหาวิทยาลัยไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีแนวทางสำหรับการจัดสรรห้องน้ำในลักษณะดังกล่าวมากนักภายในสถาบันอุดมศึกษาพบเพียงหนึ่งมหาวิทยาลัยไทยเท่านั้นที่มีการริเริ่มการสร้างห้องน้ำสำหรับทุกเพศ การจัดสรรห้องพักแบบรวมเพศของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศสำหรับทุกคนที่ทำให้ให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเกิดความสบายใจและรู้สึกปลอดภัยซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยไทยแล้วยังพบว่าการจัดสรรห้องพักแบบที่ไม่มีการแยกเพศหญิงชายภายในมหาวิทยาลัยนั้นอาจเป็นการขัดต่อพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มาตราที่ 8 ที่กำหนดให้มีการจัดประเภทของห้องพักออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หอพักชายและหอพักหญิง อย่างไรก็ตามบางมหาวิทยาลัยมีการจัดแบ่งบางพื้นที่ภายในห้องพักสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นรายกรณีตามความเหมาะสม การบริหารจัดการในด้านของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีปัจจัยนำเข้า-สภาพแวดล้อม-ผลลัพธ์ – ของแอสติน (The I-E-O Model of Astin) (Astin, 1999) ซึ่งถือเป็นทฤษฎีพัฒนานิสิตนักศึกษาที่เชื่อว่าสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมของสถานศึกษานั้นส่งผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ ดังนั้นการสร้างหรือการจัดสรรสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยอันได้แก่ หอพักและห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ใช้นั้นย่อมส่งผลให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีระดับคุณภาพในการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยที่ดีเนื่องจากการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจะปราศจากการใช้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในมหาวิทยาลัยเหล่านี้ไปไม่ได้และเมื่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีระดับคุณภาพในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยที่ดีที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมที่ดีแล้วย่อมทำให้ได้ผลลัพธ์คือการเป็นบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมและพร้อมก้าวเข้าสู่โลกการของการทำงานต่อไป

ด้านที่ 3 ด้านการบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ พบว่ามหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีการจัดตั้งศูนย์การให้บริการเฉพาะด้านแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศรวมถึงเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรงเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศประจำศูนย์หรือหน่วยงานดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยของไทยพบว่ามหาวิทยาลัยยังไม่มีแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การให้บริการเฉพาะด้านแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยไทยยังมีศูนย์การให้คำปรึกษาและบริการด้านสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาทั่วไปที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถมาขอรับบริการได้ในเบื้องต้นก่อนส่งตัวไปยังโรงพยาบาลที่มีความเฉพาะทางกรณีที่มีเหตุจำเป็น การบริหาร

จัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศถือเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นอย่างมากเนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นมีการพัฒนาอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่แตกต่างไปจากนิสิตนักศึกษาชายหญิงทั่วไปตามโมเดลของ Cass ในการสร้างอัตลักษณ์วิถีทางเพศ (Cass's Model of Sexual Orientation Identity Formation) (Evans และคณะ, 2010) เช่น การสับสนในอัตลักษณ์ของตนเอง การเปรียบเทียบอัตลักษณ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การอดทนในอัตลักษณ์ของตนเอง การยอมรับในอัตลักษณ์ของตนเองและความภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง เป็นต้น ดังนั้นการให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและบริการทางด้านสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในช่วงของพัฒนาการสำคัญในแต่ละขั้นตอนดังกล่าวนี้จึงถือเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถใช้ชีวิตในอัตลักษณ์และเพศวิถีของตนเองได้อย่างมีความสุขในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพของมหาวิทยาลัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับประกาศของกระทรวงศึกษาธิการลงวันที่ 06 มีนาคม พ.ศ. 2554 เรื่องนโยบายที่สถาบันอุดมศึกษาพึงปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาโดยมีนโยบายที่สถาบันอุดมศึกษาพึงปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาในเรื่องของการพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับบริการและสวัสดิการรวมทั้งการได้รับการดูแลสวัสดิภาพระหว่างอยู่ในสถานศึกษา อาทิ การบริการด้านสุขภาพ การให้คำปรึกษา การแนะแนวอาชีพ รวมถึงการพึงจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนิสิตนักศึกษามากที่สุดเป็นลำดับแรกและตามด้วยหน่วยงานทางด้านการให้คำปรึกษาและบริการทางด้านสุขภาพของมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ พบว่ามหาวิทยาลัยไทยและมหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีการเรียนการสอนและการเปิดหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ มีการจัดโครงการเสวนาและกิจกรรมทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศภายในมหาวิทยาลัยเพื่อมุ่งเน้นการสร้างความรู้และความเข้าใจในด้านความหลากหลายในสังคมและเพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยทั้งไทยและต่างประเทศดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการสากลขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่มีการส่งเสริมและดำเนินกิจกรรมทางด้านการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความหลากหลายทางเพศในระดับโลก (The Global Alliance for LGBT Education : GALE) เพื่อมุ่งสร้างบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันของทุกคนอย่างมีความสุข (UNESCO, 2017) นอกจากนี้การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศของสถาบันอุดมศึกษายังสอดคล้องกับประเด็นความท้าทายด้านความหลากหลายทางเพศในระดับนานาชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นๆโดย วิทิต มันทาภรณ์ (2560) ที่ระบุว่าประเด็นด้านการสนับสนุนการศึกษาในเรื่องของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (The Promotion of Education and Empathy) เป็นประเด็นความท้าทายในระดับนานาชาติโดยมหาวิทยาลัยสามารถจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆในรูปแบบของการอบรมให้ความรู้หรือการจัดระบบการศึกษาเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้รู้และเข้าใจบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การปลูกฝังความ

เข้าใจและเกิดความความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองและทำให้ทุกคนในสังคมอุดมศึกษาสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (F: Freedom, Gender Expression, and Activity Management) ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (I: Infrastructure and Facility Management) ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (C: Counselling and Healthcare Service Management) และด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (E: Educational and Training Program Management) โดยรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีลักษณะของการผสมผสานกับระหว่างรูปแบบ Extracurricular Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการดูแลชีวิตและพัฒนาการของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและรูปแบบ Co-curricular Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างสองฝ่ายระหว่างการทำงานของฝ่ายกิจการนิสิตและฝ่ายวิชาการเพื่อมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศตามพันธกิจของแต่ละฝ่าย (Kuk, 2016) โดยในส่วนของฝ่ายวิชาการอาจดูแลในเรื่องของการบริหารจัดการในด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น นอกจากนี้ Kuk กล่าวว่าไม่มีรูปแบบการบริหารองค์กรกิจการนิสิตนักศึกษารูปแบบใดเพียงหนึ่งเดียวที่มีความเหมาะสมต่อการบริหารจัดการองค์กรหรือหน่วยงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา รูปแบบการบริหารดังกล่าวอาจต้องมีความสั่นไหว (Fluidity) และมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงได้อย่างเสมอ (Adaptability) ตามสภาพการณ์และกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ทุกขณะ ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่พัฒนาขึ้นจึงเป็นส่วนผสมระหว่างรูปแบบการบริหารจัดการในสองรูปแบบที่มีความสั่นไหวและปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพการณ์ของประเด็นด้านความหลากหลายทางเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่พัฒนาขึ้นมีความมุ่งหวังให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขในการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยโดยให้มีระดับคุณภาพของการใช้ชีวิตเหมือนนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ทั่วไป (Norms) ตามสิทธิและเสรีภาพอันพึงมีซึ่งผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยนี้มีความสอดคล้องกับแนวทางในการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยของ Beemyn และคณะ (2005) ที่กล่าวว่าสถาบันอุดมศึกษาควรมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Inclusive Policies) โดยนโยบายดังกล่าวอาจครอบคลุมในเรื่องของเพศและเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

เพื่อเป็นการให้เสรีภาพแก่นิสิตนักศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศและเพื่อไม่ให้เกิดการแบ่งแยกและการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2002) ที่ได้เสนอแนะบทบาทของงานกิจการนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเด็นด้านการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยหนึ่งในความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งในข้อที่ 5 ได้แก่ *การพัฒนา นโยบายที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย* โดยมีมติในด้านการบริการจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่พัฒนาขึ้นในแต่ละด้านมีความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะและความมุ่งหมายขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติอย่างชัดเจน ได้แก่

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านเสรีภาพ การแสดงออกและกิจกรรม (F: Freedom, Gender Expression, and Activity Management) เป็นมติในด้านการบริการจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะและความมุ่งหมายข้อที่ 6 ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ที่ระบุว่า “เพื่อเปิดโอกาสและให้พื้นที่แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อเป็นการพบปะกันหรือการทำกิจกรรมทางสังคมต่างๆ”

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (I: Infrastructure and Facility Management) เป็นมติในด้านการบริการจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะและความมุ่งหมายข้อที่ 3 ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ที่ระบุว่า “เพื่อสร้างความตระหนักภายในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆที่เผชิญหน้ากับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศซึ่งรวมถึงเรื่องความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย”

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (C: Counselling and Healthcare Service Management) เป็นมติในด้านการบริการจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะและความมุ่งหมายข้อที่ 2 ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ที่ระบุว่า “เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนและช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ”

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (E: Educational and Training Program Management) เป็นมติในด้านการบริการจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะและความมุ่งหมายขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติในข้อที่ 1 ที่ระบุว่า “เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงหรือแหล่งทรัพยากรข้อมูลสารสนเทศแก่นิสิตนักศึกษา คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ” และข้อที่ 4 “เพื่อให้ความรู้หรือการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้กับบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย อาทิ นักให้คำปรึกษา คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่นิสิตนักศึกษา เจ้าหน้าที่หอพัก”

เนื่องจากประเด็นของความหลากหลายทางเพศเป็นประเด็นที่มีความสำคัญระดับโลกที่หลายหน่วยงานต่างให้ความสนใจและการพยายามยกระดับความเท่าเทียมระหว่างเพศในทุกบริบทรวมถึงบริบททางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วย ดังนั้นการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัยตามแนวทางและข้อเสนอแนะขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และ

วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติถือเป็นการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทุกเพศทุกวัยในสถาบันอุดมศึกษาและเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเรื่องของความเท่าเทียมทางเพศซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งในมิติหนึ่งของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program: UNDP) (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2559)

5.3 ข้อเสนอแนะของการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 เพื่อมุ่งให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขในการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยภายใต้แนวทางของพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 การนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปใช้มิได้มุ่งหมายให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีอภิสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษเหนือนิสิตนักศึกษาทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยแต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานการใช้ชีวิตเหมือนนิสิตส่วนใหญ่ทั่วไป (Norms) ตามสิทธิและเสรีภาพอันพึงมี ข้อค้นพบจากการวิจัยเพื่อการนำไปใช้นั้นสถาบันอุดมศึกษาควรให้เสรีภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆภายในมหาวิทยาลัย การยอมรับในการแสดงออก การแต่งกายข้ามเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การจัดสรรห้องน้ำเสมอภาคไว้เป็นอีกหนึ่งทางเลือก การจัดสรรหรือการแบ่งโซนห้องพักสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การจัดระบบการให้คำปรึกษาและบริการด้านสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ตลอดจนการให้ความรู้ความเข้าใจด้านความหลากหลายทางเพศแก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถนำไปใช้กำหนดหรือการวางแผนแนวทางการบริหารจัดการภายในมหาวิทยาลัยโดยองค์การบริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย

5.3.1.2 รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถนำไปใช้ในการวางแผนหรือกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในงานกิจการนิสิตนักศึกษาของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาได้รวมถึงการวางแผนหรือจัดทำแนวทางในการให้ความรู้แก่บุคลากรและเจ้าหน้าที่ในงานกิจการนิสิตนักศึกษาด้านความหลากหลายของผู้เรียนและการให้บริการนิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าว

5.3.1.3 รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถนำไปใช้ในการวางนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในระดับคณะที่อาจมีลักษณะและบริบทของแต่ละคณะที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้อาจมีการทดลองใช้แนวทางปฏิบัติดังกล่าวและทำการศึกษาผลที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

5.3.1.4 รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถนำไปใช้ในการวางแผนด้านการบริหารจัดการในส่วนของงานกิจการหอพักนิสิตนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยรวมถึงการบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในหน่วยงานทางด้านการให้คำปรึกษาและศูนย์สุขภาวะของแต่ละมหาวิทยาลัย

5.3.1.5 รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถนำไปใช้โดยอาจารย์ผู้สอนในการวางแผนการเรียนการสอนเพื่อกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ การ

สอดแทรกและการให้ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายของบุคคลในสังคมอุดมศึกษาอันนำมาซึ่งความเข้าใจและอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข

5.3.1.4 การนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปใช้ในการวางแผนและการกำหนดเป็นนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัยนั้นอาจจำเป็นต้องพิจารณาถึงบริบทและความแตกต่างของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาด้วย รวมถึงความพร้อมและความเชื่อของผู้บริหารและบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยตลอดจนความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปปฏิบัติใช้ได้จริงเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยนั้นทำให้พบประเด็นปัญหาการวิจัยที่มีความน่าสนใจในการทำการศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดหรือสร้างสรรค์องค์ความรู้ในประเด็นของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสถาบันการศึกษาของไทยได้ต่อไป ดังนี้

5.3.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่มีต่อนิสิตนักศึกษาที่แต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกสอนในโรงเรียน เนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศยังไม่สามารถแต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกสอนได้และในปัจจุบันมีข้อร้องเรียนจากนิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าวไปยังสำนักงานสิทธิมนุษยชนโดยอาศัยพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เพื่อขอให้พิจารณาเรื่องประเด็นดังกล่าวอย่างเป็นธรรม

5.3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของผู้รับบริการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต่อนิสิตนักศึกษาที่แต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพในสายงานต่างๆ เนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศยังไม่สามารถแต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพได้ในปัจจุบัน

5.3.2.3 ควรมีการวิจัยและการศึกษาความเป็นไปได้และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดสรรโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา อาทิ การจัดสรรห้องพักและห้องน้ำ โดยอาจเป็นการศึกษาวิจัยระยะยาวแบบต่อเนื่อง (Longitudinal study) เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ดังกล่าวมาประเมินและปรับปรุงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยให้ดียิ่งขึ้นได้ต่อไป

5.3.2.4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยตรง อาทิ การเปิดเผยตนเองต่อสังคมและการยอมรับ การรับประทานยาหรือฮอร์โมนทางเพศ การผ่าตัดแปลงเพศ การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน และอื่นๆ อย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการกระทำดังกล่าวที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและชีวิตของตนเอง

5.3.2.5 ควรมีการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยในแต่ละประเภทของสถาบันอุดมศึกษาและนำผลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยหรือแนวทางการดำเนินงานต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้ดียิ่งขึ้นไป

5.3.2.6 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการนักเรียนข้ามเพศในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเนื่องจากปัญหาของผู้เรียนข้ามเพศในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบริบทที่แตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษา อาทิ การกลั่นแกล้งกัน (Bullying) ของเด็กนักเรียนด้วยตัวเอง วุฒิภาวะและความเข้าใจในตนเองของนักเรียนข้ามเพศ บทบาทของครู ผู้ปกครอง การเลี้ยงดูและการให้คำปรึกษากับบุตรหลานที่เป็นคนข้ามเพศ เป็นต้น

5.3.2.7 ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Study) เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยกับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากและเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรที่ทำการสุ่มตัวอย่างเพื่ออ้างอิงผลการวิจัยที่ค้นพบไปยังประชากร (Generalization) ทั้งหมด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิตติพร เนาว์สุวรรณ และ ประไพพิศ สิงหเสน. (2557). คุณลักษณะบัณฑิตไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. ปีที่33. ฉบับที่ 5 กันยายน- ตุลาคม พ.ศ. 2557.
- กฤตณัฐ เพ็งชัย. (2549). การศึกษาวิถีชีวิตของเกย์. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ถ่ายเอกสาร)
- กฤษฎยชนม์ สุขยะฤกษ์. (2552). *นักศึกษาเพศที่สามในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: การดำเนินชีวิตและสวัสดิการ*. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ. (2557). *แนวทางการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาโดยกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ: การให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและเพศภาวะ*. New York, United Nation Population Fund.
- ข่าวสด. (2560). จบด้วยดี! รุ่นพี่รับน้องถกเสื้อขอขมา พ่อแม่ น้องเอมมี สั่งพักการเรียน 1 เทอม. ออนไลน์: https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_430642 สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2560
- คมชัดลึกออนไลน์. (2555). *สกอ. ชั้นศ. ชายแต่งหญิงได้หากไม่ขัดกฎ*. ออนไลน์: <http://www.komchadluek.net/news/edu-health/137821> สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2559
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2560). <http://www.nhrc.or.th/Home.aspx>. ออนไลน์: สืบค้นเมื่อ 07 มีนาคม 2560.
- โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS). (2559). สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. ออนไลน์: <http://www.tdc.thailis.or.th>, สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2559.
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2559). *A New Sustainable Development Agenda*. ออนไลน์: <http://www.th.undp.org/content/thailand/en/home/post-2015/>, สืบค้นเมื่อ 02 เมษายน 2559.
- จารุพงศ์ สายะโสภณ. (2546). *การยอมรับของอาจารย์ต่อนักศึกษาที่เป็นเกย์: กรณีศึกษาอาจารย์ในสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- จิรวัดน์ วีรังกร. (2016). *สรุปสาระสำคัญการประชุมวิชาการกิจการนิสิตนักศึกษา สมาคมกิจการนักศึกษาภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (APSSA) 2016*. (เอกสารประกอบการบรรยาย)
- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. (2559). *จิตวิทยาบุคลิกภาพและพฤติกรรมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560. *ข้อบังคับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยระเบียบและเครื่องแต่งกาย*
 นิสิต พ.ศ.2553. ออนไลน์: <https://www.reg.chula.ac.th/cuannounced.html> สืบค้นเมื่อ
 24 กรกฎาคม 2560
- ชลธิชา ทิพย์ประทุมและ พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2558). การคุกคามทางเพศกลุ่มชายข้ามเพศ: การศึกษาเพื่อ
 สร้างทฤษฎีฐานราก. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขา
 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 10(3), 105-113.
- ฐิติมา หิรัญลักษณ์. (2553). พฤติกรรมรักร่วมเพศของนักศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
 อุตรดิตถ์. *วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยนเรศวร (ถ่ายเอกสาร)*
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2543). *มาตรฐานกิจการนักศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กองบริการการศึกษา
 สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ไทยรัฐออนไลน์. (2558). *มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จัดให้ 'ชุดนักศึกษาเพศทางเลือก'*. ออนไลน์:
<http://www.thairath.co.th/content/503802> สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2559
- นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์และคณะ (2546). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเพศศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรง
 พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นพเก้า สิงหเสม. (2550). *ทัศนคติต่อบุคคลรักเพศเดียวกันของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัย
 กรุงเทพ. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (ถ่ายเอกสาร)*
- นพดล ทองโสภิต. (2535). *การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. ขอนแก่น: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์
 คลังนาวิทยา.
- นิภัทร์ วานิชคราม. (2559). *แนวทางการกำหนดมาตรการทางอาญาในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ
 ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ*. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรมล สุวรรณโคตร. (2553). *การปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
 กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ถ่ายเอกสาร)
- บารมี พานิชและสุพรรณิ ไชยอำพร. (2559). *รูปแบบและขั้นตอนการขับเคลื่อน ร่างพระราชบัญญัติ
 การจดทะเบียนคู่ชีวิต ในประเทศไทย. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ การ
 บริหารการพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร ประจำปี 2559. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
 ศาสตร์. หน้า 58-71.*
- ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ และมณีมัย ทองอยู่. (2553). *กระบวนการกลายเป็นชายขอบของคนข้ามเพศ*.
วารสารวิจัย มช. 10(1), 66-77.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2556). "ทอม" ทวงสิทธิ์สวมกางเกง นักศึกษาชายยังแต่งกายข้ามเพศได้. ออนไลน์:
<https://m.manager.co.th/Campus/detail/9560000014732> สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม
 2560

- พิมลพรรณ อิศรภักดี. (2558). ต่างวัยต่างทัศนคติต่อความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย. ความหลากหลายทางประชากรและสังคมในประเทศไทย ณ ปี 2558. อารี จำปากลายเป็น, ปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (บรรณาธิการ). การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 11 “ประชากรและสังคม 2558” โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร.
- เพาพะงา จิตต์สวัสดิ์. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของนิสิตหลักสูตรการศึกษาด้านจิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ถ่ายเอกสาร)
- เพ็ญพรรณ กี่เจริญ. (2556). การคุกคามทางเพศในสังคมไทย. วารสารสหวิทยาการ. 10(1), 33-53.
- แพรวพรรณ โสมาศรี. (2556). การศึกษาการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2557). หลักและพื้นฐานการอุดมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มติชนออนไลน์. (2555). ทปอ.มีมติให้สถาบันตัดสินใจเอง สตรีข้ามเพศแต่งหญิงรับปริญญาได้หรือไม่ รวมถึงกรณี“หญิงใจชาย”ด้วย. ออนไลน์:
http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1345977510&grpId=00&catid=00, สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2559
- มติชนออนไลน์. (2560). อาจารย์มธ. เผยคนข้ามเพศร้องเรียนถูกเลือกปฏิบัติมากที่สุด. ออนไลน์:
<https://www.matichon.co.th/news/538499> สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2560
- มติชนออนไลน์. (2560). ยกระดับ! ม.พะเยา รับรองอัตลักษณ์ ‘นิสิตข้ามเพศ’ คนแรก เผยมียื่นขอกว่า 10 ราย. ออนไลน์: <https://www.matichon.co.th/news/421066> สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2560
- รวมพล สายอรุณ. (2541). ภาพลักษณ์เกย์ในสายตา นักศึกษา. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนวัฒน์ จันทร์อำนวยสุข. (2558). การเคารพคนข้ามเพศเปรียบเทียบกับ การเกลียดกลัวคนข้ามเพศ: ประสบการณ์ทางสังคมของคนข้ามเพศในประเทศไทย. เยอรมนี: Transgender Europe (TGEU).
- ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. (2543). การศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. วารสารวิจัยและพัฒนา มจร. 23(2), 95-114.
- วรภรณ์ อินทนนท์. (2552). การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกชนบนพื้นฐานของความหลากหลายทางเพศ. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิจิต มันทาภรณ์. (2560). ความท้าทายด้านความหลากหลายสำหรับมหาวิทยาลัยและนักวิชาการในศตวรรษใหม่. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2558). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การพัฒนานิสิตนักศึกษา.

- กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559. รายงานผลการวิจัยเพื่อ
 ทบทวนการสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย
 สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2547). *จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 10.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริวรรณ สารนาค. (2543). *จิตวิทยาบุคลิกภาพและการปรับตัว*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษากายใน
 ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557*. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์
- สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 กรมประชาสัมพันธ์. (2559). ม.อุบลฯ ไฟเขียว บัณฑิตเพศทางเลือก แต่ง
 หญิงเข้ารับปริญญาบัตร. ออนไลน์:
http://pr.prd.go.th/ewt/region2/ewt_news.php?nid=139775&filename=index
 สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2560
- สำนักมาตรฐานและประเมินอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *สรุปผลการประชุม
 วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 เรื่องพัฒนาศาสตร์แห่งบูรณาการผ่านเครือข่ายบัณฑิตอุดมคติไทย:
 ลู่การตกลีทางปัญญา*. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์
- สำนักส่งเสริมและพัฒนาศึกษานักศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560).
<http://www.mua.go.th/users/des/>. ออนไลน์: สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2560.
- องค์การแรงงานระหว่างประเทศ. (2557). *อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ไ่ม่ระบุ
 สำนักพิมพ์
- อรนุช ศรีคำ., อูมาพร จันโสภา., และวาสนา ยิ่งกำแหง (2556). ความสามารถในการปรับตัวทางสังคม
 ของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารสารคาม*. 4(1), 113-
 125.
- อุบลรัตน์ เพ็งสสิต. (2554). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *วารสารวัดผลการศึกษา*. ปีที่ 17
 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาษาอังกฤษ

- Astin, A. (1999). Student Involvement: A Developmental Theory for Higher Education. *Journal of College Student Development*, 40: 518-529.

- Banks, J. (1993). *Multiethnic Education Theory and Practice*. 3rd edition. Boston: Allyn Bacon.
- Beemyn, B, Curtis, B., Davis, M., Tubbs, N. (2015). Transgender Issues on College Campuses. *New Direction for Student Services*, no.111, fall 2005: 49-60.
- Cardiff University (2017). *Student Life: Equality, Diversity and Inclusion*. Retrieved April 28, 2017, from <https://www.cardiff.ac.uk/study/student-life/student-support/equality-diversity-and-inclusion>
- Chickering, A. (1974). *Education and Identity*. San Francisco: Jossey- Bass.
- Coomes, M. & Gerda, J. (2016). A Long and Honorable History: Student Affairs in the United States. In McClellan, G & Stringer, J. and Associates (editors.), *The Handbook of Student Affairs Administration* (pp. 3-23). 4th edition. San Francisco: Joessy- Bass.
- Consortium of Higher Education LGBT Resource Professionals. (2017). Find an LGBTQ Center. Retrieved April 28, 2017, from <http://www.lgbtampus.org/>
- Cornell University. (2560). Lesbian, Gay, Bisexual & Transgender Studies. Retrieved April 28, 2017, from <http://as.cornell.edu/lgbt-studies-minor>
- Creswel, J. (2005). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. 2nd edition. USA: Pearson.
- Crooks, R. & Baur, K. (1999). *Our Sexuality*. 7th edition. USA: Brooks/ Cole Publishing.
- Evans, N., Forney, D., Guido, F., Patton, L & Renn, K. (2010). *Student Development in College: Theory, Research, and Practice*. 2nd Edition. San Francisco: Jossey-Bass.
- Evans, N. & Ranero- Ramirez, J. (2016). The Role of Professional Associations. In McClellan, G & Stringer, J. and Associates (editors.), *The Handbook of Student Affairs Administration* (pp. 245- 263). 4th edition. San Francisco: Joessy- Bass.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39, 175-191.
- Havel, M. (2016). Towards a History of Student Affairs: A synthesis of Research, 1996-2015. *Journal of College Student Development*. 57(7), 844- 862.
- Kingston University. (2560). Gender without Borders MA. Retrieved April 28, 2017, from <https://www.kingston.ac.uk/postgraduate-course/gender-without-borders-ma/>
- Kuk, L. (2016). Organizational and Administrative Models within Student Affairs. In McClellan, G & Stringer, J. and Associates (editors.), *The Handbook of Student*

- Affairs Administration*. (pp. 113- 131). 4th edition. San Francisco: Joessy- Bass.
- Lyons, R., McIntosh, M & Kysilka, M. (2003). *Teaching College in an Age of Accountability*. USA: Pearson.
- McKinney, J. (2005). On the Margins: A Study of the Experiences of Transgender College Students. *Journal of Gay & Lesbian Issues in Education*. 3(1), 63-76.
- McMillan, J. & Schumacher, S. (2010). *Research in Education: Evidence- Based Inquiry*. 7th edition. USA: Pearson.
- Merriam, S. (2011). *Adult Learning*. In Rubenson, K. (editor), *Adult Learning and Education*. United Kingdom: Elsevier.
- Miracle, T., Miracle, A. & Baumeister, R. (2003). *Human Sexuality: Meeting your basic needs*. New Jersey: Pearson.
- North Dakota State University. (2017). *LGBTQ Programs*. Retrieved April 28, 2017, from <https://www.ndsu.edu/lgbtq/>
- Ortiz, A. & Waterman, S. (2016). *The Changing Student Population*. In McClellan, G & Stringer, J. and Associates (editors.), *The Handbook of Student Affairs Administration* (pp. 267- 285). 4th edition. San Francisco: Joessy- Bass.
- Perozzi, B., & Ramos, E. (2016). Student Affairs and Service in Global perspective. In McClellan, G & Stringer, J. and Associates (editors.), *The Handbook of Student Affairs Administration* (pp. 113- 131). 4th edition. San Francisco: Joessy- Bass.
- Pryor, J. (2015). Out in the Classroom: Transgender Student Experiences at a Large Public University. *Journal of College Student Development*. 56(5), 440-455.
- Rogers, A. & Horrocks, N. (2010). *Teaching Adults*. 4th edition. UK: McGraw-Hill.
- Slavin, R. (2014). *Educational Psychology: Theory and Practice*. 10th edition. USA: Pearson.
- Storms, M. (1980). Theory of Sexual Orientation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38, 783-792.
- Tuckman, B & Monetti, D. (2011). *Educational Psychology*. International edition. USA: Cengage.
- UNESCO. (2002). *The Role of Student Affairs and Services in Higher Education*. Paris: the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- UNESCO. (2017). Global Alliance for LGBT Education. Retrieved April 28, 2017, from <https://en.unesco.org/partnerships/non-governmental-organizations/global-alliance-lgbt-education> and <https://www.gale.info/>

- University of Amsterdam. (2017). *Associations for gender and sexuality*. Retrieved April 28, 2017, from <https://student.uva.nl/en/content/az/student-associations/gender-sexuality/gender-sexuality.html>
- University of Colorado Colorado Springs. (2017). *LGBT Resource Center*. Retrieved April 28, 2017, from <https://www.uccs.edu/lgbtresourcecenter/index.html>.
- University of Connecticut. (2017). *Transgender Resources*. Retrieved April 28, 2017, from <http://rainbowcenter.uconn.edu/transgender-resources/>
- University of Maine. (2017). *LGBTQ Services*. Retrieved April 28, 2017, from <https://umaine.edu/lgbtq/>
- University of Miami. (2017). *University of Miami LGBTQ Student Center*. Retrieved April 28, 2017, from http://www.miami.edu/sa/index.php/lgbtq_canes_and_allies/
- University of Illinois Springfield. (2017). *Gender and Sexuality Student Services*. Retrieved April 28, 2017, from <http://www.uis.edu/gendersexualitystudentservices/students/trans-guide-uis/trans-guide-uis-education/>
- Woodford, M., Kolb, C., Durocher-Radeka, G & Javier, G. (2014). Lesbian, gays, Bisexual, and Transgender Ally Training Programs on Campus: Current Variation and Future Directions. *Journal of College Student Development*. 5(3), 317-322.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แนวคำถามกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

หัวข้อ: การใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ผู้สัมภาษณ์

นายอาทิตย์ อินตะแก้ว นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย คงจันทร์

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการใช้ชีวิตโดยทั่วไปของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

รายละเอียดวิธีการ

เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) และการสัมภาษณ์พูดคุยแบบเป็นกันเอง (casual interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi- structured interview) ที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. เราเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้โดยภาพรวมเป็นอย่างไรบ้าง เช่น ภาพลักษณ์ การยอมรับ
2. กิจกรรมการรับน้องเป็นอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะคนที่เป็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
3. เราคิดว่าตนเองสามารถแสดงออกในความเป็นตัวตนของตนเองในมหาวิทยาลัยนี้ได้มากน้อยแค่ไหน และอย่างไร
4. เราสามารถแต่งกายข้ามเพศมาเรียน มาสอบ ออกฝึกงานหรือแต่งกายข้ามเพศในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรได้หรือไม่
5. ความสัมพันธ์ของเรากับเพื่อนนิสิต อาจารย์และบุคคลทั่วไปในมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไรบ้าง เช่น การให้เกียรติ การคุกคามทางวาจาหรือร่างกาย การเหยียดเพศ เป็นต้น
6. ช่วยเล่าให้ฟังเกี่ยวกับการใช้ห้องน้ำ การจัดสรรหอพัก/การอยู่หอพักและการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆภายในมหาวิทยาลัยของนิสิตข้ามเพศให้ฟังหน่อย
7. มีกิจกรรมหรือชมรมของทางมหาวิทยาลัยที่เราสามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นผู้นำในกิจกรรมนั้นๆบ้างไหม ช่วยเล่าให้ฟังหน่อย
8. เวลามีปัญหาเรื่องความรัก การรับประทานยา ฮอโมนเสริมทางเพศต่างๆ เราปรึกษาใคร เพราะอะไร
9. เราคิดว่าคนทั่วไปในมหาวิทยาลัยมีความรู้เกี่ยวกับคนข้ามเพศหรือความหลากหลายทางเพศมากพอไหม เพราะอะไร

แนวคำถามกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์อาจารย์/ผู้บริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษา

หัวข้อ: สภาพการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ผู้สัมภาษณ์

นายอาทิตย์ อินตะแก้ว นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย คงจันทร์

วัตถุประสงค์

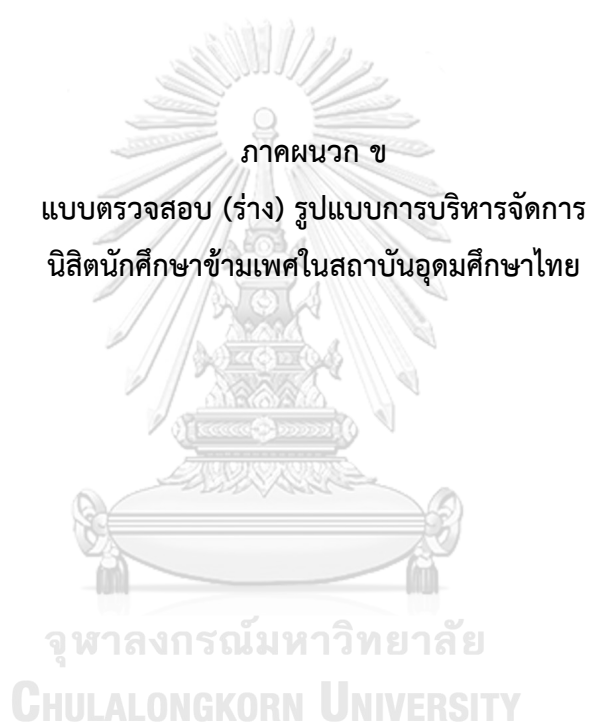
เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศโดยทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา

รายละเอียดวิธีการ

เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) และการสัมภาษณ์พูดคุยแบบเป็นกันเอง (casual interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi- structured interview) ที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. นิสิตข้ามเพศที่อยู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้โดยภาพรวมเป็นอย่างไรบ้าง เช่น ภาพลักษณ์ การยอมรับ
2. กิจกรรมการรับน้องเป็นอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะคนที่เป็มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
3. นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแสดงออกในความเป็นตัวตนของตนเองในมหาวิทยาลัยนี้ได้มากน้อยแค่ไหนและอย่างไร
4. นิสิตสามารถแต่งกายข้ามเพศเข้าชั้นเรียน การสอบ การออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพหรือการแต่งกายข้ามเพศในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรได้หรือไม่อย่างไร
5. ความสัมพันธ์ของนิสิตข้ามเพศกับเพื่อนนิสิต อาจารย์และบุคคลทั่วไปในมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไรบ้าง เช่น การให้เกียรติ การคุกคามทางวาจาหรือร่างกาย การเหยียดเพศ เป็นต้น
6. มหาวิทยาลัยมีแนวทางอย่างไรในการใช้ห้องน้ำ การจัดสรรห้องพัก/การอยู่หอพักและการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆภายในมหาวิทยาลัยของนิสิตข้ามเพศ
7. มีกิจกรรมหรือชมรมของทางมหาวิทยาลัยที่นิสิตข้ามเพศสามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือเป็นผู้นำในกิจกรรมนั้นๆบ้างไหม
8. งานบริการด้านการให้คำปรึกษาของทางมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไรบ้าง มีนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมาขอคำปรึกษาบ้างหรือไม่ อย่างไร
9. ทางมหาวิทยาลัยมีการให้ความรู้เรื่องเพศวิถีหรือความหลากหลายหรือไม่อย่างไร

แบบตรวจสอบความเหมาะสม

(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

เรียน ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ

(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยได้ถูกพัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพจำนวน 2 ระยะ ได้แก่ การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยทั่วไปของประเทศไทยและการวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาเชิงกรณีศึกษา ทำให้ได้ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาไทยต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของสถาบันอุดมศึกษาไทยและสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ โดย(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (MICE Model) มีความมุ่งหมายเพื่อขับเคลื่อนและให้ความสำคัญของการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน มุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขในการศึกษาภายในมหาวิทยาลัย โดยรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวมิได้มุ่งหมายให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีอภิสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษเหนือนิสิตนักศึกษาทั่วไปภายในมหาวิทยาลัยแต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานการใช้ชีวิตเหมือนนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ทั่วไป (Norms) ตามสิทธิและเสรีภาพอันพึงมี โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อส่งเสริมสิทธิในการจัดกิจกรรมต่างๆ สิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเท่าเทียม 2. เพื่อจัดสรรโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเหมาะสม 3. เพื่อจัดการบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างถูกต้อง และ 4. เพื่อส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศภายในสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน รวมถึงการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ในศาสตร์ทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ

ในการนี้ ขอความกรุณาท่านตรวจสอบความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยตามเอกสารที่แนบมาด้วยนี้ เพื่อให้รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการฯของสถาบันอุดมศึกษาได้ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

นายอาทิตย์ อินตะแก้ว

นิสิตดุซงกีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง ให้ท่านแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในลักษณะของข้อความหรือการอธิบายให้รายละเอียดเชิงลึกตามความเห็นของท่าน

1. หลักการและเหตุผล

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาออกเป็นมิติต่างๆ อาทิ ในด้านของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีความเชื่อมโยงกัน โดยเรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งใช้เป็นทิศทางการพัฒนาโดยเริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย ซึ่งหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ นั้น ได้แก่ การสร้างความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) นั่นเอง สำหรับบริบทของสถาบันอุดมศึกษานั้นถือว่าสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันทางวิชาการระดับสูงของประเทศจึงควรมีบทบาทสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการและสร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้ทุกคนในสังคมเกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันและสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุขซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาอย่างยั่งยืน บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นบุคคลที่อยู่ในทุกสังคมทั่วทุกมุมโลก แม้กระทั่งในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาเอง นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (Transgender Students) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่กำลังอยู่ในช่วงวัยของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศหรือนิสิตนักศึกษาที่รักเพศเดียวกัน (Homosexual) ได้รับการปฏิบัติหรือการได้รับโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันเหมือนบุคคลที่รักต่างเพศ (Heterosexual) ทั่วไปในสังคมหรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมสถาบันอุดมศึกษาเองก็ตามกลับเป็นการแบ่งแยกหรือการเลือกปฏิบัติที่อาจไม่มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ. 2558 ดังนั้นการมีวิสัยทัศน์และวางแผนทางด้านนโยบายตลอดจนการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้มีความเหมาะสมภายในสถาบันอุดมศึกษาช่วยทำให้บุคลากรทุกคนภายในมหาวิทยาลัยเกิดความเข้าใจและการยอมรับในอัตลักษณ์และเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศส่งผลให้กลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีจุดยืนอยู่ในสังคมอุดมศึกษาได้อย่างมีความสุขและสามารถใช้ชีวิตในรั้วของมหาวิทยาลัยเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. มิติในการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย

3.1 ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรม สิทธิเสรีภาพและการแสดงออก (M: Management of activities, rights and freedom, sexual expression) ประกอบด้วย แนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการจัดกิจกรรมโดยทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย การจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การแสดงออกของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการ ดังนี้

3.1.1 กิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย

ก. กิจกรรมทั่วไป มหาวิทยาลัยควรเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆทั่วไปในทุกกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้นอย่างเท่าเทียมรวมถึงการเป็นผู้นำในกิจกรรมหรือชมรมต่างๆอย่างไม่เป็นการเลือกปฏิบัติหรือแบ่งแยกในเรื่องของเพศ

ข. กิจกรรมเฉพาะกลุ่ม มหาวิทยาลัยควรให้พื้นที่ (Comfort zone) ในการจัดตั้งชมรมและกลุ่มกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากเพศชายหญิงทั่วไป เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้และเครือข่ายในการจัดกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยภายใต้การกำกับดูแลของงานกิจการนิสิตนักศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัยเพื่อให้การดำเนินงานและการจัดกิจกรรมของกลุ่มเฉพาะมีพื้นที่ในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสรรค์สร้างและพัฒนามหาวิทยาลัยในทุกกิจกรรมและภารกิจของมหาวิทยาลัย

3.1.2 การแสดงออกในอัตลักษณ์และเพศวิถี

ก. การใช้คำพูดเพื่อบ่งบอกความเป็นเพศ มหาวิทยาลัยควรสร้างบรรทัดฐานในการยอมรับในเรื่องของการใช้วาจาและคำพูดของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ อาทิ การใช้คำว่า “คะ/ค่ะ” หรือ “ครับ” ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อบ่งบอกถึงเพศที่ตนเองปรารถนาที่จะเป็นภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การสร้างจิตสำนึก การให้ความรู้หรือการอบรม การเสวนาทางวิชาการเพื่อให้บุคลากรทั่วไปได้รับรู้และเกิดการยอมรับในความหลากหลายของบุคคลในสังคมและโดยเฉพาะในสังคมอุดมศึกษา

ข. กิริยาท่าทางเพื่อบ่งบอกความเป็นเพศ มหาวิทยาลัยควรสร้างบรรทัดฐานในการยอมรับในเรื่องของกิริยาท่าทางเพื่อบ่งบอกความเป็นเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ทั้งนี้อาจเป็นการสร้างจิตสำนึก การให้ความรู้หรือการอบรม การเสวนาทางวิชาการเพื่อให้บุคลากรทั่วไป อาทิ อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตนักศึกษาทั่วไป ได้รับรู้และเกิดการยอมรับในความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้อาจมีการบริหารจัดการในลักษณะของระบบการเป็นพี่เลี้ยงระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและ/หรือหน่วยงานวินยนิสิตนักศึกษาในการให้คำปรึกษาและแนะนำนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในบางกรณีที่มีการแสดงกิริยาท่าทางที่อาจไม่มีความเหมาะสมในบางบริบท ทั้งนี้การสร้างการยอมรับของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยต่อการแสดงออกด้านกิริยาท่าทางของนิสิตนักศึกษาในเพศที่ตนเองปรารถนาเป็นการลดปัญหาในเรื่องของการเลือกปฏิบัติ การแบ่งแยก การเกลียดชังและการคุกคามทางเพศทั้งทางวาจาและการกระทำของบุคคลทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย

3.1.3 การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ก. การแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษา

การแต่งกายถือเป็นการแสดงออกที่บ่งบอกได้ถึงความเป็นเพศของบุคคลได้อย่างชัดเจน การจำกัดสิทธิในการเลือกสวมใส่ชุดนิสิตนักศึกษาตามเพศที่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องการถือเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการแสดงออกทางเพศแม้ว่าจะสวมใส่ชุดนิสิตนักศึกษาได้อย่างถูกต้องและเป็นระเบียบเรียบร้อยเพียงใดก็ตาม มหาวิทยาลัยควรมีแนวทางที่ชัดเจนในเรื่องของการแต่งกายชุดนิสิตนักศึกษาของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ได้แก่ การออกประกาศเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การออกบัตรอนุญาตในการแต่งกายข้ามเพศ โดยผ่านการยินยอมและการเห็นชอบของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ผู้ปกครองและอาจารย์ที่ปรึกษา เนื่องจากบุคคลดังกล่าวมีความใกล้ชิดและได้เห็นพัฒนาการทางด้านอัตลักษณ์และเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานพอที่จะสามารถรับรองได้ว่าบุคคลนั้นมีความปรารถนาในการเป็นเพศใหม่อย่างแท้จริง การออกประกาศเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการออกบัตรอนุญาตในการแต่งกายข้ามเพศทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความมั่นใจในการเข้าเรียน การเข้าสอบและการใช้ชีวิตโดยรวมอีกทั้งทำให้ตนเองมีระดับคุณภาพการใช้ชีวิตที่สูงขึ้นในมหาวิทยาลัยและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเทียบเท่าบุคคลทั่วไปได้

ข. การแต่งกายในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพ

มหาวิทยาลัยควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องของการอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพได้กรณีที่ทางนายจ้างหรือสถานประกอบการเห็นสมควรหรืออนุญาตให้นิสิตนักศึกษาแต่งกายข้ามเพศได้ โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศต้องเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับนายจ้างหรือสถานประกอบการในเรื่องของการแต่งกายและนำหลักฐานการอนุญาตเรื่องการแต่งกายมาดำเนินการยื่นคำร้องต่อทางคณะหรือสาขาวิชาในการพิจารณาขอแต่งกายข้ามเพศในการออกฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพ

ค. การแต่งกายในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ. 2558 โดยการพิจารณาอนุญาตให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศสามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ได้แก่ การออกประกาศเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การแต่งกายของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ทั้งนี้มหาวิทยาลัยอาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรและอาจมีกระบวนการสัมภาษณ์ การทดสอบหรือวิธีการพิสูจน์อื่นใดเพื่อเป็นการรับรองว่านิสิตนักศึกษาข้ามเพศดังกล่าวสามารถแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรได้ รวมถึงการออกบัตรอนุญาตในการแต่งกายข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรและการเลือกที่จะไม่ขานคำนำหน้าชื่อว่า “นาย/นางสาว” แก่บัณฑิตข้ามเพศเพื่อเป็นการให้เกียรติแก่บัณฑิตข้ามเพศในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

3.2 ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (I: Infrastructure and facility management) ประกอบด้วยแนวทางการ

บริหารจัดการในประเด็นของห้องน้ำ หอพักและพื้นที่ส่วนตัว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ห้องน้ำ (Inclusive bathroom)

มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสรรห้องน้ำสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศตามอาคารเรียนไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่รู้สึกสบายใจและปลอดภัยมากกว่าการใช้ห้องน้ำเพศชายและหญิง โดยใช้แนวคิดของการสร้างห้องน้ำสำหรับผู้พิการซึ่งไม่มีการแบ่งแยกเพศ อาทิ การสร้างห้องน้ำเสมอภาค (Toilets for all genders) ที่ภายในห้องน้ำมีอุปกรณ์ราวจับสำหรับผู้พิการสามารถเข้ามาใช้บริการร่วมได้ด้วยภายในอาคารเรียนของมหาวิทยาลัย

3.2.2 หอพัก (Inclusive dormitory)

สำหรับมหาวิทยาลัยที่มีการกำหนดให้นิสิตนักศึกษาใหม่ทุกคนต้องอาศัยอยู่หอพักภายในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสรรหอพักแบบเสมอภาค (Dormitory for all) ไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่รู้สึกสบายใจและปลอดภัยมากกว่าการอาศัยอยู่ในหอพักที่จำแนกตามเพศกำเนิด อาทิ นิสิตนักศึกษาที่แต่งกายข้ามเพศเป็นหญิงแล้วแต่ต้องพักอาศัยในหอพักชาย เป็นต้น ทั้งนี้มหาวิทยาลัยอาจมีการสร้างมาตรฐานหรือแนวทางในการบริหารจัดการหอพักแบบเสมอภาค ได้แก่ การจัดสรรเจ้าหน้าที่หอพักที่มีความรู้และประสบการณ์ การจัดแบ่งอาคารและพื้นที่ต่างๆ การแบ่งโซนของห้องน้ำภายในหอพักแบบเสมอภาค รวมถึงการวิจัยและสำรวจเพื่อประเมินผลของการดำเนินงาน เป็นต้น

3.2.3 พื้นที่ส่วนตัว (Comfort Zone)

พื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่เฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความหมายที่ครอบคลุมในหลายมิติ อาทิ การมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมทางวิชาการต่างหรือการฝึกซ้อมการแสดง ภายในหอพักแบบเสมอภาค พื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่เฉพาะกลุ่มในรูปแบบของการจัดตั้งชมรมของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการจัดสรรพื้นที่แบบเสมอภาค (Inclusive space) ให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นหลักและนิสิตนักศึกษาทั่วไปได้เข้ามาทำกิจกรรมทางวิชาการและสันทนากการต่างๆ โดยอาจเป็นความร่วมมือของมหาวิทยาลัยและฝ่ายอาคารและสถานที่ของมหาวิทยาลัยในการจัดสรรพื้นที่ดังกล่าว

3.3 ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพ (C: Counselling and healthcare service management)

ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของการจัดตั้งศูนย์การให้คำปรึกษาสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การประชาสัมพันธ์ในส่วนองงานบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ การประสานงานกับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัยและระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 การจัดตั้งศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

มหาวิทยาลัยควรจัดตั้งศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ (LGBT Center) หรือหน่วยงานย่อยภายในศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพที่มีโดยทั่วไปเพื่อคอยให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ทั้งนี้ประเด็นในเรื่องของการให้คำปรึกษาและสุขภาพของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความละเอียดและแตกต่างจากนิสิตนักศึกษาชายหญิงทั่วไป อาทิ การให้คำปรึกษาในเรื่องของการรับประทานฮอร์โมนทางเพศ ผลข้างเคียงจากการใช้ยา การวัดระดับฮอร์โมนทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน ปัญหาเรื่องของการรักในเพศเดียวกัน ปัญหาเรื่องการเปิดเผยตนเองและการยอมรับของคนในครอบครัวและสังคม การผ่าตัดแปลงเพศหรือการศัลยกรรมเพื่อความงามทางเพศ เป็นต้น ทั้งนี้มหาวิทยาลัยควรจัดสรรบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่เป็นบุคคลข้ามเพศที่มีความเข้าใจในตัวของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศไว้คอยบริการแก่นิสิตนักศึกษาในศูนย์การให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางด้วย เนื่องจากนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจะรู้สึกสบายใจในการขอรับคำปรึกษาจากบุคคลที่เข้าใจกันและรู้สึกว่ามีผู้ให้คำปรึกษานั้นเป็นส่วนหนึ่งเช่นเดียวกันกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

3.3.2 การประชาสัมพันธ์ในส่วนองงานบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่ององงานบริการด้านการให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อลดปัญหาความเสี่ยงต่างๆที่อาจเกิดขึ้นกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ เช่น การรับประทานฮอร์โมนทางเพศเกินขนาดและผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตนักศึกษา การลาออกกลางคันของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศอันเนื่องมาจากปัญหาในการใช้ชีวิตโดยรวมภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

3.3.3 การประสานงานกับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยอาจมีเครือข่ายความร่วมมือ (MOU) กับองค์กรเอกชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลข้ามเพศภายนอกมหาวิทยาลัยซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาดูแลจนการให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศเป็นอย่างดีในการเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมต่างๆแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการทำให้ระบบของการให้คำปรึกษาและสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

3.3.4 ระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

มหาวิทยาลัยและงานกิจการนิสิตนักศึกษาคควรร่วมมือกันในการจัดทำระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงให้กับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในรูปแบบของระบบการสนับสนุนหรือการเป็นพี่เลี้ยงระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ โดยอาจมีระบบกลไกหรือระบบสารสนเทศที่ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถตรวจสอบและติดตามเพื่อให้คำปรึกษาและการบริการด้านสุขภาพเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศได้อย่างถูกต้องและทันท่วงที

3.4 ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (E: Educational and training program management) ประกอบด้วยแนวทางการบริหารจัดการในประเด็นของหลักสูตรและการสอน การจัดกิจกรรมทางวิชาการ โครงการฝึกอบรม เอกสารวารสารและสื่อเพื่อการเผยแพร่และการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.4.1 หลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัย คณะและหลักสูตรควรมีการสอดแทรกเนื้อหาเพื่อให้ความรู้แก่นิสิต นักศึกษาทั่วไปเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศโดยอาจจัดเป็นหัวข้อบรรยายหนึ่งใน 1 คาบ (3 ชั่วโมง) หรืออาจเปิดเป็นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ โดยตรงแก่หลักสูตรและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องในลักษณะของวิชาบังคับ วิชาเอกเลือกหรือวิชาเลือกเสรี นอกจากนี้อาจจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based study) เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือศึกษาและทำความเข้าใจในปรากฏการณ์นั้นๆ ได้อย่างเข้าใจลึกซึ้ง สำหรับมหาวิทยาลัยหรือคณะสาขาวิชาที่มีความพร้อมในการเปิดหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศสามารถเปิดหลักสูตรเพื่อผลิตมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต ตลอดจนนักวิจัยที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในสังคมไทยได้

3.4.2 การจัดกิจกรรมทางวิชาการ

มหาวิทยาลัยและคณะต่างๆภายในมหาวิทยาลัยควรมีการจัดเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศตามความเชี่ยวชาญของแต่ละคณะและสาขาวิชา ทั้งนี้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นร่วมสมัยทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ ตลอดจนการร่วมมือกับองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการจัดกิจกรรมทางวิชาการให้ความรู้แก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยและชุมชนนับเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการจัดกิจกรรมทางวิชาการทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ

3.4.3 โครงการฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยและคณะต่างๆภายในมหาวิทยาลัยรวมทั้งองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากภายนอกมหาวิทยาลัยควรมีการจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อมุ่งเน้นให้บุคลากรในทุกภาคส่วนเกิดความเข้าใจและการยอมรับในอัตลักษณ์และเพศวิถีของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและบุคลากรที่เป็นบุคคลข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ควรจัดโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับการให้ความรู้และการให้คำปรึกษาเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในเรื่องของการใช้ชีวิตในภาพรวมในมหาวิทยาลัย รวมถึงการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในงานกิจการนิสิตนักศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการพัฒนาระบบการให้บริการเฉพาะทางแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้ดียิ่งขึ้น

3.4.4 เอกสารวารสารและสื่อเพื่อการเผยแพร่

มหาวิทยาลัยควรมีการจัดทำเอกสารวารสารเพื่อการเผยแพร่ให้ความรู้และความเคลื่อนไหวตามกระแสสังคมแก่บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะประเด็นในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ ทั้งนี้อาจประสานความร่วมมือกับองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากภายนอกมหาวิทยาลัยในการจัดทำเอกสารและวารสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆตลอดจนช่องทางในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้รูปแบบของการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อาจจัดทำขึ้นในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ก็ได้ รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศข่าวสารเกี่ยวกับเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ (LGBT Resource Center) ภายในมหาวิทยาลัย

3.4.5 การวิจัย

มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสรรงบประมาณการวิจัยและนักวิจัยที่มีความรู้ความสามารถในการวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้และทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ร่วมสมัยทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในกระแสสังคมที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการวิจัยและการของบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากแหล่งทุนวิจัยภายนอกทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศระหว่างมหาวิทยาลัยและองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากภายนอกมหาวิทยาลัย อาทิ องค์กรเพื่อการศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่กำลังให้ความสำคัญในเรื่องของการศึกษากับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้มหาวิทยาลัยไทยเป็นหนึ่งในศูนย์กลางทางการวิจัยทางด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศและเป็นแหล่งสารสนเทศทางการวิจัยด้านเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศในภูมิภาค

การตรวจสอบความเหมาะสมของ(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในเชิงคุณภาพ

ผลการตรวจสอบด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของเพศวิถีและความหลากหลายทางเพศ

- เหมาะสม
- มีส่วนที่ควรปรับปรุง โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการนำรูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (MICE Model) ไปใช้ในการวางแผนด้านนโยบายหรือการกำหนดแนวทางปฏิบัติอันพึงประสงค์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศนั้นทำให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆได้รับประโยชน์ในฐานะสมาชิกสังคมอุดมศึกษาร่วมกันและสามารถใช้ชีวิตร่วมกันภายในมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข โดยผลลัพธ์ที่คาดหวังต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ได้แก่

ก. นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้นิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีจุดยืนและความมั่นใจในการใช้ชีวิตมากขึ้นในมหาวิทยาลัย การได้รับการยอมรับและการเปิดโอกาสรวมถึงทำให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในสังคมอุดมศึกษา

ข. นิสิตนักศึกษาทั่วไป

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้นิสิตนักศึกษาทั่วไปเกิดความรู้ความเข้าใจและส่งผลต่อการยอมรับ ลดปัญหาการเกิดการแบ่งแยก การเลือกปฏิบัติอันนำไปสู่การเกลียดชังและการคุกคามทางเพศทั้งทางวาจาและร่างกายในที่สุด ทำให้นิสิตนักศึกษาทุกคนสามารถใช้ชีวิตร่วมกันในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุข

ค. อาจารย์และบุคลากรทั่วไป

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้อาจารย์และบุคลากรทั่วไปได้ตระหนักในเรื่องของสิทธิและการสร้างความเท่าเทียมให้แก่ นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย ลดปัญหาการเลือกปฏิบัติของอาจารย์และเจ้าหน้าที่ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศทั้งในชั้นเรียน การเข้าสอบและการติดต่อประสานงานต่างๆกับเจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัย

ง. ผู้บริหาร

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาต้องหันมาให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติอันพึงประสงค์ต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสากลและพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ.2558 และเพื่อให้มหาวิทยาลัยไทยก้าวไกลทันความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จ. ผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยทำให้ผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศเกิดความมั่นใจและรู้สึกปลอดภัยในด้านการใช้ชีวิตของบุตรหลานของตนระหว่างการศึกษาในมหาวิทยาลัยรวมทั้งการได้รับการบริการในด้านต่างๆอันพึงประสงค์ต่อบุตรหลานของตนเอง

**รายนามผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและรับรอง (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการ
นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย**

ที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่ง/สังกัด/หน่วยงาน
1	ผศ. ดร.ชัยพร ภูประเสริฐ	รองอธิการบดี กำกับดูแลงานด้านกิจการนิสิตและนิสิตเก่าสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2	อาจารย์ ดร.นันทน์ภัส แสงฮอง	สาขาวิชาสังคมศาสตร์และพื้นฐานการศึกษา ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3	รศ. ดร. สีนาท ประสงค์สุข	ที่ปรึกษาชมรมนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคใต้ (ส่วน สโมสรนิสิต) ผู้ช่วยคณบดีงานกิจการนิสิต คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4	ผศ. เรืองวิทย์ บรรจงรัตน์	อนุสาสกหอพักนิสิต (ชาย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5	รศ. เพ็ญพรรณ ยังกง	อนุสาสกหอพักนิสิต (หญิง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6	อาจารย์ Timo Tapani Ojanen	Assistant Dean for International Relations คณะกรรมการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7	ผศ. ดร.วรภัทร์ อิงค์โรจน์ฤทธิ์	ผู้ช่วยอธิการบดี งานด้านกายภาพและการพัสดุ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8	อาจารย์ชิตชนก สิทธารถศักดิ์	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
9	ผศ. ดร.สิริฉันท สติรกุล เตชพาหพงษ์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำ ทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10	ผศ. ดร.ศุภศิษฏ์ ทวีแจ่มทรัพย์	รองคณบดี ปฏิบัติการแทนคณบดีในภาระหน้าที่ความ รับผิดชอบและปฏิบัติการแทนคณบดีในงานด้านวิชาการ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11	รศ. นายแพทย์ พงศ์ศักดิ์ ยุกตะนันท์	รองคณบดีฝ่ายกิจการนิสิต คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
12	ผศ. ดร.ชนนาถ มีนะนันท์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
13	ผศ. ร.ท.ทพ. ชัยชัย คุณาวิศรุต	รักษาการแทนรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและศิษย์เก่า สัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ประกาศมหาวิทยาลัยพะเยา

**เรื่อง การแต่งกายของผู้สำเร็จการศึกษาที่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร
มหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. ๒๕๖๐**

.....

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดข้อปฏิบัติการแต่งกายสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาที่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยพะเยา อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยพะเยา ในคราวประชุม ครั้งที่ ๑๑๗ (๑/๒๕๖๐) เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๐ จึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๕ มหาวิทยาลัยอนุญาตให้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีเพศสภาพแตกต่างจากเพศกำเนิด (Transgender) หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด และได้รับการพิจารณาอนุมัติหรือได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัย เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเท่านั้น โดยต้องดำเนินการตามระเบียบและขั้นตอนตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ และต้องแต่งกายตามประกาศฉบับนี้อย่างเคร่งครัด

ประกาศมหาวิทยาลัยพะเยา

**เรื่อง กำหนดการยื่นคำร้องขอพิจารณาขอใช้รูปชุดครุยวิทยฐานะข้ามเพศ
สำหรับนิสิตที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษา ประจำปีพุทธศักราช 2561**

*****

เพื่อให้ นิสิตของมหาวิทยาลัยพะเยาที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด มีสิทธิตามพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 33 และมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2553 ประกอบกับคำสั่งมหาวิทยาลัยพะเยาที่ 1707/2559 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2559 เรื่อง มอบอำนาจให้รองอธิการบดีผู้ช่วยอธิการบดี กำกับการบริหาร สั่งการและปฏิบัติการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา จึงออกประกาศมหาวิทยาลัยพะเยา เรื่อง กำหนดการยื่นคำร้องขอพิจารณาขอใช้ รูปชุดครุยวิทยฐานะข้ามเพศ สำหรับนิสิตที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษา ประจำปีพุทธศักราช 2561 ดังรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เรื่อง การแต่งกายและข้อปฏิบัติสำหรับผู้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ ๕๒
ฉบับที่ ๒

ตามประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง การแต่งกายและข้อปฏิบัติสำหรับผู้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ ๕๒ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐ ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการแต่งกายของผู้ที่จะเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ครั้งที่ ๕๒ ทั้งในวันฝึกซ้อมและวันพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

โดยที่มีผู้ที่จะเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรบางรายได้ยื่นคำร้องต่อมหาวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตแต่งกายในพิธีตามเพศสภาวะที่แตกต่างจากเพศกำเนิด เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน และแตกต่างจากแนวปฏิบัติของมหาวิทยาลัยที่ถือปฏิบัติมาโดยตลอด ดังนั้น เพื่อให้พิธีรับพระราชทานปริญญาบัตร ครั้งที่ ๕๒ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงออกประกาศไว้ ดังนี้

๑. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ยืนยันหลักการที่ให้ผู้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรทุกคนต้องแต่งกายให้ตรงตามเพศกำเนิดโดยมีแนวทางปฏิบัติ ตามประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง การแต่งกายและข้อปฏิบัติสำหรับผู้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ ๕๒ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐

๒. ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศที่แตกต่างจากเพศกำเนิด และประสงค์จะแต่งกายตามเพศสภาวะที่แสดงออกในปัจจุบัน เพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่สามารถร้องขอต่อมหาวิทยาลัยได้ โดย

๒.๑ ยื่นคำร้องด้วยตนเองที่คณะตามแบบฟอร์มคำขอทั่วไป ภายในวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๑ โดยให้ผู้ปกครอง (ถ้ามี) ลงลายมือชื่อรับทราบด้วย และให้คณะกลั่นกรองในเบื้องต้นเป็นรายกรณี โดยมีการสืบหาข้อเท็จจริงในเชิงประจักษ์ของผู้เสนอขอแต่ละรายว่า ได้ปฏิบัติตนหรือแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศที่แตกต่างจากเพศกำเนิด เพื่อประกอบคำวินิจฉัยของมหาวิทยาลัย

๒.๒ ให้คณะรวบรวมข้อมูลเสนอมหาวิทยาลัย ภายในวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๑ เพื่อพิจารณาอนุญาตต่อไป

-ร่าง-

ประกาศมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

เรื่อง แนวทางการแต่งกายของนักศึกษาและบัณฑิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศ
ไม่ตรงกับเพศกำเนิด

ตามที่มีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้ออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ว่าด้วยเครื่องแต่งกายนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๕ และแนวทางการแต่งกายของบัณฑิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประกอบกับมีมติที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๕ และพระราชบัญญัติ ว่าด้วยความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ตลอดจนหลักการสิทธิมนุษยชนสากล ซึ่งมีสาระสำคัญคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มี อัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศ ไม่ตรงกับเพศกำเนิดตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเพื่อธำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคระหว่างเพศ ตลอดจนหลักแห่งสิทธิมนุษยชนสากล จึงสมควรกำหนดแนวทางการแต่งกายของนักศึกษาและบัณฑิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒ และมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พ.ศ. ๒๕๓๓ จึงออกประกาศ เรื่อง แนวทางการแต่งกายของนักศึกษาและบัณฑิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด ดังนี้

๒.๑ นักศึกษาต้องยื่นคำร้องต่อรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและศิษย์เก่าสัมพันธ์ โดยได้รับความยินยอมของผู้ปกครอง และความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา และคณบดีประจำสาขาวิชาที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่ในขณะนั้นตามลำดับ

๒.๒ นักศึกษาต้องยื่นคำร้องภายในภาคการศึกษาที่ ๑ หรือภาคการศึกษาแรกที่ศึกษา

ข้อ ๓ บัณฑิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงตามเพศกำเนิดที่มีความประสงค์จะแต่งกายตามเพศสภาพในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรให้ปฏิบัติ ดังนี้

๓.๑ บัณฑิตต้องยื่นคำร้องต่ออธิการบดี หรือผู้ซึ่งอธิการบดีมอบหมาย หรือประธานคณะกรรมการฝ่ายตรวจเครื่องแต่งกายบัณฑิต โดยได้รับความยินยอมของผู้ปกครอง และความเห็นชอบของคณบดีประจำสำนักวิชาที่สำเร็จการศึกษา

๓.๒ มหาบัณฑิต หรือดุษฎีบัณฑิต ต้องยื่นคำร้องต่ออธิการบดี หรือผู้ซึ่งอธิการบดีมอบหมาย หรือประธานคณะกรรมการฝ่ายตรวจเครื่องแต่งกายบัณฑิต โดยได้รับความเห็นชอบของคณบดีประจำสำนักวิชาที่สำเร็จการศึกษา

ทั้งนี้ การปฏิบัติตามข้อ ๒.๑ ๓.๑ และ ๓.๒ บัณฑิตต้องยื่นคำร้องตามแบบ พร้อมใบรับรองทางการแพทย์รับรองผลการวินิจฉัยระบุชัดเจนว่า มีสภาพจิตใจกิริยาอาการ หรืออัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการฝ่ายตรวจเครื่องแต่งกายบัณฑิตประกาศกำหนด

ประกาศมหาวิทยาลัยทักษิณ

เรื่อง แนวปฏิบัติการแต่งกายของนิสิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด

พ.ศ. ๒๕๖๐

เพื่อป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติจากสาเหตุวิถีทางเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศ และเพื่อคุ้มครองบุคคลมิให้ถูกลบหลู่เกียรติ ชื่อเสียง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์หรือตัวตนผ่านทาง การพูดจา ท่าทาง การแต่งกาย ลักษณะร่างกาย ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีวิถีทางเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศรูปแบบใด ตามหลักการออกยการรตว่าด้วย การใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ จึงเป็นการสมควรกำหนดแนวปฏิบัติการแต่งกายของนิสิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ประกอบกับประกาศมหาวิทยาลัยทักษิณ เรื่อง มอบอำนาจและมอบหมายหน้าที่ให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัยและอธิการบดี ฉบับลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ จึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศมหาวิทยาลัยทักษิณ เรื่อง แนวปฏิบัติการแต่งกายของนิสิตที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด พ.ศ. ๒๕๖๐”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓ นิสิตของมหาวิทยาลัยทักษิณที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด มีสิทธิแต่งกายเข้าชั้นเรียน เข้าสอบวัดผล และเข้าฝึกปฏิบัติงาน ตามเพศวิถีของตนได้ แต่จะต้องแต่งกายในลักษณะเป็นระเบียบเรียบร้อย และถูกต้องตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยทักษิณ ว่าด้วย เครื่องแบบ เครื่องหมาย และเครื่องแต่งกายนิสิต

ข้อ ๔ บัณฑิตของมหาวิทยาลัยทักษิณที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด มีสิทธิแต่งกายชุดครุยวิทยฐานะเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ตามเพศวิถีของตนได้ แต่จะต้องแต่ง

ข้อ ๕ ผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยทั้งปฏิบัติต่อนิสิตที่อาจมีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิดโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเท่าเทียมระหว่างเพศ

ทั้งนี้ การกลั่นแกล้ง การดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ ช่มเหงผู้ร่วมงาน นักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือประชาชน ถือเป็นความผิดวินัย

ข้อ ๖ ห้ามมิให้ส่วนงานหรือหน่วยงานภายในส่วนงานออกประกาศ ระเบียบ หรือกำหนดแนวปฏิบัติใดๆ เกี่ยวกับการแต่งกายของนิสิตอันเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อนิสิตที่อาจมีอัตลักษณ์ทางเพศหรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด

แบบฟอร์มการรับรองหรือผ่อนผันการแต่งกายข้ามเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

แบบบันทึกข้อตกลงการขออนุญาตผ่อนผันการแต่งกาย

เขียนที่ .....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า (นาย/นางสาว).....อายุ.....ปี
เลขประจำตัวประชาชน .....รหัสนักศึกษา.....
คณะ.....สาขา.....หลักสูตร.....
ผู้ปกครองชื่อ.....เลขประจำตัวประชาชน.....
มีความเกี่ยวข้องเป็น.....มีความประสงค์ขออนุญาตผ่อนผันการแต่งกาย.....

โดยข้าพเจ้าขอสัญญาว่า

ข้อ 1 ข้าพเจ้าจะแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด คือ

1.1 แต่งเพศชาย

- เสื้อ กอเซ็ทผ้าหน้าตลอด แขนสั้น (หรือแขนยาวในโอกาสพิเศษ) สีขาว ไม่มีลวดลายในตัว ไม่รัดหลวมหรือบางจนเกินควร สอดชายเสื้อเข้าใจกางเกง
- เนคไท ใช้ตามแบบของมหาวิทยาลัยและติดเข็มเครื่องหมายของมหาวิทยาลัย
- กางเกง ขาวว ทรงสแล็ก สีดำ ไม่มีลวดลาย
- เข็มขัด หนังสีดำ ไม่มีลวดลาย หัวเข็มขัดตามแบบมหาวิทยาลัย
- รองเท้า สีดำแบบธรรมดาไม่มีลวดลาย
- รองเท้า หนังสีดำ

1.2 แต่งเพศหญิง

- เสื้อ กอเซ็ทคิ๊งผ้าหน้าตลอด แขนกระบอกยาวเหนือข้อศอก สีขาว ไม่มีลวดลาย ไม่รัด หลวม หรือบางจนเกินควร ติดกระดุมโลหะเครื่องหมายของมหาวิทยาลัย 5 เม็ด ตัวเสื้อปล่อยสอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง ติดเครื่องหมายของมหาวิทยาลัยไว้ตรงบริเวณอกเสื้อด้านซ้าย
- กระโปรง ทรงสอบ ยาวคลุมเข่าหรือเหนือเข่าได้ไม่เกิน 2 นิ้ว ด้านหลังติดซิป และแหวกทบซ้อนที่ชายกระโปรง ผ้าสีดำเรียบ
- เข็มขัด หนังสีดำไม่มีลวดลาย หัวเข็มขัดตามแบบมหาวิทยาลัย
- รองเท้า คัทชูสีดำ

ข้อ 2 ข้าพเจ้าจะปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยวินัยและความประพฤติของทางมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด

ข้อ 3 ข้าพเจ้าจะไม่กระทำการอันใดที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย

ข้อ 4 ข้าพเจ้าจะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมหรือโครงการของมหาวิทยาลัย

ข้อ 5 ข้าพเจ้าจะแต่งกายตามเพศในโอกาสพิเศษ เช่น พิธีประสาทปริญญาบัตร ฯ

แบบฟอร์มการรับรองหรือผ่อนผันการแต่งกายข้ามเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

กองพัฒนานักศึกษา

แบบคำร้องขอแต่งกายนักศึกษา เพื่อใช้เข้าชั้นเรียนและการเข้าสอบ

เลขที่ 074/2560

เขียนที่

วันที่ 29 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2560

เรื่อง ขออนุญาตแต่งกายตามเพศสภาพที่ปรากฏ

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัย

ด้วยข้าพเจ้า รหัสนักศึกษา : ..... เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2559
 เป็นนักศึกษาคณะกศบติ หลักสูตร .....
 มีความประสงค์ที่จะขออนุญาต
 แต่งกายตามเพศสภาพ ที่ปรากฏ และขอบัตรเพื่อแสดงตัวตน จำนวน 1 บัตร
 พร้อมนี้ได้ยื่นเอกสารประกอบการพิจารณา ดังนี้
 สำเนาบัตรประชาชน สำเนาบัตรประจำตัวนักศึกษา
 สำเนาใบเสร็จชำระค่าเทอมล่าสุด รูปถ่าย 1 นิ้ว 1 ใบ
 จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ลงชื่อ

(.....)

ผู้ยื่นคำร้อง

<p>ความเห็นอาจารย์ที่ปรึกษา เรียน อธิการบดี</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>ลงชื่อ .....</p> <p>อาจารย์ที่ปรึกษา ..... / ..... / .....</p>	<p>ความเห็นสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน เรียน อธิการบดี</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>ลงชื่อ .....</p> <p>(.....) ..... / ..... / .....</p>
<p>ความเห็นของกองพัฒนานักศึกษา เรียน อธิการบดี</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>(.....)</p> <p>รองอธิการบดีมหาวิทยาลัย ..... / ..... / .....</p>	<p>ผู้มีอำนาจสั่งการ ( ) อนุมัติ ( ) ไม่อนุมัติ ( ) อื่นๆ .....</p> <p>.....</p> <p>(.....)</p> <p>อธิการบดีมหาวิทยาลัย ..... / ..... / .....</p>

แบบฟอร์มการรับรองหรือผ่อนผันการแต่งกายข้ามเพศของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

 วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กรุงเทพมหานคร		สถาบันนักศึกษา
แบบคำร้องระเบียบวินัยนักศึกษาเฉพาะกาล วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ.		
เรื่อง ขออนุญาตเฉพาะกาลกรณีนักศึกษาข้ามเพศ		
เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว		
ข้าพเจ้า (นาย/นางสาว)..... รหัสประจำตัวนักศึกษา..... สาขาวิชา..... ชั้นปีที่..... หลักสูตร ☐ ๕ ปี ☐ เทียบโอน เกรดโทริคท์.....		
มีความประสงค์ขอรักษาวิสัยแต่งกายนักศึกษาข้ามเพศเป็น เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย ตลอดภาคการศึกษาที่..... ปีการศึกษา..... และข้าพเจ้าขอให้อัตตนาว่าจะประพฤติตนมิให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของวิทยาลัยและจะรักษา ระเบียบวินัยนักศึกษาอย่างเคร่งครัด (แบบสำเนาให้ประธานศูนย์ปกครองและสำเนาบัตรประจำตัวนักศึกษาพร้อมลงนาม แบบทำ)		
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา		
ลงชื่อ..... ผู้ยื่นคำร้อง (.....)		
๑. ความเห็นผู้ปกครอง ☐ เห็นควรอนุญาต ☐ อื่น ๆ ระบุ..... ลงชื่อ..... (.....) ...../...../..... หมายเลขโทรศัพท์.....	๔. หัวหน้าหน่วยวินัยของโรงเรียนนักศึกษา ☐ เห็นควรอนุญาต ☐ อื่น ๆ ระบุ..... ลงชื่อ..... (.....) ...../...../.....	
๒. ความเห็นอาจารย์ที่ปรึกษา ☐ เห็นควรอนุญาต ☐ อื่น ๆ ระบุ..... ลงชื่อ..... (.....) ...../...../.....	๕. ความเห็นรองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนานักศึกษา ☐ เห็นควรอนุญาต ☐ อื่น ๆ ระบุ..... ลงชื่อ..... (.....) ...../...../.....	
๓. ความเห็นหัวหน้าสาขา ☐ เห็นควรอนุญาต ☐ อื่น ๆ ระบุ..... ลงชื่อ..... (.....) ...../...../.....	๖. ความเห็นผู้อำนวยการวิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว ☐ อนุญาต ☐ อื่น ๆ ระบุ..... ลงชื่อ..... (.....) ...../...../.....	

เอกสารการจัดกิจกรรมการให้ความรู้และความเข้าใจแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

แบบรายงานที่ 2-กิจกรรม/งาน

รายงาน

สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม/งาน

- ชื่อกิจกรรม/งาน : กิจกรรม "Living Happiness"
- หน่วยงานที่รับผิดชอบ : ฝ่ายพัฒนาศักยภาพและวินัยนักศึกษา ส่วนพัฒนานักศึกษา
- ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม/งาน
เริ่มเดือน กุมภาพันธ์ 2560 สิ้นสุดเดือน กุมภาพันธ์ 2560

4. ผลการใช้จ่าย (บาท)	งบประมาณ	ผลใช้จ่าย	ร้อยละ
	13,980	13,980	100

- ผลราชรับ (ถ้ามี)

แผน	ผลราชรับ	ร้อยละ
-	-	-

- ผลการดำเนินกิจกรรม/งาน

เป็นการป้องกันการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ แก่ไรท์สคิตของสมาชิกในชมรม

และปรับปรุงรูปแบบในการดำเนินกิจกรรม ให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย และได้รับฟังข้อคิดในการดำเนินชีวิตของผู้มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด จากวิทยากรผู้มีประสบการณ์ โดยจัดกิจกรรมในวันเสาร์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560 ณ

วัดอุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสมาชิกชมรม | มีทัศนคติการในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น

2. เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้สับของชมรม

3. เพื่อให้ชมรม | ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยและได้

ทบทวน ปรับปรุง พัฒนาการดำเนินการต่างๆ

ดำเนินงาน : วันเสาร์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560

สถานที่ :

ผู้เข้าร่วม : นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม 52 คน (เป้าหมาย 200 คน) คิดเป็นร้อยละ 26

ความพึงพอใจ : ในภาพรวม ค่าเฉลี่ย 4.59 (ระดับ มากที่สุด)

เอกสารรายละเอียดรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

กระบวนวิชา 100310 การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education)

ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา	คณะศึกษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ภาคเรียน: 1/2560
วัน: อังคารและศุกร์ (Section 3)	เวลา: 13:00 - 14:30 น.	ห้องเรียน: EB3315	
อาจารย์ผู้สอน: อ.ดร. นันทน์ภัส แสงทอง	อีเมล: nannaphat.s@cmu.ac.th	ห้องทำงาน: EB2206F	
Facebook ของวิชา: "วิชา การศึกษาพหุวัฒนธรรม" วันและเวลาให้คำปรึกษาออนไลน์: วันพุธ เวลา 10:00-12:00 น.			

เงื่อนไขที่ต้องผ่านก่อน: ไม่มี

คำอธิบายลักษณะกระบวนวิชา

แนวคิดหลักของการศึกษาพหุวัฒนธรรมในภาคเหนือประเทศไทยและในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ พัฒนาการและการก่อเกิดกระแสการศึกษาพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย สมรรถนะทางวัฒนธรรมของครูในห้องเรียนพหุลักษณะ และการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนและลีลาการเรียนรู้

เงื่อนไขที่ต้องผ่านก่อน: ไม่มี

วัตถุประสงค์กระบวนวิชา นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายพัฒนาการและการก่อเกิดกระแสการศึกษาพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย
2. อธิบายนิยามและแนวคิดหลักของการศึกษาพหุวัฒนธรรม
3. วิเคราะห์สมรรถนะทางวัฒนธรรมของครูในห้องเรียนพหุลักษณะ
4. เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน

การประเมินผล

1. คะแนนเก็บระหว่างภาค	80%
1.1 จิตพิสัยและการมีส่วนร่วมในห้องเรียน	(10%)
1.2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น (ประเมินโดยเพื่อนร่วมงานกลุ่ม)	(5%)
1.3 งานเดี่ยว (2 ชิ้น)	(15%)
1.4 งานกลุ่ม	(50%)
• งานกลุ่มย่อยครั้งที่ 1: สสำรวจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคม CMU (10%)	
• งานกลุ่มย่อยครั้งที่ 2: คู่มือพจนานุกรม (วิเคราะห์ วิพากษ์และคิดประยุกต์) (10%)	
• งานกลุ่มภาคินิพนธ์ (Term Paper) (Field-based Group Project) (30%)	
2. คะแนนสอบปลายภาคเรียน	20%

งานกลุ่มย่อยครั้งที่ 1: สสำรวจความหลากหลายในสังคม CMU (10 คะแนน) แบ่งเป็น กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 6

กลุ่มที่ 1 ความหลากหลายด้านลีลาการเรียนรู้ (Learning styles)

กลุ่มที่ 2 นักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ (วัฒนธรรมว่าด้วยความพิการ)

กลุ่มที่ 3 ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (นักศึกษาชาติพันธุ์)

กลุ่มที่ 4 ความหลากหลายทางศาสนา

กลุ่มที่ 5 ความหลากหลายทางเพศ (LGBT)

กลุ่มที่ 6 นักศึกษาต่างชาติ (International students)

Assignment Guidelines สำหรับแต่ละกลุ่ม

1. สสำรวจและศึกษาค้นคว้าข้อมูลในหัวข้อที่ได้รับมอบหมายโดยวิธีการต่างๆ เช่น สัมภาษณ์ หรือขอข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ใน CMU
2. หลังจากได้ข้อมูล ก็ให้วิเคราะห์ว่าชุมชน CMU จัดการ สนับสนุน หรือปฏิบัติกับกลุ่มนี้อย่างไร (โดยการ เช่น ศึกษาผ่านกิจกรรมต่างๆ การแต่งกาย หลักสูตร การจัดให้มีพื้นที่เฉพาะ หรือนโยบายของมหาวิทยาลัย เป็นต้น)
3. ให้นำเสนอหน้าชั้นเรียน เวลา 20 นาที ในวันที่.....ดูตารางสอน.....
4. ส่งรายงานที่มีความยาวไม่เกิน 10 หน้ากระดาษ ((พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ขนาด 16 วรรค 1.15)
5. เกณฑ์การให้คะแนน (10 คะแนน)
  - การนำเสนอ (เช่น ความพร้อมในการนำเสนอ การเตรียมสื่อ จัดลำดับการนำเสนออย่างชัดเจน ความน่าสนใจ และความคิดสร้างสรรค์) 4 %
  - เนื้อหาของรายงาน (เช่น ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ค้นคว้ามา นำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอน ชัดเจนตรงประเด็น เข้าใจง่าย และมีการแสดงความคิดเห็น) 4 %
  - สื่อที่ใช้ในการนำเสนอ (เช่น มีความน่าสนใจและมีความหลากหลาย ตัวอย่างเช่น เสียง รูปภาพ วีดีโอ เป็นต้น) 2 %

ที่ ศธ 0512.6(2791.01)/61-4007

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

ตุลาคม 2561

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน อาจารย์ Timo Tapani Ojanen

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบความเหมาะสม (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

ด้วย นายอาทิตย์ อินตะแก้ว นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย” โดยมี อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยปัทม์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย คงจันทร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบและรับรอง (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย ณ ห้อง 715 ชั้น 7 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ เวลา 12.00- 15.00 น. ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์ผู้วิจัย: 093-249-4441 email: arthitthailand@hotmail.com

บันทึกข้อความ

ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ 1916
วันที่ 9 พ.ค. 2561 9 พ.ค. 2561
เลขที่รับ 0822 9 พ.ค. 2561

ส่วนงาน คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 1 โทร.0-2218-3202

ที่ จว 505 /2561

วันที่ 8 พฤษภาคม 2561

เรื่อง แจ้งผลผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

เรียน คณบดีคณะครุศาสตร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแจ้งผ่านการรับรองผลการพิจารณา

ตามที่นี้สิด/บุคลากรในสังกัดของท่านได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นั้น ในกรณีนี้ กรรมการผู้ทบทวนหลักได้เห็นสมควรให้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยได้ ดังนี้

โครงการวิจัยที่ 045.1/61 เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (A MODEL OF MANAGING TRANSGENDER COLLEGE STUDENTS IN THAI HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS) ของ นายอาทิตย์ อินตะแก้ว ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ดร. นันท์ ชัยชนะวงศาโรจน์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันท์ ชัยชนะวงศาโรจน์)

กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุคที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 อาคารจามจรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์/โทรสาร: 0-2218-3202 E-mail: cccu@chula.ac.th

AF 01-12

COA No. 107/2561

ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 045.1/61 : รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย
ผู้วิจัยหลัก : นายอาทิตย์ อินตะแก้ว
หน่วยงาน : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุคที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ได้พิจารณา โดยใช้หลัก ของ The International Conference on Harmonization – Good Clinical Practice
(ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม Boncharat
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ปริดา ทักสินประดิษฐ)
ประธาน

ลงนาม Dr. Nanthi
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรี ชัยชนะวงศาโรจน์)
กรรมการและเลขานุการ

วันที่รับรอง : 4 พฤษภาคม 2561

วันหมดอายุ : 3 พฤษภาคม 2562

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

- 1) โครงการวิจัย
- 2) ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและใบยินยอมของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
- 3) ผู้วิจัย
- 4) แบบสอบถาม

เงื่อนไข

1. ข้าพเจ้ารับทราบว่าเป็นการคิดวิจัยจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยฯ
2. หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ใช้เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น
5. หากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลที่ขออนุมัติจากคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณาใบรับรองก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 03-12) และบทคัดย่อผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งบทคัดย่อผลการวิจัย ภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น

AF 02-12

The Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Research Participants, Health Sciences Group, Chulalongkorn University

Jamjuree 1 Building, 2nd Floor, Phyathai Rd., Patumwan district, Bangkok 10330, Thailand,
Tel/Fax: 0-2218-3202 E-mail: eccu@chula.ac.th

COA No. 107/2018

Certificate of Approval

Study Title No. 045.1/61 : A MODEL OF MANAGING TRANSGENDER COLLEGE STUDENTS IN THAI HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Principal Investigator : MR. ARTHIT INTAKAEW

Place of Proposed Study/Institution : Faculty of Education,
Chulalongkorn University

The Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Research Participants, Health Sciences Group, Chulalongkorn University, Thailand, has approved constituted in accordance with the International Conference on Harmonization – Good Clinical Practice (ICH-GCP).

Signature: Prida Tasanapradit Signature: Nuntaree Chaichanawongsaroj
(Associate Professor Prida Tasanapradit, M.D.) (Assistant Professor Nuntaree Chaichanawongsaroj, Ph.D.)
Chairman Secretary

Date of Approval : 4 May 2018

Approval Expire date : 3 May 2019

The approval documents including

- 1) Research proposal
- 2) Patient/Participant Information Sheet and Informed Consent Form
- 3) Researcher Protocol No. 045-1/61
Date of Approval: 4 MAY 2018
- 4) Questionnaire Approval Expire Date: 3 MAY 2019

The approved investigator must comply with the following conditions:

1. The research/project activities must end on the approval expired date of the Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Research Participants, Health Sciences Group, Chulalongkorn University (RECCU). In case the research/project is unable to complete within that date, the project extension can be applied one month prior to the RECCU approval expired date.
2. Strictly conduct the research/project activities as written in the proposal.
3. Using only the documents that bearing the RECCU's seal of approval with the subjects/volunteers (including subject information sheet, consent form, invitation letter for project/research participation (if available)).
4. Report to the RECCU for any serious adverse events within 5 working days
5. Report to the RECCU for any change of the research/project activities prior to conduct the activities.
6. Final report (AF 03-12) and abstract is required for a one year (or less) research/project and report within 30 days after the completion of the research/project. For thesis, abstract is required and report within 30 days after the completion of the research/project.
7. Annual progress report is needed for a two- year (or more) research/project and submit the progress report before the expire date of certificate. After the completion of the research/project processes as No. 6.

ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ)

ชื่อโครงการวิจัย ไทย รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา
ไทย
ชื่อผู้วิจัย นายอาทิตย์ อินตะแก้ว ตำแหน่ง นิสิตดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชา
อุดมศึกษา
สถานที่ติดต่อผู้วิจัย

โทรศัพท์มือถือ

ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการวิจัยในหัวข้อ "รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย" โดยก่อนการเข้าร่วมในการวิจัยดังกล่าวขอเรียนชี้แจงเกี่ยวกับที่มา หลักการ และเหตุผลของการวิจัยโดยสังเขป กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนึ่งอย่างละเอียดรอบคอบและท่านสามารถสอบถามรายละเอียดข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้วิจัยได้ตลอดเวลา เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับดุขฎิบัณฑิตสาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยโครงการวิจัยนี้มุ่งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในเชิงบริหารจัดการโดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (2) วิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ และ (3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีประโยชน์ของงานวิจัยต่อมหาวิทยาลัยของไทยในแง่ของ (1) การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีภายในมหาวิทยาลัย และ (2) ประโยชน์ต่อคณาจารย์และเพื่อนนิสิตนักศึกษาในการทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ผลการศึกษาที่ได้จากงานวิจัยนี้จะนำมาซึ่งการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการแก่นิสิตนักศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัยภายใต้บริบทของความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยในระดับชั้นปริญญาตรีใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงและการเลือกตัวอย่างแบบบอกต่อจากมหาวิทยาลัยในทุกสังกัดทั่วประเทศ ได้แก่ มหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสานและภาคใต้ โดยมีจำนวนตั้งต้นของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 25 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์เองและใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกการสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์แบบพบหน้าจำนวน 1 ครั้งภายในบริเวณของมหาวิทยาลัยโดยใช้เวลสัมภาษณ์ประมาณ 10-15 นาที โดยนิสิตนักศึกษาข้ามเพศมีความยินยอมในการให้ข้อมูลด้วยการลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และมีการมอบของที่ระลึกเป็นสมุดปฏิทินจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2561 ให้กับผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูล

ชื่อโครงการวิจัย 045.1/61

ปีที่รับรอง - 4 พ.ค. 2561

รับยอด 3 พ.ค. 2562

1/2

สำหรับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ

AF 04-07

ของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในรายงานผลการวิจัย อันได้แก่ ชื่อและนามสกุลจริงและมหาวิทยาลัยที่กลุ่มตัวอย่างสังกัด แต่จะใช้ชื่อเล่นแทนตัวผู้ให้ข้อมูลในรายงานผลการวิจัยเพื่อให้สามารถระบุถึงตัวตนของท่านได้ และเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกเก็บไว้เป็นเวลา 3 ปีนับตั้งแต่วันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับการตรวจสอบร่องรอยในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยหลังจากนั้นข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลาย สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่ไม่สะดวกในการให้ข้อมูลแบบพบหน้าสามารถให้ข้อมูลทางโทรศัพท์โดยที่ไม่จำเป็นต้องลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยก็ได้

ในการให้ข้อมูลในครั้งนี้จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย อาทิ ภาพลักษณ์หรือการยอมรับต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่อาจมีผลต่อร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูล ในกรณีที่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบางเรื่องให้ผู้วิจัยทราบอาจจะทำให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความน้อยใจ ความมีปมด้อยที่อาจจะกระทบต่อสภาพจิตใจ ผู้วิจัยจะสังเกตอาการและรู้สึกนั้นโดยทันที หากเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์ต่อผู้วิจัย จะหยุดการสัมภาษณ์จนสภาพจิตใจของผู้ให้ข้อมูลกลับคืนมาเป็นปกติจึงจะดำเนินการสัมภาษณ์ต่อ หากภาวะความรู้สึกนั้นยังมีความรุนแรง ผู้วิจัยจะให้การศึกษาเบื้องต้นและแนะนำให้ผู้ให้ข้อมูลนั้นไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาต่อไป

การเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ข้าพเจ้ายินดีเข้าร่วมให้ข้อมูลการวิจัยโดยสมัครใจ และสามารถปฏิเสธที่จะเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่ต้องให้เหตุผลและไม่สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้รับ ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้นทั้งในเรื่องของภาพลักษณ์และชื่อเสียง ผลต่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยและสวัสดิภาพต่างๆของข้าพเจ้า

หากท่านมีข้อสงสัยให้สอบถามเพิ่มเติมได้โดยสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3202 E-mail: eccu@chula.ac.th

เลขที่โครงการวิจัย..... 045-1/61
 ที่ได้รับรอง..... - 4 พ.ค. 2561
 วันหมดอายุ..... - 3 พ.ค. 2562

AF 04-07

ข้อมูลด้วยการลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และมีการมอบของที่ระลึกเป็นสมุดปกิทินจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2561 ให้กับผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลของอาจารย์ผู้สอนในรายงานผลการวิจัย อันได้แก่ ชื่อและนามสกุลจริงและมหาวิทยาลัยที่กลุ่มตัวอย่างสังกัด แต่จะใส่ชื่อเล่นแทนตัวผู้ให้ข้อมูลในรายงานผลการวิจัยเพื่อให้สามารถระบุถึงตัวตนของท่านได้ และเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกเก็บไว้เป็นเวลา 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับการตรวจสอบร่องรอยในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยหลังจากนั้นข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลาย สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เรียนอาจารย์ผู้สอนที่ไม่สะดวกในการให้ข้อมูลแบบพบหน้าสามารถให้ข้อมูลทางโทรศัพท์โดยที่ไม่จำเป็นต้องลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยก็ได้

ในการให้ข้อมูลในครั้งนี้จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย อาทิ ภาวะสุขภาพของผู้สอน ภาวะสุขภาพหรือการยอมรับต่อนักศึกษาข้ามเพศที่อาจมีผลต่อร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูล ในกรณีที่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบางเรื่องให้ผู้วิจัยทราบอาจกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกต่างๆ เช่น ความน้อยใจ ความมีปมต่อที่อาจกระทบต่อสภาพจิตใจ ผู้วิจัยจะสังเกตอาการและความรู้สึกนั้นโดยทันที หากเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์ต่อผู้วิจัยจะหยุดการสัมภาษณ์จนสภาพจิตใจของผู้ให้ข้อมูลกลับคืนมาเป็นปกติจึงจะดำเนินการสัมภาษณ์ต่อ หากภาวะความรู้สึกนั้นยังมีความรุนแรง ผู้วิจัยจะให้การรักษาในเบื้องต้นและแนะนำให้ผู้ให้ข้อมูลนั้นไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัยของผู้ให้ข้อมูลต่อไป

การเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ข้าพเจ้ายินดีเข้าร่วมให้ข้อมูลการวิจัยโดยสมัครใจ และสามารถปฏิเสธที่จะเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่ต้องให้เหตุผลและไม่สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้รับ ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้นทั้งในเรื่องของภาวะสุขภาพและชื่อเสียง ผลต่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยและสวัสดิภาพต่างๆของข้าพเจ้า

หากท่านมีข้อสงสัยให้สอบถามเพิ่มเติมได้โดยสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3202 E-mail: eccu@chula.ac.th

เลขที่โครงการวิจัย..... 045.161
 วันที่รับรอง..... - 4 พ.ค. 2561
 วันหมดอายุ..... - 3 พ.ค. 2562

ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (ผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษา)

ชื่อโครงการวิจัย ไทย รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา
ชื่อผู้วิจัย นายอาทิตย์ อินตะแก้ว ตำแหน่ง นิสิตดุขภูมิบัณฑิต สาขาวิชา
อุดมศึกษา
สถานที่ติดต่อผู้วิจัย
โทรศัพท์มือถือ

ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการวิจัยในหัวข้อ "รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย" โดยก่อนการเข้าร่วมในการวิจัยดังกล่าวขอเรียนชี้แจงเกี่ยวกับที่มา หลักการ และเหตุผลของการวิจัยโดยสังเขป กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบและท่านสามารถสอบถามรายละเอียดข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้วิจัยได้ตลอดเวลา เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับดุขภูมิบัณฑิตสาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยโครงการวิจัยนี้มุ่งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในเชิงบริหารจัดการโดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (2) วิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ และ (3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีประโยชน์ของงานวิจัยต่อมหาวิทยาลัยของไทยในแง่ของ (1) การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีภายในมหาวิทยาลัย และ (2) ประโยชน์ต่อคณาจารย์และเพื่อนนิสิตนักศึกษาในการทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ผลการศึกษาที่ได้จากงานวิจัยนี้จะนำมาซึ่งการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการแก่นิสิตนักศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัยภายใต้บริบทของความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารและการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพศใดก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุม ใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการบริหารจัดการโดยทั่วไปต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศภายในมหาวิทยาลัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์เองและใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกการสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์แบบพบหน้าจำนวน 1 ครั้งภายในบริเวณของมหาวิทยาลัยโดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 10-15 นาที โดยผู้บริหาร

ชื่อโครงการวิจัย 045-1/61

วันที่รับรอง - 4 พ.ค. 2561

วันหมดอายุ - 3 พ.ค. 2562

1/2

สำหรับผู้บริหาร

AF 04-07

หรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษาให้ความยินยอมในการให้ข้อมูลด้วยการลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยและมีการมอบของที่ระลึกเป็นสมุดปฏิทินจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2561 ให้กับผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษาในรายงานผลการวิจัย อันได้แก่ ชื่อและนามสกุลจริงและมหาวิทยาลัยที่กลุ่มตัวอย่างสังกัด แต่จะใช้ชื่อตำแหน่งแทนตัวผู้ให้ข้อมูลในรายงานผลการวิจัยเพื่อให้สามารถระบุถึงตัวตนของท่านได้ และเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกเก็บไว้เป็นเวลา 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับการตรวจสอบร่องรอยในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยหลังจากนั้นข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลาย สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษาที่ไม่สะดวกในการให้ข้อมูลแบบพบหน้าสามารถให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ โดยที่ไม่จำเป็นต้องลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยก็ได้

ในการให้ข้อมูลในครั้งนี้จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย อาทิ ภาวะลักษณะของผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษา ภาวะลักษณะหรือการยอมรับต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่อาจมีผลต่อร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูล ในกรณีที่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบางเรื่องให้ผู้วิจัยทราบอาจจะกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกต่างๆ เช่น ความน้อยใจ ความมีปมด้อยที่อาจจะกระทบต่อสภาพจิตใจ ผู้วิจัยจะสังเกตอาการและความรู้สึกนั้นโดยทันที หากเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์ต่อผู้วิจัยจะหยุดการสัมภาษณ์จนสภาพจิตใจของผู้ให้ข้อมูลกลับคืนมาเป็นปกติจึงจะดำเนินการสัมภาษณ์ต่อ หากภาวะความรู้สึกนั้นยังมีความรุนแรง ผู้วิจัยจะให้การรักษาในเบื้องต้นและแนะนำให้ผู้ให้ข้อมูลนั้นไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัยของผู้ให้ข้อมูลต่อไป

การเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ข้าพเจ้ายินดีเข้าร่วมให้ข้อมูลการวิจัยโดยสมัครใจ และสามารถปฏิเสธที่จะเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่ต้องให้เหตุผลและไม่สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้รับ ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้นทั้งในเรื่องของภาวะลักษณะและชื่อเสียง ผลต่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยและสวัสดิภาพต่างๆของข้าพเจ้า

หากท่านมีข้อสงสัยให้สอบถามเพิ่มเติมได้โดยสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3202 E-mail: eccu@chula.ac.th

เลขที่โครงการวิจัย..... 045-1/61
วันที่รับรอง..... - 4 พ.ค. 2561
รับมอบข้อมูล..... - 3 พ.ค. 2562

ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (ผู้ทรงคุณวุฒิ)

ชื่อโครงการวิจัย.....รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษา
ไทย
ชื่อผู้วิจัย.....นายอาทิตย์ อินตะแก้ว ตำแหน่ง นิสิตดุซฎึบบัณฑิต สาขาวิชา
อุดมศึกษา
สถานที่ติดต่อผู้วิจัย.....

โทรศัพท์มือถือ.....

ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการวิจัยในหัวข้อ "รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย" โดยก่อนการเข้าร่วมในการวิจัยดังกล่าวขอเรียนชี้แจงเกี่ยวกับที่มา หลักการ และเหตุผลของการวิจัยโดยสังเขป กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี่ยังละเอียดรอบคอบและท่านสามารถสอบถามรายละเอียดข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้วิจัยได้ตลอดเวลา เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับดุซฎึบบัณฑิตสาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยโครงการวิจัยนี้มุ่งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยในเชิงบริหารจัดการโดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย (2) วิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ และ (3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีประโยชน์ของงานวิจัยต่อมหาวิทยาลัยของไทยในแง่ของ (1) การบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีภายในมหาวิทยาลัย และ (2) ประโยชน์ต่อคณาจารย์และเพื่อนนิสิตนักศึกษาในการทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ผลการศึกษาที่ได้จากงานวิจัยนี้จะนำมาซึ่งการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการแก่นิสิตนักศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัยภายใต้บริบทของความหลากหลายของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารหรือหัวหน้างานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการให้บริการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศจากหน่วยงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และศูนย์การบริการให้คำปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยประสบการณ์ในการบริหารงานด้านกิจการนิสิตศึกษามายาวน้อย 3 ปีเพื่อร่วมหารือและทำการสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อสรุป แนวทาง หลักปฏิบัติ ตลอดจนนโยบายต่อการให้บริการและความช่วยเหลือแก่นิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย ใช้วิธีการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) หรือการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษาและศูนย์การบริการให้คำปรึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ การประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการจำนวน 1 ครั้งโดยใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงในการสนทนากลุ่ม

ชื่อโครงการวิจัย..... 045-1/61
วันที่รับเรื่อง..... - 4 พ.ค. 2561
วันที่มอบ..... - 3 พ.ค. 2562

1/2

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

AF 04-07

พร้อมกับการบันทึกเสียงตลอดการสนทนากลุ่มและการจดสาระสำคัญของการสนทนากลุ่ม สถานที่สำหรับการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย ชั้น 7 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษาให้ความยินยอมในการให้ข้อมูลด้วยการลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และมีการมอบของที่ระลึกเป็นสมุดปฏิบัติในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2561 ให้กับผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษาในรายงานผลการวิจัย อันได้แก่ ชื่อและนามสกุลจริงและมหาวิทยาลัยที่กลุ่มตัวอย่างสังกัด แต่จะใช้ชื่อตำแหน่งแทนตัวผู้ให้ข้อมูลในรายงานผลการวิจัยเพื่อมิให้สามารถระบุถึงตัวตนของท่านได้ และเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกเก็บไว้เป็นเวลา 3 ปีนับตั้งแต่วันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับการตรวจสอบร่องรอยในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยหลังจากนั้นข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลาย

ในการให้ข้อมูลในครั้งนี้จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย อาทิ ภาวะกดดันของผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษา ภาวะกดดันหรือการยอมรับต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศที่อาจมีผลต่อร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูล ในกรณีที่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบางเรื่องให้ผู้วิจัยทราบอาจจะทำให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกต่างๆ เช่น ความน้อยใจ ความมีปมด้อยที่อาจจะกระทบต่อสภาพจิตใจ ผู้วิจัยจะสังเกตอาการและความรู้สึกนั้นโดยทันที หากเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์ต่อผู้วิจัยจะหยุดการสัมภาษณ์จนสภาพจิตใจของผู้ให้ข้อมูลกลับคืนมาเป็นปกติจึงจะดำเนินการสัมภาษณ์ต่อ หากภาวะความรู้สึกนั้นยังมีความรุนแรง ผู้วิจัยจะให้การศึกษาในเบื้องต้นและแนะนำให้ผู้ให้ข้อมูลนั้นไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัยของผู้ให้ข้อมูลต่อไป

การเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ข้าพเจ้ายินดีเข้าร่วมให้ข้อมูลการวิจัยโดยสมัครใจ และสามารถปฏิเสธที่จะเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่ต้องให้เหตุผลและไม่สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้รับ ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้นทั้งในเรื่องของภาพลักษณ์และชื่อเสียง ผลต่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยและสวัสดิภาพต่างๆของข้าพเจ้า

หากท่านมีข้อสงสัยให้สอบถามเพิ่มเติมได้โดยสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3202 E-mail: eccu@chula.ac.th

เลขที่โครงการวิจัย..... 045.1/61
วันที่รับรอง..... - 4 พ.ค. 2561
วันหมดอายุ..... - 3 พ.ค. 2562

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (นิสิตนักศึกษาข้ามเพศ)

ทำที่.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2561

เลขที่..... ประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....
 ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย.....
 ชื่อโครงการวิจัย..... รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย
 ชื่อผู้วิจัย..... นายอาทิตย์ อินต๊ะแก้ว (นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ที่อยู่ติดต่อ.....

โทรศัพท์

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่
 จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่าน
 รายละเอียดในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยข้าพเจ้า
 ยินยอมให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบพบหน้าจำนวน 1 ครั้งในประเด็นเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
 ในมหาวิทยาลัย โดยมีการบันทึกเสียงตลอดการสัมภาษณ์โดยใช้เวลาการสัมภาษณ์ประมาณ 10-15 นาที และไม่มี
 การเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริงของข้าพเจ้าในรายงานผลการวิจัย แต่สามารถใช้ชื่อเล่นของข้าพเจ้าแทนได้ เมื่อ
 เสร็จสิ้นการวิจัยแล้วผู้วิจัยจะยังคงเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ของข้าพเจ้าไว้อีก 3 ปีเพื่อเป็นร่องรอยหลักฐานการทำ
 วิชานิพนธ์ของผู้วิจัยนับตั้งแต่วันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา หลังจากนั้นข้อมูลดังกล่าวจะถูกทำลายทิ้ง

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอน
 ตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้นทั้งในเรื่องของภาพลักษณ์และชื่อเสียง ผลต่อ
 การศึกษาในมหาวิทยาลัยและสวัสดิภาพต่างๆของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้อต่อข้าพเจ้าตามข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
 และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอข้อมูลการวิจัยเป็นภาพรวม
 เท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวข้าพเจ้า

หากข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถ
 ร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 254 อาคารจามจรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3202
 E-mail: eccu@chula.ac.th

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
 และสำเนาหนังสือแสดงความยินยอมไว้แล้ว

ลงชื่อ..... (นายอาทิตย์ อินต๊ะแก้ว)
 ผู้วิจัยหลัก

เลขที่โครงการวิจัย..... 045-1/61
 วันที่รับรอง..... - 4 พ.ค. 2561
 วันหมดอายุ..... - 3 พ.ค. 2562

ลงชื่อ.....
 ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
 (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)
 พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (อาจารย์ผู้สอน)

ทำที่.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2561

เลขที่..... ประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....
 ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามทำหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย.....
 ชื่อโครงการวิจัย..... รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย
 ชื่อผู้วิจัย..... นายอาทิตย์ อินตะแก้ว (นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ที่อยู่ติดต่อ.....

โทรศัพท์

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่
 จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่าน
 รายละเอียดในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยข้าพเจ้า
 ยินยอมให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบพบหน้าจำนวน 1 ครั้งในประเด็นเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ
 และการบริหารจัดการโดยทั่วไปต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย โดยมีการบันทึกเสียงตลอดการสัมภาษณ์
 โดยใช้เวลาการสัมภาษณ์ประมาณ 10-15 นาที และไม่มีการเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริงของข้าพเจ้าในรายงาน
 ผลการวิจัย แต่สามารถใช้ชื่อเล่นของข้าพเจ้าแทนได้ เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วผู้วิจัยยังคงเก็บข้อมูลการ
 สัมภาษณ์ของข้าพเจ้าไว้อีก 3 ปีเพื่อเป็นร่องรอยหลักฐานการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยนับตั้งแต่วันที่ผู้วิจัยสำเร็จ
 การศึกษา หลังจากนั้นข้อมูลดังกล่าวจะถูกทำลายทิ้ง

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอน
 ตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้าทั้งในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้นทั้งในเรื่องของภาพลักษณ์และชื่อเสียง ผลต่อ
 การศึกษาในมหาวิทยาลัยและสวัสดิภาพต่างๆของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
 และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอข้อมูลการวิจัยเป็นภาพรวม
 เท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวข้าพเจ้า

หากข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถ
 ร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3202

E-mail: eccu@chula.ac.th

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
 และสำเนาหนังสือแสดงความยินยอมไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(นายอาทิตย์ อินตะแก้ว)

ผู้วิจัยหลัก

เลขที่โครงการวิจัย..... 045.1/64

วันที่รับรอง..... - 4 พ.ศ. 2561

วันที่รับรอง..... - 3 พ.ศ. 2562

รับมอบหมาย..... 3/2

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

พยาน

AF05-07

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (ผู้บริหารหรือหัวหน้างานกิจการนิสิตนักศึกษา)

ทำที่.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2561

เลขที่..... ประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....
 ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย.....
 ชื่อโครงการวิจัย..... รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย
 ชื่อผู้วิจัย..... นายอาทิตย์ อินติะแก้ว (นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ที่อยู่ติดต่อ.....

โทรศัพท์

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่านรายละเอียดในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบพบหน้าจำนวน 1 ครั้งในประเด็นเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาข้ามเพศ และการบริหารจัดการโดยทั่วไปต่อนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในมหาวิทยาลัย โดยมีการบันทึกเสียงตลอดการสัมภาษณ์ โดยใช้เวลากการสัมภาษณ์ประมาณ 10-15 นาที และไม่มีการเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริงของข้าพเจ้าในรายงานผลการวิจัย แต่สามารถใช้ชื่อเล่นของข้าพเจ้าแทนได้ เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วผู้วิจัยจะยังคงเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ของข้าพเจ้าไว้อีก 3 ปีเพื่อเป็นร่องรอยหลักฐานการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยนับตั้งแต่วันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา หลังจากนั้นข้อมูลดังกล่าวจะถูกทำลายทิ้ง

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้นทั้งในเรื่องของภาพลักษณ์และชื่อเสียง ผลต่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยและสวัสดิภาพต่างๆของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้าพเจ้าตามข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอข้อมูลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวข้าพเจ้า

หากข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3202

E-mail: eccu@chula.ac.th

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และสำเนาหนังสือแสดงความยินยอมไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(นายอาทิตย์ อินติะแก้ว)

ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

พยาน

เลขที่โครงการวิจัย..... 045.1/61

วันที่รับรอง..... - 4 พ.ศ. 2561

รับมอบ..... - 3 พ.ศ. 2562

รับมอบ..... 2/2

V.2.4/2558

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (ผู้ทรงคุณวุฒิ)

ทำที่.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2561

เลขที่..... ประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....
 ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย.....
 ชื่อโครงการวิจัย..... รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย
 ชื่อผู้วิจัย..... นายอาทิตย์ อินตะแก้ว (นิติปรัชญาเอก สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ที่อยู่ติดต่อ.....

โทรศัพท์

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้อ่านรายละเอียดในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลด้วยการเข้าร่วมประชุมสัมมนาหรือการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ครั้งในระยะเวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาและตรวจสอบ(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีกรบันทึกเสียงตลอดการประชุมสัมมนาดังกล่าว และไม่มีการเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริงของข้าพเจ้าในรายงานผลการวิจัย แต่สามารถใช้ชื่อเล่นของข้าพเจ้าแทนได้ เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วผู้วิจัยจะยังคงเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ของข้าพเจ้าไว้อีก 3 ปีเพื่อเป็นร่องรอยหลักฐานการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยนับตั้งแต่วันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา หลังจากนั้นข้อมูลดังกล่าวจะถูกทำลายทิ้ง

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้นทั้งในเรื่องของภาพลักษณ์และชื่อเสียง ผลต่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยและสวัสดิภาพต่างๆของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้าพเจ้าตามข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอข้อมูลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวข้าพเจ้า

หากข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 254 อาคารจามจรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3202

E-mail: eccu@chula.ac.th

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และสำเนาหนังสือแสดงความยินยอมไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(นายอาทิตย์ อินตะแก้ว)

ผู้วิจัยหลัก

เลขที่โครงการวิจัย..... 045-1/61

วันที่รับรอง..... - 4 พ.ศ. 2561

วันหมดอายุ..... - 3 พ.ศ. 2562

วันหมดอายุ..... 4/2

ลงชื่อ.....

.....

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

พยาน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ARTHIT INTAKAEW
วัน เดือน ปี เกิด	16 June 1981
สถานที่เกิด	Chiang Rai
วุฒิการศึกษา	Chulalongkorn University
ที่อยู่ปัจจุบัน	178/251 Lumpini (Romklao-Suvarnabhumi) Romklao Road, Klongsamprvet, Latkrabang, Bangkok 10520
ผลงานตีพิมพ์	อาทิตย์ อินตะแก้ว, อัจฉรา ไชยปถัมภ์, อนันต์ชัย คงจันทร์ (2562). การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการนิสิตนักศึกษาข้ามเพศของ สถาบันอุดมศึกษาไทย: การวิจัยกรณีศึกษาที่มีหลักปฏิบัติที่ดี. วารสาร บริหารการศึกษาบัวบัณฑิต. ปีที่ 19 ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม-กันยายน 2562.
รางวัลที่ได้รับ	The 100th Anniversary Chulalongkorn University for Doctoral Scholarship